

DE
RACHITIDE
SIVE
MORBO PUERILI,

qui vulgò

The **Rickets** dicitur,

Tractatus;

Operâ primò ac potissimùm
FRANCISCI GLISSONII
Doct̃oris & publici Profess̃oris Medi-
cinæ in almâ Cantabrigiæ Academiâ,
& Socii Collegii Medicorum
Londinensium, conscriptus :

Adscitis in operis societatem.

GEORGIO BATE,

&

AHASUERO REGEMORTERO

*Medicina quoque Doct̃oribus, & pariter Sociis
Collegii Medicorum Londinensium.*

LONDINI,

Typis Guil. Du-gardi ; Impensis Laurentii Sadler, &
Roberti Beaumont : apud quos veniunt in vico
vulgò-vocato Little Britain 1650.

THE HISTORY OF THE

MORBO PLEURITICIS

THE HISTORY OF THE

MORBO PLEURITICIS

THE HISTORY OF THE

MORBO PLEURITICIS

THE HISTORY OF THE

MORBO PLEURITICIS

THE HISTORY OF THE

MORBO PLEURITICIS

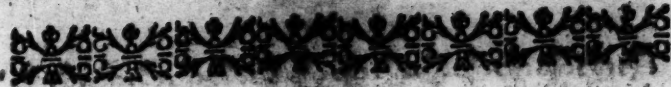
THE HISTORY OF THE

MORBO PLEURITICIS

THE HISTORY OF THE

MORBO PLEURITICIS

PLacet nobis, ut Tracta-
tus de *RACHITIDE*,
sive Morbo Puerili, qui vulgò
the Rickets dicitur, imprima-
tur.

Jo. Clerk Præses.
Mauritius Williams Eq.
Aur. Censor.

Georgius Ent Censor.
Foannes Micklethwait
Censor.

Abasuerus Regemorter
Censor.

Ad Lectorem Præfatio.

Nte quinquennium, (Lector benevole!) nonnulla hunc affectum spectantia in privatis conventibus (quos aliquot Medici exercitationis in Artis operibus gratiâ interdum habere solemus) mutuo invicem scriptis chartis communicavimus. Quum ea viam ad ulteriorem conditionis tum curationis hujus morbi indaginem quodammodo stravissent; operæ pretium postea visum fuit chartas illas ad incudem denuo revocare, & (excerptis ex iis quæ huic usui essent accommodata) integrum de hoc affectu tractatum concinnare. Cura ista communi suffragio concredita fuit D^{ri} Glissonio, D^{ri} Bate, & D^{ri} Regemortero, quibus primò placuit negotium hoc secundum futuri Tractatus

Prefatio.

Etatis partes inter se dividere, singulis
que proprium suum pensum assignare.
Sed cum Dr. *Glissonius* suam partem
(quæ investigationem Essentia huius
morbi comprehendebat) accurate utri-
usque iudicio contexuisset, atque in ea
multa à communibus Medicorum pla-
citis (licet fortè minùs à veritate) aliena
in medium attulisset, mutavimus
consilium, primaque totius operis fla-
mina ipsi soli pariterenda commisi-
mus, nè partes nimium heterogeneæ
sibi que diffformes tandem exsinge-
rent. Accepit conditionem, eâ tamen
lege, ut dum in hac Sparta ornanda oc-
cupatus esset, ceteri duo sæpius cum
ipso convenirent, & symbola sua ex
propriis circa hunc affectum observa-
tionibus in subregmen conferrent,
quæque illius studio delineata & con-
structa proferrentur, horum exami-
nem iudicium, mox ut sub manibus
nascebantur, subirent. Atque ita tan-

Praefatio.

dem hoc quaecumque opus ad umbilicum perductum est, idque jam in publicum producamus nequaquam impulsu scribendi prurigne (quod Epidemicum huius aevi est cacoëthes) sed eo tantum fine, ut cum nobis solis nati non sumus, hæc qualiacumque quæcum ad tenellæ ætatis (in qua magna ex parte præsens, totum verò futurum genus humanum conclusum est) salutem, tum Reipublicæ literariæ incrementum utcunque facere possent, communia redderemus; quo etiam aliorum doctissimorum ingenia ad similes in essentias morborum eorumque causas inquisitiones faciendas, & nostras hæcæ Lutubrationes examinandas perfectioresque aliquando reddendas invitarem. Cæteram obscura huius Affectûs essentia, & nostrum in hoc novo studio percurrendo ausum, veniam (vel tacentibus nobis) apud te postulant, & ut defectus

Præfatio.

fectus, lapsus, errorésque horum con-
taum mitiori perstringantur censura,
jare meritoque efflagitant. Denique
noli à nobis hìc expectare pictum ser-
monem, & Rhetorum Rosculis con-
spersum;

*Nobis non licet esse tam disertis,
Quì musas colimus severiores.*

Neque etiam materiæ conditio pati-
tur ejulmodi fucum: isto modo

Ornari res ipsa negat, contenta doceri.

Vale, (Amice Lector!) atque eo ani-
mo hæc evolve, quo Tibi damus, hoc
est, candido & benevolo.

F. G.

G. B.

A. R.

Nomina

Nomina eorum ^{Drum} qui scriptis
chartis observationes suas in prima
nostra super hoc affectu exercitatione
contulerunt.

Dr F. GLISSON, Dr T. SHEAFE,
Dr G. BATE, Dr A. REGEMORTER,
Dr R. WRIGHT, *defunctus*. Dr N. PA-
GET. Dr J. GODDARD. Dr E. TRENCH.
Collegii Medicorum Londinensium
Socii.

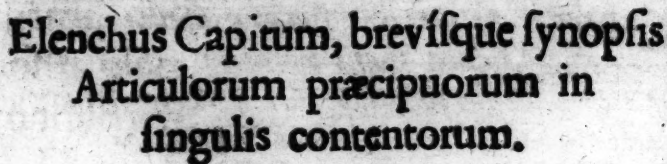
Elenchus

F. G.

G. B.

A. R.

Nomina

Antiquitas & prima origo huius morbi, nomen ejusdem, hujusque derivatio. Pag. 1

Primus ejus locus natalis. p. 3

Nomen vulgare. *ibid.*

Nomen huic morbo, appositè qua-
drans. P. 5

Anatomica observationes collectae ex inspectione & dissectione corporum hoc morbo extinctorum.

Observata quæ citra dissectionem de-
nudato defuncto exterius occur-
runt. P. 10

Quæ aperto Abdomine. p. 12

Quæ aperto Thorace. p. 13

Quæ aperto Capite , observantur.

*Ad faciliorem inventionem essentiae morbi,
supposita quadam proponuntur. Primum, de
Essentia*

Elenchus Capitulum.

*Essentia sanitatis. Secundum, de Essentia morbi.
Tertium, de triplici divisione sanitatis & morbi.
Explicatio tertie divisionis usúsque ejusdem.
Descriptio constitutionis naturalis, ejusdem ex-
altatio. Quartum suppositum de combinatione
trium constitutionum in eisdem partibus.* p. 17

*Divisio constitutionis, in qua consistit
Essentia sanitatis & morbi, in natura-
lem, vitalem, & animale, hujusque
divisionis explicatio.* p. 19

Descriptio constitutionis naturalis . p. 23

CAP. IV.

*Essentiam hujus morbi non consistere in con-
stitutione Animalis, nec Vitali, sed Naturali, non
qua Organica, sed qua Similari. Limitationes tres
proponuntur.* p. 26

*Primam ac radicalem hujus morbi
essentiam consistere in frigida ac hu-
mida intemperie cum defectu ac tor-
pore spirituum insitorum concurren-
tibus in constitutione insita partium
primò affectatum.* p. 35

CAP. V.

*Examen sententia proposita per partes. 1°.
morbum esse intemperiem frigidam. Object. &
Resp. 2°. Esse humidam. 3°. Consistere in spi-
rituum inopia. Object. et Resp. 4°. In spirituum
torpore.* p. 37
Plura

Elenchus Caputum.

Plura concurrere ad temperamentum calidum insitum constituendum quam solum spiritum insitum. p. 44

C A P. VI.

Pars primò in hoc morbo affecta. p. 48

Non Cor aut Cerebrum. p. 48

An Hepar sit subjectum primæ essentiaæ hujus morbi? *ibid.*

Argumentorum quæ Affirmativam suadeant, solutio. p. 49

Negativa asseritur. p. 53

An Pulmones sint subjectum primæ essentiaæ hujus morbi? p. 56

Negativa asseritur. p. 57

Partes primò affectas esse spinalem medullam calvariam egressam; Nervos omnes ab eadem productos; deniq; omnes partes membranosas ac fibrosas ad quas nervi isti deferuntur. p. 58

An ossa inter eas accensenda? p. 59

Negatur. *ibid.*

C A P. VII.

Secundaria hujus morbi Essentia. p. 62

Tonus Partium in quo consistat. p. 63

Tonum Partium in hoc affectu esse vitiatum, & esse quidem

1°. Nimis laxum. p. 64

2°. Nimis flaccidum. p. 65

3°. Nimis mollem. *ibid.*

4°. Nimis

Elenchus Capituli.

4°. Nimis lubricum interné. p. 66

Dari internam & similem quandam
incorporibus naturalibus lubricita-
tem, etsi ea à Philosophis prætermis-
sa sit. p. 66

Eam lubricitatem esse vel Oleosam seu
pinguem, Aquosam, spirituosam,
salinam, & forte terrestrem. p. 68

Partes primò affectas internâ lubricita-
te aquosa præter naturam esse affe-
ctas. p. 69

Tonum partium in hoc affectu vitiatum
non esse causam morificam. p. 71

Neque esse merum symptoma. *ibid.*

Sed morbum esse. p. 71

Et quidem partem totius affectus. p. 74

Quæ à primaria affectus essentiâ de-
pendet, adeoque esse partem essen-
tiæ secundaria. *ibid.*

Magnam esse dependentiam toni vitiati
à prima hujus morbi essentiâ. p. 77

CAP. VIII.

Essentia secundaria hujus morbi in constitu-
tione vitali. p. 80

Divisio Constitutionis vitalis in Ori-
ginalem & Participatam. *ibid.*

Subjectum Constitutionis vitalis ori-
ginalis non Cor esse. *ibid.*

Sed spiritum vitalem.

Elenchus Capitum.

CAP. IX.

Vitiata generatio spirituum vitalium in hoc morbo; et an id vitium sit pars ejus essentia secundaria? p. 84

CAP. X.

Vitiata distributio vitalium spirituum in hoc affectu; et an sit pars essentia ejus secundaria? p. 90

Vitia distributionis tria. p. 90

Circuitum sanguinis non esse difficilem in hoc morbo. *ibid.*

Due causæ præcipuæ celeritatis circuitus sanguinis. p. 93

Quatuor causæ impellentes sanguinem, & qualiter hæc se habeant in præsentis affectu. p. 94

De irritatione Arteriarum ejusque causis. p. 99

De renixu partium contra pulsum. *ibid.*

Ejus species, & causæ. p. 103

Deficere irritationem pulsus in hoc Affectu. p. 104

CAP. XI.

Inæqualitas distributionis, in hoc affectu. p. 106

Ea probatur. p. 107

Et phenomenis quibusdam ulterius

confirmatur. p. 108

Elenchus Caputum.

CAP. XII.

Vitia Constitutionis vitalis participata in hoc affectu. p. 112

In quibus consistat constitutio vitæ participatæ. *ibid.*

Explicatio primæ ejus partis, quæ est unio sanguinis arteriosi cum substantiâ partium solidarum. p. 113

Explicatio secundæ ejus partis, quæ est calor vitalis in partibus solidis excitatus. p. 116

Conditiones caloris vitalis secundum naturam se habentis. p. 117

Explicatio tertiæ partis constitutionis vitæ participatæ quæ est vivificatio & exaltatio constitutionis naturalis. p. 120

Quænam sit adæquata causa & subiectum omnium naturalium facultatum? p. 121

Vitia facultatum naturalium in hoc affectu. p. 122

CAP. XIII.

Vitia Organica constitutionis insita in hoc affectu. p. 123

Quinque summa capita vitiorum Organicorum in hoc morbo. *ibid.*

Communem eorum omnium causam ferè esse *disproportionem* seu improporcionatam nutritionem partium. p. 124

Elenchus Caputum.

Dux causæ hujus alogotrophix designantur. p. 125

Cur partes primario affectæ hic extenuentur? p. 126

Cur caput præsertim cerebrum, & Hepar nimium in hoc affectu augeantur? p. 127

Protuberantiæ ossium in hoc affectu causæ. p. 128

Ossa in multis cum Parenchymatis viscerum convenire. p. 129

Ossa non omnino Arteriis destitui. *ibid.*

Medullam non esse ossium alimentum; sed quoddam eorum excrementum seu secretum. p. 131

Vitiatorum Dentium in hoc affectu causæ. p. 136

Curvitatæ ossium causæ. p. 138

Inflexionis Articulorum causæ. p. 143

Inflexionis spinæ causæ. p. 145

Angustix & Acuminationis Pectoris causæ. p. 147

C. P. XIV.

Essentia secundaria hujus morbi in constitutione Animalis. p. 163

Descriptio constitutionis animalis magis conformis opinioni veterum de facultate animalis. p. 164

Descriptio ejusdem sec. aliquorum recentiorum opinionem de facultate animalis. *ibid.*

Elenchus Capituli

Vitia constitutionis animalis in hoc affectu. p. 167

Cur sensus non æquè hic lædatur ac motus? p. 170

C A P. XV.

Rachitidis Causæ, & 1°. quæ ad Parentes attinent. p. 171

Duo summa causarum hujus morbi genera. p. 172

An & quatenus morbus hic dici possit hæreditarius? *ibid.*

Morbum hæreditarium esse propriè vel impropiè sic dictum. *ibid.*

Utrumq; rursùm duplicem esse. p. 173

Cur Infantes rarissimè hunc affectum ante partum incurrant. p. 176

Cur ii, qui ante partum hoc morbo correpti fuerunt, gravius ac periculosius laborent. p. 175

Enumeratio causarum quæ ex parte Parentum hunc morbum producant. p. 176

1°. Quæ ante conceptionem à vitio totius corporis Parentum procedunt, ad 4 Classes reductæ. *ibid.*

1. Ad intemperiem frigidam & humidam materiæ ex quâ semen generatur, ejusque causæ. p. 177

2. Ad inopiam spirituum insitorum in istâ materiâ, ejusque causæ. *ibid.*

Elenchus Capitum.

3. Ad Torporem materiæ istius. p. 178
Hujus causæ. p. 179

4. Ad vitiosas dispositiones Parentum
qui ipsi fortè in sua pueritia hoc
morbo laboraverint.

II°. Vicia in ipsis partibus genalibus
Parentum residentia quatenus pos-
sint esse causæ ante conceptionem.

p. 181

Causæ ex parte matris hunc morbum
post conceptionem producentes. p.

182

CAP. XVI.

*Causæ hujus morbi Pueris post partum inci-
dentes.*

p. 184

An morbus hic sit contagiosus? Ne-
gativa asseritur.

p. 185

Quid potissimum requiratur ad mor-
bum propriè contagiosum constitu-
endum.

p. 186

Causæ post Partum hunc morbum in-
vehentes ad 2 Classes reducæ.

p. 187

De Aëre, & extrinsecus occurrentibus,
quatenus possint esse causæ hujus
morbi.

p. 188

De Cibo & Potu intusque assump-
tis.

p. 192

De Motu, Quiete, Actionibus, & Exer-
citiis.

p. 193

De somno & vigiliis.

p. 194

De

Elenchus Caputum.

De Excretis & retentis præter natu-
ram. p. 195

Plures dari species excretorum quàm
vulgò statui solet. p. 196

Singulas tamen excretorum species
nondum nobis esse satis notas. p.

197

Causæ internæ hujus morbi. p. 198

Quomodo Bilis possit esse hujus morbi
causa. p. 200

Quomodo Melancholia hujus morbi
causa esse possit. p. 201

Quomodo Pituita hujus morbi causa
esse possit. p. 202

Quomodo sudor excedens vel defici-
ens, ut & indebita transpiratio hujus
morbi causa esse possit. p. 203

C A P. XVII.

*Morbi antecedenci, qui hujus morbi causa esse
possunt.* p. 204

Tria horum morborum genera. *ibid.*

Qui morbi huic sint affines & conge-
neres. p. 205

Quomodo morbi emaciantes corpús-
que quovis modo extenuantes possint
esse hujus morbi causa. p. 207

Tria genera morborum corpus extenu-
antium. p. 208

Pucros rarissimè à soporosis affectibus

Elenchus Capitulorum.

in hunc morbum incidere, & cur? p. 210

Qui morbi sint, qui frequentius solent
torporem huic morbo proprium in-
vehere. p. 211

C A P. XVIII.

*Cur aetate grandiores non aequè ac pueri huic
morbo sint obnoxii?* p. 212

Juniores pueros frigidiori tempera-
mento esse praeditos quam seniores.
& cur? p. 213

Plura requiri ad constitutionem tem-
peramenti calidi, quam spiritum in-
situm, & calorem insitum. p.
214

Differre revera intemperiem humidam
quae pueris, ab illa quae senibus con-
tingit, & quomodo. p. 215

Quae aetas juniorum rarius, quae fre-
quentius huic affectui sit obnoxia. p.
219

Cur Infantes recens nati rarissime affi-
ciantur? *ibid.*

Lac muliebre saluberrimum Infantibus
alimentum. p. 220

Exceptis certis casibus. p. 221

Cur Infantes a nono mense ad lesqui-
annum aetatis indies hoc morbo fre-
quentius infestentur? p. 221

Error

Elenchus Capitulorum.

Error Nutricum quæ debiliores infantes præmaturè vestibus induunt, notatur. Et, quando Fasciæ Infantibus sint exuenda, ostenditur. p. 222

Cur morbus hic frequentissimè pueros post sesquiannum ætatis usque ad secundum cum dimidio affligat? p. 223

An ætate grandiores unquam in hunc affectum incidant? p. 224

Affirmativa asseritur sub certis limitationibus. p. 224

Historia morbi adultis apud nos interdum contingentis huic puerili morbo multum adsimilis. p. 226

Observatio Trigenarii morbo huic perquam simili laborantis. p. 227

C A P. XIX.

Cur in Angliâ frequentius hic morbus occurrat quàm in aliis regionibus? Et, An sit Anglis vernaculus? p. 230

Quatuor conditiones, ut morbi dicantur propriè vernaculi. p. 231

Qui morbi impropriè dicantur vernaculi. p. 233

Morbus propriè dictus vernaculus quatuorplex. p. 234

Angliæ temperies frigida & humida. p. 237

Elenchus Capitulum.

- Anglia regio admodum prolifera. p. 239
Diuturna pax occasio est effoeminationis corporum incolarum. p. 241
Morbus hic longius latiusque extenditur quàm vulgò credi solet. p. 242
Mollior vitæ ratio tractu temporis familias enervare solet. p. 243
Morbus hic non propriè dici potest Anglis vernaculus. p. 244

C A P. XX.

- Differentia morbi Rachitidis.* pag. 245
1. Differentiæ, ratione plurium vel pauciorum partium essentiæ secundariæ hujus morbi. p. 247
Quæ partes essentiæ secundariæ sint inseparabiles à primariâ essentiâ hujus morbi. p. 248
Quo ordine Organica vitia huic morbo superveniant. *ibid.*
2. Differentiæ à magnitudine. pag. 250
3. Differentiæ à vehementiâ morbi. p. 251
4. Differentiæ à viribus agrotantis. *ibid.*
5. Differentiæ à Temporibus morbi. p. 252

Approbatio

Elenchus Capitorum

Approbatio divisionis Temporum
morbi sec. Galenum, & ejusdem de-
fectus notatus. p. 253

Nova Augmenti divisio. *ibid.*

Duplex declinatio morbi. p. 254

Differentiæ respectu causarum. pag. 256

Differentiæ à morbis complicatis. pag. 257

Qui morbi quandam dependentiam ab

hoc morbo ejusve causis habeant.

ibid.

Morborum horum causa. p. 258. &

259

CAP. XXI.

Signa morbi Rachitidis, & 1° Diagnostica.

p. 261

Signum Pathognomonicum latius ex-
tenditur quàm vulgò solet. p. 262

Ejus in hoc sensu definitio. p. 263

Quinque Pontes signorum diagnosti-
corum hujus morbi. p. 265

Signa ad actiones animales spectantia.

ibid.

Signa quæ spectant ad irrationalem
partium nutritionem. p. 268

Signa quæ respiciunt Respirationem.

p. 272

Signa quæ spectant ad vitalem in-
fluxum

Elenchus Capitul.

fluxum.

Signa quædam vaga.

p. 274

ibid.

CAP. XXII.

Signa differentiarum Rachitidis, siue Diacritica.

p. 275

Signa præsentis Rachitidis in principio adhuc existentis.

p. 277

Signa reliquorum Temporum hujus morbi.

p. 278, 279

Signa morbi nativi improprie sic dicti.

p. 280

Signa hujus morbi ex integro post partum contracti.

p. 281

Signa morborum qui cum hoc affectu complicari solent, & quandam dependentiam ab eorumve causis habent.

p. 283, & 284

Aliorum morborum complicatorum signa.

p. 284, 285, 286

CAP. XXIII.

Signa prognostica in morbo Rachitide.

pag.

287

CAP. XXIV.

Methodus ad Præcognoscendum Indicationes in genere.

p. 294

Quid Experientia, quid Ratio?

ibid.

Quid Indicatio?

p. 295

Quid Indicantis?

p. 296

Quid

Elenchus Capitulorum.

Quid Indicarum? p. 298

Cognatio officii medici cum actione

Indicatâ. p. 300

Collatio utriusque cum Scopis medicis. p. 301

Ad quam intellectus operationem Indicatio pertineat. p. 308

Differentiæ Indicationum. p. 313

Duo Indicata abstracta generalissima, viz. Conservatio & Correctio p. 314.

Tria generalia Indicantia. p. 318

CAP. XXV.

Curativa Indicationes. p. 320

CAP. XXVI.

Indicationes Preservativa p. 324

CAP. XXVII.

Indicatio Conservativa, seu Fatalis. p. 328

Indicationem vitalem esse in plures species divisibilem. p. 329

Esse quoque divisibilem in partes. p. 331

CAP. XXVIII.

Usus rectæque administrationis Indicationum prædictarum. p. 335

Quæ comprehendantur sub usu Indicationum. *ibid.*

De Consensu & Dissensu Indicationum. *ibid.*

Circumstantiarum actionum Indicationum. *ibid.*

Elenchus Capitulum.

tarum inventio. pag. 337

An morbus vel ejus causa prius a medico invadi debeat? P. 341

CAP. XXIX.

Materia medica propositis Indicationibus respondens, & primo xepuyvñ. P. 344

De Aurium scarificatione. *ibid.*

Conjectura nostra cur concha Auris præ cæteris ejus partibus in hoc affectu scarificetur. P. 346

Utilitas scarificationis Aurium in hoc affectu. P. 347

Fonticuli utilitas in hoc affectu. P. 348

Ad hoc remedium non adscendendum nisi necessitas urgeat. *ibid.*

Modus commodus Fonticulum ad nu-
cham excitandi. P. 349

Hirudinum usus plus nocere quam
prodesse videtur. P. 350

Cucurbitulae cum scarificatione impro-
bantur ut noxiae: sine scarificatione,
ut inutiles. *ibid.*

Nisi alternitas efflagitet alius aliquis
complicatus affectus. P. 351

Vesicatoria interdum utiliter hic adhi-
bentur. *ibid.*

Horum commoda in hoc casu. P. 352

Et incommoda. P. 353

Ligaturarum usus in hoc morbo cu-
rando. *ibid.*

Cau-

Elenchus Capitum.

Cautiones observandæ in harum usu.
pag. 354

Fasciarum usus & modus eas concin-
nandi. *ibid.*

Ocrearum fibularum cum Ferulis
constructio. p. 355

C A P. XXX.

*Materia pharmaceutica, & 1° Elementa primas
vias.* p. 358

Remediorum Pharmaceuticorum di-
visio. *ibid.*

Enematum usus, eorumque Formulæ
quædam. p. 359

Emeticorum utilitas. p. 360

Cautiones circa horum usum obser-
vandæ. p. 362

Formulæ quædam eorum. p. 363

Cathartica Lenitiva, & cautiones cir-
ca eorum usum. p. 364

C A P. XXXI.

Preparantia, eorumque usus. p. 367

Horum genera. *ibid.*

Quæ evacuatio magis, quæ minus præ-
parationem exigat. *ibid.*

Quæ præparatio quibus humoribus
debeat. *ibid.*

Viarum præparatio. *ibid.*

Præparatio respectu Partium. p. 368

Conditiones Preparantium in hoc
affectu. p. 369

Per

Elenchus Capitulorum.

Per Epicrasin humores esse in hoc affectu exigendos. p. 369

Simplicia Preparantia. p. 370

Composita. p. 371

CAP. XXXII.

Eparantia Electivè. p. 372

Quæ sint rejicienda. *ibid.*

Rhabbari in hoc affectu excellens utilitas. p. 374

Purgantia electivè simplicia. *ibid.*

Composita quædam. p. 375

CAP. XXXIII.

Alterantia specifica.

Oppositio inter morbum & hæc specifica. p. 379

Quæ ex specificis sint nobiliora. p. 381

Apozemata specifica & cerevisiæ medicata. p. 382

Juscula & Panatellæ. p. 384

Pulveres & Electuaria. p. 385

CAP. XXXIV.

Corrigentia symptomata. p. 387

Fluxus Alvi curatio. p. 388

Cautio in restrictione sudoris immodici. p. 392

Sudoris immodici curatio. p. 393

Cautiones circa chalybis usum in hoc affectu. p. 394

Dentitionis laboriosa & Dentium doloris curatio. p. 396

CAP.

Elenchus Caputum.

C A P. XXXV.

Remedia externa.

Exercitii modi seu genera, horumque
divisio. p. 398

Varii Decubitūs mores, & in quibus
casibus singuli noxi vel utiles sint. p. 399

Decubitūs præ cæteris exercitiis in cer-
tis casibus prærogativa. p. 399, &c.

Cunarum agitationis usus. p. 401

Gestationis in ulnis, & similium usus. *ib.* p. 402

Lusuum sedentariorum usus. p. 403

Incessus usus. p. 404

Artificialis corporis suspensionis usus. p. 405

Frictionis usus. p. 406

Contrectationis Abdominis usus. p. 407

Frequentis Adnascentiæ Hepatis in
hoc affectu causa. *ibid.*

C A P. XXXVI.

Extrinsæcus applicanda.

Horum divisio, & variaz formæ. *ibid.* p. 409

Liquores. *ibid.*

Olea. p. 41

Unguentorum in hoc affectu compo-
nendi ratio & formulæ. p. 411

Externa Hypochondriis appropri. p. 412

Externa Pulmonibus dicata. p. 414

Spinæ remedia externa. p. 415

Errata.

Errata.

Pag. 1. Ho 13. leg. accensere. 1. 25. possint. 6. 19. sin aliter
 7. 18. Latinum. p. 9. in marg. Frequens. 11. 11. qui. 13. 3. negamus. 13. 8.
 tentiois. *ibid.* 22. occurrant. 18. 9. exiliores. *ibid.* 11. oculati. 19. 22. ad-
 mittat. 20. 9. quin. 23. 10. referuntur. organizationem. 24. 14. vitalis seu
 animalis. &c. 24. 4. apte. 26. 2. & 3. prima. secunda. tertia. causa. *ibid.* 1. 4.
 Adde IV. 32. 33. fin. *ibid.* 28. Inaequalitas. 47. 21. debita. &c. 52. 4.
 ducant. 53. 7. avocationem. 55. ult. durante. 56. 14. videntur. *ibid.* 1. 19.
 fritione. 57. 27. dele ut a longe a prima morti essentia. 61. 38. necessariis.
 67. 22. illinantur. *ibid.* ultim. partium. 70. 28. affluantur. 71. 22. ubi
ibid. 27. merum. *ibid.* 1. ult. ledente. 74. 24. secundaria. 76. 3. omnino-
 de. 77. 8. devolvemur. 78. 27. dependent. *ibid.* ult. secundaria. 85. 17.
 vitales. 88. 1. D. spiritus. 92. 15. copia. 93. 17. non opponi. &c. 96. 12. par-
 tibus. *ibid.* 24. morari. 102. 9. confuso. 115. 11. solidarum. 121. 11. co-
 lor. 125. 17. decreverunt. 130. 16. tamificatione. 132. 3. exsultationibus. 143
 16. D. angularia. 148. 5. infertur. 149. 7. confirmat. 15. 9. 16. hypochon-
 driis subeundum. 151. Figura media not. 2. in fine. 152. 16. distat. 154
 22. crasis. *ibid.* 27. D. 2. 160. 18. evincitur. *ibid.* 1. antependit. contineret.
 161. 1. carum. 167. 24. fatigant. 169. 6. prebeat. 171. 13. 'Pays' *ibid.* *ibid.*
 ult. cam. 173. 8. infunt. *ibid.* 18. procedamus. 175. 20. affectiones. 178
 16. affectum. 182. in marg. 156. faciunt ad improbum. &c. *ibid.* 1. 27. refer-
 tot. 193. 14. affluant. 194. 1. dicit. 207. 11. atterunt. 222. 9. inefficacior.
ibid. 1. 13. induunt. 237. 24. plerumque alias. 249. 3. morbus. *ibid.* 3. morbos
 262. 14. eorum. *ibid.* 17. 20. *sub psych.* 263. 3. apparem in vel circa. &c. 268.
 4. progressi. 275. 1. 5. sequuntur. 278. 5. coloris. 283. 12. aliquantulum. 290. 20.
 id est. 298. 24. nostris. 305. 4. D. non 306. 2. propositione. &c. 316. 9. non
 tamen. &c. 323. *antependit.* Hec. 324. 14. in primis. *ibid.* ult. secundum.
 347. 17. redorat. 348. 9. alligant. 349. 15. sentum. 354. 22. liberam. 361. in
 marg. adhibenda in &c. 363. 8. in primis. *ibid.* 25. 3. *ibid.* 29. Alari. *ibid.*
 penult. 1. 5. 365. penult. solut. 366. 1. cerevisia. *ibid.* 3. &c. *ibid.* 1. 3. Poma.
ibid. 1. 4. N. 371. 6. macis. *ibid.* ult. macinas. 372. 10. decabang. *ibid.* 1.
 32 partim. 376. 11. macis. &c. 377. 1. dicit. *ibid.* 1. 10. lib. 382. 4. morbi.
 385. 2. 388. 1. 9. 388. *ibid.* 1. 13. exhibetur. *ibid.* 1. 14. 388. 11.
 411. in marg. affectu. *ibid.* 21. haccar. 413. 2. generalis. *ibid.* 6. D. ad. *ibid.*
 21. anser. 415. 5. Ol. viol. *ibid.* 5. 37.

in hoc affectu compo-
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500

CAP. I.

*Antiquitas & prima origo huius morbi, et
ejusdem huiusque derivatio.*

NOVOS nonnullos morbos veteri-
bus planè ignotos, varios Eu-
ropæ tractus paucis abhinc se-
culis invasisse certissi-
mum est, (sive id vicissitudi-
nerum, sive peccatis hominum & corruptis
moribus tribuamus) ut Luem Veneream,
Scorbutum, Plicam Polonicam & similes;
quorum numero hunc ipsum, de quo agimus
sumus, affectum accersere licet. Etenim si
omnes Infantum & Puerorum morbos
cum à Veteribus tum Neotericis in libris suis
de Infantum Morbis descriptos examinare
libeat, nullum invenimus qui huius idem
& conditionem satis exactè exprimat. Licet

Morbum
hunc effe
novum

B

enim

enim aliquid commercii & affinitatis habere videatur cum febre lenta, cum tace, cum macie Infantium, & hydrocephalo, revera tamen planè diversus specie est ab his affectus. Multos quippe reperias hoc morbo graviter affectos absque febrili intemperie, aut ullâ causâ suspicionis ejusdem: similiter etsi tabes frequenter ante obitum huic morbo superveniat, rarissimè tamen primam ejus invasionem comitatur. Quod ad maciem attinet, licèt partes nonnullæ in hoc affectu extenuatæ perpetuò observentur, non tamen id omnibus ex æquo perinde, ut in vera macie accidit, sed partes circa caput & faciem floridæ, & bene pastæ ad extremum ferè vitæ diem cernuntur. Denique hydrocephalus sæpe quidem cum hoc affectu complicatur; nonnullos tamen ab hoc morbo extinctos dissecuimus, quibus cerebrum satis firmum fuit, neque superfluo sero irriguum. Conjectârunt aliqui morbum hunc propaginem quandam esse seu fructum Luis Venereæ aut scorbuti à parentibus ad liberos propagatum. Non equidem negamus quin parentes Lue Venereæ aut scorbuti laborantes, posse prolem non modo Lue Venereæ aut scorbuti, sed & hoc etiam morbo simul affectam edere, atque hoc nonnumquam contigisse observatum est; ut plurimum tamen morbus hic nihil habet in propria sua essentia cognationis aut familiarita-

tis cum istis morbis, neque similem curationem postulat, strumofam quoque affectionem cum hac aliquoties complicatam observavimus: sed & hanc quoque ab illa & illam ab hac frequentius bene distinctam vidimus.

Sed quorsum huic inquisitioni diutius immoramur? cum qui velit attentius signa hujus affectionis suo loco proponenda contemplari, facillimè sibi persuadeat, morbum esse planè novum, neque unquam fuisse à veteribus aut neotericis in libris suis practicis de morbis Infantium hætenus divulgatis descriptum.

Innotuit autem primùm hic morbus (quantum quidem ex aliorum relatione, diligenti factò examine, colligere potuimus) in occidentalibus Angliæ tractibus, in Comitatu scil. *Dorset & Somerset*, triginta circiter retro ab hinc annis. Ab eo tempore paullatim ejus notitia ad alia quoque loca derivata est, *Londinum* putà, *Cantabrigiam*, *Oxonium*, Immo omnes penè Australes & Occidentales Angliæ partes: In Septentrionalibus autem Comitatibus multò rariùs hic morbus occurrit, & vixdum vulgò communiter est factus notus.

Caterùm nomen morbi vulgò receptum apud eos, quibus is familiaris, est *the Rickets*: Quis verò primus morbum hoc

Antiquitas ejus, primusque locus natalis.

Nomen Vulgare.

nomine donaverit valdè est incertum, ut & quâ occasione id factum, casuve an consilio.

Utcunque nomen impositum sit, apud omnes obtinuit, ut in tanta varietate locorum, nondum alio nomine appellatum fuisse, aut etiamnum appellari intellexerimus.

Admiratione autem dignum est, quòd cum morbus recens sit, & non ita pridem nomine donatus, neque in locis adeò diffitis aut in accessis vicens, nemo hactenus inveniri potuerit, qui sciret aut ostenderet, vel primum nominis autorem, vel ægrotum cui primum nomen morbi accommodatum fuit, vel locum peculiarem ubi id factum, vel modum etiam quo indè in vulgus dispersum fuit. Populus nomen morbi nactus quasi renaviter gestâ acquiescit, neque ulterius se sollicitum vult de nominis autore aut re ipsâ.

Quandoquidem autem Latinae Græcæque Linguae periti exspectant fortè à nobis nomen, cujus aliqualis ratio reddi possit, varia nos huic morbo coaptavimus, quæ tamen singula recensere non erit forsân operæ-premium; regulas tamen quas in nomine designando nobis ipsis proposuimus, commemorare non erit fortè inutile. Prima ergo erat ut nomen morbi notabilem aliquam ejus conditionem comprehenderet. Secunda, ut id satis

Regulæ
observata
in novâ
hujus
morbi de-
nominati-
onc.

latis esset distinctum ab aliorum morborum & symptomatum nominibus. Tertia, ut esset satis familiare, pronunciatio facile, memoriae quoque accommodatum, non nimis longum, neque operosius decompositum.

Dùm hisce regulis satisfacere satagimus, Nomen
aliquis nostrum casu quodam in nomen in- huic mor-
cidit quod sibi & cæteris quoque postmo- bo apposi-
dum arrisit. Fuit autem *vócos páxitis*, vel etiam tē qua-
páxitis (siquidem illa terminatio non planè drans.
abhorret à communi genere) morbus spina-
lis, item *vócos tñs páxews*, morbus spinæ dorsi.
Est enim spina dorsi inter partes primò in
hoc morbo affectas princeps. Deinde nullus
alius morbus aut symptoma nomen hoc ei
præripuit: Præterea nomen hoc familiare est
ac facile. Denique videmur hoc nomine
Anglicum nomen tanto populi consensu rece-
ptum, viz. **the Rickets**, à barbarie libera-
re. Absque enim torsione vocis nomen
Rickets à voce *páxitis* vel *páxitis* dedu-
ci promptè potest, modò habeatur ratio mu-
tationis quæ propter vulgarem pronunciati-
onem accidere solet vocabulis quando ab una
ad aliam linguam transferuntur.

Dicas eos qui primò nomen Anglicum
(**the Rickets**) imposuerunt fuisse fortè planè *Objectio*
rudes & Linguae Græcæ imperitos, aut nè
cogitasse quidem de Græca voce *páxitis* aut
saltem non intellexisse spinam dorsi esse par-

Respons.

tem principem inter primò affectas in hoc morbo. Respondemus nostrâ nihil interesse sive rudes fuerint, sive de Græca voce non cogitârint, sive non intellexerint quæ sit pars princeps inter primò affectas aut, secus: grâtis tamen hæc asseruntur. Multos enim novimus tunc temporis, cùm morbus hic primò affulsit noménque accepit, doctos sanè Græcæque Linguae peritos in illis locis exstitisse, quibus etiam non adeò difficile erat observare insignem spinæ in hoc affectu debilitatem, indèque nomen ei assignare, licèt fortè vulgus nomen id datum nonnihil errore pronunciationis, ut solet, perverteret, idque voce jam receptâ, *the Rickets*, exprimeret. Verùm hoc nos non sollicitos habet, sive hoc ità sit, sive secus, perinde est. Si ità se res habeat, nomen propositum omnino (ut patet) congruum erit, sed & finaliter fortasse non minùs appositè quadrabit. Etenim finge te incidere in nomen quoddam, non tam consilio quàm casu receptum, ità tamen aptum ut vix excogitari possit ipso consilio aliud nomen commodius, aut rationi magis consonum.

Quid ageres? vocem receptam extirpares, ut novam nihilo meliorem substitueres. Injurius certè fores erga morem loquendi; verba usu valent, neque temere sunt innovanda, quin potius nomen receptum confirmares, sed
tanquam

tanquam novum, & ab eo tempore à nova origine deducendum. Id enim foret saltem quasi surculus afficitus novæ stirpi insertus, qui ob affinitatem cum radice haud difficulter coalesceret. Vel si hoc non placeat, suppone, si libet, nos jam de novo fingere Anglicum hujus morbi nomen, idque deducere à voce Græca *ῥαχίτις* vel *ῥαχίτις*: Nomen sanè Anglicum hinc resultans foret, **the Rachites**. Quantillum jam interest inter hoc nomen & prius receptum, **the Rickets**? certè tantillum, ut vulgaris pronunciatio de tam exigua differentia non multum soleat esse sollicita. Sed tædet diutius immorari in hisce trivialibus. Esto ergò Græcum morbi nomen *ῥαχίτις* vel *ῥαχίτις* (si modò vox hæc admittatur esse communis generis) vel *ῥαχίτις* Latinè Morbus Spinalis, vel Spinæ Dorfi: item fictâ voce Latinâ Substantivâ ex Græca Adjectiva Rachitis—idis Anglicum usitatum, **the Rickets**, retineatur, vel ejus loco in curiosorum gratiam substituatur, si libet, **the Rachites**. Atque hæc de nomine.

CAP. II.

*Anatomica observationes collecta ex inspecti-
one & dissectione corporum hoc morbo
extinctorum.*

PRIUSquam auspicamur indaginem de na-
tura hujus morbi ejusque causis, visum
est nonnulla certa & indubitata, utpote sen-
sibus obvia, præmittere, quæ tum realem exi-
stentiam ipsius morbi demonstrant, tum fun-
damenti loco esse possint, cui sententia nostra
& judicium nostrum de novo hoc morbo
superstruatur. Neque enim quenquam exi-
stimare volumus, nos de morbo aliquo
imaginario seu fictitio hic tractare, multò
minus expectare ut opinio nostra gratis &
absque examine recipiatur. Quin potius id
agimus ut materia discursus nostri sit, quan-
tum quidem fieri potest, in ipso limine nota
& comperta, ut illa quæ proposuerimus per
hæc quæ sensui obvia sunt, prout occasio tu-
lerit, confirmemus, lectorque his instructus
fiat competens nostri ratiocinii arbiter, su-
umque de singulis judicium interponere va-
leat facilius. Testamur itaque plures nostrum
variis corporum hoc morbo occumbentium
dissectionibus interfuisse, eaque quæ longâ
experientiâ frequentique dissectione hæc-
nus observavimus, quæ nempe propriis ocu-
lis

lis vidimus, manibusque tractavimus summatim ac fideliter hoc capite narraturos.

Interea tamen duo hic præmonenda sunt. Prius est, ut in memoria habeat lector, defunctos quos dissecuimus gravissimè ante obitum hoc morbo affictos fuisse, siquidem ipsi magnitudini morbi maxima ex parte succubuisse supponuntur: nè igitur expectet in aliis corporibus adhuc vivis sive recens affectis, sive saltem ad *anulus* nondum proVectis, eam morbi magnitudinem aut symptomatum quæ hic depingitur. Morbus enim omnis ad statum usque intenditur & tum quoque succumbente demum naturâ in deterius indies ruit. Posterius est ut animadvertat lector, morbos ferè omnes tractu temporis alios diverſi generis sibi adſciſcere, ideòque morbos chronicos plerumque ante obitum esse complicatos. Nè ergo putet quicquid in defunctis corporibus etiam ab hoc morbo extinctis præternaturale reperitur, ad hunc affectum necessario pertinere; fortè etiam magis id alium morbum huic ante mortem supervenientem quàm hunc ipsum respiciat. Et proſectò Anatomici frequenter ad hanc cautionem non satis attenti, graviter in suis observationibus lapsi sunt, dum quæ ad alium morbum spectant, alteri cum quo ante obitum complicatus erat adſcripserunt. Hunc ergo errorem quò præcaveamus, non temere

2. Præmonita.

hæc id
en A. muno
mæscimor
tom adad
coſi mud
mumæb
omogoub

Freyms A-
natomico-
rum er-
ror.

ex unius aut alterius corporis inspectione pronuntiandum est, ac multiplici seduloque facto experimento distinguendum prius est, quæ perpetuò, quæ plerumque, quæ frequenter, quæ rarò in dissecis ab eodem morbo occumbentibus occurrant. Enimvero sciendum est quicquid non perpetuò adest in corporibus apertis eodem morbo extinctis, ad primam id, intimamque ejus essentiam spectare non posse, uti etiam neque illud quod in variis corporibus reperitur, quibus morbus abest. Neque enim morbus ipse existere potest separatus à sua essentia, neque essentia à morbo. Verùm de his satis. Progre- diamur jam ad ipsas observationes.

Observati-
onum Ana-
tomicarum
habe mor-
bum spes
tantum
duo gene-
ra.

Observata hæc nostra Anatomica distin- guuntur in ea quæ extrinsecus, nondum aper- to corpore occurrunt, & ea quæ non nisi dis- secto prius corpore se offerunt.

1°, *Prioris generis sunt hæc, quæ statim denu- dato defuncto exterius occurrunt.*

1°, Irregularis seu irrationalis partium proportio. Caput nempe justo majus, faci- esque habitior respectu reliquarum partium: Atque hoc quidem in omnibus hoc morbo extinctis, quos hæcenus vidimus, apparuit, unico tantum excepto, qui simul cum hoc affectu suppuratos habuit pulmones, Phthi- sique confectus est. Hic vero habuit etiam per totum ferme morbi decursum caput ma- jusculum

jusculum, faciémque pleniorē; atquē per quatuordecim circiter dies ante obitum subito collapsæ sunt partes carnosæ circa caput, faciésque Hippocratica reddita est, non sine omnium assistentium propter subitam mutationem admiratione.

2º, Membra externa, musculique totius corporis graciles, & emaciati, quasi atrophiam vel tabe absumti cernuntur. Atque hoc (quantum quidem scimus) perpetuò observatur in iis quæ ab hoc affectu intereunt.

3º, Cutis universa, tum vera, tum membrana carnosæ & adiposæ, flaccida & quasi pendula, laxæque instar chirothecæ apparet, ita ut multò plus carniū eas continere posse putes.

4º, Circa articulos, præsertim in carpis & talis protuberantiæ quædam exstant, quæ si aperiantur, non in partibus carnosis aut membranosis sed in ipsis ossium extremis, præcipuè in eorum epiphyseis radicariprehenduntur. Quod si fortè hæc ossium prominentias limâ radas, faciliè percipies eas esse ejusdem similis substantiæ cum cæteris ossium partibus.

5º, Articuli, artus habitusque omnium externarum partium minùs firmi ac rigidi, minùs inflexibiles sunt, quàm aliàs solent observari in defunctis, & speciatim collum post mortem vix riget à frigore, aut saltem multò minùs

minùs quàm in aliis cadaveribus.

6° Pectus exterius macrum, & valdè angustum, præsertim sub alis, & à lateribus quasi compressum conspicitur, sternum verò nonnihil acuminatum, instar carinæ navis, aut pectoris gallinæ.

7° Costarum extrema quibus cum cartilaginibus sterni committuntur nodosa sunt, quemadmodum de articulis carpi & tali diximus.

8° Abdomen exterius quidem respectu nempe partium continentium macrum est, interius verò respectu contentarum nonnihil prominens, tumidiusculum & tensum sentitur. Atque hæc observavimus nondum reseratis ventribus.

II° *Aperto abdomine hæc porro notavimus.*

1° Hepar in omnibus à nobis dissectis iusto majus, alias autem non malè coloratum, neque valdè induratum aliòve aliquo vitio notabili contaminatum. Excipienda hìc volumus nonnulla corpora in quibus ante obitum alii morbi cum hoc implicati fuerunt, quemadmodum in hydropico & extremè tabido meminimus.

2° Lienem ut plurimum (quantum nempe hætenus nobis vidisse licuit) non contemnendum, sive magnitudinem, sive colorem & substantiam ejus species, quamvis propter compli-

complicationem cum alijs morbis aliter accidere posse non negamus.

3° Aquam serosam in cavitatem abdominis elapsam aliquoties vidimus, sed neque frequenter neque eam valdè copiosam.

5° Ventriculū & intestina nonnihil ultra morem sanorum flatibus repleta, quæ ex parte causæ esse potest tensioni hypochondriorum suprâ memoratæ.

5 Mesenterium aliquando inculpatum aliquando glandibus justo majoribus, si non strumis affectum. Cæterum de pancreate nihil certi hîc pronunciamus; suspicamur tantummodo posse hîc nonnunquam obstructions, si non scirrhum, accidere. Sed alijs hoc relinquimus inquirendum.

6° Renes, ureteres, vesicam, nisi alius adfuerit morbus, satis sanos. Notamus in genere de visceribus omnibus in hoc ventre contentis, quòd licet partes ea continentes, ut suprâ monuimus, multum extenuatæ & emaciatae occurrunt, ipsa tamen æquè magna ac plena, si non majora & pleniora, ut de hepate dictum, quàm in sanis deprehenduntur.

III° *Detracto sterno in thorace hæc sese ostentârunt.*

1° Adnascencia quædam pulmonum cum pleurâ quæ in omnibus quos hæcenus dissecuimus plus minusve adfuit. Arbitramur tamen contingere posse hunc affectum sine
huius-

huiusmodi coalescentia, licet ea in progressu morbi plerumque ante obitum superveniat.

2°, Pulmonum infarctus non minus frequentes, præsertim in ipsis partibus adnascen-
tibus: Tumores item eorum duri à sanguine
crassiori, viscidiori, & nonnihil nigricante
nati, modò in uno, modò pluribus pulmonum
lobis, non tamen hi semper conspiciuntur,
frequenter quoque abscessus, & empyemata.

3°, Aliquis nostrum testatur se semel vi-
disse glandulas strumosas, tam numerosas, ut
viderentur æquare, si non superare magnitu-
dinem ipsorum pulmonum: sitæ autem fue-
runt utrinque inter pulmones & mediasti-
num, & à thymo usque ad diaphragma pro-
tensa.

4°, In cavitate thoracis vidimus aliquando
aquas serosas collectas, & frequentius qui-
dem quàm in cavitate abdominis, non ta-
men in omnibus.

5°, Vidit & aliquis nostrum affectum hunc
complicatum cum magno empyemate, simul-
que phthisi: Amoto sterno, pulmones sinistri
lateris toti abscessu occupati sunt, atque undi-
que pleuræ adnati, compresso leviter tumo-
re, pus copiosum, subflavum, crassum, & fec-
tidum per tracheam arteriam in ipsum os
effluxit. Eorum membrana exterior quâ fir-
miter pleuræ adnati sunt, crassior apparuit so-
lido

lito, eaque mediante lobi istius lateris ita coaluerunt, ut vix in lobos distinguere potuisses: eadem etiam membrana tum pulmones, tum ipsum abscessum involvit, quâ aperta in conspectum venit magnitudo abscessus, qui adstantium æstimatione continuit ad minimum lb. ii. puris: tantum abscessum in tantillo corpore meritò quis miretur: sed is totum ferme sinistrum latus occupavit, parenchyma pulmonum istius lateris corruptum erat, semiputridum, & pure quasi intertextum.

6º, Thymus in puerili ætate semper magnus solet deprehendi, & fortè adhuc major in iis qui ex hoc morbo intereunt.

I. Vº. Cranio orbiculatim serrà circumscisso, ejusque operculo sublato, hæc observavimus.

1º, Duram matrem firmius, atque in pluribus locis quàm solet in adultis, cranio adhæsisse: fortè idem observari potest in aliis pueris hoc morbo non affectis, licèt, ut opinamur, non tantopere, siquidem certum est in recens-natis multas esse, & arctas connexiones pericranii cum dura matre, quæ, postea abrumpuntur vixque notari possunt.

2º, Inter duram & piam matrem, atque in ipsis ventriculis cerebri, serosas aquas in nonnullis à nobis dissectis reperimus, unde patet affectum hunc cum hydrocephalo compli-

3º, Cere.

3°; Cerebrum in aliis à nobis dissectis
fatis firmum & inculpabile neque illuvie se-
rosa inundatumprehendimus.

4° Et ultimò observavimus jam aliquo-
ties in corporibus novissimè à nobis apertis,
carotides justà proportionem ampliores fuisse,
similiter quoque venas jugulares; arterias
verò venasque ad exteriores partes delatas
multò exiliores debito existisse.

An verò hoc perpetuum sit in hoc affectu
nondum, ut occultati testes asserere possu-
mus: suspicamur quidem ità se rem habere
perpetuò, sed non venerat nobis in mentem
id antea ab initio nostræ Anatomice circa
hoc subjectum indaginis scrutari.

His jam præmissis ad morbi hujus essenti-
am investigandam properamus.

CAP. III.

Ad faciliorem inventionem essentia morbi, supposita quedam proponuntur. Primum de essentia sanitatis. Secundum de essentia morbi. Tertium de triplici divisione sanitatis & morborum. Explicatio tertia divisionis usque ejusdem. Descriptio constitutionis naturalis, ejusdem exaltatio. Quartum suppositum de combinatione trium constitutionum in iisdem partibus.

Quod clarius in hujus affectus essentia investiganda procedamus, supposita sequentia utiliter præmitti posse duximus.

I. Essentiam sanitatis consistere in aliqua constitutione corporis secundum naturā. Hæc autem cum duplex sit genere, altera essentialis & necessaria, respiciens *to esse simpliciter*, quæ durante virā sub variis affectionibus immobilis & immutabilis permanet, consistens in indivisibili; altera *accidentalis*, respiciens *to bene esse*, quæ respectu totius animalis mobilis & mutabilis est, magnamque latitudinem habet, & adesse atque abesse potest sine totius interitu; non consistit sanitas in priori, sed posteriori constitutione.

II. Essentiam morbi similiter non consistere in constitutione essentiali. Sic enim mox sequentur interitus totius; sed in accidentali constitutione

Primum
de essentia
sanitatis

Secundum
de essentia
morbi

tione, tali videlicet, quæ respectu totius ad-
desse vel abesse potest sine ejus interitu. Dix-
imus (non sine ratione) hanc constitutionem,
in qua sanitas & morbus fundantur, esse mo-
bilem & accidentalem respectu totius; po-
test enim hæc ipsa esse essentialis respectu ali-
cujus partis, verbi gratiâ, abscisso digito ori-
tur morbus in numero deficiente partium, qui
quidem respectu totius fundatur in constitu-
tione accidentali; nam potest vel adesse ille
digitus vel abesse sine totius interitu; at verò
respectu ipsius membri amissi fundatur in
constitutione essentiali; posito quippe hoc
morbo interit essentia istius digiti.

Tertium
De tripli-
ci divi-
sione sani-
tatis &
morbo-
rum.

*III. Constitutionem, in qua consistit essentia tum
sanitatis tum morbi, triplicem modum divisionis
seu distinctionis in disciplina methodo admittere.*

Primus est paullò crassior & resolvitur in par-
tes planè concretas, procedit nempe *nata totum*
secundum partium divisionem à capite ad
calcem. Secundus purè abstractus est, & ti-
mat omnia elementa constitutionis mobilis,
unde morbi dividuntur in similes, organi-
cas & communes, deinde variè subdividuntur
in intemperies, vitia figuræ, superficie, cavi-
tatum & meatuum, magnitudinis, numeri,
sitûs & continuitatis. Tertius modus quasi
medius est, & licet hætenus neglectus sit, fu-
um tamen usum non contemnendum habere
posse in morborum tractatione, causarumque
mor-

morbificarum investigatione spondere aude-
mus, estque in constitutionem naturalem, vi-
talem & animales.

applicatio
tercia: di-
visionis.

Prima est propria & insita cujusvis partis, ei
competens absolute & sine dependentia ab aliis
partibus quoad esse simpliciter. Hæc post mor-
tem aliquandiu adhuc superest donec per
putredinem, ambustionem, simplicem exsic-
cationem, mummificationem, petrificationem,
simileque violentas causas dissolvitur. Con-
stitutio hæc quoad suum esse simpliciter, non
dependet à membris influxum præstantibus;
at quoad suum tum conservari tum operari ab
iis dependet. Nam post mortem cessante in-
fluxu vitali (qui ejus quasi sal & condimen-
tum est) brevi perit, & dum vivit animal,
variè hæc ab influxibus afficitur, unde ejus
actiones vel promoventur vel impediuntur.

Ejus pri-
mum
membrum

Secunda est constitutio vitalis, qua per conti-
num illum influxum à corde per arterias in uni-
versi corporis partes producit. Hæc etsi gra-
dus admittit & secundum magis & minus sa-
pentimero varior, & interdum quoque quan-
dam eclipsin pati videatur, ut in lipothymia,
syncope &c. à primo tamen ad ultimum vi-
tæ terminum (saltem in suo fonte & aliis non-
nullis partibus) perseverat.

Secun-
dum mem-
brum.

Tertia est constitutio animalis qua à cerebro
per nervos in organa sensus & motus derivatur.
Hæc sæpe in variis partibus plane deest, ut
peristite

Tertium
mem-
brum.

perfite illarum vitā; quinimo posset simul
 in omnibus partibus diu deficere, nisi respi-
 ratio, quæ ad vitam absolute necessaria est, ab
 ea dependeret. Hæ ergo constitutiones eam
 connexionem inter se servant, ut secunda pri-
 oris, & tertia secundæ existentiam semper et
 continuè in parte præsupponat, non autem
 vice versâ ita absolute inter se dependent,
 quia (ut modo diximus) prior aliquandiu si-
 ne secunda, & secunda ferè omnino sine ter-
 tia subsistere queat. Atque hæ tres constitu-
 tiones in plerisque corporis partibus mani-
 feste percipi possunt, non tamen in omnibus
 eas inveniri dicimus. *Naturalis* quidem & *vi-
 talis* nulli parti deest; *Animalis* autem in ossi-
 bus (licet de dentibus ambigi possit) carti-
 laginibus, fortè ligamentis, & nonnullis pa-
 renchymatis, ut Hepatis Lienis, &c. defi-
 cit. Quibus ergo facultas *naturalis*, *vitalis*
animalis communicatur, his omnibus tripli-
 cem hanc constitutionem inesse asserimus.
 Etenim quamvis dictæ facultates quoad
 actum primum dicantur ab anima dependere
 (quæ relatio non spectat ad artem medicam)
 quoad actum tamen secundum necessariò ra-
 dicantur in aliqua materiali constitutione
 partium ad quas pertinent. Nam quod di-
 cunt aliqui facultatem vitalem à corde, ani-
 malem à cerebro ad cæteras partes derivari,
 non id ita accipiendum est, quasi ipsæ facul-
 tates

nates vago modo transeant à parte ad partes
 (à nullo quippe intellectu concipi potest ac-
 cidentis de subjecto in subjectum migratio)
 sed quòd cum & in spiritu vitali facultas vita-
 lis à corde ad partes derivetur, aut saltem ex
 aliquo motu cordis & arteriarum in partibus
 ipsis excitetur, & similiter facultas animalis
 vel in, & cum spiritu animali per nervos de-
 scendat, vel motu aliquo nervorum in cere-
 bro in partibus producat. Utrovis modo
 id fiat, necesse est fateamur aliquam altera-
 tionem, sive ex spiritibus dictis, sive ex moti-
 bus in ipsam partem recipientem imprimi.
 Quæ alteratio ut hic conceditur esse radix
 facultatis, seu vitalis, seu animalis in respecti-
 vis partibus, ita est constitutio mobilis, si-
 quidem variè immutari, intendi & remitti
 potest sine totius interitu, & est constitutio in
 qua consistere potest vel sanitas vel morbus,
 quandoquidè ubi illa alteratio partibus qui-
 bus debetur defecerit, aut alio modo quam
 oportet administrata fuerit, actio exinde
 læsa necessario sequetur, sin rectè perficiatur,
 integra sanitas ex parte istius constitutionis
 adesse dicitur. Cum ergò præter constitutio-
 nem naturalem & insitum duo genera altera-
 tionum, alterum ab influxu cordis, alterum ab
 influxu cerebri in plurimis partibus invenian-
 tur, & cum dictæ alterationes, quatenus
 ipsæ vel perfectiores vel imperfectiores sunt,

facultates in respectivis partibus (saltem quoad actum secundum) constituent perfectiores vel imperfectiores; adeoque actiones exinde laesae vel integre edantur, necesse est triplicem hanc constitutionem plurimis partibus inesse, dictaque genera alterationum esse constitutiones medicas in quibus *sanitas & morbus* fundari possint.

Ufus dictae
divisionis.

Quod dicta divisio seu distinctio non sit plane inutilis ex eo liquet quod Practici in suis methodis rectè moneant, in morbis obscurioribus diligentius observandas esse facultates quantum actiones laesae deprehendantur, ut inde quasi manu ducamur ad originem morbi inveniendam; si verò tantum momenti sit impeditas in morbis facultates annotasse, certè non minoris erit ipsas constitutiones à quibus dictae facultates immediate dependent, accuratè considerasse.

Non coincidit cum
prioribus.

Sed nè quis putet hanc tertiam divisionem propemodum coincidere cū secunda, observare poterit, si diligenter rem perpendere velit, quodvis membrum hujus divisionis quodam modo includere omnia membra proximè praecedentis; nempe constitutionem naturalem continere primariò quidem constitutionem similem, secundariò autem & in ordine ad totum animal comprehendere quodam modo conformationem & continuitatem; similiter constitutionem vitalem & animalem

suo

suo modo participare de omnibus membris divisionis dictæ clarius est quam ut egeat probatione. Monendum tantum (quod & modo inuimus) naturalem constitutionem primariò & præcipuè respicere temperamentum, qualitates communes (quas aliqui vocant modos materiæ) & spirituum copiam peculiaremque eorum dispositionem (quæ ad formam totamque substantiam à nonnullis referantur) organi rationem verò & continuitatem quasi secundariò & in ordine ad totum animal respicere, vixque aliter ab his lædi. Non dissimulandum tamen vitari interdum constitutionem naturalem, quatenus merè organica est, ut in obstructionibus meatuum naturalium; exempli gratiâ, ubi calculus in meatu ureteris aut urethræ impactus est, similibusque casibus. Atqui hoc accidit ei maximè quatenus meatus ordinatur in usum totius, ut plurimum autem vitia organica in constitutione naturali minoris notæ sunt quam vitia similis.

Atque hæc de triplici hac constitutione in genere considerata sufficiant. Pauca nunc & paucis in specie de iis dicamus.

Constitutio naturalis quæ propria & insita cuiusque partis est, describi potest quòd sit modus quidem essendi naturalis, partibus insitus, iis competens, quatenus suis temperamento & qualitatibus communibus, sua

Descriptio
constituti-
onis natu-
ralis.

sufficienti

sufficienti portione ac convenienti dispositione spirituum insitorum, suâque justâ conformatione & continuitate constituuntur aptè ad actiones naturales concurrente unâ influxu vitali (& fortè animali) perfectas edendas. Itaq; ubi adfuerit in parte aliqua justum temperamentum, convenientes qualitates communes, justa proportio ac dispositio spirituum insitorum, demum justa ejus conformatio & unitas, atque naturalis ejus actio, nihilominus læditur, concludere licet eam non lædi ex parte constitutionis naturalis, sed ratione causæ concurrentis, scilicet influxûs seu vitalis, seu naturalis, seu utriusque. Enimvero naturales actiones in animalibus propter vitæ conjugium ad eminentiorem conditionem (quàm aliàs per solam naturalem constitutionem attingerent) evolvuntur. Atque hinc contingit, quòd etsi constitutio naturalis in intactis animalibus aliquandiu post mortem illæsa permanet, attractio tamen, retentio, coctio alimenti, & expulsio excrementi planè cessent. Et in morbis quoque sæpe illasâ primò constitutione naturali, actio tamen naturalis læsa editur ob solum defectum concursûs influxûs vitalis debiti: similiter aliquando constitutione naturali, & vitali integris, læditur tamen actio aliqua naturalis ob defectum concursûs aliqujus animalis debiti; sed hoc sæpe accidit in
solis

solis partibus nervosis, fibrosis, & membranosis, præsertim ubi cavitatem formant, non verò in partium parenchymatis. Ut in paralyti frequenter excrementa indebitè retinentur cæteris constitutionibus sanis ex solo stupore intestinorum. Itaque in hisce casibus non statim, quòd actio aliqua naturalis læsa sit, concludendum est constitutionem naturalem esse viciatam primò, sed diligenter investiganda est ipsa constitutio primò læsa, quæ mali radix seu prima essentia æstimanda est, similiter læsa actione aliqua vitali non statim inferendum, constitutionem vitalem primario viciari; siquidem interdum à constitutione naturali, aut fortè animali prima origo rectius deducetur. Exempli gratiâ, Digeris aliquis ex intenso frigore (phacelo) correptus esto: in hoc casu quidem verum est vitalis sanguinis influxum planè intercipi; origo tamen interceptionis in naturali constitutione ipsius partis ità refrigeratæ quærenda est; similiter in convulsione fortè nonnihil impeditur aut turbatur circuitus sanguinis: at prima læsio adscribenda est constitutioni animali, non vitali. E contra in febre caput petitur, sed fons mali fortè in constitutione vitali reperietur: Item eliquantur fortè carnes omnesque vires naturales deijciuntur, sed radix mali in constitutione vitali non in naturali invenietur: Adeò ut quælibet constitutio ex tribus dictis possit

possit esse in aliis atque aliis morbis modò primâ, modò secundâ, modò terciâ actionum læsarum causâ.

Quartum
trium
constitu-
tionum
conveni-
entia in
sisdem
partibus.

Non modò plurimas alias corporis partes (imò simpliciter omnes sensibiles) quæ influxum non præstant, neque ei deferendo inserviunt, sed præterea & cor ipsum & arterias omnes & cerebrum & nervos omnes triplicem hanc constitutionem naturaliter admittere, itâ ut cerebrum (præter vitium in naturali sua constitutione) à Spiritu vitali qui per arterias venâ quoque defertur, benè affecto juvari, malè affecto lædi possit: Cor similiter ab influxu animali per nervum recurrentem sexti paris, arteria quoque ab influxu animali per nervos modo fortè hactenus in comperto, denique nervi à Spiritu vitali per arterias deducto.

CAP. IV.

Essentiam huius morbi non consistere in constitutione Animalis nec Vitali, sed Naturali, non quâ Organicâ, sed quâ similari: limitationes tres proponuntur.

His jam præsuppositis inquirendum est in qua constitutione partium prima radix seu essentia huius affectus statuenda sit. Sic ergo prima conclusio.

Prima

Prima radix hujus affectus non est in constitutione animali, seu illà quæ à cerebri influxu in partes dependet. Equidem fatemur nervos omnes qui extra calvariam è spinali medulla procedunt, laxos & debiles in hoc affectu reperiri; non tamen id videtur hic primariò à defectu influxus cerebri oriri; quod sic probamus, 1°. Laxitas & debilitas nervorum primariò à cerebro proveniens, semper ferè somnolentiam comitem secum trahit; Atqui in hoc affectu symptoma hoc non solet observari nisi rarò & per accidens contingens. 2°. Nunquam quod meminimus, Paralyfin, aut Apoplexiam huic affectui supervenisse novimus; deberet autem necessario, sæpius (saltem in morbo confirmato) evenire, si laxitas, & debilitas hæc nervorum à defectu influxus cerebri originem duceret. 3°. In multis post mortem dissectis, cerebrum satis firmum, & inculpabile deprehendimus. 4°. Ut plurimum hoc affectu labrantes ingeniosi sunt pro ratione ætatis, quod Cerebri vim & vigorem luculenter attestatur.

Prima conclusio.
Essentiam hujus morbi non consistere in constitutione animali.

Secunda conclusio. Prima radix hujus affectus non est in constitutione vitali, seu illà quæ à cordis influxu in partes dependet. Inæqualis quidem distributio sanguinis ferè (si non omnino) perpetua in hoc affectu observari potest; at prima tamen ratio hujus inæqualitatis

Secunda
Non in vitali.

ratis non inæqualitati influxûs cordis vel arteriarum, sed inæquali receptioni & aptitudini ad recipiendum in partibus ipsis adscribenda est. Etenim Cor & Arteriæ ex parte suâ indiscriminatim sanguinem cum spiritibus in partes quaquaversum diffundunt. Quod si contingat arteriam alicujus partis ob torporem istius partis, aut partium vicinarum impediri in actione sua, necessum est eò diminutè sanguinem transmittat, adeoque inæqualiter respectu cæterarum partium expeditè sanguinem recipientium. Itaq; in hoc casu inæqualitas hæc distributionis primò & per se dependet à præexistente vicio extra arteriam ad naturalem constitutionem partium pertinente.

Obiectio

Sed obijciat aliquis : *Licet fortè inæqualitas prædicta non dependeat à Corde, accidere tamen possent debilis pulsus sufficiens distributioni sanguinis per circulos minores in partibus interioribus, dum non aquè sufficiat isti muneri obeundo per circulos majores in partibus exterioribus longius à corde caloris fonte remotis.*

Respons.

Respondemus, tanti momenti penès aliquem è nobis fuisse olim hanc objectionem ut talem inæqualitatem influxûs vitalis ad primam hujus morbi essentiam pertinere existimaverit, primorûmque adeo symptomatum rationem ab ea conatus fuerit deducere. Post secundas verò cogitationes, re penitiùs examinâtâ

minatâ, visum est ipsi, hanc inæqualitatem influxûs vitalis non ad primariam, sed secundariam morbi essentiam referre. Sed ad *Argumentum solvendum* redeamus. Et *primò* quidem concedimus in hoc affectu distributionem sanguinis vitalis esse inæqualem; atque in partibus interioribus, & capite esse liberaliorem, in exterioribus parciorem. Concedimus *secundò* posse circulationem sanguinis in interioribus partibus servari, nullo etiam apparente pulsu in partibus exterioribus; sed hoc contingit solum in extrema virium vitalium vel debilitate vel oppressione, ut in lypothymia, & validiori paroxysmo hysterico, in quo affectu nonnulla pro mortuis habitæ revixisse denuo visæ sunt. Concedimus *tertiò* circulationem sanguinis liberaliorem esse posse in internis quàm externis partibus, quin & in una aliqua externa parte præ cæteris, ut in inflammatione alicujus externi membri accidit.

His jam concessis, asserimus, in *casu primo* inæqualitatem distributionis sanguinis non primò dependere à debilitate virtutis pulsificæ quatenus cor spectat. Atque in promptu ratio est. Cor quippe, ut supra diximus, ex se indiscriminatim unòque tenore sanguinem in Aortam protrudit, etiam tum quando ejus pulsus maxime debilis est. Aorta quæ recipit exonerat se quâ potest expeditissime, atq;

hinc

hinc fit quòd sanguinis diffusio inæqualiter peragatur; prout facilius sanguis ex uno ramo & difficilius ex alio impellitur. Inæqualitas tamen hæc non cordi primò, & per se, sed partibus recipientibus, arteriisque particularibus transmittentibus adscribenda est. Affectus enim quivis in corde primarius necessariò universalis est, & omnibus corporis partibus communicatus: quapropter et si hanc inæqualitatem circulationis sanguinis in secundaria hujus morbi essentia concedamus, à primariâ tamen excludimus.

Porro in *casu secundo* proposito dicimus magnam esse disparitatem inter casus extremæ necessitatis, & casus ordinarios; neque profectò scimus an in dictis casibus circuitus in interioribus, ut ut detur, sit alicujus momenti. Et quod ad præsens negotium attinet, negamus in hoc affectu eam esse cordis debilitatem, ut pulsus in externis deficiat; imò nondum observavimus quoquam hoc morbo laborantem faciliè in ecstasim aut lipothymiam incidisse, quod promptè contingeret, si radix morbi in ipsius cordis debilitate stabiliretur. Præterea cum viderimus agros in tenellula ætate, sine lapsu virium ferè interdum liberalem sanguinis è scotis aurium venulis educationem, imò & nonnunquam repetitis vicibus id ædum cum emolumento:

molumento: Denique cum & purgationes, pro ratione ætatis, optimè tolerant, non nobis liquet quæ prima morbi radix vitalis constitutionis debilitati attribui possit.

Tandem in casu tertio evidenter patet primam radicem inæqualis circuitus sanguinis esse dispositionem aliquam partis externæ, ut in membro inflammato, laborante nimirum privato morbo, plenior & impetuosior accidit pullus ob calorem arteriæ adventitiæ, à parte scilicet externâ plus æquo calefactâ impressum.

Quandoquidem ergo essentia hujus affectus neque in animali neque in vitali constitutione partium primariò fundetur (ut modò ostendimus) sequitur (quæ Tertia Conclusio esto) *Essentiam primariam sive primam radicem hujus affectus consistere in constitutione propriâ, sive insitâ partium.* Cum verò constitutio naturalis (ut suprà diximus) partim in communibus qualitatibus & temperamento, partim in justa copia & dispositione spirituum insitorum, partim in organica constructione & continuitate consistat, proximum est, ut in qua, è dictis, constitutione, & an in una aliqua, an pluribus vel simul omnibus fundetur, investigemus. Sit ergo Quarta conclusio.

Affectus hic non radicitur in organica partium constitutione. Quatenus enim tractu temporis

Tertia
consistere
in natura-
li.

Non in
constitu-
tione na-
turali quâ
organica.

temporis ipsa organa secundum suam conformationem, quantitatem & situm variis modis afficiantur, ut satis liquet ex aucta capitis hepatis &c. mole, ex tumoribus ossium ad carpos, talos & extremitates costarum, ex obstructionibus variis, externarumque partium extenuatione, cum tamen hæc omnia ab altiori adhuc origine dependeant, ut ut in morbo confirmato varièque jam decomposito necessariò hæc etiam admittamus, in originali tamen essentia, ob sequentes rationes, censemus rejicienda.

Primò quod prædictæ læsiones organica non statim in initio morbi appareant, sed postea paulatim suacrescant, & licet fortè horum nonnulla ab initio radicem in corpore posuisse dicantur, nondum tamen vel sensu immediate percipi possunt, vel ullas actiones manifestè lædunt, adeoque ad primam morbi essentiam nequeunt pertinere.

Secundò, quod prædictæ vitia organica non sunt principiorum symptomatum quæ ab initio in hoc affectu elucescant, causæ sed effectus potius. Etenim aucta moles capitis, hepatis &c. protuberantiæ ossium, macièsque partium externarum, rectius ad inæqualitatem nutritionis utrarum causam referuntur, quam ut è contrà inæqualitatem nutritionis illis adscribi possit. Nam ubi pars aliqua nimio opere excrescit, aliæque debito incremento defraudatur

datur, necesse est ut non modò adsit, sed & præexistat inæqualis atque improporcionata nutritio, quâ illa plus, hæc minus justo alatur. Cum autem inæqualis nutritio sit actio læsa, adeoque symptoma præsupponens morbum aliquem præexistentem, ipsa tamen (quemadmodum jam diximus) præcedat, ut causa, dicta vitia organica, manifestum est dicta vitia organica non esse primam radicem hujus morbi. Quod attinet ad obstructions, quæ revera plerumque cum hoc morbo conjunguntur, illas nihilominus à primâ essentiâ morbi excludere par est, quòd neque morbum specificent, nec ab illis ratio symptomatum reddi possit, neque certam aliquam determinatamque partem nobilem perpetuò obsideant. Conspiciat fortè aliquis, qui ad actus magnitudinem jecoris respexerit, id perpetuò in hoc affectu esse obstructum, indeque viciatâ sanguificatione cætera malè derivari; sed si tumor hic hepatis ex obstructione ejus semper contingeret, necessariò affectum hunc comitaretur perpetuò pallor faciei, cachexia, & tractu temporis ipse hydrops, quin etiam color hepatis semper vitiatas deprehenderetur, tumoresque duri & nodi in ejus substantiâ, præsertim in morbo inveterato, illoque qui agrum interemit per dissectionem observarentur, at cum hæc non ità frequenter (necum semper) in defunctis

occurrant, aucta ejus moles ad irregularem nutritionem potius referenda est. Porro non dissimulamus in iis quos affectus hic è medio sustulit, ut plurimum, nos per anatomen observasse obstructions, tumores varios, nodosque in pulmonibus, sed attestamur quoque infantes aliquos puerosque nos vidisse levius hoc morbo affectos, in quibus nulla suspitio fuit vitiatorum pulmonum; nulla quippe tussis adfuit, nulla respirationis læsio, quæ necessariò individua obstructionis in pulmonibus comes est.

Tertiò quòd sufficiens ratio omnium symptomatum huic morbo priorum, ex aliis fontibus clariùs faciliùsque derivari possit, ut mox videbimus.

Atque ità satis probavimus affectum hunc quoad primam suà essentiam non consistere in organica partium naturalium constitutione. Eadem argumenta efficacius evincant (pluraque accumulare liceret, si necesse id foret) affectum hunc non fundari in naturalium partium continuitate, ut pluribus verbis non opus sit id comprobare.

Conclusio quinta. *Affectus hic fundatur primariò in simili constitutione partium naturalium, adeoque quoad radicalem essentiam morbus est similis. Cum autem morbus similis, quâ talis, non perpetuò simplex sit, sed aliquando variè compositus (intemperies*

ries nempe vel simplex vel composita, & hæc quidem talis fit non solum ex primis qualitatibus inter se, sed fortè adjunctis unâ qualitatibus occultis, aut, quod nobis magis arridet præsertim in præsentî negotio, certâ quadam proportionè & modificatione spirituum insitiorum) compositum hunc esse morbum judicamus, primamque ac radicalem ejus essentiam, consistere asserimus in frigida ac humida intemperie cum defectu & torpore spirituum insitorum in constitutione insita partium primò affectarum concurrentibus. Sed priusquam ad ulteriorem hujus sententiæ explicationem procedamus, præmittendæ sunt aliquot ejus limitationes.

Sit prima. *Esse quasdam corporis partes ab hoc morbo primariò, esse alias secundariò affectas* & videntur quidem nobis partes exteriores prius affici quàm cerebrum & viscera, ut fusiùs diducemus ubi de partibus affectis acturi sumus.

Limitationes tres.
1^a.

Sit secunda. *Solas partes primariò affectas laborare notabili frigida intemperie tum inopia ac torpore spirituum* : Nam cerebrum & viscera moderatè fortè caleant, satisque spiritibus abundant ob copiosum vitalem influxum; atque excedere in iis possit humiditas ob nimium alimentum affusum: reliquæ autem externæ frigida ac humida intemperie ac torpore spiritus naturalis, &c. semper affici-

2^a.

D 2 untur;

untur, unde eas primario hic affici solâsque esse sedem primæ hujus morbi essentia affe-
rimus.

3^a.

Sit tertia. *Non omnes partes externas & pri-
mo affectas ex aqua laborare intemperie fri-
gidâ & humidâ, vel inopiâ ac torpore spiri-
tuum, &c.* Etenim ligamenta, tendines &
nervi, ex natura sua frigidiora sunt minûsque
humida, partes musculosæ five carnosæ hu-
midiores potius sunt, at minûs frigidaæ, partes
cutaneæ ferè medio modo se habent, omnes
tamen dictæ partes plus minûs à naturali
temperie versùs frigidam & humidam rece-
dunt. Et similiter licet aliæ partes è dictâ
majorem spirituum copiam & activitatem
postulent quàm aliæ, omnes tamen, habita-
jussâ proportionè ad copiam & activitatem
singulis respectivè debitam, deficiunt jussâq;
proportionè destituuntur.

CAP. V.

Examinatio sententiae propositae per partes, 1°. Morbum esse intemperiem frigidam. Object. & Resp. 2°. Esse humidam. 3°. Consistere in spirituum inopia : Object. Resp. 4°. In spirituum torpore.

Sed proprius jam examinemus essentiam propositam, & per partes asseramus :
 1°. Laborare partes primò affectas intemperie frigidâ probatur : 1°. Ex imminuta partium dictarum nutritione. Ut enim calor insitus ad justitiam intensus plurimum conducit ad promovendâ coctionem & appositionem alimenti; ita si is remissior æquo sit, eandem facillè remoratur ac imminuit, 2°. Evincitur eadem intemperies ex tarditate & ineptitudine ad motum ; tum ex aversatione motus quietisq; affectatione. Nam quemadmodum activitas agilitasque corporis calori, ita tarditas ejus ac ignavia frigori magnâ ex parte adscribitur, supposito nimirum, ut prius, non ab animalis influxus vitio hanc ignaviam dependere. 3°. Confirmatur ulterius quòd hic morbus sæpe morbos acutos sequatur, qui non rarò (post absumentum caloris insiti subiectum) in intemperiem frigidam terminantur :
 Morbum esse intemperiem frigidam. 1°.

tur: præterea & morbos chronicos corpus extenuantes sæpius excipiat, & ejusmodi qui quovis modo intemperiem frigidam post se relinquere proni sunt, ut obstructions pertinaces, cachexiam, scorbutum, &c. Ad hæc quod intemperiem impetiginis aut scabiei suppressionem sequatur, ut frequenter observavimus, quando rursus erumpente scabie atque pruritu excitato, indeque aucto in externis membris calore tales pueros facile restitutos vidimus; quod denique sæpe eveniat, post assiduam usum ciborum frigidorum, crassorum, viscidorum, crapulam, otium, similesque causas evidentes, calorem insitum seu imminuentes seu obruentes. 4°. Confirmatur quod auxilia quæ calorem in externis partibus excitant augent & fovent, ut variae corporis agitationes, frictiones, illitiones, &c non minimam partem curationis hujus affectus præstent. Hisce omnibus in cumulum coniectis satis conspicuum fit, in morbi hujus primariâ essentia frigidam intemperiem constitutionis insitæ partium primò affectarum contineri.

Objectio

Objectio hic speciosa occurrit. *Febriculam, præsertim lentam aut erraticam frequenter conjungi cum hoc affectu, quæ non videtur consistere posse simul tempore cum intemperie frigida: Censetur enim ab omnibus febris omnis calida intemperies è diametro essentia dicta opposita.*

Respon-

Respondemus (nè quid hìc de essentia fe-
bris interponamus) largimur, quantum ad *Resp.*
præsentem quæstionem spectat; febrem esse
intemperiem calidam: non tamen consistit
hæc primò in constitutione partium insitâ,
sed in constitutione vitali, nempe in calore in-
fluente præternaturaliter affecto. Febris enim
non privatus aliquis morbus est, sed univer-
salis & à corde per arterias. in & cum spiritu
vitali sive nimium accenso sive aliter vitiato
diffunditur. Neque respicit præternaturalis
hic calor intemperiem insitam aliter, quàm
ut causa potens eam variè immutare, sed
sensim & paullatim. Nam primò calor in-
fluens manifestè est calor actualis, at verò
calor constitutionis insitæ tantum potenti-
alis: quare asserimus intemperiem frigidam
respectu caloris insiti & potentialis consiste-
re simul posse cum intemperie calida respec-
tu caloris actualis & influentis. Enimvero
calor actualis non ità directè adversatur fri-
gidæ intemperiei, quæ talis dicitur. ob defe-
ctum caloris potentialis, quin satis diu cum
ea consistere possit permanente causâ. Ex-
empli gratiâ, calor actualis consistit in calfac-
tâ aquâ simplici, aquâ hordei, in Julapiis
variis & similibus, licet tum etiam potentiâ,
frigidis. Adeò ut calida actu, & calida po-
tentiâ non gradu, sed specie inter se differant,
neque sint ità è directo contraria ut statim se

mutuū ē subjecto exterminent. Porro secundo intemperies influens calida non tam corrigit insitam intemperiem frigidam, quam per accidens auget, dissipando scilicet ac absorbendo spiritus insitos, in quibus potissimum calor insitus & potentialis residet: Ad eum planè modum quo calor actualis ab igne profectus potentialem vini calorem imminuit. Unde febris cuiusvis generis huius morbo superveniens plus damni quam emolumenti agris adferre solet.

2°. Afferimus in partibus primario affectis simul adesse intemperiem humidam, hoc patet ex laxitate et mollitie dictarum partium: atque signum hoc eò fortius rem evincit, quod dictæ partes extenuatæ sint, ut nisi redundaret in iis humiditas, rigiditas quædam et asperitas tactum ferirent, deinde rarissimè intemperies frigida sine humida diu persistit: demum juvantia et lædencia idem attestantur, siccantibus quippe juvantur, humectantibus læduntur.

3°. Afferimus partibus primò affectis inesse spirituum insitorum inopiam. probatur hoc primò iisdem ferme argumentis quibus supra intemperiem frigidam adstruximus. Nam 1°. inæqualis et imminuta nutritio in partibus primò affectis non modò temperamenti rigiditatem, sed et unà inopiam spirituum insitorum arguit, aliter enim defectus huius nutritionis

tionis facile corrigeretur. Etenim frigiditas cum qua non conjungitur spirituum defectus, aut humor peccans impactus, ejus causa facile excutitur, citiusque quam in presenti solet affectu, ut videre est in partibus hyberno tempore perfrigeratis, verbi gratia, ex nivium contrectatione, partes quippe sic perfrigeratae, modò ritè tractentur, intra aliquot horas ad pristinum redeunt temperamentum; Ubi verò adest intemperies cum materia ejus causâ conjunctâ, aut simul adest defectus spirituum infitorum, talis sanè intemperies haud ità facile aut citò removetur. Verùm in presenti affectu non semper saltem causari possumus materiam conjunctam aut impactam alicujus notæ in partibus primò affectis, cum eæ flaccidiores, inaniores & plus æquo extenuatae observantur, cùmque hic affectus longè distet à morbo virgineo & cachexiâ, in quibus ut plurimum, non inopia spirituum, sed conjuncta materia frigidam intemperiem fovet: quare rectè inferre licet pertinaciam hujus mali maximè dependere à spirituum infitorum defectu. 2º. Idem eodem modo probatur secundo argumento suprà allato pro intemperie frigida, nempe ab ignavia & aversione motus. Activitas enim non tantùm à temperie, sed vel maximè à copiâ spirituum dependet: Ut videre licet in viris robustis &

& sanis, spiritibus refertis, qui hyberno tempore rigente gelu promptiores longè & alacriores ad violenta exercitia conspiciuntur, quàm æstate, quando spiritus insiti nonnihil exsoluti esse solent. 3°. Febres morbique longi & extenuantes, ut intemperiem frigidam sæpe inferunt, ita & evidenter minuunt dissipantque spiritus insitos. Hisce mediis addimus illud argumentum à constitutione parentum deductum. Firmiore (experientia teste) ac solidiores parentes laboribusque assueti raro proferunt liberos huic morbo obnoxios; debiliores è contra, cachectici, aut aliter valetudinarii, otiosi, molles, delicati, Veneri nimia, præmatura aut decrepita indulgentes, gonorrhæa laborantes, &c. plerumque liberos in hoc malum propensos generant: nimirum, quod seminalia principia minus iustâ spirituum copiâ imbuta sint. Procehdendum jam foret ad assertionem quartam, nisi quod hic occurrat remora removenda.

Obiect.

Obijciat quippe aliquis insitam intemperiem frigidam subordinari spirituum inopia, non verò contradistingui, ut hic supponitur. Nam paucitas spirituum ipsa causa videtur frigida intemperiei, insitusque calor sive intensior, sive remissior sequi videtur respectivè proportionem spirituum insitorum; quippe qui in iisdem ut primo

primo subiecto radicari creditur.

Respondemus primò, Calorem insitum *Resp.*
 revera fundari atque primò subiectari in spi-
 ritibus insitis. Porro ut calor insitus in duas
 partes distinguitur, calorem scilicet nativum
 & acquisititium; ita & spiritus insitus duplex
 est concipiendus, primogenius sive feminalis
 in spermate à parentibus derivatus, & acqui-
 sititius ex perfectè assimilato alimento con-
 tractus. Prior spiritus, caloris insiti nativi est
 basis, posterior, caloris insiti acquisititi. Non
 hosce calores spiritusve inter se esse specie
 planè distinctos volumus, sed origine tan-
 tum ac perfectionis gradu, quod, ut variam
 fortiantur appellationem, sufficit. Nam in
 nutritione assimilatio alimenti procedit us-
 que ad identitatem specificam, non individu-
 alem, quanquam aliàs quoque gradum per-
 fectionis originalis non attingat. Propterea
 nobis hic satis fuisse visum est nominasse ca-
 lorem insitum & spiritum insitum sine ulte-
 riore distinctione; ideòque concedimus ca-
 lorem insitum fundari & subiectari primò in
 spiritibus, eundemque nihil aliud esse quàm
 modificationem quandam dictorum spiritu-
 um quâ à calore vitali irradiati placidè ni-
 tuntur se diffundere atque ampliare ditiones
 suas, attrahendo, retinendo, assimilando si-
 milita sibi alimenta, excernendo excrementa,
 disponendo denique acquisita in sedes debi-
 tas.

tas. Dicimus quoque nixum hunc (in quo caloris essentiam ponimus) cum sit diffusivus, nonnihil dissipare atque absumere spiritus insitos, qui hujus effectus causa vulgò nomine humidi radicalis à calore continuè depasti appellantur.

2°.

Atque huc usque argumento cedimus. Verum 2° loco asserimus calorem insitum à calido temperamento insito differre, quòd nimirum calor insitus sit tantum una pars calidi temperamenti insiti. Non enim solus spiritus, sed & sulphur & sal aut bilis fortè, suum calorem contribunt ad constitutionem totius calidi temperamenti insiti, cujus calor insitus est una tantum pars. Quapropter falso in argumento proposito suggeritur solam causam calidam intemperiei esse copiam spirituum, frigidam eorundem paucitatem, Nam lb j. carniū infantis plures continet spiritus insitos quàm lb j. carniū juvenis : notissimum tamen est temperamentum juvenis longè calidius esse quàm infantali. Calidum ergo temperamentum non dependere potest à sola copiā spirituum, nec frigidum à sola eorum inopia. Quinetiam in multis morbis calida intemperies consistere potest cum paucitate spirituum, ut in Hæmica tertii gradus; similiter frigida cum competentī aliā spirituum copia, ut in morbo Virgato.

Dicimus

Dicimus tertio, ut copia vel inopia spirituum non perpetuo sufficiens causa est determinationis temperamenti ad calidum aut frigidum; ita vicissim, neque calidum, neque frigidum temperamentum certo & necessario demonstrat copiam vel inopiam spirituum quemadmodum ex instantiis datis liquet: ita ut nec temperamentum certum sit signum quantitatis spirituum, nec quantitas spirituum certum signum temperamenti; & propterea de industriâ non sine iusta causa separatim hæc ut contradistincta considerata & examinanda veniunt, si certam & inconfusam horum notitiam assequi libet.

3°.

Respondemus 4to quod etsi, ut concessum, calor insitus in spiritibus insitis subjectetur, non tamen secundum solam copiam vel inopiam spirituum intenditur is vel remittitur: Spiritus enim ut ut satis copiosi, si tamen nimis fixi sint, torpidi, & quasi gelu quodam constricti, nullum calorem insitum alicujus notæ proferunt. Exempli gratiâ, albumen ovi spiritibus copiosis turget, torpent illi tamen, adeoque ejus insitus calor inde tam exiguus est, ut non aggrediatur pulli formationem, priusquam vel per incubationem vel alium consimilem calorem excite-
tur. Licet ergo certo concludere considerationem inopiâ spirituum satis distinctam esse à temperamenti frigidi insiti consideratione,

4°.

ratione, contra quam videtur ab objecto Argumento insinuatam. Porro ex hoc quarto responsi articulo resultat quarta assertio de essentia proposita, videlicet;

4to.

Præter intemperiem & inopiam spirituum addendum esse torporem quendam eorum ut distinctam quoque partem essentiae morbi. Torpor hic insitorum spirituum maximè elucescit ex imminuta nutritione & averfatione motus non proveniente primò ex defectu influxus cerebri, ut supra probatum est. Item ex eo manifestè cernitur, quòd ea omnia quæ torporem spirituum insitorum excutunt, nec tamen eos planè discutunt, plurimùm conferunt ad huius morbi curationem: Ut exercitia cuiusvis generis gradatim aucta, frictiones, inunctiones, &c. Et interiùs calefacientia, purgantia, incidentia, aperientia benigna. Quod autem torpor hic satis sit distinctus ab inopia spirituum, præter id quod supra in tertio responsi Articulo diximus, satis ex eo liquet, quòd sæpe cum inopia spirituum conjungatur nimia excitatio torpori contraria: ut frequenter accidit in febre hecicâ, in fluxibus colliquantibus & similibus morbis, in quibus ut ut adsit spirituum penuria, torpor tamen nullus comitatur, quin contra nimia illa excitatio & propensitas ad motum coërcenda est.

E contra

E contra copiosi spiritus cum torpore consistere possunt, ut in tritico aut farina ejus. Nam etsi parum spirituosum videatur, quod ejus spiritus adhuc in sua fixatione ac torpore delitescant, re ipsâ tamen abundant in eo spiritus & simplici fermentatione evocari, atque ad suam manifestandam activitatem excitari possint: quemadmodum cerevisiæ fortiores ex eo confectæ declarant. Similiter ex uvis immaturis succus recenter expressus satis mitis & blandus est, continens interim spiritus copiosos, qui postea, actâ debitâ fermentatione, in vino generoso se produnt.

Concludamus ergò torporem quoque spirituum in hoc affectu distinctam considerationem demereri.

CAP. VI.

Pars primò in hoc morbo affecta.

PROPOSUIMUS SUPRÀ PRIMAM HUIUS MORBI
essentiam, inquirendum jam restat in
primum subiectum in quo ea radicatur.

Non Cor
& Cere-
brum.

Cor & Cerebrum videntur hic rectè ex-
cludi ob rationes suprà adductas, quas bre-
vitatæ studio repetere omittimus.

Hepar & Pulmones nondum ab omni su-
spicione huius vitii exempti sunt. Examina-
bimus ergò scorsim hæc viscera, & primò
quidem quærimus,

An hepar
sit subje-
ctum
primæ
essentiæ
huius
morbi?
Rationes
quæ affir-
mativam
suadeant.

*An hepar sit subiectum primæ essentiæ huius
morbi?*

Præcipuum pro affirmativa argumentum
est, quòd morbus hic videatur provenire
ex læsa sanguificatione, cujus officina (sal-
tem probabiliter) jecur existimatur, læ-
sam autem sanguificationem esse primam
huius morbi originem multis indicis mani-
festum reddi videtur. 1º. quòd hic morbus
plerumque subsequatur ejusmodi alios mor-
bos magnos, five acutos five chronicos, qui
utcumque vim sanguificam hepatis multum
prius labefactârunt. 2º. quòd morbus hic
non modò ab externis, sed & ab internis
caussis dependeat, ab humoribus nempe vi-
tiosis

tiosis. Cum autem vitiosi humores in & cum massa sanguinis in hepate generentur, videtur prima morbi essentia huc referenda. 3°. observatur hepar perpetuò in hoc affectu majus debito, quod manifestè hepar esse affectum testatur. 4°. Medicamenta interna quæ sanguinem depurare apta nata sunt ad curationem requiruntur, & exhibita multum juvant. 5°. Missio sanguinis è venis aurium (non infimum ad morbum hunc debellandum auxilium) satis superque arguit vitium aliquod sanguinis adesse, quod hepatis constitutioni, quæ sanguificat, videtur esse tribuendum. Argumenta hæc tanti sunt momenti penes nonnullos celeberrimos medicos, ut primam essentiam hujus morbi soli hepati adscripserint.

Nos verò satis ad hæc responderi posse existimamus, si prius quidem quæ rectè dicta aut ulterius in hanc rem dici possunt, con-
Hæc
Solutio;
cesserimus, deinde quæ invalida consequentiâ inferuntur, restrinxerimus.

1°. Ergò concedimus in hoc affectu massam sanguinis viciatam esse, indeque continuum fomitem huic morbo subministrari. Concedimus quoque in præsentiarum hepar esse officinam sanguificationis: negamus verò omnia vitia sanguinis à vitiosa constitutione hepatis sanguificâ dependere. Nam i sanguis viciari potest à vitiosis ingestis ali-

E mentis

mentis, jecore aliàs integro, similiter si coctio prima in ventriculo ex quavis causâ extiterit imperfecta, non plenè ea per secundam coctionem corrigi potest in hepate etiam quàm maximè sano. Præterea, etiamsi generatio vitiosi sanguinis soli hepati adscribenda esset, ad ejusdem tamen generati conservacionem aliæ partes necessariò concurrerent, putà Renes, Lien, Pancreas, Uterus, &c. Immo & videtur negari non posse omnes partes, quas sanguis suo circuitu perluit eum variè alterare, dum qualitates suas ei pro capacitate subjecti imprimunt: nam ea agentia naturalia sunt, quæ agunt ex necessitate & continuè sine interveniente otio quantum quidem possint: si ergò hæc malè sint affectæ, sanguinem eas permeantem magis vel minus inquinant, ut videre licet in contagio ex contactu externo ad partes internas communicato. Quinetiam magna pollutio interdum à partibus cæteris morbosus insinuat in sanguinem, hepate interim salvo, ut nonnunquam in hydropicis post mortem dissectis observatum est, in quibus hepar satîs sanum integrumque deprehensum est. Porro concedimus vitia sanguinis frequenter à læsa constitutione sanguifica hepatis originem ducere, illamque læsam constitutionem esse morbum hepatis, negamus verò hunc esse morbum de quo agimus, cum totâ specie ab ea differat.

Eadem

Eadem enim læsa constitutio hepatis æque adultis ac pueris & infantibus communis est; hic verò morbus solis infantibus & pueris proprius est. Tandem concedimus vitiosam constitutionem hepatis generando vitiosum sanguinem posse causam communem & fomitem huic morbo aliquando subministrare: negamus verò eam esse morbum ipsum de quo verba facimus, aut ullam partem primæ essentiæ ejusdem. Aliud enim est producere causam morbi communem, aliud esse de prima morbi essentia: negamus etiam eam esse continentem causam hujus morbi, aut esse causam sufficientem per se solum, aut esse semper causam: Nam vitiosa constitutio hepatis, qualiscunque ea supponatur, non producit hunc affectum in adultis, neque fortè semper in puerulis. Atque hæc in genere ad argumentum respondemus: ad confirmationes ejusdem simili methodo jam procedimus.

1° Ergo concedimus hunc morbum sæpe sequi alios morbos sive acutos sive chronicos, Sed non tam quòd constitutionem sanguificam hepatis læsissent, quàm quòd partes externas, spiritibus insitis exhaustis, frigidas & torpidas reliquissent: quamvis facile quoque admittamus læsum hepar fomitem mali ex vitiosa sanguificatione præstare posse.

2° Concedimus hunc affectum non tantum dependere à causis externis, sed & ab internis, vitiis nempe ipsius sanguinis: quod verò vitia illa omnia in hepate originem ducunt, planè negamus ob rationes modò allatas.

3° Concedimus in hoc morbo auctam esse molem hepatis; atqui eam esse primam morbi essentiam negamus ob rationes suprà notatas, ubi vitia organica à prima hujus morbi essentia rejecimus. Admittimus tamen hunc similésque morbos in secundaria hujus affectus essentiâ, ut postea videbimus.

4° Concedimus medicamenta interna tum alterare tum depurare posse sanguinem, verùm in præsentì affectu eo nomine porissimum ad curationem conducunt, quòd facili-
tent distributionem sanguinis ad membra externa, attenuando ejus partes crassiores & incidendo viscidiores, quòdque simul copioso & benigno spiritu sanguinem imprægnent, unde fit, ut infiri partium prius languentium spiritus foveantur, augeantur, & exsuscitentur. Interim agnoscimus generale beneficium quod toti corpori accedit ex depuratione sanguinis sive per secessum, vomitum, mictionem, sive alios qualescunque evacuationis modos. Tantum id est quod asserimus magis specificam partem curationis à
medi-

medicamentis prædictis præstari per viam alterationis, quemadmodum dictum est.

5to Et ultimò concedimus sectionem venarum in auribus sanguinem nonnihil attenuare & ad ejusdem renovationem conducere, nec non ad ejus distributionem ad partes externas, & avacuationem à partibus internis ejus copiâ oppressis, adeoque ad totam curationem multum facere : Negamus tamen rectè ex eo inferri primam morbi essentiam in hepate radicari. Atq; ità satisfactum putamus rationibus in confirmationem hujus sententiæ adductis. Argumenta jam nonnulla quæ contrarium suadeant in medium proferamus.

1um. Prima essentia morbi morbum specificat, atqui læsa constitutio sanguifica (qualis qualis ea concipiatur) morbū hunc non specificat. Enimvero cū morbus hic ad solos infantes & pueros pertineat, oportet eos, qui contrariam sententiam amplectuntur, certum aliquem modum læsæ constitutionis sanguificæ hepatis designare, qui soli teneræ ætati sit proprius : Atqui nulla læsio sanguificæ constitutionis hepatis fingi potest, quæ non sit quoque communis adultis, quare si in eâ consisteret prima hujus morbi essentia, observaretur saltem aliquando hic morbus in adultis, quod tamen nunquam à quopiam factum.

Negativa
afferitur.

2um. Subjectum primæ essentiæ morbi afficitur tamdiu illâ essentiâ quamdiu affectus durat. Neque enim morbus existere potest absque sua prima essentiâ, neque potest illa essentiâ de parte in partem migrare. Si ergo hepar sit subjectum primæ essentiæ hujus morbi, per totum ejus decursum afficeretur; quod tamen non credibile videtur, cum in defunctis ex hoc morbo & dissectis, jecur, exceptâ ejus auctâ mole, sæpe secundum cæteras condiciones inculpabile deprehendatur.

3um Si hepar sit subjectum primæ essentiæ hujus morbi, necesse est, ut indies aucto morbo gravius & evidentiùs affligatur & certè ante obitum manifestis stigmatibus notetur. Quandoquidem enim omnis morbus naturæ partis, quam obsidet, contrarius sit, eam quotidie magis magisque atterit damnisque novis auget: & licèt principia morborum sæpe satis sint obscura, progressu tamen temporis (& maxime si ad extremum vitæ diem perrennent) evidentissima vestigia partibus primariò obfessis imprimunt; adeò ut vix fieri possit quin in dissectis primo intuitu deprehendantur: Quamvis etiam ubi in morbum aliquem chronicum per dissectionem corporis ex eo defuncti inquisitio instituitur, sæpe ejus investigatio difficilis reddatur ob alios morbos ante obitum supervenientes vel aliàs

com-

complicatos ; pars tamen primò affecta nunquam non graviter & manifestè læsa observari solet. Cùm ergò in iis, quos hic morbus è medio sustulit, sæpe satis firmum, exceptâ mole auctâ, vel certè non insigniter læsumprehendatur, facile erit inferre, non id esse subjectum primæ essentiæ hujus morbi.

4um. Si hepar esset subjectum primæ essentiæ hujus morbi, laboraret intemperie frigidâ & humidâ, tum inopiâ & torpore spirituum insitorum ut ex suprâ-dictis satis liquet. Atqui in præsentia affectu hepar non semper laborat intemperie frigidâ, ut nec inopiâ ac torpore spirituum insitorum. Etenim in hoc affectu cùm sanguis vitalis parcius ad membra externa distribuatur, fit, ut uberius, quàm par est, ad viscera, præsertim cerebrum, & hepar, affundatur ; & cùm hic sanguis, qui per viscera tam propinqua Cordi circulatur, sit valdè calidus & spirituosus, utpote è foco & fonte spirituum vitalium jam jam profectus, fieri non potest ut frigidam intemperiem aut defectum spirituum in partibus, quas tam copioso affluxu alluit, permittat.

5um. In hoc affectu sæpe videmus colorem faciei satis floridum genasque rubentes, quod in frigida hepatis intemperie aliquamdiu durare contingere vix potest.

6um. A læsa constitutione hepatis sanguifica reddi non potest sufficiens ratio symptomatum huic morbo propriorum. Cacorrhia quidem, seu vitiosa nutritio, & atrophia seu diminuta nutritio fortè non injuriâ hepatis culpæ sæpius attribuuntur: alogorrhia verò, seu improporcionata nutritio, ad hepar immediatè referri non potest. Hepar etenim universis partibus æqualiter & sine discrimine sanguinem conficit, neque uni parti uberius, alteri parcius cum dispensat. Porro debilitas omnium muscutorum, aversatio mortis, affectatio quietis, cum hepate nihil commercii habere videtur, quare neque hepar primam hujus morbi sedem agnoscimus.

7um. Hic morbus in robustioribus pueris curatur aliquando solo exercitio, lusu, jactatione & fricatione corporis, quibus excitatur in externis partibus calor, spiritus novi suscitantur, excutitur eorum torpor, et alimentum uberius ad membra externa attrahitur, quæ certè beneficia magis propriè ad partes externas quàm ad hepar accommodantur.

Atque hac questione sic solutâ, pergimus ad alteram, *Utrum viz. Pulmones sint subiectum primæ essentia hujus morbi?*

Symptomata, quæ affirmativam suadere videntur, sunt angustia pectoris frequens, difficultas

An pulmones
sint sub-
jectum
primæ
essentiæ
hujus
morbi.

cultas spirandi, asthma, tussis, inflammatio pulmonum, eorum tubercula, tumores duri, apostemata, denique phthisis. Verum primò angustia pectoris non statim ab initio morbi oritur, & propterea nequit de prima essentia hujus morbi testari. Similiter difficultas spirandi & asthma non perpetuò hunc affectum comitantur, ideoque ab iis indicium partis primò affectæ desumi non potest. 3° Tussis modò adest, modò abest, sæpiùsque variè intenditur & remittitur, dum essentia morbi in eodem statu persistit; quod & plurimis ex prædictis quoq; symptomatibus contingit. 4° Inflammatio pulmonum non frequenter hic adest: atque ubi accidit, morbus is acutus est, non chronicus; quemadmodum hic, de quo agimus, ut à symptomate tam raro & tam fugaci nihil certi de parte primò affectâ concludere liceat. 5° Tumores duri pulmonum, tubercula, apostemata, ut & strumæ possunt præcedere, comitari & subsequi hunc affectum; sed morbi hi planè diversi sunt generis ab eo, de quo sermo est; quin & adultis æquè ac puerulis communes sunt. Tandem phthisis non nisi post diuturnam morbi hujus durationem supervenire solet ut à longè à primâ morbi essentiâ; ut ea longè à primâ morbi essentiâ, remota esse manifestè appareat, adeoque parùm aut nihil

nihil conferre possit ad partem primò affectam detegendam. Adhæc inseparabilia illa & cunctis notissima symptomata hujus morbi, putà impotentia partium externarum ad motum & inæqualitas nutritionis, nullâ ratione à pulmonibus affectis deduci possunt: quare viscus hoc pro prima hujus morbi sede admittere non possumus. Atque ità tandem ad partes primò affectas indigitandas devenimus.

Partes
primò af-
fectæ
quæ ?

Primum locum mereri videtur spinalis medulla calvariam egressa: secundum, nervi omnes ab eadem producti; tertium, omnes partes membranosæ ac fibrosæ ad quas nervi isti deferuntur. Et in hisce partibus primam hujus morbi essentiam radicari statuimus, neque alias partes his associare opus esse existimamus. Enimvero mollities, laxitas, atque atonia totius spinæ extra calvariam, omnium nervorum indè ortorum, omnium fibrarum universi corporis, adeoque impotentia ad motum, segnities quietisque affectatio, quæ à primis etiam hujus morbi initiis se produnt, satis superque evincunt partes hæc frigiditate, defectu ac torpore spirituum esse affectas; atque hinc contingit extenuari eas minúsque quàm par est, ali. Etenim torporem suum extremitatibus arteriarum nonnihil communicant, unde affluxus sanguinis qui ad eas distribuitur, imminuitur,

itur; & quia frigidiores sunt defectuq; spirituum laborant, affusum sanguinem imperfectius coquunt, ut eas minus debito, minusque cæteris partibus nutriri adeoque extenuari necesse sit. Primam ergò hujus morbi essentiam jure meritoque partibus hisce solis adscribimus.

Dubitari tamen hìc potest, annon ossa etiam inter partes primò affectas numerari debeant, cùm tumores ossium variis in locis præsertim in epiphyfis ossium ad carpos & in extremitatibus costarum, ubi cum sterni cartilaginibus committuntur, statim à prima invasione morbi observentur? Respondemus negari quidem non posse dictos ossium tumores cum ratione auctæ magnitudinis, tum ratione figuræ vitiatæ revera morbos esse, adeoque ossa vel ad essentiam morbi primariam vel secundariam referenda esse concedimus: At verò ea non pertinere ad essentiam morbi primariam ex eo liquet, quòd dicti ossium tumores à prima hujus morbi essentia dependeant, eamque præexistere supponant. Oriuntur enim ab inæquali partium nutritione quæ symptoma est primæ essentiæ hujus morbi. Quomodo autem inæqualis nutritio ab essentia prima hujus morbi dependeat, suo loco plenius explicandum; ubi nempe ratio essentiæ secundariæ reddenda est. Hic tantum ostendemus

An ossa
inrer eas
accensenda?

mus illos ossium tumores rectè deduci ab inæqualitate nutritionis, quando videlicet ex nimium est aucta in partibus tumentibus respectu cæterarum. Id hoc argumento probatur, quòd partes ossium protuberantes quâ similes ejusdem planè sint speciei cum cæteris ossium partibus; quare necesse est, ut per eandem viam generationis proveniant, quâ cæteræ augentur & crescunt. Quandoquidem ergò reliqua ossa augeantur nutritione, id est, per intus assumptum alimentum sibi quæ assimilatum, pari certè quoque ratione & hæc ossa incrementum suum (etsi *αλβος* & præter modum mensuramque) acquirere judicandum est. Dicas tumores ferè ex vitioso succo non alimentario & legitimo solere generari. Fatemur quidem id plerumque verum esse, sed plerumque tantum. Nam & quidam tumores ex legitimo & alimentario succo proveniunt, ut carunculæ, fungi & strumæ fortè nonnullæ; sed & hi quoque tumores multum differunt à præsentis ossium protuberantiâ. Etenim tumores isti, quos excrescentias appellare consuevimus, aliquid extra habitum partis & quid toto genere præter naturam præ se ferunt: ast hi tumores non excrescunt extra habitum partis, neque aliud præter naturam includunt quàm solam magnitudinem improporcionatè auctam, vitiatamque

natamque indè figuram affectarum partium. Nam aliàs non essent hæ protuberantiæ ejusdem speciei cum reliquo osse, cui continuantur, quod sensuum experientiæ repugnat.

Si igitur dentur tumores nonnulli (etiam inter istos qui planè præter naturam sunt & extra habitum partium consistunt) ex succis alimentariis geniti, certè multò minùs intellectu difficile est, protuberantias hasce ossium è legitima ossium materia à facultate insitâ nutritivâ generari formarique. Atque hoc clarè eo confirmatur quòd ossa secundùm naturam similem legitimè ne quaquam producantur ex materiâ illegitimâ, hoc est, indispositâ & dissimili materiæ aliorum ossium similiarium. Ex quolibet ligno non fit Mercurius. Agens naturale disponit materiam priusquam formam introducere potest. Materia sic disposita legitima quoque necessaria est. Materia autem ossium protuberantium manifestè est disposita; aliter enim non reciperet actu formam ossis specificam. Porro quòd à facultate nutritiva hi ossium tumores generentur, etiam evidens est, quòd nulla alia in corpore nostro detur vis ossifica præter illam nutritivam facultatem ossibus ipsis insitam, & quòd tumores hi generentur & augeantur per intus assumptum alimentum, & ab ipsis ossibus

ossibus afsimilatum ; licèt fortè respectu totius ossis hæc alimenti receptio sit inæqualis, causâque sufficiens erroris nutritivæ facultatis, quo ex una parte plenius atque in tumorem, ex aliâ parcius ista ossa augeantur.

C A P. VII.

Secundaria hujus morbi essentia.

Absolutis primâ ac radicali hujus morbi essentiâ, tùm partibus primò affectis, examinanda jam porro venit essentia, si quæ sit secundaria, quæ nempe morbum hunc immediatè consequitur. Atque hîc in memoriam revocanda est triplex constitutio superius asserta, *Naturalis, Vitalis, Animalis*, & per hæc singulas constitutiones procedet examen. Et primò quidem consideremus naturalem constitutionem. Hanc suprà consistere docuimus in Temperamento, qualitatibus communibus, copiâ & dispositione spirituum insitorum, in organizatione, & continuitate : Et quidem in temperamento & copiâ ac dispositione spirituum insitorum primam morbi essentiam fundari adstruximus : reliquæ autem partes hujus constitutionis, putà, qualitates com-

communes, organizatio, & continuitas superfunt adhuc percurrendæ.

Per *qualitates communes* easdem propè intelligimus quas alii nonnulli modos materiæ, alii qualitates secundas appellare consueverunt. Vocamus autem has *communes*, quòd nulli soli elemento aut formæ adstringantur, sed quodammodo expatiantur per omnia corpora eaque ferè plùs minùsve afficiant. Ejusmodi sunt, Densitas, raritas; consistentia, fluiditas, tenacitas, friabilitas; laxitas, tensio; (seu potiùs tensitas, ut distinguatur habitus ab actione) flacciditas, turgescencia & rigiditas; mollities, durities; lævitas, asperitas. Sed animus non est singulas qualitates communes exactè enumerare, neque etiam jam citatas ulteriùs proseguì, nisi quatenus præsens occasio postulaverit.

Qualitates communes.

E qualitatibus nonnullis communibus inter se complexis videtur *Tonus* partium resultare. *Tonus* enim *partium* propriè consistit in debito tenore sive mediocritate inter certas communes qualitates oppositas, ut inter densitatem & raritatem, &c. Quod si recessus fiat à justâ mediocritate versùs alterutrum extremorù, tonum plùs minùs vitari necesse est. Duo ergò hic circa *Tonum* partium inquirenda videntur: primum, An in hoc affectu tonus partium sit ullo modo vitatus; deinde

Tonus partium in quo consistat.

an

an Toni vitia pertineant ad secundariam huius morbi essentiam.

Quod ad primum attinet, non opus erit singulas partes toni sigillatim percurrere, satis erit eas saltem examinasse, quæ criminis suspectæ videntur.

Laxitas
Toni.

1° Ergo occurrit evidens *Laxitas Toni* in affectu : differt autem hæc Laxitas tum ab infirmâ coherentiâ partium, tum à Paralyticâ resolutione. Nam infirma coherentiâ sive labefactata tenacitas partis facillè quidem fit *ocasio* laxitatis, cum protendi vix ferat ; at verò potest pars simul & laxa & satis esse tenax, ut in fidium chordis videre est, quæ remissæ laxantur, servatâ interim tenacitate suæ substantiæ. Et frequenter in dissectis observavimus partes ipsas laxas satis fuisse tenaces, idque aliquoties in hoc ipso morbo. Quare distincta qualitas est hæc laxitas à vitiatâ partis tenacitate. Neque etiam minus differt ab illâ resolutione partium quæ occurrit in membris Paralyticis. Etenim Paralysis consistit primò in læsâ constitutione animali : hæc verò laxitas radicatur in constitutione naturali. Neque enim hic adest vera Paralysis sive respectu motus, sive respectu sensus partium ; neque etiam cerebrum primariò hic affectum est, ut suprà demonstravimus. Porro quòd in hoc affectu adsit laxitas nimia partium primò affectarum adeò

adeo manifestum est, ut supervacaneum ducamus id ulterius comprobare. Nam & ipsis sensibus obvia occurrit, & propterea eam infra inter morbi signa retulimus. Sive enim sit pars essentiae sive secus, modo in sensum manifestè occurrat, rationem signi induit respectu aliarum partium essentiae à sensu remotiorum.

II° In hoc affectu non tantum *laxitas* in Flacciditas Toni. adest sed & *flacciditas*. Qualitas autem hac aliquid amplius comprehendit ultra me-
ram & simplicem laxitatem: connotat enim insuper inanitionem quandam unde partes in se quasi subsidunt. Talis autem inanitio & subsidencia partium primò affectarum in hoc morbo sensu quoque dignoscuntur, ut ulteriori probatione non sit opus.

III°. *Mollities* quoque in Tono partium Mollities Toni. primò affectarum in hoc morbo nominari potest. Equidem contingit interdum ut mollities cum prædictis qualitatibus non coincidat; sed quid aliud includat aut excludat, ut in Tumore suppurato adest mollities, sed absque laxitate toni, inanitione aut subsidentiâ. In dato etenim casu mollities dependet maximè à terminationis modo & læsâ tenacitate partium. Ast in hoc affectu ferè coincidit cum laxitate ac flacciditate antè memoratis, ut non opus sit eam accuratiùs quàm nomine tenus distinguere.

Lubricitas
interna.

IV. Accidit insuper & aliud vitium in Tono partium primò hoc morbo affectarum, & est nimia *Lubricitas interna*. Miretur fortè aliquis quid sibi velint illa verba, *Lubricitas interna*. Fatemur equidem nos defectu vocabulorum coactos esse hanc appellationem fingere. Enimvero cùm in natura ejusmodi qualitas re vera existat quæ hæc nus & à Philosophis & à Grammaticis neglecta nomine caruit, eam nos nobis libertatem sumimus, ut propter magnam affinitatem, quam cum superficiali corporum lubricitate habet, nomen idem cum distinctivo *interna* Epitheto adscripserimus. Duplicem ergò in corporibus naturalibus, agnoscimus lubricitatem; Alteram *externam* & superficialem, quæ quidem consistit in lævore & æqualitate superficiei, cujus ratione subjectum ejus alia corpora quæ contingit facillè sine multâ attritione ac renitentiâ præterlabitur. Atque huic lubricitati contraria est asperitas superficialis. Sed hæc duæ qualitates huc non spectant, cùm sint organicæ, neque ullo modo ad Tonum partium pertineant. Altera lubricitas, cujus mentionem facere occurrimus, consistit in *interno* illo, profundo, & simili lævore & æqualitate corporis, cujus ratione tota subjecti ejus substantia facillè alia corpora intro-subeuntia sine multâ attritione ac renitentiâ præterlabitur.

Et

Et huic quoque lubricitati datur interna asperitas contraria. Quod autem detur talis lubricitas interna & similis, ut et asperitas ei opposita innumeris ferè instantiis facilè monstrari potest. Etenim mucilagines *penè* omnes lubricæ sunt, idque non tantum quoad extimam superficiem, sed & intus & universam substantiam in qualibet earundem particulâ, adeò ut, secundum definitionem corporis similis, quælibet particula ratione hujus qualitatis sit similis toti, ideòque qualitas hæc interna est & similis, perque totam intimam subjecti substantiam diffusa. Similiter asperitas ejusmodi similis & interna observari potest in fructibus immaturis, per totam nempe eorum substantiam carnemque internam protensa. Adeptâ verò justâ maturitate in locum jam dictæ asperitatis plerumque succedere solet lubricitas talis qualem modò descripsimus. Notandum hîc venit, corpora hæc interne seu similiter lubrica, si fortè illinentur superficiebus corporum aliàs asperis, lubricitatis quendam gradum, quamdiu adhærent, iis eatenus conciliare; similiter eadem intus assumpta ut succos, lubricos, mucilaginem althææ, &c. lubricitatem quandam internis corporis meatibus communicare; quin non tantum meatibus cavitates internas spectantibus, sed plus minùsve ipsi substantiæ partim corporis si-

Asperitur
ejusmodi
lubricitas.

milari, quam ipsam quoque sanguis lubrico isto succo imprægnatus perluit.

Ea multiplex est.

Est autem hæc interna lubricitas multiplex. *Oleosa* seu *pinguis*, *Aquosa*, *Spirituosa*, *Salina*, & fortè *terrestris*. *Oleosa* maximè conspicua est in pinguedine animalium imprimis juniorum, & in oleis multis expressis, præsertim humidioribus & frigidioribus, ut & temperatis; quemadmodum cernere licet in oleis seminis papav. seminis pepon. 4. seminis frigid. maj. amygd. dulc. lini, & similibus. *Aquosa* nonnihil reperitur in ipsâ aquâ simplici, licet ob fluiditatem minùs emineat: item evidentissimè observatur hæc lubricitas in mucilagibus, &c. *Spirituosa* fortè nunquam sola occurrit, atqui cum aquosâ mixta frequentissimè, ut in spermatibus omnium ferè animalium, & fructibus maturis. *Salina* quoque simplex rara est, quamvis eam sali tartari inesse quis contendat. *Salina* autem mixta frequens obvia est, ut in saponibus & sale tartari cum aqueis & oleosis soluto. *Terrestris* (etiam mixta) vix observatu digna est, nisi quatenus concurrit ad aliqualem fluidorum inspissationem, ut in luto argillaceo & terrâ fullonum solutâ. Verùm nos hic maximè respicimus ad lubricitatem aquosam ut quæ sola in affectu, de quo agimus, criminis reae esse potest.

Talem lubricitatem in hoc affectu occurrere.

Atque hæc in genere de lubricitate interna seu

seu similari sufficiant. Inquirendum jam porro restat, utrùm partes primò in hoc morbo affectæ internâ seu similari lubricitate a-quosâ ultra debitam proportionem afficiantur. Et primò quidem videtur omnino verisimile adesse talem nimiam lubricitatem in partibus dictis, quòd humiditas in iis nimium abundet, quæ lubricitati dictæ semper faver, five cum calore five cum frigore conjungatur. Nòrunt omnes spermata animalium quantò magis humida sunt quam animalia ex iis producta, tantò quoque magis esse lubrica: similiter carnes animalium juniores præ senioribus magis esse lubricas. Cùm itaque adeò intimè connectantur humiditas atque hujus generis lubricitas; cùm etiam in partibus primò affectis manifestum sit nimiam adesse humiditatem, facilè certè concedi potest in iisdem partibus lubricitatem unâ nimium abundare. Atque ad hoc non parùm facit torpor spirituum in hisce partibus. Etenim spiritus ubi exaltantur nonnihil acrimoniæ & asperitatis contrahunt, ut cernere licet ex collatione musti cum vino vinoso veteri aut cum spiritu vini vel aquâ vitæ. Musti quippe spiritus verè dici possunt torpidi ac sopiti, si conferantur cum spiritibus vini veteris; & quantò sunt torpidiores, tantò quoque plus lubricitatis, tantòque minus acrimoniæ ac asperitatis in se continent.

Unde patet torporem illum spirituum in partibus primò affectis favere etiam nimix lubricitati : Torpor enim spirituum in diſſis partibus ejuſdem ferè gradus eſt cum torpore ſpirituum in muſto. Et quia in partibus primò affectis ſpiritus deficiunt, patet hanc lubricitatem eſſe nimis aqueam lubricitatem. Porro laxitas, flacciditas, & mollities, huc inſuper conſpirare videntur. Nam fructus immaturi ut duri ſunt, ita dum maturiſcunt, molliores evadunt, ſimulque lubricitatem internam acquirunt, ſimiliter relaxantibus balneis laxantur partes, & una magis lubrica evadunt. Item lubrica intus aſſumta, ut mucilago althææ, &c. non laxant modò partes, ſed & meatus lubricant, unde in calculo cum ſucceſſu propinantur. Præterea hæc partium primò affectarum lubricitas multum confirmari videtur eò quòd in hiſce poſt mortem diſſectis manifeſta lubricitas intus tactu deprehenditur, atque ex iis compreſſis mucilagineus quidem cruor intus eas oblinens digitis emungatur. Tacemus quòd cutis externa ut plurimum in hoc affectu lubrica, raro aſpera ad tactum occurrat. Notatu ſaltem dignum eſt, nimis lubrica medicamenta ſeu exterius admoveantur, ſeu interius aſſumentur, plus damni quàm emolumenti in hoc affectu adferre ſolere. Atque ita abſolvimus priorem quæ-

quæstionem de modo, quo tonus partium in hoc affectu vitiatur. Sequitur altera ventila-
 landa. Eam est partem essentia hujus morbi.

*An Tonus eo modo quo dictum fuit vitia-
 tus sit pars essentia hujus morbi?*

Sapponimus hîc quod quidquid in corpore vitiatum reperitur, sit vel causa mor-
 bifica, vel symptoma, vel morbus ipse; adeo-
 que hic morbus vel simplex, vel composi-
 tus, vel compositi pars aliqua, eaque vel
 primaria vel secundaria.

I^o. Dicimus tonum vitiatum supra pro-
 positum non esse propriè morbi causam. At-
 que hoc vix indiget probatione. Tonus enim
 dictus est constitutio præter naturam in ipsis
 partibus radicata, quâ ratione evidentiissimè
 à causâ morbificâ propriè dictâ distinguitur.
 Licet enim morbus alius alterius causa esse
 possit, non tamen vel tunc, propriè appella-
 tur causa morbifica, sed morbus primarius,
 alterque, quem producit, secundarius. At
 verò ubique uterque in unum morbum to-
 talem coalescit, prior erit pars essentia pri-
 maria, posterior verò pars essentia secun-
 daria. Non causam.

II°. Afferimus tonum partium descriptum non
 esse meum symptoma. Neque enim is
 sub excretis & retentis, neque sub actione
 læsâ, neque sub qualitate aliquâ mutatâ non
 lædentes actionem comprehendi potest. I^o.

Tonus vitiatus non contineri sub excretis et retentis, vel sub actione læsa, eadem operâ probari potest hâc ratione, quòd illa symptomatum genera nè constitutiones quidem corporis sint; at dictus tonus vitiatus extra controversiam est constitutio præter naturam mutata, quemadmodum suprà liquido demonstravimus. 2°. Quòd tonus dicto modo vitiatus non contineatur sub qualitate mutatâ non lædente actionem adeò evidens est, ut probatione non egeat. Nam laxitas & flacciditas motum partium lædit, & lubricitas nimia debitæ irritationi vitalium spirituum impedimento est, ut postea patebit.

Objici potest quasdam nudas qualitates mutatas, quæ in genere symptomatum continentur, posse etiam actiones lædere; ut color mutatus in cuticulâ ingratum aspectum intuenti præbet, adeoque deformitatem & defectum debitæ pulcritudinis parit.

Respondemus, colorem mutatum cuticulæ quatenus pulcritudinem ejus (quæ propria cuticulæ actio est) vitiat, in rigore sub notione morbi (in latâ acceptione) cadere. Verùm cum actio hæc cuticulæ sit tantum objectiva & ad extra, & cum is color mutatus nullam actionem internam istiusque individui lædat, medici, qui in morbi definitione ad actiones internas ejusdemque individui tantum respiciunt, eum è classe morborum

borum solent excludere. Vel si contingat colorem partis vitiatum alicubi lædere actionem internam (quod in solâ corneâ evenire compertum) omnino eum pro morbo cordatiores habent, licet fortè secundariò. Quare, ut in viam, à quâ paullulùm digressi sumus, redeamus, cum tonus vitiatuſ lædat, ut diximus, actiones internas, non pertinet propriè ad istam speciem symptomatis, quæ qualitatis mutatæ nomine appellari solet.

III°. Dicimus tonum hunc vitiatum, cum nec causa sit morbifica, nec symptoma, & tamen sit quid præter naturam, necessariò esse morbum ipsum. Porro idem confirmatur manifestè ex ipsâ morbi definitione. Est enim tonus hic vitiatuſ constitutio præter naturam, actione internam lædens primò seu immediate; est ergò morbus. Cui enim cõpetit definitio, ei & cõpetit definitũ. Quòd sit constitutio præter naturam liquet ex eo, quòd solidis corporis partibus inhæreat. Quod idem quoq; actionem internam lædat, ex eo patet, quòd datis solâ laxitate, flacciditate, & lubricitate partium ultra modum, mox nullâ aliâ accedente causâ debilitetur agilitas, vigorque corporis respectu motûs, segnitieſque quædam in spirituum vitalium irritatione emergat. In agilitate res est manifesta, cum corpora firma atque tenſa cæteris paribus agilia sint & è contrâ; in segnitie quoque

que irritationis idem evenire, postea suo loco videbimus, si quidem impræsentiarum nihil aliud allaboramus probare, quàm tonum vitiatum in hoc affectu esse morbum.

IV. Dicimus Tonum hunc vitiatum in præsentis affectu non esse morbum quendam simplicem, seorsim & per se existentem, sed ità esse cum essentiâ primariâ in iisdem partibus conjunctum atque compositum, ut tota essentia morbi (de quo agimus) ex pluribus morbis (in se quidem si separatim considerentur, simplicibus) unitis dicatur conflare, adeoque tonum vitiatum esse tantum partem totius affectus. Atque hoc non aliâ indiget probatione, quàm quòd in iisdem planè partibus essentia prima superius proposita, dictusque tonus vitiatus comperiantur. Morbus enim compositus is propriè dicitur, qui ex pluribus simplicibus in eadem parte conjunctis conflatur.

Vò. Afferimus Tonum vitiatum non modo esse partem totius essentia, sed talem esse partem quæ nonnihil dependet à primariâ essentiâ, adeoque esse partem essentia secundariam.

Præquam procedamus ad hujus propositionis probationem duo concessa præmittenda sunt.

Concedimus I^{mò} Tonum dictum in aliis fortè casibus ab aliis etiam causis & immediate

diatè vitiari posse, licèt id non eveniat in præsentī morbo. Nam tonus partium insitus laxari potest primariò in constitutione animalī idque subitò, ut in Paralyfi videre licet. Tensitas enim naturalis (& non tantùm animalis) membri paralytici laxatur, & quidem subitò citràque notabilem alicujus partis primariæ essentiaæ prædictæ interventum. Similiter in Lipothymia laxitas omnibus partibus & languor subitò contingit. In neutro casu possumus laxitatis causam referre ad frigidam ac humidam intemperiem constitutionis insitæ, cùm illa non adeò subitò tam insigniter immutari possit. Quod illi (ut hoc obiter moneamus) considerent, qui qualitates hasce communes semper secundas & à solis primis dependentes esse volunt. Immo è contrà in isto casu observent frigidam ac humidam intemperiem laxitatem eam subitò introductam paulatim postea consequi. Porro quòd ad flaciditatem partium attinet (quæ subsidentiam respicit quæ differt flaciditas à laxitate, ut latius suprà ostendimus) ea immediatè produci potest à largis evacuationibus, ut fluxu alvi, sudoribus, similibusque supra modum profusis, nondum insigniter immutato temperamento, quamvis non dissiteamur hoc faciliè & ut plurimùm consequi. Tandem lubricitas interna manifestè à frigiditate separa-

ri potest, licet difficulter ab humiditate.

Concedimus II° in præsentī morbo nē quidem omnimodo Tonum vitiatum dependere ab essentiā primā datā, neque omni ex parte eidem subordinari. Nam I^o qualitates toni hīc vitiati nonnihil etiam debent cōmunibus causis, scil. tum sibi, tum primæ essentiæ datæ cōmunibus. Nam humectantia nimium, unā eadēque operā & humiditatem nimiam, & laxitatem producere apta nata sunt. Similiter ab evacuationibus nimis inopia spirituum & simul flacciditas emergunt. Item à nimium lubricis seu extrā applicatis seu intro assumtis, aut utrisque, interna lubricitas simul cum intemperie humidā intenditur. Tanta enim concatenatio est totius essentiæ hactenus propositæ cum cōmunibus causis, ut vix quidquam intendat primam essentiam morbi, quin simul plus minus influat in tonum vitiatum.

His concessis, dicimus nihilominus in præsentī affectu maximam esse dependentiam toni vitiati ab essentiā primā hujus morbi superius datā, quo solo respectu, tonum vitiatum ad essentiam secundariam hīc retulimus. Si cui placeat contendere tonum dictum alio respectu clarius ad essentiam secundariam esse rejiciendam, quod putet primariam essentiam cujusvis morbi similem necessario & semper fundari in solis primis quali-

qualitatibus; aut quòd opinetur qualitates in quibus tonus consistit esse perpetuò secundas, easque primas solas (ut umbra solet solem) consequi; sciat is nos hìc de industria quæstiones hasce declinasse, nè in enormem digressionem devolvemur.

Restat igitur solùm probandũ magnam esse dependentiam toni vitii à prima hujus morbi essentia. Idque per partes satagemus. Incipiemus à laxitate. Concessimus equidem laxitatem interdum subito posse produci, atque in eo casu humidam intemperiem sæpius eam consequi, nempe ubi laxitas primario dependet à vitio constitutionis aut animalis aut vitalis; in præsentì tamen affectu cum nec constitutio animalis nec vitalis primò afficiantur, necesse est eam ab aliis causis promanare. Porro, ea quidem est conditio laxitatis ac tensitatis, ut subitis alterationibus obnoxia sint. Fila enim barbiti in momento ferè tendi iterumque laxari possunt; idem quoque fibris partium à nonnullis causis accidit. Verùm in hoc morbo laxitas gradatim ac sensim obrepit; oportet itaque hìc eam à causa aliquà sensim ac gradatim auctà oriri, regi, ac modificari. Etsi ergò modò concessum fuerit laxitatem nonnihil debere communibus morbi causis; regitur tamen ac modificatur ejus augmentum potissimum à primaria hujus affectus essentia.

Dependentia toni vitii à prima hujus morbi essentia.

essentiâ. Nam humectantia licet unâ laxent, vix tamen ampliùs laxant quàm humectant, siquidem maximâ ex parte humectando laxant. Cùm itaque communes causæ hujus morbi potissimum mediante essentiâ morbi primâ in Tonum influant, & cùm neque constitutio animalis neque vitalis hîc causæ vicem sustineant, rectè inferre licet laxitatem toni maximè dependere à primâ essentiâ hujus morbi. Id ulteriùs confirmatur, quòd in humidâ intemperie ex se insit tendentia quædam corporis ad diffuendum, adeoque ab eâ necesse est laxari fibras partium, præterea defectus spirituum eorundemq; torpor vigorem partis minuendo ejus tonum remissiorè efficiunt. Concludamus ergò in hoc affectu laxitatem morbosam maximè dependere à primariâ morbi essentiâ. Quod ad flacciditatem attinet, quatenus comprehendit laxitatem, ab iisdem causis oritur quibus laxitas: quatenus verò ulteriùs subsidentiam quandam & inanitionem includit, evidenter dependet à defectu & torpore spirituum infusorum, quorum copiâ & vigore auctis flaccescens membrum facillè redditur turgidulum. Interim non negamus quin simul ista subsidentia ex parte dependent ab extenuatione & atrophîâ partium.

Denique quomodo lubricitas à causis hisce proveniat satis à superius-dictis manifestum redditur.

Uc

Ut tandem huic rei finem imponamus, observare licet in ulteriorem confirmationem eorum quæ jam diximus, eam esse toni morboſi dependentiam ab eſſentiâ primâ datâ, ut pari ferè paſſu per totum morbi decurſum ſimul intendantur ac remittuntur. Etenim in principio Pueri hoc morbo laborantes, tantùm tardiùs incedunt dum parùm adhuc laxatus eſt partium tonus; in progreſſu vix pedibus aut ſegniter admodum ſe committunt; deinde ſedentes ſolùm aut geſtati ludunt; poſtea vix erecti ſedent; demum morbo jam ad ſummum gradum pertingente debile colùm vix ſuſtinet capitis onus, ut ſæpe ante obitum cernere licet; quæ omnia ut eſſentiam morbi primariam gradatim auctam, ità & unâ toni vitia pari paſſu intenſa atteſtantur. Atque ità hiſce omnibus rectè perpenſis, referimus tonum vitiatum ad eſſentiam huius morbi, non primariam ſed ſecundariam, & per conſequens concludimus, quod quidem erat in quæſtione, tonum illum morboſum eſſe partem eſſentiæ huius morbi ſecundariam.

CAP. VIII.

Essentia secundaria hujus morbi in constitutione vitali.

Suprà proposuimus illam partem essentia^e secundaria^e hujus morbi quæ fundatur in constitutione naturali insitâ, quatenus comprehendit qualitates communes: adhuc restant ejusdem vitia organica, ut & continuitatis, si quæ talia reperiuntur, examinanda. Verum cum nulla vitia continuitatis propria in hoc affectu occurrant, & cum vitia organica partim ab essentia suprà datâ, partim à vitali constitutione læsâ dependeant, videtur jam proximo loco accedendum ad ipsa vitia constitutionis vitalis.

Constitu-
onis vita-
lis divisio.

Constitutio vitalis commodè dirimitur in *originalem* seu illam quæ influit, & *participatam* seu illam quæ influxu producitur.

Prima ejus
species hu-
jusque
subjectum

Constitutionis vitalis originalis subjectum sunt ipsi spiritus in sanguine arterioso excitati. Dices cor potius videri esse subjectum hujus constitutionis. Atqui aliter se res habet. Ipsum enim cor per arterias coronarias recipit vitales spiritus cum sanguine arterioso è sinistro suo ventriculo delatos: absurdum autem est statuere cordis parietes esse primum subjectum caloris vitalis, & interim

terim illas eundem ab arteriis accipere. Dicendum ergò solidam substantiam cordis esse quidem primum præcipuumque subiectum suæ constitutionis naturalis & insitæ; sed cùm ipsa recipiat vitales spiritus (ut dictum) non potest censi subiectum primum constitutionis vitalis, quæ per istos spiritus ei imprimitur; diutiùsque non permanet quàm cordis substantia spiritibus vitalibus perfunditur. Neque enim ullibi absque spiritu vitali subsistere potest vita. Quare substantia cordis eatenus de vitali constitutione participat, quatenus alluitur spiritibus vitalibus; & per consequens constitutio illa in cordis substantiâ non est originalis & influens, sed participata seu ex influxu producta. Hoc etiam eo confirmatur, quòd vitalis calor sanguinis in cavitatibus seu ventriculis cordis (qui calor pars saltem est constitutionis vitalis) longè intensior ac major est quàm in ipsis parietibus cordis; ut quivis in vivis animalium dissectionibus vulnerato cordis ventriculo immissoque mox digito observare potest. Longè enim auctiorem calorem sentiet in sanguine, quàm in ipsâ ventriculi substantiâ quomodocunque tractatâ. Adhæc constitutio vitalis quid transiens est & in ipso motu ac fieri consistit; in spiritibus ergò mobilibus & evanidis (quales sunt vitales in sanguine arterioso contenti) radicitur. Ete-

nim abscisso aliquo membro in momento
 ferè extinguitur vita, & per consequens vita-
 lis constitutio; naturalis autem (ut supra
 monuimus) aliquandiu (licet non ità exaltata
 quemadmodum ubi vitalis superest) post
 mortem permanet. Et tollitur quidem subito
 vita vitalisque constitutio in prædicto casu
 non à causâ aliqua positiva contrariâ, sed à
 purâ putâ privatione causæ conservantis ac
 continentis. Hoc confirmatur evidentissimè,
 quòd subito intendatur, remittatur, & alte-
 retur constitutio vitalis in omnibus partibus
 pro modulo constitutionis vitalis excitata in
 ventriculis cordis. Sic in Lipothymia, defici-
 ente corde, subito vita partium languet; at
 ubi per spiritum aliquem cardiacum ventri-
 culi cordis spiritibus aliquantum refecti sunt,
 mox vitalem constitutionem in omnibus par-
 tibus subito nonnihil reparari cernimus.
 In suppressione anhelitus subita mors sequi-
 tur intercepto torrente vitalis sanguinis à
 dextro ad sinistrum ventriculum. In vena-
 sectione aut aliâ aliquâ sanguinis nimia pro-
 fusione ex solo defectu spirituum vitalium
 Lipothymia contingit. Cum itaque consti-
 tutio vitalis in quibulvis partibus solidis sit
 transiens & evanida, & cum ea dependeat à
 proportionem spirituum vitalium in eas è ven-
 triculis cordis influentium, rectè inferre licet
 eam in solidis partibus non esse originalem
 sed

sed participatam. Verum in ipsis spiritibus vitalibus, quorum ministerio vitalis constitutio universis partibus impertitur, oportet sit originalis: nullum enim aliud originale ejus subiectum in corpore invenire est.

Concedimus tamen solidam substantiam cordis per suam constitutionem naturalem (vitali præsertim irrigatam) esse adjuvantem causam excitationis vitalium spirituum in sanguine ventriculis suis concluso, licet non sit primum subiectum ejusdem vitalis constitutionis, quemadmodum modò abundè probavimus. Atque hæc impræsentiarum in genere sufficiant de utraque vitali constitutione, originali & participatâ, & ad probandum illam propriè spiritibus vitalibus, hanc solidis partibus ut immediatis subiectis inhærentiæ esse attribuendam. Examinanda jam restant tria vitiorum genera ad hanc constitutionem pertinentia: quorum duo priora spectant originalem, tertium spectat participatam. Primum vitium ad generationem vitalium spirituum; secundum ad eorum distributionem; tertium ad participationem constitutionis vitalis pertinet. De quibus ordine proposito inquiremus.

CAP. IX.

Vitiata generatio spirituum vitalium in hoc morbo; & an id vitium sit pars ejus essentia secundaria?

Vitales spiritus primò excitantur seu generantur intra ventriculos cordis, nempe in ipsa massa sanguinis, & propriè sanguinem arteriosum à venoso discriminant. Foveantur autem & conservantur jam geniti intra cavitates arteriarum, dum in habitum partium distribuuntur. Immo non tantum in arteriis foveantur, verum & in illis rectè dispositis fortè nonnulli novi (quamvis minùs efficaciter quàm in corde ipso) excitantur.

Hoc Præmonito,

Statuimus 1º in ipsâ substantiâ cordis nullum occurrere vitium generationi spirituum vitalium repugnans quod propriè pars sit essentiæ vel secundariæ hujus morbi. Nam cor ipsum ex parte suâ rectè in hoc morbo suo officio fungitur, & si quid imperfectum accadat in generatione spirituum vitalium, non cordi propriè, sed ineptitudini materiæ ad formam spirituum vitalium subeundam adscribendum est. Quemadmodum nempe ingestus cibus,

fi

ficudior sit quàm par est, frustrare potest perfectionem coctionis, sano alioqui existente ventriculo, ità & ineptus sanguis ad cordis ventriculos delatus actionem cordis ut ex se integram, quoad effectum tamen & opus imperfectam reddere potest; in quo casu vitium non cordi ipsi, at materiæ indispotioni jure meritòque attribuere solemus. Dicas, Febrim cum hoc morbo aliquando complicari; & tum quidem ipsum cor ineptè vitales spiritus generare. Verùm febris illa morbus est diversi generis, nullòque modo aut totum aut pars essentiae hujus.

II°. Dicimus Arterias minores in partes primariò affectas insertas, re ipsâ nonnihil ex viciniâ & contactu ab iis refrigerari & torpore affici, adeòque spiritus vitalis in se contentos ineptè conservare, unde eorum constitutio vitalis nonnihil imperfecta redditur priusquam in partes ipsas effunduntur. Atque hoc Arteriolarum vitium bono jure ad vitalium spirituum generationem adscribi videtur. Etsi enim non sit arteriarum munus spiritus vitales secundùm primarium vocis sensum generare; eo ipso tamen quòd jam genitos conservare teneantur, tali nimirum conservatione quæ continuatam quandam eorundem generationem quodammodo includit, earum vitia hoc respectu ad vitalium spirituum generationem rectè referri possunt.

Nam vitalis constitutio (ut suprà ostendimus) affectio quædam transiens est, quæ, dum durat, est quodammodo in continuo fieri, quæque instar flammæ, ubi continua ejus reparatio suppressa est, subito extinguitur. Propterea sunt Arteriæ quasi cor continuatum omnibus corporis partibus, quibus spiritus contentos effundunt ; & quæcunque spirituum vitia ante eorum in habitum partium effusionem accidunt, cum ea necessario ad originalem constitutionem vitalem spectent, neque alioquin ad spirituum distributionem adscribi possint, ad ipsam eorundem generationem referenda sunt, generationem scilicet quasi continuatam in arteriis, quæ continuè à momentanea extinctione præservantur.

Porro hoc vitium vitalium spirituum est constitutio vitalis & originalis læsa, & cum sit quid præter naturam, actionem primò lædens, à quo emanat constitutio participata similiter læsa, cumque dependeat merè ab essentiâ primariâ superiùs dictâ & in iisdem partibus complicitur, pars erit essentiæ secundariæ hujus morbi.

III° Dicimus materiam vitalium spirituum, viz. sanguinem venosum suis spiritibus naturalibus imprægnatum in circuitu redeuntem à partibus primò affectis versùs cor, nonnihil ab iis ineptum reddi ad formam vitalis

talis spiritus admittendam. Etenim necesse
 est sanguinem dum partes intemperie frigida,
 penuria ac torpore spirituum infitorum labo-
 rantes transit, afficiatur quoque indè aliquali
 frigiditate, torpore, & fortè crassitie ac visci-
 ditatè ultra debitum naturæ gradum. Nam
 quemadmodum sanguis suas qualitates par-
 tibus, quas permeat, nonnihil imprimit; ità
 vice versâ partes ipsæ suas quoque sanguini
 transfluenti quantum possunt impertiunt. Sed
 & hîc unâ concedendum est impressam hanc
 à partibus primò affectis indispositionem
 (præsertim ubi levior est) in reditu ad partes
 internas, priusquam cordis ventriculos attingat,
 à calore earum multum corrigi, & interdum
 omnino superari; vel si quid supersit
 istiusmodi contractivitii, aboletur id ferè semper
 in totum longitudine itineris ante sanguinis
 reditum ad sinistrum cordis ventriculum,
 dum per dextrum & parenchyma Pulmonum
 delabitur. Hoc etiam vel hinc confirmatur,
 quòd si persisteret indispositio ista donec
 sanguis ad sinistrum ventriculum rediret,
 tota massa sanguinis arteriosi crudior &
 imperfectior foret; & cum ab Aortâ ad omnes
 partes sanguis hic imperfectis spiritibus
 vitalibus refertus transmitteretur, omnes partes
 corporis plus minus afficeret, quod rarissime
 in hoc morbo observatum. Caput enim,
 multaque viscera, utcumque ex his ali-

qua solito majora reperiantur spiritu, spiritu tamen vitali integro irrigari videntur. Sed etsi, ut diximus, levior sanguinis indispositio corrigatur ante reditum in dextrum ventriculum, ubi tamen gravius vitium ei inuritur, non planè ex omni parte superari potest, unde Pulmones in hoc morbo sæpius gravissimis malis affliguntur: Enimvero, cum sanguis minùs spirituosus adeoque minùs permeabilis, frigidiorque ac crassior aut viscidior continuè per Pulmones trajicitur, vix fieri potest, quin is tractu temporis debiliores Pulmonum partes plùs minùs inficiat & obstruat, unde difficilis respiratio, tussis pertinax, tumores duri, inflammationes, abscessus, phthisis, proveniunt; febres quoque tum erraticæ tum hæcicæ hinc ortum suum ducere possunt. Verùm cum labes ista à partibus primò affectis repentè introducatur, credibile est eum (etsi pulmones sæpe ut diximus ab eo afficiantur) antequam sanguis ad ventriculum sinistrum pertingat plerumque superari. Atque hinc ratio reddi potest cur caput partesque vicinæ satès floridæ conspiciantur, quod nempe in illis neque naturalis neque vitalis constitutio sensibilibiter læsa sit, cum spiritus vitales perfecti in sinistro ventriculo geniti & ab eo distributi floridum istum colorem in facie excitent; cum è contrà pulmones sæpe supradictis vitiis laborent

borent nondum superato sanguinis vitio antequam dextrum ventriculum & venam arteriosam subeat.

Porro imperfecta hæc productio vitalium spirituum in dextro ventriculo cordis ob sanguinis venosi affluentis cruditatem pertinet omnino ad essentiam secundariam hujus morbi, ejusque pars est censenda. Nam est constitutio vitalis vitiata, à quâ in Pulmonibus actiones læduntur, & dependet planè ac omnimodo ab essentiâ primariâ datâ, neque interim subsistit in solidâ cordis substantiâ, ut eo nomine novi morbi nomen mereatur.

Hic obiter notamus, Practicos in curatione hujus affectûs semper remediis suis admiscere illa quæ Pulmonibus prospiciant; nec præter rationem; cùm è modò dictis liqueat quanto in periculo continuè id viscus versetur. Atque hæc sufficiant de vitiis in generatione vitalium spirituum; sequuntur jam vitia distributionis eorundem.

CAP. X.

Vitiata distributio vitalium spirituum in hoc affectu; & an sit pars essentia ejus secundaria?

Vicia distributio-
nis tria.

Vitiata hac distributio videtur in tribus consistere; nempe in ejus *imminutione, tarditate, & inaequalitate*. Distributio sanguinis & spirituum imminuta, ut & tarda, in una aliqua parte (& fortè in omnibus primò affectis) deprehendi potest, *inaequalitas* verò in una aliqua observari minimè potest, cum ea resulter ex collatione variae velocitatis ac tarditatis, magnitudinis ac parvitaris torrentis sanguinis respectu aliarum atq; aliarum partium. *Imminutio ac tarditas distributionis*, cum ab iisdem ferè causis in praesenti morbo dependeant, simul tractari possunt, & cum ista differentiae simpliciores sint inaequalitate, earum tractatio meritò praemittenda videtur.

Circuitum
sanguinis
non esse
difficilem
in hoc
morbo.

Primò autem concedendum est transitum sanguinis per partes primò affectas non admodum difficilem esse in hoc affectu. Licet enim frigida intemperies, inopia ac torpor spirituum, videantur difficulter admittere sanguinis transitum per partes istis qualitatibus

bus affectas; revera tamen aliæ qualitates conjunctæ, putà humiditas, laxitas, flacciditas, mollicies ac interna lubricitas, tantùm ad minimum possunt ad facilitandam quantum prædictæ ad impediendam ejus permeationem. Immo, si justa instituatur æstimatione, fortè plus possunt. Verùm id hic non asserimus, majorem solùm transitus difficultatem pernegamus. Enimvero, si libeat componere corpora mollia cum duris, laxa cum strictis, humida cum siccis, lubrica cum asperis, facilè in illis percipere licet circulationem sanguinis longè esse expeditiorem quàm in istis. Atque hoc manifestum est in junioribus animalibus in quibus priores dominantur qualitates. In recens-natis licet cor tenellum sit, arteriæ minùs firmæ, virtus pulsifica adhuc imbecillis, circuitus nihilominus sanguinis promptè & facilè exercetur; quæ in senioribus non sine validiori pulsu nixûque cordis & arteriarum peragitur. Deinde, Hippocratis & Galeni sententiâ, puerorum corpora maximè sunt permeabilia, ob humiditatem scilicet, laxitatem & mollietatem. Præterea, si attendamus ad formationem pulli intra ovum, res reddetur oppidò manifesta. Post paucos ab incubatione dies, cor pulli evidenter pulsare cernitur, sanguinisque sui circuitum inchoare. Quod si tunc temporis consideremus fragilitatem ipsius cordis,

cordis, & quàm infirmè ejus partes inter se cohæreant dum interim circulationem sanguinis suo modo peragit, necesse est concedamus in istâ informi massâ humiditatem, molliem, internamque lubricitatem motum istum facilitare. Objiciat fortè aliquis in modò citatis casibus libertatem & promptitudinem circulationis sanguinis non tam ab humiditate, mollietate & lubricitate, quàm à spirituum insitorum copiâ dependere. Nam in cachexia, morbo virgineo, hydrope, carnes satè molles sunt, humidæ & fortè lubricæ, cùm interim circuitus sanguinis satè difficilis sit. Respondemus, revera illâ corpora quæ ex inopiâ spirituum insitorum tenera & mollia redduntur, aptius cæteris paribus circulationem sanguinis admittere. Verùm non simpliciter verum est, corpora magis spirituosâ semper faciliorem circuitum sanguinis obtinere. In Piscibus enim sanguis longè faciliùs circuitum suum obit quàm in animalibus terrestribus, ut liquet ex tenerâ & fragili constitutione eorum cordis & artierum; Ii tamen minori copiâ spirituum insitorum gaudent. At quia perpetuò in aquis degunt, humidiores ac magis lubricæ sunt eorum carnes. Unde evidentissimè patet quanti momenti ad circuitum sanguinis facilitandum sit interna lubricitas & humiditas. Porro quod attinet ad cachexiâ & morbo

morbo virgineo laborantes, concedimus quidem in iis circuitum esse difficilem; non tamen solum ob defectum spirituum insitorum, sed & ob pertinaces obstructions in universo corpore existentes. Quare concludendum videtur non obstante frigidâ intemperie, inopiâ, ac torpore spirituum, quæ ad difficultatem circuitus faciunt, modum tamē ei ab humiditate, mollitie ac lubricitate interna adeò imponi, ut ad justam, si non nimiam, facilitatem circulatio sanguinis reducatur. Sed si tanti momenti sint humiditas, interna lubricitas & mollities ad facilitandum sanguinis circuitum, videtur certè distributio ejus per partes affectas celerior non tardior expectanda. Respondetur facilitatem transitus sanguinis opponi tarditati motus, aut parvitati ductus. Potest enim motus facilis simul tardus esse, & in ductu quoque parvo. Verum facilitas hîc directè opponitur difficultati, sive luctæ & labori qui in hoc casu, si circuitus esset difficilis, accideret arteriæ, dum sanguis permeat. Quod autem arteriæ in partes primò affectas parùm laboris in sui sanguinis circuitu exequendo subeant, Paulò post demonstrabitur; hîc tantùm asserimus facilitatem transitus sanguinis non satis arguere vel motus celeritatem, vel ductus amplitudinem. Enimvero duæ potissimum causæ concurrunt ad accelerandû decursum san-

Duæ
causæ
celeritatis
circuitus
sanguinis.

sanguinis per habitum partium. Altera est aptitudo partis recipientis, sive ejus per quam sanguis permeare debet, atque hæc causa merè passiva est & ignava; altera est impulsus tum cordis & arteriarum, tum ipsius sanguinis arteriosi se expandere annitentis. Hæc causa activa est ac vegeta; cessante quippe hoc impulsu, distributio sanguinis mox omnino cessaverit, utcumque alias supponatur transitus facillimus. Pater ergo impulsus hunc esse principem atque activam causam tum celeritatis ac tarditatis, tum quantitatis distributionis sanguinis. Quapropter causas illas quæ impulsus hunc quovis modo aut promovere aut retundere queunt, accuratius hic veniunt examinandæ: ab his enim dignoscere licebit utrum reipsa distributio sanguinis in partibus primò affectis sit parior aut tardior debito.

Quatuor
causæ im-
pellentes
sanguinē.

Ad incitationem impulsus dicti hæc causæ potissimum concurrunt. 1°. *Copia & activitas vitalium spirituum in sanguine contentorum.* 2°. *Cardis integra virtus.* 3°. *Arteriarum robur, calor, & magnitudo debita.* 4°. *Irritatio tum cordis tum arteriarum sive extrinsecus sive intrinsecus facta.* Has ordine percurrentes, ut qualiter se in præsentis affectu habeant innotescat.

Prima.

1°. Quod ad copiam & activitatem vitalium spirituum attinet, supra monstravimus in hoc morbo

morbo frequenter excitari spiritus vitales imperfectos in dextro ventriculo cordis: cum ergo sanguis hisce imperfectis spiritibus imbutus in pulmones impellendus sit, necesse est distributio illic ob defectum activitatis spirituum aliquantum ignavior ac purior sit. Deinde cum sanguis vitalis, ut supra quoque monstravimus, in arteriis, quæ in partibus primò affectis terminantur, nonnihil refrigeretur, necesse est transitum ejus per dictas partes seigniorum quoque esse & diminutiorum.

II°. *Virtus cordis*, nisi fortè per accidens ex complicatione aliùs morbi, vix solet in hoc morbo observari læsa. Secunda.

III°. *Arterias* quod attinet, non possumus defectum notabilem in eorum robore accusare. Atqui in calore tum magnitudine eorum manifestè occurrit vitium. Tertia.
 1°. in calore. Arteriæ in partes primò affectas insertæ, necessario ab illarum intemperie frigida, simili quoque intemperie nonnihil afficiuntur. Nam cum intemperies partium primò affectorum activa sit diùque permanens, fieri non potest quin plus minus conformem qualitatem in partes ad eò vicinè connexas introducat. Etenim agentia naturalia corpora quæque intra sphaeram suæ activitatis posita maximèque illa quæ proxima sunt, assimilare satagunt. Si quis autem ambigat
 an

an ista arteriarum frigiditas retardare ac imminuere possit sanguinis per partes primo affectas decursum, consideret frigiditatem ex se inimicam esse cuius motui. Frigoris quippe suâ naturâ est sedare impetus, densare, ignaviam, somnolentiam, stuporem ac immobilitatem infetere, atque ubi intensior est, congelare ac mortificare partes. Necesse est ergo remoram injiciat torrenti sanguinis per partes eâ qualitate affectas transeunti. Præterea observavimus sæpius in venæ sectione frigente membro sanguinem tardius ac porcius effluxisse, calefacto verò eo, aut frictione aliòque motu aut medio excitato pulsu sanguinem liberalius egressum esse. Adhæc frigida admota manifestè conferunt ad sistendum sanguinem è quacunque parte præternaturaliter erumpentem, ut è contra calida eundem proritant.

Objici potest ab externo frigore sæpe intendi pulsum; ut ex contrectatione nivium videmus non modò pulsum, sed & calorem auctum in manibus tractantium.

Respondemus frigida per se semper movere transitum sanguinis per habitum partium; ex accidente verò si quæ tandem provocent (quod indicio casu contingit) arteriarum pulsus ad fortiores ictus instituendos, posse circuitum sanguinis eatenus intendere. Verum in præsentī morbo id nullatenus contingit.

git. Quippe, (ut supra ostendimus) circuitus sanguinis in hoc affectu, utcunque imminuatur aut retardetur, manet satis facilis & expectata, neque inde ulla irritatio pulsus exsurgit, ut paullo post clarius videbimus. II° In magnitudine arteriarum defectus quidam notatur. Nam cum ex modo dictis liqueat arterias ad partes affectas delatas nonnihil frigidiores fieri debito, facile credere licet eas simul graciliores reddi; sic in membro quovis refrigerato cernimus venas & arterias solito esse exiliores; & negari non potest actuale frigus semper coarctare vasa. Sed & plus quam probabile est potentialem quoque frigiditatem (qualis forte potius dicatur esse illa quæ est intemperiei insitæ) venas & arterias exiliores reddere. Sic videmus frigidas complexiones, tum frigidas & humidas, minores venas ac arterias obtinere quam calidas. Obesa corpora, foeminae, pueri, strictiora vasa quam macilenta, viri, adulti, possident. Præterea calor ipse expansiva qualitas est, ut ampliora, frigus contractiva est, ut angustiora vasa præstet. Denique observavit è nobis aliquis in hoc ipso affectu se aliquotiesprehendisse; in dissectionis post mortem, venas ac arterias ad partes quidem primò affectas tendentes graciliores debito; verum arterias carotides & venas jugulares improporcionatè ampliatas: & credibile est hoc perpetuò ob-

H

servari

servari potuisse, si in mentem disseccantium hoc ipsum attentius contemplari venisset. Sed hoc non peremptoriè asserimus, ast ulteriori inquisitioni relinquimus. Interim cum ex dictis satis pateat circuitum sanguinis in partibus primò affectis esse imminutum, consentaneum quoque rationi est vasa quoque earum esse angustiora. Et cum sinister ventriculus cordis in Aortam tantam effundat quantitatem quæ omnibus partibus sufficiat, cumque tot partes primò affectæ diminutè istum sanguinem absorbeant, credibile est per alias partes & nominatim per caput ac hepar liberalius solito eum distribui, adeoque vasa harum partium nonnihil dilatari & ampliari: Circa sanguinis in hoc affectu imminutum circuitum, hoc unicum experimentum addimus. Injectâ ligaturâ sive in brachio sive in cruribus puelli hoc morbo graviter afflicti, non ita expeditè venæ ultra ligaturam intumuerunt, neque habitus partis sanguine satur ita turgidulus & coloratus illic apparuit ac in sanis solet fieri. Unde manifestè liquet inferendum esse sanguinis transitum per istas partes esse ignaviolem ac minorem debito. Ut fluvius aggere stipatus citius aut serius inundat ripam pro variâ velocitate ac magnitudine torrentis, ita hîc quoque contingit. Reditus sanguinis per venas ad interiora vi ligaturæ sistitur; quod si is rapidus

tapidus esset, brevi replet venas & habitum partium ultra ligaturam, quemadmodum alias in sanis accidere videmus: cum autem segniter admodum ac tardè eas repleat in hoc affectu, statuendum est omnino circulationem sanguinis in istis partibus imminutum esse ac tardum, arteriasque in dictas partes insertas tum frigidiores tum graciliores esse debito, ut satis superque evicerimus arterias partium primario affectarum laborare vitio in deficiente magnitudine.

IV°. Quod tandem attinet ad *irritationem* Quarta
cordis & Arteriarum (quæ fortè præcipua causa est multorum in pulsibus differentiarum) manifestè hæc languida & inefficax in arteriis partium primò affectarum deprehenditur. Non animus est impræsentiarum discursum instituere de naturâ, causis, differentiis, & affectis irritationis in pulsibus: in genere tantum notamus eam esse posse vel naturalem, vel violentam, & utramque esse vel universalem vel particularem, simulque oriri posse vel ab extra vel ab intra, denique esse vel nimiam vel deficientem. In præsentis affectus tractatione satis erit si nonnulla delibemus de irritatione particulari arteriarum, eaque deinde ad præsens negotium accommodemus. Afferimus itaque 1° Arterias cum nixu quodam sanguinem extrudere in substantiam seu habitum partium;

De irrita-
 tione pul-
 suum.

partes verò istum sanguinem recipientes nonnihil contraniti; propter hunc autem renixum arterias ad fortiores nixus seu pulsus instituendos profiteri: tantique momemi esse istum renixum ad fortiorem reddendum pulsum, ut ubi renixus languidus est, vix fieri possit ut pulsus sit fortis; ubi verò renixus plusculum intenditur, ita tamen ut nixum arteriarum non planè vincat, pulsus robustior reddatur, modò aliunde non intervenerit impedimentum. Atque hoc variis instantiis illustrare possemus; paucas annotabimus, Hyberno tempore pulsus pleniores, duriores, robustiores, & constantiores sunt quàm æstate. Certum autem est tum temporis partes corporis externas frigore constrictas firmiores & minùs permeabiles esse, adeoque sanguini in suâ circulatione earum substantiam permeare contendenti, fortiùs quàm aliàs eas reniti; unde arteriæ, ubi nihil aliud interveniens prohibet, necesse habent fortiùs se movere, fortiùsque sanguinem impellere, si suo officio in circuitu sanguinis perficendo defuncturæ sint. Hinc tum irritantur arteriæ istæ nisi planè supprimantur, aut aliunde sopiantur, indeque paullatim fortiores ictus instituunt; simulque à spirituoso sanguine coarctato & pro ampliore loco colluctante plusculum incalescunt, atque aliquantum ampliantur, & nonnunquam victâ nonnihil reni-

renitentiâ sanguinem in partes uberiore ac rapidiore torrente quàm prius effundunt. Hoc ampliùs confirmatur à calore ex contractione nivis adaucto. Licèt enim initio mox frigeant manus, paullò pòst tamen plus facis incalescunt, simulque sanguine, quem intensus rubor indicat, suffunduntur. Nam ex contactu nivis primò partes densantur, ac fortiùs circuitui sanguinis resistunt, arteriæ quoque tunc in illis partibus contrahuntur: Atqui, nisi prævaleat frigus usque ad omnimodam spirituum in istis arteriis contentorum suppressionem, & ad ipsarum arteriarum stuporem, aut saltem torporem, arteriæ istæ paullatim irritantur, sanguisque cohibitus fortiùs luctatur pro majori loco, adeoque demum ex luctâ utriusque incalescunt arteriæ simulque ampliantur, & aucto pulsu sanguinem copiosius in partem prius perfrigeratam extrudunt. E contrâ, æstate, ubi minor occurrit in sanguinis transitu renitentia, pulsus flaccidior, languidior, ac mollior contingit. Unde patet defectum debitæ irritationis à languidâ partium sanguinem ab arteriis recipientium renitentiâ profectum, pulsum vigorem imminuere.

II° Idem adhuc evidentiùs cernitur in aucto pulsu à motu corporis; nam in motu violentiore omnes fere muscoli tensi sunt, unde transitui sanguinis plusculum renitun-

tur; hinc arteriæ ad luctam irritantur, earum calor intenditur, adeoque pulsus frequentiores, fortiores ac pleniores eduntur.

III° Inflammatio alicujus partis ut manifestè irritat ejus arterias, ita & vehementiorem pulsationem & liberaliorem sanguinis affluxum in eadem promovet. Idem quoque de dolore dicendum.

IV° Huc etiam referenda contusio alicujus partis. Nam pars contusa difficilius affluentem sanguinem admittit : hinc irritantur arteriæ, fortius pulsant, partemque contusam iis contranitentem in tumorem attollunt. Plurimis aliis exemplis idem demonstrari posset, nisi hæc abunde viderentur sufficere.

De renixu
cōtra
pulsum.

Notandum porrò est renixum partium in sanguinis ab arteriis receptione factum, satis magnum esse posse, neque tamen satis efficaciter arterias irritare : in quo casu retundit ac remittit potius impetum torrentis sanguinis quàm intendit. Etenim renixus iste per se retundit aut impedit decursum sanguinis per substantiam partium; quatenus verò unà proritat arterias ad fortiores ictus instituendos, per accidens torrentem ejusdem promovet. Quare cogimur hic in aliam digressionem vel inviti delabi, distinguendo inter renixum partium qui irritat, & eum qui non, vel parum irritat. De priori sufficiant instantiæ
modo

modò allatæ, de posteriori paucas in medium adducemus.

I^o Ergò, datur *renixus planè suppressens torrentem sanguinis*. Talem efficit ligatura fortis, quæ planè intercipit pulsum in partibus ultrà consistentibus, neque tamen arterias citra se irritat, quòd omnem vim arteriæ ultra ligaturam superet, actionémque ejus penitus abrumpat. Idem cernitur in partibus ex frigore demortuis, aliisve de causis sphacelo corruptis, quin fortè in contracturis & schirrhis nonnullisque cicatricibus confirmatis.

Species
renixû.
Prima.

II° *Occurrit renixus comprimens arterias vel ex compressione arteriarum*. Hic accidit in ligaturâ mediocri. Item in compressione arteriæ à tumore in partibus vicinis aut proximis ut à tuberculo crudo; item in compressione à qualicunque externâ causâ. Multa quæ spectant ad morem decubitûs dextri præsertim & sinistri huc referantur; sic in tumoribus dextrum latus spectantibus sinister decubitus sæpè ægriùs toleratur ob compressionem partium sanarum à tumentibus, &c. Atque hæc compressio, ut ut circuitui sanguinis resistit, non tamen videtur magnopere arterias irritare, quòd non minùs vim ipsam pulsificam intercipiat quàm ejusdem actionem minuat. Quamvis fortè in pulmonibus nonnunquam irriteret ob calorem

Secunda.

eorum aliàs eminentem, non secus ac fieri solet in partibus dolentibus aut inflammatis.

Tertia.

III° Datur *renixus* ex parte reprimens circuitum sanguinis, sed absque compressione arteriarum, neque tamen in totum eum suppressens, neque admodum arteriam irritans. Talis occurrit in obstructionibus ab humoribus lentis, frigidis, crassis, humidis, qui, etsi non nihil liberum sanguinis transitum impedire possint, parùm tamen arterias irritant, quòd unà torporem quendam, aut saltem frigidam intemperiem iis inferant, ut & sanguini in iis contento. Idem ferè dicendum est de membris paralyticis, nisi quòd in his evidentius torpor arteriis eorum introducatur, sanguinisque transitus minùs in iis retardetur.

Defectus
irritationis
in hoc
morbo.

Porro asserimus II° Partes primò affectas non satìs in hoc morbo irritare arterias, quibus sanguis per eas distribuitur. Nam etsi in hisce partibus, cum ob earum soliditatē, tum ob frigiditatem, concedamus aliqualem renixum, debilis tamen admodum est is segnisque atque parùm irritans. 1° Quòd in istis partibus cum frigidâ conjungatur intemperies humida, quæ per se temperat ac lenit qualemcunque irritationem. 2° Quòd adsit inopia insitorum spirituum, qui aliòquin, ubi suppetunt, dare & fovere solent arteriarum sanguinisque in iis contenti vigorem.

3° Quòd istæ partes torpeant, ut hac ratione ineptæ sint quæ arterias excitent. 4° Quod laxæ, flaccidæ, ac molles sint, adeoque magis pronæ sint faciliè recipere quod arteriæ immittunt, quàm eas obnitendo laceßere. Atque arterias non fortiter & cum notabili robore sanguinem in hæc partes protrudere, vel hoc indicio manifestum est, quòd eæ post influxum spirituum & sanguinis, permancant adhuc laxæ, molles & flaccidæ, cùm è contrà pulsus fortes soleant partes aliàs flaccidas subito plenas, turgidulas & rigidiusculas reddere. 5° Quòd partes primò affectæ lubricitatem similem possideant. Quemadmodum enim externa seu superficiaria lubricitas quodvis præterlabi solet sine attritione; ità quoque interna seu similis lubricitas permeationem sanguinis faciliat, ut cum minimâ luctâ ejus circuitus obeatur. Concludendum ergò est arteriarum irritationem in hoc affectu esse deficientem, adeoque segniter admodum & inefficaciter excitari arterias ad pulsum validum efficiendum.

Tandem perpenſis omnibus quæ adduximus de causis activis & impellentibus sanguinem in circuitu suo, satis elucescit sanguinis circuitum in hoc affectu, licet satis facilis & expeditus sit, esse tamen diminutum & segnem per partes primò affectas, tum ob ignaviam sanguinis arteriosi in dictarum partium

tium arteriis contenti, tum ob deficientem calorem atque exilitatem istarum arteriarum, tum denique ob earundem inefficacem irritationem. Atque hæc dicta sunt de duobus prioribus vitiis pertinentibus ad distributionem sanguinis in hoc affectu, diminutione scilicet ac tarditate distributionis, restat jam ut breviter expendamus inæqualitatem ejusdem.

C A P. XI.

Inæqualitas distributionis sanguinis in hoc affectu.

Inæqualitas hæc æstimanda est ex collatione magnitudinis ac velocitatis torrentis sanguinis factâ in diversis partibus. Si enim circuitus sanguinis secundum geometricam proportionem sit vel æquè diminutus & tardus, vel æquè magnus & velox, æqualis ille ex scopo præsentis inquisitionis reputandus est: E contra, si in aliis partibus minor & tardior, in aliis major & velocior sit, inæqualis & improporcionatus censendus est. Atque hic esto status præsentis disquisitionis.

Ex supra-dictis liquet distributionem sanguinis per partes primò affectas esse admodum parcam & tardam. Tantùm ergò restat
con-

considerandum an per cæteras partes uberiore ac concitatore motu vehatur.

Afferuimus antea radicem hujus mali non fundari in ipso corde, neque cor ipsum præsertim quo ad sinistrum suum ventriculum ex se primò malè affici. Credibile est ergò cor ipsum (nisi fortè alius morbus vel conjungatur vel superveniat) rectè suo officio defungi, sufficientemque sanguinis quantitatem pro unâ vice per quemlibet ictum in Aortam expellere. Cum ergò diminutè (ut suprâ probatum est) sanguis ad partes primò affectas ab Aortâ dispensetur, necesse est superfluam portionem ad alias partes non sic affectas distribuatur. Nam aliàs Aorta non satis se expediret, nec sanguinem à corde receptum satis exoneraret, sed à copiâ ejus infarciretur, & opprimeretur, hæcque repletio levi occasione ad sinistrum usque ventriculum cordis redundaret, febrimque accenderet: & agnoscimus quidem ob hanc ipsam causam, inter alias, febrim in hoc affectu frequenter, ac facilè accendi. Verùm cum illa febris sit alius morbus conjunctus, & ab hoc diversus ac separabilis, & cum sæpius morbus hic sine febre occurrat, necessariò concedendum est sanguinem, quò diminutiùs ad partes primò affectas distribuitur, eò copiosius ad partes cæteras affundi, saltem tunc, ubi febris abest. Nam cum ea quantitas sanguinis, ut

Inæqualitas distributionis probatur.

modò

modò diximus, in Aortam excludatur quæ toti corpori sufficiat, & cùm tota ea in varias partes distribuenda sit; sequitur planissimè, quò minùs in unam partem, eò uberius in aliam dispensari.

Atque ità ex dictis percipere licet inæqualitatem distributionis sanguinis ex solâ ejusdem diminutione in partibus primò affectis suprâ asserta (probabiliter ad minimum) inferri. Ex diminuto nempe ac tardo decursu sanguinis per partes primò affectas, affluxum ejusdem tum uberiolem & concitatiolem ad partes interiores non sic affectas rectè colligi. Videamus jam an cætera phænomena huc spectantia huic ratiocinio respondeant.

1°. Manifestum videtur ex suprâ-allatis, Caput, Cerebrum, Hepar, cæteraque viscera, non istâ frigidâ intemperie, neque illo torpore ac inopiâ spirituum insitorum laborare, quibus premuntur partes primò affectæ. Nam viscera & partes dictæ non recipiunt nervos suos à spinali medullâ extra calvariâ, ut in eadem conditione cum cæteris partibus involvantur. Porrò istæ partes, quantum ex tactu judicare licet, moderatè exteriùs saltem calent; & quantum ex visu, colore naturali ac florido conspiciuntur. Præterea pleniores ac habitiores occurrunt quàm partes primò affectæ.

Adhæc, Pueri hoc morbo affecti moderatè appetunt,

appetunt, ingesta alimenta non malè co-
quunt, & circa caput sensus obtinent satis a-
cutos; vident, audiunt, gustant, olfaciunt,
non hebetiùs quàm alii, & quoad ingenium,
sæpe coætaneos superant, nisi aliunde quid
obstet. Quæ omnia collecta satis superque
attestantur in istis partibus, aut non, aut saltem
parùm admodum dominari vel frigidam in-
terperiem, vel torporem & inopiam spiritu-
um insectorum. His jam concessis necesse est
liberaliorem sanguinis ad dictas partes distri-
butionem unà concedamus. Quod enim ad
calorem attinet, suprà monstravimus eum
tùm ampliare, tum proritare arterias ad for-
torem pulsationem edendam; & copiam
spirituum suprà quoq; monuimus non modò
fovere vim pulificam arteriarum, vigo-
remque sanguinis in iis contenti conservare,
sed & nonnihil concitare ac irritare utrum-
que, idque eò efficacius, quò minùs spiritus
infiti torpore affecti sunt.

2°. Nisi istæ partes pleniore circuitu san-
guinis irrigarentur, molliores, laxiores ac
flaccidiores quàm reipsâ sunt, occurrerët, non
secus ac partes primò affectæ observantur.
Etenim deficiente aut languente in quavis
parte pulsu, pars statim redditur laxa ac flac-
cida, ut omnibus partibus in Lipothymia
contingit. E contra, ubi pulsus fortis est,
pars, ad quam pertinet, rigidiuscula ac turgi-
dula

dula deprehenditur. Pulsus enim plenior, statim partes prius præ inanitione concidentibus replet ac infarcit, ut solutâ Lipothymia restitutioque pulsu, partes corporis prius languidæ laxæque, non modò benè coloratæ, sed & vegetæ ac turgidæ redduntur. Cum ergò istæ partes, illâ mollitie, laxitate & flacciditate non affectæ sint, dicendum est eas pleniori pulsu perfundi.

3°. Ipsa magnitudo harum partium aucta præ partibus primò in hoc morbo affectis testatur eas liberalius alimento suo, nempe sanguine (qui commune ac ultimum partium alimentum censetur) irrigari. Etenim vix aliàs ulla ratio sufficiens fingi potest, cur, cum partes primò affectæ emaciatae, hæ pleniusculæ & habitiores (præsertim cerebrum & hepar) inveniantur. Idem & confirmat floridus harum partium color. Pulsu enim in quavis parte languente, nonnihil de nitore coloris in istâ parte mox decedit.

4°. Observatæ sunt in hoc affectu Arteriæ Carotides, tum venæ jugulares quæ ad cerebrum & partes circa caput pertinent, ampliores; quæ autem vasa ad partes primò affectas feruntur, exiliores debito: unde liquidò inferre licet sanguinem inæqualiter ad istas partes dispensari. Atque hic oramus atque obtestamur eos quibus occurrit oportunitas disseccandi corpora ex hoc morbo defuncta

defuncta, ut accuratiùs velint explorare an arteriæ in partes ossium protuberantes inferatè liberaliùs quoque & commodiùs effundant sanguinem in istas, quàm in cæteras ossium partes parciùs nutritas, & annon istarum partium arteriæ paullo ampliores sint quàm harum. Licet equidem hoc scrutinium, cum ob exilitatem dictarum arteriarum, tum earum insertionis obscuritatem, ut & ossium duritiem, difficillimum esse agnoscamus.

5°. Juvantia & lædentia huc quoque spectant. Nam frictionibus motu & agitatione variâ corporis, atque exercitiis, corroborantibus illitionibus, similibusque mediis quæ calorem in dexteris membris cæterisque partibus primò affectis suscitant, pulsusque irritant ac quocunque modo augent, unde distributio sanguinis propiùs ad æqualitatem reducatur, manifestè juvantur pueri hoc morbo afflicti; contrariis læduntur. Similiter medicamenta intùs assumpta quæ distributionem sanguinis ad partes primò affectas promovent (qualia sunt moderatè calida, benigna & naturæ familiaria, atque ità attenuantia, incidentia & deobstruentia, ut simul spiritus nequaquam dissipent sed foveant augeantq;) conferunt multum ad hujus morbi curationem; contraria verò eundem aut gignunt aut genitum intendunt. His-

ce omnibus consideratis, concludendum est distributionem sanguinis in hoc affectu esse irregularem & inæqualem. Atque ita tandem absolvimus disquisitionem de vitiiis in distributione vitalis sanguinis; restant jam si quæ sint, vitia constitutionis vitalis participatæ in hoc morbo examinandæ.

C A P. XII.

*Vitia constitutionis vitalis participatæ
in hoc affectu.*

DIximus suprâ originem constitutionis vitalis in sanguine arterioso, & præsertim in spirituosâ ejusdem parte fundari: sed quoniam partes solidæ quoque nonnihil de naturâ vitæ verè participant, iis vitam participatam, siue constitutionem vitalem participatam meritò adscribimus.

In quibus
consistat
constitutio
vitæ parti-
cipatæ.

Consistit autem hæc *constitutio vitæ participatæ* in tribus,

1°. In *Unione quâdam sanguinis arteriosi cum substantiâ solidarum partium quas permeat.*

2°. In *calore vitali in istis partibus excitato.*

3°. In *vivificatione & exaltatione constitutionis naturalis, omniumque facultatum naturalium istarum partium.*

I^o Quod

1°. Quod ad *Unionem illam sanguinis arterialis* attinet, jure ea prima pars vitæ participata reputanda est. Ideo enim partes solidæ de naturâ vitæ, sive de constitutione vitali participare dicuntur, quòd in se vitales spiritus contineant. Neque etenim absque spiritu vitali consistere potest vita. Quando ergò vitalis spiritus in & cum sanguine arterioso ad partes solidas per arterias distribuitur, atque hæ partes istum sanguinem in suam substantiam imbibunt, fit, ut partes dictæ cum spiritibus vitalibus uniantur, sicque eæ de naturâ vitæ participant.

Eius prima pars.

Porrò cum hæc unio non sit permanens sed transiens & in motu consistat, videtur ea in ipso congressu & mutuo amplexu spiritus insiti naturalis & influentis vitalis consistere. Conditiones autem quæ requiruntur ut hic congressus sit naturalis, sunt,

1°. Ut sit utrinque moderatus, non impetuosus.

2°. Ut sit utrinque validus, non languidus aut torpidus.

3°. Ut sit utrinque amicus & gratus, non hostilis & insensus; ut sit tranquillus, non tumultuarius; nec nimis sit lubricus, neque nimis asper.

4°. Ut non desinat in dissipationem omnimodam spirituum, quin magis in eorundem sedationem aptamque dispositionem pro re-

ditu per venas. Fortè plures istiusmodi conditiones addi possunt ; sed cùm ad hunc affectum maximâ ex parte parùm pertineant, ab ulteriori earum examine hìc superse-
demus. Notamus tantùm in hoc affectu congressum mutuum & unionem vitalis & insitæ constitutionis per spiritus suos non contingere cum eo vigore, activitate, & oblectamento utrinque, quibus aliàs perfici solet in sanis. Atque hoc vix eget ullâ probatione, cùm ex suprâ-dictis pateat non tantùm constitutionem insitam partium primò affectarum laborare frigidâ & humidâ intemperie, inopiâ & torpore spirituum, sed & sanguinem ipsum vitalem nonnihil refrigerari ac torpidiorè reddi in extremitatibus arteriarum, priusquam in partes primò-affectas effundatur ; ut necessum sit unionem illam cum sufficienti neque vigore, neque voluptate peragi. Enimvero, ubi spiritus vitales vigorosi cum spiritibus insitis pariter vigorosis congregiuntur, non sine luctâ quadam blandâ & delectante uniuntur. Sive, ut exemplo hoc rem illustremus, spiritus insiti, tanquam sponsa, simul & alliciunt & quodammodo repellunt spiritus vitales qui hìc quasi sponsi personam agunt : verùm vitales spiritus calore suo stimulatì & pulsuum vigore impulsì, audaciùs & confidentiùs paulò insitos invadunt, eorùmque fines ac terminos

minos penetrant subeuntque, dum inter-
 nim spiritus insiti (ut ut modestè quasi reni-
 tentes ac reluctantes) non sine voluptate
 quadam eos excipiunt. Ipsa enim voluptas
 corporea in luctâ quadam amatoriâ funda-
 tur, princepsque pars ipsius vitæ in istius-
 modi concertatione de unionem mutuâ utri-
 usque spiritus consistit. Eo enim fine tum
 generantur, cum distribuuntur vitales spiritus,
 ut demum pervadant constitutionem insitam
 solidam partium, easque suâ vitali virtute
 profundè imbuant : atqui cum non possint
 hi ita penetrare sine nixu & renixu, necessa-
 riò accidit, ut vigor istius luctæ sive nixus &
 renixus major minorve sit pro copiâ, calore,
 & activitate spirituum inter se concertan-
 tium. Quoniam igitur spiritus naturales, tum
 vitales in hoc affectu nonnihil frigidiores,
 pauciores, minusque activi sint, necesse est
 eorum congressum & unionem ignaviorem,
 minusque debito esse delectantem. Adhæc
 notandum est in hoc affectu (quod & supra
 latius ostendimus) transitum sanguinis arte-
 riosi per partes primario affectas nimis faci-
 lem esse & lubricum, unde hæc etiam ratione
 congressus iste & unio spirituum in istis par-
 tibus ignavior redditur, minusque jucundus.
 Præterea exhalationes calidæ, licet revera
 parcius ut plurimum in hoc affectu exciten-
 tur, excitatæ tamen, ob molliem, laxita-

tem; internamque lubricitatem partium primò affectarum citius quàm par est expirant, unde istas partes magis frigidas & flaccidas relinquunt.

Secunda
pars vitæ
participa-
tæ.

II° Quod attinet ad *calorem vitalem solidis partibus communicatum* (qui secunda pars est constitutionis vitalis participatæ) partim dependet is ab unione prædictâ sive incorporatione sanguinis arteriosi cum solidis partibus, partim verò consistit in motu seu nixu quodâ expansivo (consimili isti nixui expansivo qui est ipsius sanguinis arteriosi) excitato in ipsis solidis partibus. Primum admodum manifestum est: necesse enim est sanguinem arteriosum calore vitali imprægnatum, ubi intra solidas partes recipitur, iis cum substantia suum calorem quoque impertire. Secundum etiam non difficulter evincitur. Etenim si calor vitalis in sanguine arterioso radicitus consistat in motu quodam seu nixu istius sanguinis uniformiter diffuso simulque non-nihil cohibito, fieri non potest quin consimilem nixum in solidis partibus, quas pervadit, excitet, cum causæ naturales semper agant ad extremum suarum virium, & quantum fieri potest, per viam assimilationis. Si quis dubitet an essentia vitalis caloris consistat in tali nixu uniformi diffusivo, moderatè cohibito & intrinsecus proveniente, sciat essentiam caloris in genere consistere in motu vel
nixu

nixu rarefactivo nonnihil cohibito, ut clarè demonstrat Vice-Comes Verulamius in novo suo Organo. Hoc autem dato, calor vitalis, cum in se veram naturam caloris contineat, necessariò quoq; erit talis nixus rarefactivus nonnihil cohibitus. Verùm ut hic calor in genere restringatur ad vitalem, plures conditiones addendæ sunt; quas tamen hìc, nè in enormem digressionem provehamur, nèque enumerare neque prosequi accuratiùs possumus. Interim ut materiam & modum habeamus inquirendi, utrùm calor vitalis in hoc affectu sit secundùm naturam modificatus necne? visum est sequentes conditiones paucis proponere.

1 Quò calor vitalis dicatur naturalis seu secundùm naturam, requiritur ut ejus origo sit interna, nempe in ipso sanguine arterioso, & per implantationem ac unionem ejusdem, ut superiùs dictum, ad partes solidas derive-
tur. Ut enim quid dicatur naturale, necesse est id sit ab interno principio: licèt quoque quæcunque foveant, augent, vel excitant moderatè internum principium, posse eo respectu hanc appellationem subire concedamus.

2 Requiritur, ut calor iste sit moderatus, non remissior aut intensior æquo, sed gradu apto partibus dispensatus.

3. Requiritur, ut sit quodammodo uniformis

Conditio-
nes calori
vitalis se-
cundùm
naturam
se habentis

mis suisque similis in partibus eadem constitutione similari gaudentibus, modò æquè distent à fonte caloris, paritèrque ab aliis causis concurrentibus & vicinis affectæ sint. Vèùm in partibus longiùs à fonte caloris distantibus, pariter tamen aliàs, quemadmodum dictum, affectis, ut uniformiter diminutio sit : similiter in partibus quoad constitutionem insitam frigidioribus, ut sit proportionaliter quoque remissior. Denique in partibus ab aliis causis diversimodè affectis, ità ut una multò intensius caleat quàm altera, requiritur, ut inter partem calidiorem & frigidiorè calor paullatim seu gradatim, & quasi uniformiter remissior (si à parte calidiore versùs frigidiorè palpando procedas) deprehendatur : & eò usque etiam uniformitas quædam vel in hac difformitate seu disparitate caloris, dummodo intra naturæ limites manserit, observari potest. Partes enim proximæ sive immediatè se mutuo tangentes, non naturaliter se habent, ubi altera præ alterâ impensè calet. Enimverò cum calor hic vitalis consistat in nixu rarefactivo nonnihil cohibito, si is multùm inæqualis & difformis sit in partibus juxtà invicem positis, fiet, ut pars illa quæ violentius nititur, conetur unà se divellere ab ista quæ minus nititur, eritque adeò nixus iste præternaturalis dolorem inferens. Consistit enim

nim dolor in solutione continuitatis nondum facta, sed in fieri.

4. Ut hic calor non aetuet aut promoveat actionem aliis cujuscunque qualitatis noxiae conjunctae. Quamvis enim in hoc casu noxia qualitas conjuncta praecipue peccet, potiorumque partem culpae mereatur, calor tamen in totum excusari non potest. Nam calor acris & malignus connotant alias qualitates conjunctas praeter nudum calorem, ipse tamen calor vitalis quatenus intendit ac stimulat activitatem istarum qualitatum conjunctarum quod potentiùs laedant, ex parte reus est censendus eorundem noxiae actionis.

5. Ex parte renixus requiritur quoque moderamen, tum ratione sedationis spirituum vitalium excuscatorem, tum ratione permeationis sanguinis arteriosi, tum ratione transpirationis exhalationum non sedaturum.

6. Est proportio quaedam observanda inter nixum vitalis caloris expansivum & renixum eum coercentem. Non modò igitur excessus alterutrius in se vitium est, sed & si alter alteri sit improporcionatus, eo ipso quoque vitiosus est censendus.

7. Rhythmus & ordo quidam tum in nixu tum in renixu est observabilis. Neque enim eodem continuo tenore procedunt, at micando quasi modò intenduntur, modò re-

mittuntur: & intenduntur quidem maxime in diastole arteriarum, ubi sanguis suis cancellis angustioribus non contentus, de ampliore loco luctetur, adeoque arterias distendit donec competens ejus portio in habitum partium excidat & inibi digeratur, tunc quippe locus non adeo in angustias sanguinem cogit, quin per tantillam temporis morulam ab impetuoso suo motu supersedeat. Atque inter causas pulsationis hæc micatio sanguinis arteriosi non infimæ est notæ. Ut hæc jam ad præsens negotium applicemus, è conditionibus modò propositis secunda sola in præsentia affectu videtur manifestè desiderari. Calor enim vitalis non moderatus hic, sed deficiens, remissiôrque gradu naturalis iusto deprehenditur. Nam cum partes primò affectæ frigidâ ac humidâ intemperie, inopiâ ac torpore spirituum laborent, necesse est eas (ut suprà quoque ostendimus) calorem sanguinis arteriosi prius quàm in earum substantiam effunditur, nonnihil retundere; unde partes istæ remissiorem vitalis caloris gradum, quàm iis debetur, participant. Atque hæc dixisse sufficiat de calore vitali partibus communicato.

Tertia
pars.

III° Quod ad ultimam partem vitæ participatæ attinet, quæ quidè dependet à duabus prioribus, quæque prima est intentione naturæ, licet ultima executione, dicimus eam finem

nem quodammodo esse tum constitutionis vitalis originalis, tum distributionis ejusdem, ut & unionis prædictæ calorisque partibus communicati. Non enim suâ solâ gratiâ excitantur in sanguine arterioso vitales spiritus, neque suo tantum commodo in partes distribuuntur, iisque uniuntur; ast maximè, ut vivificent & nobilitent insitam solidarum partium constitutionem earumque adedò facultates actuent & exaltent. Quemadmodum enim calor per se tantum potentiâ est visibilis, nisi lumine irradietur; ita & facultates illæ insitæ attrahendi, retinendi, coquendi, excernendi, & formandi, quasi mortuæ sunt & merè potentiales, quando affluxu vitali non actuantur & vivificantur. Hoc clarissimè videre est in lipothymiâ; nam deficiente vitali influxu, subito labascunt ac languent omnes istæ facultates.

Verum cum facultates omnes fundentur in aliquâ constitutione, quæ earum & causa & subjectum est, quæri posset, in quâ constitutione partium prædictæ facultates fundentur; Respondemus quoad potentialem naturam eas radicari in constitutione insitâ quam prius descripsimus; verum quoad actuatam & jam vivam factam essentiam dependere eas quoque ab influxu vitali. Atque in genere pronunciamus constitutionem vitalem participatam, quam prius in tribus
con-

consistere asseruimus, cum constitutione insitâ conjunctam, esse integram & adæquatam tum causâ tum subjectum omnium istarum facultatum. Operosior autem digressio foret, quàm nostrum institutum patitur, inquirere in specialem modum, quo istæ constitutiones hanc vel illam facultatem in specie determinatam producant. . Impræsentiarum tantum breviter percurremus vitia prædictarum facultatum quæ in hoc affectu occurrunt.

I^o Vis Formatrix hîc errat ob inæqualem affusionem vitalis sanguinis in diversis partibus, de qua suprâ disseruimus. Hinc caput & Hepar in nimiam molem excrescunt; partes primò affectæ extenuantur; ossium extrema protuberant, quin etiam aliquando, quæ aliàs recta forent, ossa incurvantur.

II° Coctrix debilis est in hoc morbo in partibus primò affectis, ob insitam intemperiem frigidam, ob inopiam & torporem spirituum, ob lubricam unionem spirituum vitalium cum constitutione insitâ, & ob debilem calorem vitalem impressum.

3° Attractrix, retentrix, & expultrix videntur haud multum à naturali conditione recedere: attractrix tamen aliquantò segenior est debito; retentrix ob internam lubricitatem nonnihil infirmior; expultrix verò concitatior justo ob eandem causam.

Atque

Atque ità tandem absolvimus examen viorum constitutionis vitalis in hoc affectu. *Constitutio animalis* jam proximè consideranda foret, nisi quòd nonnulla vitia constitutionis insitæ, nempe ejus vitia organica, quæ non-nihil dependent à vitiis quibusdam recitatis constitutionis vitalis, hunc locum, ut sibi magis proprium, vindicarent.

C A P. XIII.

Vitia Organica constitutionis insitæ in hoc affectu.

CUM vitia organica in hoc affectu pertineant ad constitutionem partium insitam, immediatè quidē ea post vitia similiaria ejusdem constitutionis justâ methodo tractanda forent: verum, ut suprâ monuimus, quòd eorum ratio & causa maximè à vitiis constitutionis vitalis modò notatis petenda sit, coacti fuimus præmittere horum tractatum, illorūque adeò considerationem in hunc locum reservare.

Vitia Organica in hoc morbo reducuntur commodè ad hæc capita.

1. *Ad certarum partium extenuationem & maciem, videlicet partium primò affecta-*
rum.

Quinque
capita vi-
tiorum or-
ganico-
rum in hoc
morbo.

2. *Ad*

2. *Ad aliarum partium magnitudinem præter rationem auctam, ut cerebri, totius capitis, & Hepatis.*

3. *Ad protuberantias sive tumores certorum ossium, ut ossium ad carpos, ad talos, & extremitates costarum.*

4. *Ad certorum ossium incurvationem, ut frequentius accidit ossibus cubiti & tibiae, nunquam ossibus femoris & humeri.*

5. *Ad pectoris acuminationem & angustiam.*

Atque hæc vitia infra inter symptomata & signa hujus morbi memorantur, non quidem quòd reipsa mera sint symptomata, sed quòd in sensus incurrant, adeoque signorum vicem commodè suppleant; tum ratione partium essentialium morbi altius latentium, tum ratione causarum ejus abditarum. Quicquid enim ipsum sensu percipitur, & præter se aliquid obscuri menti repræsentat, rationem habet signi. Revera enim hæc vitia sunt partes essentialium ipsius morbi & quidem secundariae, cum sint vitiosæ constitutiones organorum actionem lædentes, & dependeant ab aliis partibus essentialium morbi.

Communis
eorum
causa.

Communis causa ferè omnium modò recitatorum affectuum videtur esse *inequalis & improporcionata nutritio*, sive *ἀλὸς στροφή* partium. Hæc autem in hoc morbo à duabus præsertim causis dependet. Prior est dispar & inæqualis

æqualis constitutio insita partium irrationaliter nutritorum. Disparitas inter constitutiones insitas partium primò affectarum, & capitis ac viscerum ex suprà-dictis nullo negotio colligi potest, ut non mereatur ulteriorem inculcationem. Posterior causa, quæ certè non minoris est momenti, est ipsa inæqualis distributio sanguinis arteriosi ad partes, ut dictum, inæqualiter nutritas. Quòd sanguis in hoc affectu inæqualiter distribuitur suprà monstravimus: hìc tantù inferimus indè sequi necessariò inæqualem nutritionem partium. Omnia animalia quò pleniore vi-
tæ utuntur (nisi aliud interveniat impedimentum) eò habitiora tum pinguiora continentur: subtrahã verò debiti alimenti quantitate accrescunt, atque indies extenuantur. Cur non idem animalium partibus accidere judicemus? Sanguis, aut saltem aliquid in sanguine contentum pro ultimo alimento partium omnium agnoscitur. Ubi ergò id liberalius uni parti & alteri parcius dispensatur, minimè certè mirum est, si una pars in iusto maiorem molem excrescat, dum altera interim extenuatur. Sed hæc in genere dixisse sufficiat. In specie,

I^o. Afferimus in hoc affectu partes primò affectas indies macrescere et emaciari. Neque expectanda est huius assertionis probatio, cum quotidiana experientia idem oculis attestetur

2. *Ad aliarum partium magnitudinem præter rationem auctam, ut cerebri, totius capitis, & Hepatis.*

3. *Ad protuberantias sive tumores certorum ossium, ut ossium ad carpos, ad talos, & extremitates costarum.*

4. *Ad certorum ossium incurvationem, ut frequentius accidit ossibus cubiti & tibiae, nunquam ossibus femoris & humeri.*

5. *Ad pectoris acuminationem & angustiam.*

Atque hæc vitia infra inter symptomata & signa hujus morbi memorantur, non quidem quòd reipsa mera sint symptomata, sed quòd in sensus incurrant, adeoque signorum vicem commodè suppleant; tum ratione partium essentialium morbi altius latentium, tum ratione causarum ejus abditarum. Quicquid enim ipsum sensu percipitur, & præter se aliquid obscuri menti repræsentat, rationem habet signi. Revera enim hæc vitia sunt partes essentialium ipsius morbi & quidem secundariæ, cum sint vitiosæ constitutiones organorum actionem lædentes, & dependeant ab aliis partibus essentialium morbi.

Communis eorum causa.

Communis causa ferè omnium modò recitatorum affectuum videtur esse *inequalis & improporcionata nutritio*, sive *αλογος τροφή των μερών*. Hæc autem in hoc morbo à duabus præsertim causis dependet. Prior est dispar & inæqualis

æqualis constitutio insita partium irrationaliter nutritorum. Disparitas inter constitutiones insitas partium primò affectarum, & capitis ac viscerum ex suprà-dictis nullo negotio colligi potest, ut non mereatur ulteriorem inculcationem. Posterior causa, quæ certè non minoris est momenti, est ipsa inæqualis distributio sanguinis arteriosi ad partes, ut dictum, inæqualiter nutritas. Quòd sanguis in hoc affectu inæqualiter distribuatur suprà monstravimus: hìc tantū inferimus indè sequi necessariò inæqualem nutritionem partium. Omnia animalia quò pleniore vi-
 chi utuntur (nisi aliud interveniat impedimentum) cò habitiora tum pinguiora cernuntur: subtractà verò debiti alimenti quantitate accrescunt, atque indices extenuantur. Cur non idem animalium partibus accidere judicemus? Sanguis, aut saltem aliquid in sanguine contentum pro ultimo alimento partium omnium agnoscitur. Ubi ergò id liberalius uni parti & alteri parcius dispensatur, minimè certè mirum est, si una pars in iusto majorem molem excrescat, dum altera interim extenuatur. Sed hæc in genere dixisse sufficiat. In specie,

I. Afferimus in hoc affectu partes primò affectas indices macrescere et emaciari. Neque expectanda est hujus assertionis probatio, cum quotidiana experientia idem oculis attestetur

stetur. Verum cur ita extenuentur istae partes, rationes exigamus.

Cur exte-
nuentur
partes
in hoc af-
fectu?

1ª Ducitur à primaria essentia morbi, ab intemperie frigida nempe, à penuria & ignavia spirituum insitorum in praedictis partibus. Hinc enim attractrix, retentrix, & coctrix suo munere parum efficaciter in illis defunguntur.

2^a Ducitur à laxitate, mollitie, & interna lubricitate earundem partium: hinc enim earum expultrix concitator est debito, transpiratio nimis facilis ac dissipativa, circum sanguinis nimis lubricus, retentrix debilis alimentum citius & facilius elabi patitur quam par est; atque hic idem penè hisce partibus accidit quod intestinis in Lienteria. Ut ut sit, impena excedunt vectigalia, & per consequens istae partes extenuantur.

3ª Ducitur ab inaequali distributione, & quidem diminuta in partibus primò affectis, de qua satis superque supra dictum est.

II° Afferimus in hoc affectu magnitudinem capitis & praesertim cerebri, ut & magnitudinem Hepatis esse praeter rationem auctam. Aliquando conjungitur Hydrocephalus, quem tamen nullam hujus morbi partem, aut diverſi generis existimamus: licet nonnunquam hunc affectum posse occasionem ministrare hydrocephalo supervenienti concedamus. Porro vidimus aliquando, su-

per-

pervenienti huic morbo tabe, eaque diu continuata, faciem partesque circa caput nonnihil ante obitum fuisse extenuatas. Non tamen id evenisse à morbo de quo agimus, aut à Tabe huic accidente. Interim ut ratio reddatur magnitudinis supra modum auctæ in prædictis partibus, notemus

1ª Partes ad caput & viscera ferè omnia pertinentes, nervos ab illâ parte spinalis medullæ quæ intra calvam concluditur, recipere, & propterea non necesse esse hasce partes infelici conditioni partium primò affectarum subijci. Quare nulla ratio nos cogit asserere, hasce auctas partes vel intemperie frigida vel penuriâ & torpore spirituum affici, vel attractricem, retentricem, aut coctricem facultatem indè vitiatam obtinere, & per consequens, partes hæ eximuntur omnino à primâ causâ modò recitatâ extenuationis in reliquis partibus primò affectis.

2ª Notemus neque laxitatem, flacciditatem, molliciem aut internam lubricitatem in dictis partibus supra modum auctis dominari, neque has qualitates (quemadmodum accidit partibus primò affectis) expultricem debito concitationem præstare, adeoque memendum esse exportationem superare importationem, quod in partibus extenuatis contingere docuimus.

3ª Notemus sanguinem in circuitu suo quò

quò parcius ad partes primò affectas distribuitur, eò liberalius hæc auctas partes rigare. Hoc superius probavimus, neque pluribus hîc in eam rem opus. His ergò notatis, evidens occurrit ratio, cur prædictæ partes irregulariter augeantur: Etenim si in iis attractrix, retentrix & coctrix non debilitentur secundum primam annotationem, & expultrix non sit justo concitator sec. secundam, atque interim copiosius alimentum iis affundatur sec. tertiam, necesse est earum molem impropor- tionatè excrecere. Nam ubi abundat ali- mentum neque suo officio defunt facultates, fieri non potest quin plenior partium nutri- tio subsequatur.

III° Afferimus, protuberantias five tumo- res ossium in carpis, talis, & extremitati- bus costarum duplici nomine vitiatum orga- num efficere, ratione scilicet tum magnitu- dinis, tum figuræ. Partes utriusque modo vitiatæ oculis obviæ sunt, ut frustra alia sit exspectanda probatio. Sed cur ossa ad istum modum, in istis locis, sic protuberant? Ar- duum certè est hujus rationem reddere, ne- que fortè audemus polliceri nos omni ex parte curiosis satisfacturos. Itaque loco re- sponſionis sequentes observationes non pla- nè inutiles in medium proferimus.

Protube-
rantium
ossium in
hoc affectu
causæ.

Offa in multis cum Parenchymatis
vi-

viscerum conveniunt. Nam 1° constant ex materia quâdam simili à sanguine perlâbente secretâ, nec laboriosa assimilatione opus habente, & omnino facilem nutritionem, donec ad ~~admodum~~ incrementi pervenerint, videntur admittere, nutriri porro usque dum ad extremam fortè siccitatem per ætatem perducantur, & extenuationi notabili vix videntur esse obnoxia: ità & parenchymata similia sunt per secretionem à sanguine ferè solam congesta, & facilè crescunt, ægrè raròque extenuantur. 2° Ossa simili ferè modo, quò parenchymata, aluntur. Per arterias recipiunt sanguinem, per venas superfluum portionè amandant, ac loco vasorū tertii generis, quibus exterminantur excremēta, cavitatibus & cellulis donantur. Dubitet fortè aliquis de arteriis ossium, cū tam dura & rigida pars inepta videatur intra quam pulsent arteriæ. Concedimus quidem minùs apta esse ossa pro arteriarum pulsatione ob duritiem suam & rigiditatem, adeoque agnoscimus ea non aliquam notabilem arteriarum ramificationem in se admittere, verū si quis indè inferre velit nullas planè introadmitti arterias, ne ei nos omnino repugnantes habebit. Sunt etenim partes vivæ, nutriuntur, crescunt, facultatibus attractrice, retentricæ, coarctricæ ac secretricæ gaudent. Deinde sanguinem ea intra se recipere quem non possunt

Ossa non
omnino
Arteriis
destitui.

nisi per arterias, patet ex eorum cruentatione
 five fracta sint, five rafa, aut alio quovis
 modo divisa in vivis adhuc animalibus. In
 junioribus animalibus, spongiosa ossium
 substantia ipsaque medulla sanguine suffusa
 cernitur, & maxima pars cavitatum earum
 non tam medullâ, quàm sanguine referta est.
 In majoribus animalibus observare licet ve-
 nas tum arterias per membranas ipsam me-
 dullam involventes distributas: quæ omnia
 satis arguunt distributionem sanguinis ad
 ipsa ossa. Verùm natura sagax (quæ in
 omnium partium formatione commodissimè
 omnia concinnat) prospiciens hinc arterias
 venasque propter duritiem ossium non posse
 convenienter longiori carnificatione per sub-
 stantiam ossium diffeminari, numerosas eas,
 at valdè exiguas & plerumque capillares
 mediante periostio hinc indè sparsim in fo-
 ramina ossium vix conspicua ejaculatur.
 Immo in majorum animalium diu elixatis
 ossibus foramina hæc insertionis vasorum
 satis facta in extrema superficie detracto pe-
 riostio cerni queunt. Sed hæc sufficient
 dicta de venis arteriisque ossium, cum res
 hæc minùs pertineat ad nostrum scòpum.
 Quod ad vasa tertii generis attinet, quan-
 dequidem ossium excrementa non planè
 inutilia erant futura, neque commodè extra
 corpus exterminari poterant, natura, loco
 vasis

vasis tertiū generis conceptacula quādam
 (cavitates nempe, & cellulas) construxit, in
 quæ ossium excrementa, partem scilicet pin-
 guem quæ planè inutilis est ad ossa nutrienda,
 reponeret. Aliqui quidem medullam esse
 proximum ossium alimentum existimant, sed
 perperam, cum hæc, ut modò diximus, planè
 inepta sit ad ossium generationem & nutriti-
 onem. Ossa enim non tantum durissima &
 solidissima atque ex se albioris coloris, sed &
 constant ex substantiā quadam terrestri satis
 tenaciter coherente, quæ conditiones longè
 absunt à medullā. Hæc quippe in igne totā
 conflagrat & in flammam abit, ossa verò, nisi
 ratione medullæ, vix flammam concipiunt,
 sed in terrestrem substantiam ferè tota calci-
 nantur. Deinde nullā arte ad illam firmi-
 tudinem, quam in ossibus cernimus, perducī
 potest medulla. Porro medulla ad modera-
 tum ignis calorem liquefcit & dissolvitur,
 ossa verò ardentissimas ignis flammam sine
 ullā eliquatione sustinent. Præterea ossa per
 diuturnam elixationem non in medullarem
 substantiam, sed gelatinam quandam resol-
 vuntur. Tandem ossa in pulverem comminui
 possunt, non sic medulla. Certum ergo est
 medullam non esse ossium alimentum, sed
 quoddam eorum excrementum sive potius
 secretum, utile id quidem, suisque adeo
 conceptaculis asservandum. Ossa enim ma-

Medullam
 non esse
 ossium
 alimentum

Sed quod od-
 dam eorum
 excrementi-
 rum seu
 secretum

turâ suâ alioquin sicciora, frigidiora, & asperiora, minus apta forent motui, nisi medullæ seu exundationibus seu exhalationibus humectarentur & lubrica redderentur, blandoque ejus calore foverentur. Hæc omnia uno ferè sequenti experimento confirmantur. In animalibus junioribus æstimatâ magnitudine ossium, minus medullæ inest ossibus, plus sanguinis, quàm in grandioribus. In foetu nondum edito, vixdum vestigia medullæ à sanguine distinctæ observantur. Post partum verò indies medullaris substantia augeatur, & minus minúsque sanguine suffusa eique permixta conspicitur: in ætate demum consistente ossa medullâ ferè purâ & sincerâ, sanguine vix conspersâ, replentur; in senectutis verò progressu credibile est ossa indies minus minúsque irrigari sanguinis circuitu, & fortè ipsam medullam tandem cessante ferè nutritione ossium potius imminui quàm augeri: quo respectu limitandum fortè est experimentum propositum. 3° Ossa (exceptis fortè dentibus) nervis carere & vel non, vel parùm certè, neque aliter quàm ratione periostrii aut fibrarum ejus in ossium foramina immissarum sentire creduntur. Similiter Parenchymata viscerum videntur potius per suas membranas & vasa quàm per suam substantiam sensum illum, quem obtusum habent, obtinere.

Ex his colligimus ossa in hoc affectu non multum aliter affici respectu nutritionis quam parenchymata viscerum. Suprà monstravimus ossa non esse numeranda inter partes primò affectas, ut neque parenchymata dicta: hìc modò ulterius asserimus ossium genus sive ossa universa simul sumta non parcius fortè in hoc morbo ali, quam aliàs in sanis solent. Si enim per modum congestionis similem ut parenchymata, atque adeò facilè alantur, si possideant arterias et venas ad se deductas, et cellulas ac cavitates ad sanguinem recipiendum, si non sint in numero et conditione partium primò affectarum, neque nervos à spinali medullâ recipient, credibile omninò est non malè ea posse alimentum suum recipere, retinere, ac coquere. Porro si consulere libet experientiam, Pueri hoc morbo laborantes habitâ ratione ætatis ac magnitudinis partium aliis ferè ponderosiores sunt, utali quoties observavimus, quod certè ex parte adscribendum videtur ossium magnitudini. Quamvis hìc magis frequentes, certas, et diligentius expensas optemus observationes, quas alii occasionem nacti sibi poterunt subministrare: interim opinamur ossa in genere non admodum parcè in hoc morbo nutriri. Dicat aliquis, quæ hactenus dicta sunt spectare ossium nutritionem in genere, non verò ex iis reddi

rationem eorum protuberantiæ. Non id
dissimulamus; atqui, cum vitia hæc ossium
dependeant ab eorum inæquali nutritione, ut
suprà probavimus, non inutile hic propone-
re duximus aliqualem rationem nutritionis
eorum in genere. Pergeamus jam propius ad
prædictos ossium tumores. Atque obser-
vamus.

II^a Tumores istos ossium non esse hete-
rogenei generis respectu cæterarum partium
eiusdem ossis, sed esse partes planè similes
& cum cæteris homogeneas, neque ex parte
constitutionis similis, sed tantum ex parte
magnitudinis & figuræ esse vitiosas.

Hinc sequitur III^a Has protuberantias
non ex materiâ ossium illegitimâ, aut per vir-
tutem aliam, quàm è quâ & per quam alia
ossa, generari.

IV^a Tumores dicti producantur ex inæ-
quali nutritione ossium, putà ex liberaliore
nutritione protuberantium partium & pauci-
ore cæterarum partium eiusdem ossis. Atque
has tres ultimas observationes satis super-
que probavimus suprà, ubi de partibus affe-
ctis actum.

V^a Observamus Epiphyfes ossium in ta-
lis & carpis, fortè etiam in nonnullis aliis
locis, molliores ac spongiosiores esse reliquis
partibus eorundem ossium. Quin fortè ma-
iores arterias & venas in se recipiunt, licet

hoc

hoc nondum satis exploratum habeamus. Extremitates etiam costarum multò magis spongiosæ sunt & molles quàm cæteræ earum partes. Unde inferre licet molliores istas & spongiosiores ossium partes posse facilius ac liberalius sanguinis circuitum admittere, adeoque plenius nutriri quàm cæteras earum partes. Dicas, istarum partium mollitiem & spongiositatem non minùs in pueris sanis quàm hoc morbo afflictis reperiri. Concedimus id quidem, sed necesse interim est partes, quarum substantia compactior est, quæque difficilius sanguinis circuitum admittunt, leviori de causâ affici atque obstrui, quàm eas partes quæ facilius recipiunt & apertiores sunt. Sanguis autem in hoc affectu frigidior, viscidior, paulloque crassior debito externis partibus affunditur; quæ ergò partes ineptiores sunt ad ejus transitum admittendum, eæ promptè nonnihil obstrui parciusque nutriri possunt. Sed cur in sanis dictæ partes molliores & spongiosiores non item liberalius nutrantur eùm largius quoque vel in sanis, ut dictum est, sanguinem recipiant? Respondemus, quia in sanitate ut istæ partes liberalius per arterias sanguinem recipiunt, ita & liberalius per venas eundem remittunt, quod certè modum ponit nimio earum alioquin futuro incremento. In hoc affectu vero eadem partes, ob

frigiditatem, crassitiem, ac visciditatem affus sanguinis, parcius fortè aut tardius eum remittunt quàm is affunditur, adeoque ex sanguinis copiâ plusculum excrescunt istæ partes, dum cæteræ ossium partes ob angustiam cavitatis arteriæ, fortè vix satis copiosè sanguine rigantur quo ex æquo debitoque nutriantur & crescant. Atque hinc (saltem probabiliter) deducimus inæqualitatem nutritionis ossium in hoc morbo. Conditio autem sanguinis quâ in hoc morbo apra est illas partes per quas transit obstruere, videtur peculiariter osseum genus respicere. Nam in visceribus, exceptis pulmonibus, rarius sanguis obstructions parit, ut neque in partibus primò affectis, ejus rei fortè interna lubricitas est causa. Ut ut sit, osseum genus, sive quòd incapax sit internæ lubricitatis, sive quòd succus nutritivus in massâ sanguineâ peculiariter aptus sit in partibus tantopere fixis concreescere, sive quòd idem sit naturâ suâ ossibus affinis, osseum (dicimus) genus obstructionibus facillè in hoc affectu infestatur, indeque id inæqualiter nutrirî contingit.

Vitiarum Den-
tium in
in hoc
affectu
causæ.

Dentitionis vitia huc etiam referenda sunt, cum ea quoque maxime dependere videntur ab hac inæquali ossium nutritione. Etenim si æqualiter dentes nutrirentur, uniformis essent substantiæ, neque frustulatim, ut frequenter hic accidit, exciderent. Partes quip-

pe similes, quando æqualiter nutriuntur, non adeo interruptam atque inæqualem consistentiam acquirunt, ut facile frustulatim comminuantur. Quare cum dentes sint partes substantiâ simili naturali gaudentes, si æqualiter nutrentur, uniformem & æqualem consistentiam haberent, & vel integri in alveolis suis persisterent, vel integri exciderent, viæque alia ratio sufficiens videtur reddi posse quamobrem ex unâ parte magis quam ex aliâ frangerentur & per frustra exciderent. Concedimus quidem friabilitatem huc multum conducere, sed & istam friabilitatem magnâ ex parte à prædictâ inæquali nutritione dependere arbitramur. Solent enim aliâs dentes satis firmam, solidam, ac sibi coherentem consistentiam obtinere; & certe ex materiâ satis viscidâ præsertim in hoc affectu videntur confici; siquidem hic massa sanguinis justo viscidior & crassior ferè deprehenditur, ut facile non sit hanc friabilitatem dentium defectui visciditatis materiæ, at multo probabilius inæqualitati nutritionis adscribere. Concludimus ergo, protuberantias ossium, tum vitia dentium oriri ab inæquali nutritione istarum partium, proveniente à peculiari dispositione sanguinis obstructivâ, ossa præsertim respiciente. Procedimus jam ad ossium incurvationem in hoc morbo.

IV. In hoc affectu frequenter solent ossa nonnihil incurvari, præsertim Tibiæ & Fibulæ; Item ossa Cubiti, Ulna & Radius, aliquando ossa Humeri & Femoris; Articuli etiam nonnulli inclinantur, nunc introrsum, nunc extrorsum: tota spina etiam sæpe inflectitur, interdum in modum literæ S intorquetur, partim scilicet antrosum, partim retrorsum, aut etiam partim dextrorsum, partim sinistrorsum.

Curvatis
ossum
causæ.

Curvitatē hanc ossium aliqui adscribunt eorum *flexibilitati*. Aiunt enim in tam tendellā ætate ossa ipsa ex se non esse adeo inflexilia rigidaque, ut provectā; itaque accedente hoc affectu fortē planē flexilia gradu aliquo reddi. Invehuntur ergo in nutrices, quæ infantes puerosque præmaturē suis pedibus committunt, existimantes eorum ossa ab onere sustentati corporis flecti. Alii similiter imperitum nutricum fasciandi modum accusant.

Verum his ex omni parte assentiri non possumus. Et primò quidem ossa in Pueris hoc modo afflictis magis flexilia minùsque friabilia & rigida esse quàm in aliis planē negamus. Probavimus enim suprà ossa in hoc affectu quoad similem naturam non differre ab ossibus sanorum. Præterea, nemo hætenus fide dignus testatus est se vidisse in hoc morbo ossa flexilia. Adhæc, si daremus

in

In tam tenellâ ætate ossa fortè nonnihil inflecti posse, non tamen manerent flexa ut plumbum aut cera, sed suæ libertati permissa redirent denuo ad propriam partium positionem. Non enim constant ex materiâ ductili, adeoq; vel inter flectendum frangerentur, vel certè niterentur repetere pristinum partium situm. Quod ad nutricum vel imperitiam vel incuriam attinet, licet eam ex omni parte non excusemus, vix tamen merito hanc curvitatē iis imputare possumus. Videmus pauperum liberos minori curâ tractari, pedibusq; citius committi quàm generosorum; illorum tamen liberi rariùs hoc vitio infestantur quàm horum. Præterea nutrices novimus, quæ, summâ etiam adhibitâ diligentia, tum in fasciandis, tum in alio quovis modo tractandis infantulis quos lactarent, non tamen potuere hanc ossium curvitatē præavere. Nobis igitur alia hujus curvatis causa exquirenda est.

Comparemus ergò ossa, quibus curvitas accidere solet, *columna*, & certè satis appositè, cum, si erigantur, columnam quodammodo referant, atque inde demonstrationem rem hanc explicantem & illustrantem deducimus. Estò ergò columna ex tribus lapidibus A B C sibi invicem impositis exstructa. Supponimus talem quæ ab omni latere perpendiculariter sit erecta, ejus-

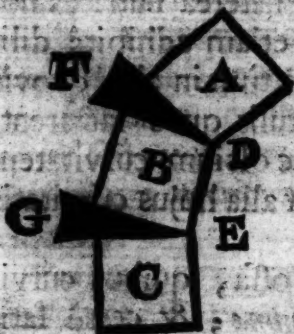

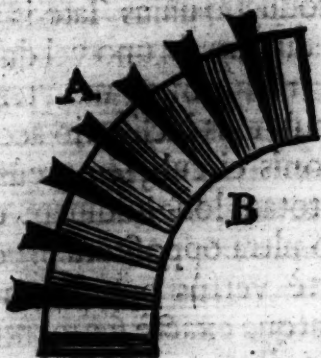
ejusdemque altitudinis. Si ergo à dextro latere immiseris cuneum inter lapides A B per lineam F D necessario caput columna, supremus nempe lapis A inclinabitur versus D, angulúmque in D conficiet, & altitudo columnæ à dextris erit elatior quàm

à sinistris. Similiter si alterum impuleris cuneum per G E inter lapides B C amplius adhuc incurvabitur columna, fietque angulus in E. Stat ergo jam columna

inclinata ad lævam in hunc modum A B C F G D E. Quò autem ex pluribus lapidibus columna exstruitur, si inter quosvis duos, ut dictum, cuneus ab uno solo latere interponatur, non columnæ speciem, at portionem arcus referet;

quemadmodum in seq. figurâ A B fit conspicuum.

Ut ergò hæc ad præsens negotium accommodemus; si ossa prædicta ab altero latere pleniùs alantur, adeoque secundùm istud latus magis excrescant quàm secundùm oppositum; necesse fit illa eo ipso incurvari. Nam hîc eodem modo se habet plenior istius lateris nutritio ad incurvandum os, quo se habet cuneus ita immissus ad columnam incurvandam, nisi quod cuneus certis tantùm locis lateris columnæ infigatur, plenior verò nutritio lateris ossis fiat ex æquo ferè secundùm totam ejus longitudinem. Etenim alimentum intra os assumptum quâ parte liberaliùs admittitur, ea id suffarciendo, ad modum cunei columnæ intrusi in longitudinem auctiorem protendit; quâ parte verò parcius, ea id minùs protendit, unde necessariò accidit os incurvari versùs latus quod pari passu cum altero non elongatur.

Porro

Porro si productio unius lateris columnæ non accadat tantum in uno vel duobus locis ejusdem, aut in pluribus, ut in tertiâ figurâ, tunc eò propius ejus inclinatio accedit ad figuram portionis circuli, seu arcûs. At verò si secundum totam longitudinem dictum latus ex æquo ultra oppositum produceretur, ex æquo certè versus oppositum latus inflecteretur, atque exactè segmentum circuli seu arcûs sine ullis angulis effingeret; simili planè modo incurvatio ossium in hoc affectu oritur; à majore nempe elongatione lateris plenius nutriti: cum enim illa elongatio per intus assumptum alimentum secundum omnes partes istius lateris accadat, non expectanda est angularis angulosa figura, aut ex multis rectis angulatim connexis composita, aut arcuata, in quâ convexa pars constituitur à latere plenius, concava à latere parcius nutrito. Quando autem contingit unam aliquam partem lateris convexi ossis curvi magis improporcionatè nutriri respectu lateris oppositi, ex illâ certè parte os convexum magis quàm ex cæteris prominebit. Atque ita ex inæqualitate nutritionis, rationem curvitatîs ossium in hoc affectu reddidimus. Addamus, coronidis loco, in hujus rei ulteriorem confirmationem observationè à curatione hujus curvitatîs ossium deductam. Solent medicastræ nostræ fricare quotidie latera ossium

ossium cava, non convexa, illamque frictionem multum conducere aiunt ad curationem, hanc verò potius nocere. Certum autem est frictionem liberalius evocare succum in massâ sanguineâ nutritium ad partem sic fricatam. Quando ergo partem cavam, quæ parcius debito alitur, fricueris, non mirum est si id profuerit, cum eo alimentum copiosius alliciatur, & calor partis quoque excitetur atque augeatur; neque è contrà mirum si ossis pars gibba frictione amplius lædatur, cum eâ alimentum ad partem, prius nimis opere nutritam, plenius attrahatur. Præterea unguenta quæ possunt fovere calorem insitum & nutritias facultates roborare, post frictionem, parti ossis cavæ adhibita magis conveniunt, parti verò convexæ ligatura strictior & reprimens nonnihil ossis prominentiam utiliter solet adaptari: eâ nempe potissimum ratione, quòd à tali ligaturâ arteriæ capillares, quæ ad illud ossis latus sanguinem seu succum nutritium advehunt, constringantur, ejusque adeò nutritio immineatur. Atque hæc sufficiant dicta de ossium, in hoc affectu, curvitate.

Huic insuper Titulo adjicimus opportunè *Inflexionem articulorum nonnullarum*, ut Inflexionis
Articulorum
causæ genuum & talorum, quæ frequenter in hoc affectu occurrit, modò introrsum, modò extrorsum facta. Atque hæc inflexio quoque videtur interdum non incommode referri ad
in-

inaequalitatem nutritionis. Etenim si ex inaequali nutritione accidat, ut alterum latus Tibiae, puta exterius, præ altero ita elongetur ut nonnihil attollat exteriorem sinum epiphyseos ossis Tibiae præ sinu interiore, necesse est articulum genu exterius flecti, & è contrariato sinu interiore & depresso exteriore, eundem articulum interius flecti : Ut per sequentes figuras redditur conspicuum.

In articulo genu A B, sinus appendicis tibiae B, in priori figurarum pari, elatior est sinu altero ejusdem appendicis; unde os femoris C interiùs nutat, & similiter os tibiae D: articulus verò A B exterius non-nihil truditur. In secundo verò figurarum pari omnia contraria observantur. Articulus A B interiùs flectitur, quòd sinus appendicis tibiae A elatior sit sinu ejusdem B; unde necessario attollit interiùs & inferius capitulum ossis femoris, adeoque os femoris exterius, articulus verò interiùs inclinatur.

Idem in Talis quoque, necnon in vertebrae dorfi contingere potest, si ossa articulo connexa ab altero latere altiora sint quàm ex adverso. In Talis verò, cùm illic præter os Tibiae Fibula quoque per Articulum committatur, fieri potest, ut Fibula inferius longior extet Tibiâ, sicque articulum Tali exterius flectat, & è contrâ si accadat Tibiam Fibulâ esse longiorem, interiùs flecti articulum necesse est. Quamvis hîc concedamus non adeò frequenter ejusmodi inæqualitatem longitudinis inter Tibiam & Fibulam evenire.

Porro existimamus præternaturalem spinæ inflexionem rariùs accidere ab inæquali altitudine laterum ossium vertebrarum; frequentius verò ab aliâ causâ, quam jam prosequemur.

Inflexionis
spinæ
causâ.

quemur. Diximus supra totam spinam in hoc affectu esse debiliorem, puerosque hoc malo afflictos non modò ad motum, sed & ad insistendum pedibus, immo & ad erigendam spinam ob debilitatem esse ineptiores. Quando ergò corpus ipsis quomocunque erigitur, quærunt sustentaculum, spinamque modò antrosum, modò retrorsum, modò dextrorsum, modò sinistronum flecti permittunt, quò onus corporis rebus ambientibus pro levamine incumbat. Hinc sæpe fit, ut ligamenta vertebrarum spinæ à parte lateris frequentius prominentis laxentur atque elongentur, à parte verò oppositâ contrahantur; ita ut tractu temporis secundum rectam & naturalem lineam spina erigi non possit. Atque hîc sanè nutricum negligentiam & incuriam minimè excusare possumus, quòd non satis attentè observent in quam potius partem infantes, quos lactant, corpus suum inclinare pròni sint, quò in oppositam id sedulo dirigere fatagant. Similiter etiam quando nutrices præmaturè infantes debiliores, & sine debitâ curâ pedibus committunt, fieri potest, ut, cùm motus tonicus musculorum sit impar sustentationi corporis, pueri sive genu sive talum ad alterutrum latus inflecti fiant; unde ligamenta articuli ab externâ aut internâ ejusdem parte extenduntur, & per consequens ligamenta lateris

Incuria
nutricum
notatur.

lateris aduersi contrahuntur, quo necesse est articulum aut extrorsum aut introrsum flecti. Quamvis ergo supra negavimus curvatem ossium hinc dependere, concedimus tamen articulorum distortionem in infantibus debilioribus ex tali nutricum incuriâ accidere posse. Concedimus insuper ex constanti ineptâ fasciatione, ossa, quæ alias forent recta, posse incurvari: hanc tamen causam rariorem in præsentî affectu esse existimamus, ut fusiùs supra declaravimus. Procedimus jam ad angustiam & acuminatorem pectoris in hoc morbo.

Notamus hanc angustiam & acuminatorem pectoris non statim ab initio morbi apparere, sed confirmato demum morbo supervenire, paulatimque intendi, donec diu perseverante morbo evidens ea & insignis observetur, quando pectus antrorsum refert curvaturam navis, aut pectus Gallinæ. Hujus vitiatæ figuræ pectoris, quod alias secundum naturam latum, non à lateribus coarctatum, & antrorsum planum non acuminatum foret, ad 4 causas reducimus; quarum tres priores minus efficaciz huc contribuere, ultimam verò totum ferè negotium absolvere agnoscimus. Cum tamen tres priores aliquid saltem huc contribuant, eas quoque hic ordine recitabimus.

Angustiz
& Acuminatio-
nis
Pectoris
causæ.

Sit 1^a. In hoc affectu os sterni ex auctâ mole

mole Hepatis nonnihil elevatur sive antrorsum truditur, unde nonnulla portio dictæ vitiatæ figuræ constituitur; atque insuper ex eadem elevatione ossis sterni nonnulla contractio costarum versùs spinam inferitur, quâ altera pars confit istius vitiosæ figuræ. Hanc contractionem costarum sic demonstramus. Sit

circulus A B C D. Supponitur is confici ex materiâ flexili, sed non æquè extensibili, verbi gratiâ, ex osse Ceti. Quando ergò distenduntur latera A C ab invicem, ità ut linea distantiae inter A C producat in longum, pari tunc ferè passu latera D B istius circuli necessariò contrahuntur, & eadem operâ linea lateralis distantiae à D ad B abbreviatur, ex circulo enim formatur figura ovalis, ut qui experiri velitprehendet. Mutabitur quippe figura in eum ferè modum quem sequens figura exprimit;

in qua linea distantiae inter A & C protensa representatur, similique linea D B abbreviata apparet, circulusque redditur ovalis, neque pluribus ad hoc probandum est opus.

Sciendum jam est costarum paria opposita, præsertim superiora quæ maximè pectus efformant, mediante, à parte posticâ, spinâ; à parte anteriore, sterno, rudem quandam figuram circularem exprimere. Neque quenkumque movere debet, quòd non constituent circulum exactum & perfectum, cum demonstratio nostra non minùs procedat in circulari figurâ utut imperfectâ quàm in perfectissimâ, modò ejus partes undique cohæreant, non sint intortæ, sint flexiles, sed non facilè extensiles, quæ conditiones abunde conspiciuntur in figurâ modò propositâ costarum.

Si ergò in hoc affectu os sterni antrorsum nonnihil elevetur, quò cedat hepatis molli, necesse est costas propiùs ad se invicem versus spinam adduci, quò necesse est pectus lateraliter coarctetur, minutâ ejus latitudine.

Dicat aliquis: si elevatio ossis sterni conducet ad coarctandam latitudinem Pectoris, id potissimum præstaret circa costas inferiores, quandoquidem ab inferiore parte elevatio hæc sterni incipiat; verùm contrà evenire còmpertum est, si quidem coarctatio pectoris maximè accidit circa alas & mox infra claviculas; inferiores verò costæ videntur ad latera expandi potius quàm constringi.

Object.

L 3 Respondemus

Resp.

Respondemus inferiores 5 costas non articulari cum sterno, neque integrum circumlum conficere, adeoque nullo modo spectare ad demonstrationem propositam: illarum verò distentionem aliunde, nempe à plenitudine hypochondriorum, de quâ proxime dicemus, dependere. Notandum quoque est nos hanc non præcipuam causam vitiatæ figuræ statuere, immo tantillum solummodo eo conferre æstimamus. Atque sic procedimus ad secundam causam hujus figuræ vitiatæ, quam etiam leviasculam censemus.

Sit II^a Causa: In hoc affectu hypochondria plena & tensa perpetuò ferè deprehenduntur, nimirum tum ob magnitudinem Hepatis, tum quòd omnia ferè viscera in infimo ventre contenta satis ampla sint, quandoquidem in iis, ut antè dictum, prima essentia hujus morbi non radiceretur, tum denique quòd intestina & ventriculus plus minus ferè flatibus distendantur. Jam verò ex illâ plenitudine & tensitate hypochondriorum colligere æquum est costas in hoc affectu plusculum quam par est, deorsum trahi. Nam maxima tensitas hæc observatur in masculis obliquis quæ hypochondris subtendantur: Musculus autem oblique descendens habet capita dentata 6^a 7^a 8^a & 9ª costis affixa, & pars quoque tendinis lati obliqui ascendentis implantetur cartilaginibus costæ 9^a 10^a &

11^a. Quare cum dicti muscoli perpetuo fere
 minimum tensi in hoc affectu deprehendantur,
 necesse est eos nonnihil deorsum trahere di-
 ctas costas, & cum omnes costae firmiter inter
 se per musculos intercostales connectantur,
 accidit omnes costas in hoc affectu plura-
 tum deorsum trahi. Jam vero quod costae
 ita detractae nonnihil coarctent pectus ex seq.
 figurâ demonstratur.

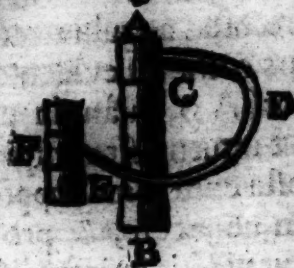
Fig. 1

Fig. 3

Fig. 2

Sit A B
 Spina
 dorsi.
 C D E
 costa. F
 os ster-
 ni: sup-
 poni-
 mus hic
 quod
 cuiuslibet
 in sce-
 leto
 cernere
 datum
 est, co-
 stas non
 com-
 mitti
 cum
 spina
 secundum

fec. angulum rectum, sed angulum infra costam esse paullo recto minorem, adeò ut si costa paululum sursum trahatur, ejus articulatione cum spinâ propiùs ad lineam rectam accedat. Supponimus etiam articulationem costæ ipsius sive cum spinâ, sive cum sterno manere stabilem, & non trahi sursum (nè quis erret) sed medias tantum costæ partes inter articulationes dictas. Dicimus ergò è contrà, quò magis deorsum trahitur costa, eò acutiorem cum spinâ angulum conficere. Quapropter pars costæ maximè à spinâ dorsi A B distans (nempe D in singulis figuris) ut deorsum tracta acutiorem angulum cum spinâ constituit, ità quoque minùs quàm antea à spinâ distet, & latitudinem Pectoris angustiores reddit. Nam latera pectoris tunc quidem latissima erunt, quando costæ maximè eriguntur super spinam secundum lineam rectam. Nam pars costæ D tunc maximè distabit à spinâ dorsi A B, quemadmodum cernere licet, si conferantur 1^a & 2ª figura cum 3^a, siquidem in fig. 3ª exprimitur costa erecta ad angulum rectum cum spinâ, & tunc pars costæ D evidenter magis distat à spinâ dorsi A B, quàm in primâ vel secundâ figurâ; ut intuenti sit conspicuû: in 2ª verò figurâ costa cum spinâ supponitur valdè acutû angulum conficere, & pro proportionem pars ejus D (ut videtis) minùs distat à spinâ, quàm eadem

eadem pars D in primâ figurâ, cujus angulus minus acutus supponitur : & adhuc multò minus ea distat à spinâ quàm in tertiâ figurâ, cujus articulatio ad angulum rectum erigitur. Inferimus ergò costas, quando sursum trahuntur, ampliare nonnihil pectus lateralter; quando verò deorsum trahuntur, idem à lateribus coarctare.

Hoc ipsum ulterius confirmatur eo, quòd quo tempore pectus dilatatur, nempe ubi inspiratio peragitur, costæ nonnihil sursum, vi muscutorum intercostalium, trahuntur; & quo tempore pectus contrahitur, nempe ubi expiratio peragitur, eadem costæ nonnihil deorsum, ope muscutorum obliquorum abdominis, retrahuntur. Id quivis in se ipso aliòve experiri potest præsertim in magnis inspirationibus & expirationibus. Percipiet enim liquidò in magnâ inspiratione costas simul elevari nonnihil sursum, unâq; ampliare latitudinem pectoris; in magnâ verò expiratione costas nonnihil deorsum, eademque operâ introrsum contrahi. Neutrum horum contingere posset, nisi talis esset costarum positus, ut eæ inferius respectu spinæ conficerent acutum angulum, magisque depressæ adhuc acutiorem, & per consequens magis tunc coarctarent pectus; & è contrâ sursum motæ propius accederent ad angulum rectum cum spinâ, adeoque pectoris latera extenderent.

tenderent. Concludimus ergo ex plenitudine & tenfitate hypochondriorum in hoc affectu costas nonnihil deorsum trahi, pectusque à lateribus coarctare; licet concedamus, ut suprà monuimus, causam hanc non tantum valere, ut ei magnam hujus vitii partem tribuamus.

Sit III^a Causa hujus vitiatae figurae pectoris *Adnascencia lateralis Pulmonum cum Pleura*, quæ in hoc morbo confirmato frequentissimè observatur. Certè ejusmodi Adnascencia nonnihil restringit atque impedit motum costarum extrorsum, quo pectus lateraliter dilateretur. Etenim si costa, ubi adnascencia subest, conaretur se à centro Pectoris fortius dimovere, periculum esset nè quodammodo aut adnascences Pulmones, aut Pleuram ipsam à costis dolorificè divelleret. Quamvis autem Pulmones ad ingressum aeris facilem secundum omnes sui partes extensionem admittant, ubi tamen si subsidunt vel crassi, humoribus infarciuntur (quod frequentissimè in hoc casu accidit) vix notabilem distentionem sive aut vasis alicujus, aut membranae, aut ipsius parenchymatis solutâ unitate admittunt. Porro dum consideramus pulmones in sanis rarissimè à Pleurae laterali ter adnecti; & non nisi in istis partibus Thoracis quæ minus erant motui ad considerabilem distantiam exponendæ, nempe dorso,

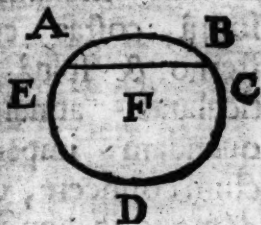
dorso, sterno, mediastino, & fortè mediâ parte diaphragmatis &c, existimamus sanè id non inconsultò à providâ naturâ factum, ne scilicet eorum connexiones vel dilatationi Pectoris officerent, vel pulmones ipsos istiusmodi calamitatibus obnoxios redderent. Ut ut sit, concipi vix potest, quin prænaturalis illa Pulmonum coalescentia cum pleurâ plus minus impediat ac remoretur liberam costarum expansionem versùs latera, adeoque aliquantillum saltem conducat ad angustiam Pectoris promovendam.

Sit IV^a Causa figuræ vitiatæ prædictæ, *Inæqualis nutritio certarum partium costarum præ aliâ.* Atque hanc quidem causam longè cæteris tribus efficaciorè ad hoc symptoma efficiendum dicimus. Quod ut monstremus, Afferimus 1^â septem costas superiores potissimum, si non solas, hanc Pectoris figuram constituere. Etenim quinque inferiores, ut non immediatè cum sternò committantur, ita neque possunt sternum ullo modo acuminare aut elevare. Adde quòd, cum in integros circulos (ut supra monuimus) non coeant, facile mobilis est earum figura, ut plus minus cedat plenitudinì hypochondriorum. At verò septem costæ superiores per suas cartilagineas cum ossibus sterni articulantur, unde fieri fortè potest, eis ossa sterni, quæ tangunt, nonnihil antro-

sum

sum attollere, quando quinque inferiores contactu sterni privatae id efficere non possint. 2° Afferimus costas omnes & non tantum 5 inferiores, sed & 7 superiores in aequalem in hoc affectu nutritionem admittere, atque ab unâ parte uberius ali, adeoque ab illâ magis sec. longitudinem produci quàm ab alterâ parcius nutritâ : & quidem amplius crescere eâ parte quâ cum sterni cartilaginibus committuntur, alterâ, verò parte nempe versùs capitulum, quo sinubus dorsi conjunguntur, minùs tardiusque elongari. Ratio est, quòd anterior pars cujusvis costae mollior ac spongiosior sit quàm ejusdem posterior, ut in quovis animali cuilibet licitum est experiri. Cum ergò (ut è suprâ dictis elucescit) partes ossium molliores in hoc affectu faciliùs recipiant alimentum & augentur quàm partes duriores & solidiores, sequitur anteriores costarum partes quòd molliores sint, magis produci, quàm posteriores. 3° Afferimus in corpore figurâ circulari sive annulari donato (qualem paria costarum 7 superiorum sibi mutuò oppositarum mediante osse sterni & spinâ dorsi, suo modo, licet imperfectè, constituunt) si una pars annuli magis prolongetur quàm altera, necesse est vel reliquas partes ejusdem huic incremento cedere, vel illam partem sic inaequaliter elongatam aut exterius promi-
nere,

nere, vel interiùs plicari, aut sursum vel deorsum, & sive aliquo, sive pluribus ex his modis inflecti. Hoc sic demonstramus. Sit

circulus vel annulus A B. Supponantur partes ejus anteriores ab A ad B elongari, reliquæ autem ejusdem partes nempe C D E manere in situ suo neque omnino

cedere elongationi dictæ. His positis, necesse est portionem circuli elongatam, nempe A B vel antrorsum elevari, vel introrsum deprimi, vel sursum vel deorsum vel variè inflecti.

Nam aliàs distantia inter terminos chordæ F non sufficeret ad istam portionem circuli jam elongatam immutatâ arcûs figurâ continendam. Etenim termini isti tantùm sufficiebant priùs, elongato ergò arcu, & non elongatâ chordâ, aut terminis & extremitatibus chordæ, fieri non potest, ut arcus eodem modo se habeat ad chordam quo priùs. Mutabitur itaque factâ flexione vel antrorsum, vel introrsum, vel sursum, vel deorsum, vel pluribus ex his modis, quemadmodum per figuras seqq. videri licet. Prima figura Arcum extrorsum prominentem refert. 2^a introrsum, 3^a variè inflexum sive plicatum & intortum. Et prima quidem admodum

ap-

appositè figuram Pe-
 ctoris in hoc affectu
 viriatam exprimit.
 Etenim monuimus
 suprâ costas cum
 sterno & spinâ ar-
 ticulatas annulum
 quendam imperfe-
 ctum conficere, eas-
 demque in hoc affe-
 ctu celerius ali & e-
 longari à parte ante-
 riori quàm à posteri-
 ori, ergo quoad
 causam planè & ple-
 nè convenit hoc
 symptoma cum fi-
 gurâ illâ primò de-
 scriptâ. Præterea,

supposuimus partes circuli C D E manere
 stabiles; id quoque in hoc affectu accom-
 modari potest lateralibus & posterioribus
 partibus costarum. Cum enim hæ multò
 minus crescant quàm anteriores, certè planè
 stabiles æstimandæ sunt, habito respectu ad
 merum excessum incrementi in parte ante-
 riori. Nisi quis fortè dicat, vel costarum
 latera & partes posteriores expandendo se,
 vel articulos earum, quibus cum vertebis
 dorſi committuntur, permittendo costas

retrosum flecti, augmentationi isti excedenti nonnihil cedere. Verum neutrum horum verè dici potest. 1^a Enim laterales & posteriores partes cuiusvis costæ ut duriores ac solidiores, ita & rigidiores ac robustiores sunt anterioribus; absurdum autem est existimare partes debiliores ejusdem costæ posse flectere partes firmiores, aut partes minùs flexiles cedere partibus faciliùs flexilibus. Quare partes laterales & posteriores costarum non ita flecti possunt ut cedant partibus earundem anterioribus elongatis. 2ª Quod ad articulos costarum attinet, certè ille articulus, quo committitur costa cum vertebrâ thoracis, nullo modo pati potest costam sic retrosum flecti, quò cedat ejusdem elongationi, idque non tantum quòd is duplex sit, nempe cum sinu vertebræ & processu ejusdem transverso, adeoque ad motum retrosum permittendum maximè ineptus; sed vel maximè quòd decuplo fortior sit anteriore articulo, quo eadem costa cum osse sterni committitur. Articulus autem decuplo robustior, simulque duplex, atque ita duplex formatus, ut planè ineptus redditus sit ad motum retrosum patiendum, nullo modo concipi potest retrosum cedere, nè articulus decuplo debiliior nonnihil antrosum flecteretur. Concludendum ergò partes costarum laterales & posteriores non cedere earum

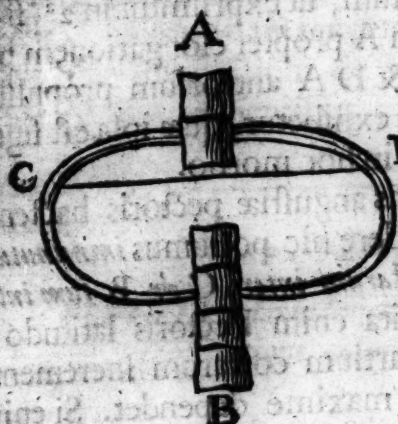
earum inæquali productioni quæ antèrius contingit, & per consequens eas hoc respectu stabiles esse habendas; adeoque necesse esse illam elongationem inæqualem immutare earum figuram à parte anteriore, idque eas illic inflectendo aut sursum vel deorsum, aut introrsum, vel extrorsum seu antrorsum, aut multifariam.

Non potest fieri hic flexio Costarum sursum vel deorsum, quòd costæ *propter suam latitudinem ineptæ sint* ut alterutro modo inflectantur. Adde quòd musculis intercostalibus firmiter in suo situ còhibeantur ut sine vi istis musculis illatâ vix aut nè vix quidè possint vel sursum vel deorsum incurvari.

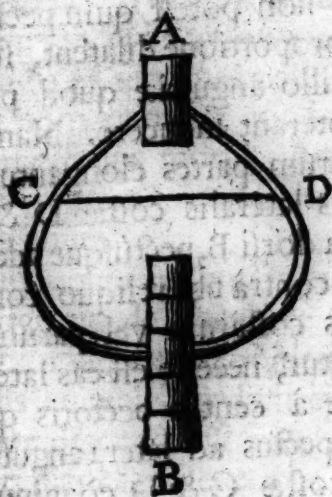
Quòd illa elongatio non possit vel centè ægerrimè possit plicare costam introrsum, eo evincetur, quod magnitudo Hepatis tali motui repugnet. Probavimus enim suprâ ejus magnitudinem nonnihil attollere os sterni extrorsum seu antrorsum. Deinde ipsa figura costæ circularis plicationi introrsum faciendæ evidenter obluatur. Denique quòd ista elongatio non multifariam flectat costas, etiam hinc inferri potest, quòd ejusmodi inflexio figuram compositam inferret, aliquàmque simplicium figurarum antè rejectarum necessario continet.

Quapropter concludimus necesse esse inæqualem illam costarum à parte anteriore elonga-

elongationem immutare eorum naturalem
figuram antrorsum seu extrorsum, os sterni
elevando & pectoris figuram (alioquin fere
planam) anteriùs accuminando. Modum ex-
primunt sequentia schemata.

Sit A Os
sterni: B
vertebræ
dorsi. C &
D binæ
costæ op-
positæ,
quas annu-
lum quen-
dam, ut hic
cernitur,
constituere
diximus. Si
ergò partes
costarum
anteriores,
nempe in-
ter C & A
& inter D
& A elon-
gentur, ne-
que tamen
partes inter
C B & D
B. quid-
quam hinc

elongationi respondeant vel ei cedant, necesse est antèrius figuram annuli mutari. Cum ergò, ut suprà monstravimus, costà inepta sit ad flexionem sursum, deorsum vel introrsum, necesse est eam prominere extrorsum seu antrorsum, ut exprimitur in 2ª figura, ubi sternum A propter elongationem partis costæ C A & D A antrorsum propulsum & acuminatum exhibetur, quæ ipsa est figura vitiatà pectoris in hoc morbo.

Præter causas angustiae pectoris hæcenus memoratas, addere hic possumus *imminutum incrementum costarum inter C & B tum inter D & B*. Debita enim Pectoris latitudo à justo istarum partium costarum incremento & elongatione maximè dependet. Si enim istæ partes costarum ad justam longitudinem accrescant, fieri non potest quin pectus ad latera justà ferè proportionè dilatent, subducto tantum tantillo angustiae quod priores causæ solæ ei poterant inducere. Nam quò magis istæ costarum partes elongantur, eò etiam magis pars lateralis costæ D & pars C distabit à spina dorsi B, pectusque adeò latius reddetur. E contrà ubi reliquo corpore aucto istæ partes costarum vel parùm vel non aequè augentur, necesse est eas lateraliter minus distare à centro pectoris quàm par est, ideoque pectus ad latera angustare. Siquidem latera costæ C & D eò minus distant

stant à spinâ dorsi & centro pectoris, quò minus elongantur costarum partes inter C B & D B, ut cuivis attendenti patet. Atque hæc sufficiant dicta de causis Angustiae pectoris & Acuminationis ejusdem in hoc affectu; quibus etiam tandem finem imponimus huic disquisitioni de vitiis Organicis in hoc affectu evenientibus.

C A P. XIV.

Essentia secundaria hujus morbi in constitutione animali.

Finito jam examine *constitutionis naturalis* & *vitalis* in hoc affectu læsæ, restat ut inquiramus in *constitutionem animale*m. Et supra quidem asseruimus nullum hîc occurrere vitium primum, & quod pars sit essentiae primariæ hujus morbi. An verò in ea adsit aliquod vitium secundarium, nunc venit dispiciendum.

Quandoquidem autem tum veteres tum neoterici qui de Facultate Animali scripserunt, nè mentionem quidem fecerint constitutionis animalis, nedum ejusdem descriptionem tradere aggressi sint; jure meritoque ea à nobis illam agnoscentibus expectabitur. Et cum aliqui viri cordati nonnihil dissentiant

ab istâ descriptione quæ deduci potest à veterum & communi sententiâ de facultate animali, rêmque illam secus explicantes aliam descriptionem paullò diversam substituunt, utramque hîc in medium proferre visum est.

Descriptio
constituti-
onis ani-
malis ma-
gis con-
formis o-
pinioni
veterum.

Secundum priorem sive veterum vulgò receptam opinionem & descriptionem facultatis animalis, constitutio animalis est *Affectio illa corporis qua in generatione & motu debito spirituum animalium consistit.* Per motum autem debitum spirituum animalium intelligi volunt excursum eorum à cerebro per nervos instar fulminis, atque iterum eorum ad cerebrum recursum, quò ei renuntient quid ab externorum sensuum organis percipiatur.

Altere jus-
dem con-
stitutionis
descriptio.

Alii verò, ut diximus, rem hanc aliter explicant. Concedunt quidem constitutionem animalem includere generationem & distributionem spirituum animalium, ast illum pernicem motum fluxûs & refluxûs spirituum animalium, fulminis instar, in nervis aiunt esse inconceptibilem, & si non inutilem, saltem tamen esse minimè necessarium ad facultatem animalem stabiliendam. In ejus autem locum substituunt inter vigilandum *motum quandam contractivum & tonicum, sive nixum motivum ipsius substantia cerebri, spinalis medulla, nervorum inde ortorum, partiumque in quas distribuuntur.* Atque huic motum sive nixum

nixum *tensitatem* quendam in partibus prædictis producere dicunt, vi cujus alterationes ab objectis quibulvis istis partibus impressæ communicantur cerebro. Quemadmodum enim in Citharâ, ubi fides sunt debito modo tensæ, si in alterutrâ extremitate quàm levissimè plectro percutiantur, motus iste in momento, saltem Physico, excurret ad alteram extremitatem; itâ quoque asserunt moto aliquo nervo extra cerebrum debite tenso, motum istum ob continuitatem & tensitatem dictarum partium ad cerebrum ipsum extendi, ibidémque impressionem quendam suæ causæ conformem signare. Inter dormiendum verò existimant cerebrum, spinalem medullam, & plerosque nervos nonnihil laxari. Et quidem, simpliciter semperque aiunt anteriores connexiones spinalis medullæ cum cerebro durante somno laxas manere: concedunt verò connexiones posteriores cum cerebello aliquando tensas esse, ut in Noctambulonibus, atque itâ externa objecta quodammodo percipere, sed non per sensum communem iudicata, sed tanquam à memoriâ ad phantasiam reflexa. Neque etiam necesse esse arbitrantur inferiores omnes partes spinalis medullæ adeoque nervos inde ortos perpetuò inter dormiendum laxari; cum aves plurimæ pedibus insistentes dormiant; cum respiratio per somnum

aliquorum nervorum tensitatem supponat; denique, cum, ubi primum obrepit somnus, superiores nervi ferme laxentur prius quàm inferiores. *Insomnia* autem quod attinet, opinantur ea oriri ex varia & fortuitâ agitatione & mixtione diversorum *sigillorum* seu *impressionum* in memoriâ reconditarum, quæ jam denuo percipiuntur ob retentam aliquam tensitatem in nonnullis cerebri partibus. Ubi verò in profundiore somno nulla observantur insomnia, totum quoque cerebrum laxari affirmant.

Sive jam prior sententia, sive hæc posterior veritati magis consentanea sit, nihil nos impræsentiarum moramur; neque hanc litem suscipimus hic determinandam, cum utrovis modo facultas animalis functionem suam exerceat, ab iisdem causis, & ferè similiter vitium secundarium in animali constitutione per hunc morbum eveniat. Nam 1° Quod ad *generationem spirituum animalium* attinet, sive prior sive posterior sententia asseratur, perinde erit; quod in cerebro, in quo utraq; opinio supponit generari spiritus animalis, nihil vitii (nisi fortè alius conjungatur morbus) deprehendamus. Suprà enim ostendimus ipsum caput non esse inter partes primò affectas annumerandum, neque ejus actiones internas & proprias in hoc affectu vitari. Deinde 2° quod ad *distributionem spirituum*

spirituum animalium attinet, five ea perficiatur prorsum & retrorsum rapido illo motu instar coruscationis fulminis, five motu tantum prorsum facto eoque paullatino & placido, idem ferè vitium in hoc affectu occurrit.

Etenim 1° cum suppositus ille rapidus, Vicia constitutionis animalis. motus spirituum animalium fiat transitu per partes primò affectas, viz per spinalem medullam extra calvariam, per nervos indè ortos, & per partes, in quas ii nervi distribuuntur, & cum hæ omnes partes in hoc affectu laborent intemperie frigidâ, tum paucitate ac ignaviâ spirituum insectorum; necesse est debitam istius motus velocitatem nonnihil retardari. Frigida enim intemperies, ut & torpor ac inopia spirituum, cuiusvis motui (excepto constrictivo) repugnant. Dicat aliquis sententiam priori loco propositam supponere eximiam activitatem & subtilitatem spirituum animalium, quibus hanc repugnantiam facile possint superare. Verum, ut ut ita sit, cum partes, quas permeant, reagant, suamque frigiditatem & torporem iis communicare satagent, necesse est eas activitatem illam spirituum nonnihil retundere, subtilitatem minuere, expeditumque illum transitum aliquantum remorari. Quare suppositâ hâc sententiâ ut verâ, vitiabitur in hoc affectu constitutio animalis ex parte motus rapidi spirituum diminuti, idque secundariò, cum

motus hic non retardetur vitio primario spirituum animalium, aut vitio partium primò affectarum, quemadmodum dictum. Similiter in modo posterius proposito, in quo motus spirituum supponitur placidus & tranquillus, necesse est eas, dum tardius eule per partes primò affectas transmittuntur, labem aliquam à viciatâ constitutione infusa istarum partium contrahant, ob easdem rationes proximè præcedenti articulo allatas. Erit ergò secundum hanc quoque opinionem vitium secundarium in distributione spirituum animalium.

Tandem quod ad *tensitatem ipsius substantiæ cerebri, spinalis medullæ nervorum & nervosarum partium inter vigilandum* attinet, quæ in posteriori sententiâ antè propositâ supponitur, necesse est defectum aliquem debitæ tensitatis in spinali medullâ extra calvâ, in nervis inde ortis, tum in partibus ad quas distribuuntur in hoc morbo adesse. Etenim 1° Intemperies frigida & humida debitæ isti tensitati adversatur. Itâ quoque & torpor ac inopia spirituum insitorum; quibus certè partes affectæ inertes redduntur minusque aptæ ad animales actiones obeundas; contra quàm evenit, quando prædictæ partes debitam suam tensitatem obtinent. 2° Ex suprâ-dictis liquet Tonum harum partium in hoc affectu nonnihil vitari propter

ter nimiam laxitatem, flacciditatem, molli-
tiam, & internam lubricitatem, quæ quali-
tates justam earundem partium tensitatem
evidentissimè labefactant. Quamvis ergò
cerebrum in hoc affectu debitum fortè in-
fluxum ex parte suâ præbent, vix tamen, &
ne vix quidem fieri potest, ut sufficienti gra-
du tensitatem suam spinali medullæ extra
calvæ nervisque indè ortis, &c., ob intem-
periem, torporem & inopiam spirituum in-
teriorum, tum tonum earum partium vicia-
tum, ut dictum, communicet. 3° Sympto-
mata in hoc morbo animalem facultatem
spectantia idem luculentissimè confirmant.
Etenim pueri hoc morbo afflicti ab ipso ejus
principio minùs robustè (si cum aliis coætaneis
conferantur) se movent atque exercent,
minùsque delectantur lusibus masculis, ast in
progressu morbi motum ferè omnem conci-
tatiorem averfantur, pedibus insistentes
vacillant, quæruntque sustentacula, vix aliter
incedentes erecti, neque ludere delectantur
nisi sedentes aut recumbentes, vel brachiis
molliiter gestati, denique spina debilis ema-
ciato corpori erecto, vel oneri grandiusculi
capitis vix sufficit sustentando. Quæ omnia
facis superque demonstrant tensitatem par-
tium motui inservientium esse minùs in hoc
affectu rigidam quàm inter vigilandum ex
æquo requiritur. Si ergò ista debita inter vi-
gilandum

gilandum tensitas sit pars constitutionis animalis, quod hîc supposuimus, eadem certè viciata constituit necessario morbosam affectionem in constitutione animali: & cum hoc vitium non primario ab ipso cerebro, sed ab insitâ constitutione partium primò affectarum dependeat, secundarium vitium respectu animalis constitutionis jure meritò censendum est.

Cur sensus
non æquè
hic læda-
tur ac mo-
tus.

Occurrit tamen hîc scrupulus: Quæret aliquis cur sensus quoque in hoc affectu non pariter lædantur ac vis motiva? In promptu est ratio. Longè major tensitas, robur, & vigor nervorum ad facultatem motivam quàm sensitivam exercendam requiritur. Ad sensationem enim levissimus ferè motus tonicus nervorum sufficit, non item ad motum. Sic observare licet in motu cujusvis articuli musculos eum moventes admodum duros, tensos, ac rigidos esse: verùm remissâ illâ duritie, rigiditate ac tensitate sensationem nihilominus facile peragi. Neque obstat, quòd aliquando in Paralyfi sensus non nihil stupeat permanente motu: Paralyfis enim affectus est ab hoc planè diversus. In ea quippe vitium primarium in ipsâ constitutione animali residet, fieri ergò potest, ut non minùs sensum quàm motum afficiat. Præterea quando fortè nervus cutaneus debito cerebri influxu caret, is verò qui ad mus-

musculos istius partis fertur, eo fruitur, fieri potest, ut hâc etiam de causâ tollatur sensus manente motu; licet casus hic non tam frequens sit, sapiusque motus aboleatur constante sensu. Sed de hac re satis superque diximus. Atque ita tandem depromimus ea quæ de integrâ essentiâ hujus morbi tum primariâ tum secundariâ meditati sumus, idque quâ potuimus perspicuitate in materia difficili & ab aliis antè non tractatâ præstitimus. Proximum est ut ad causarum hujus affectûs examen nos accingamus.

C A P. XV.

*Pænes causâ, & id qua ad Parentes
attinent.*

Essentiam hujus morbi *primariam* atque etiam *secundariam* superius fusè explicuimus: & quidem dependentiam *essentiæ secundariæ à primariâ* ibidem satis demonstravimus. Non ergò hic expectandum est, ut denuo ex professo & speciatim de causis *essentiæ secundariæ*, quas nempe antè retulimus, tractemus. Sufficiet causas *essentiæ primariæ* investigâsse. Si qua tamen occurrat causa quæ unâ influat cûm in *primariam*, tum *secundariam* morbi *essentiam*, eum
hic

hic quoque obiter annotare non gravabimur.

Duo summa causarum hujus morbi genera.

Omissâ verò omni *causâ* circa varia causarum genera, ad duo solummodò capita discursum hunc nostrum contrahere visum est. Prius continet *infirmitates, morbosâsque parentum dispositiones*, quæ fortè eatenus in liberos influent, ut saltem proclivitatem aliquam & aptitudinem ad incidendum in hunc affectum (si non actu ab ipso ortu in eum delapsi sint) inferant. Posterius comprehendit *causas hujus morbi accessorias*, eas nempe, quæ pueris post partum accidunt.

An & quatenus morbus hic dici possit hæreditarius. Morbus hæreditarius est vel propriè, vel impropriè sic dictus.

De primi generis causis occurrit in ipso limine quæstio, utrum & quatenus morbus hic dici possit *hæreditarius*? Quò felicius in hujus quæstionis determinatione procedemus, distinguendus est morbus hæreditarius in *propriè & impropriè* sic dictum. Et quidem morbus hæreditarius propriè sic dictus semper supponitur præexistisse in utroque vel alterutro parente, indeque in prolem esse derivatus. Morbus verò hæreditarius impropriè dictus non supponitur in *eadem specie* præexistisse in utroque vel alterutro parente, præcessisse tamen necesse est vitium quoddam (fortè diversi planè generis) in altero saltem eorum, cujus virtute dispositio quædam proli impressa est, quâ in morbum hunc

hunc improprie hæreditarium proclivis red-
ditur.

Porro morbus hæreditarius proprie dictus
adhuc duplex est : vel in *conformatione*, ut
quando mancus mancum, surdus surdum, <sup>uterque
rursum
duplex.</sup>
cæcus cæcum generat ; vel in *constitutione si-*
milari, ut quando podagricus podagricum
gignit. Notandum est in priori genere à
primis effectis formationis staminibus actu
foetui inesse vitium hæreditarium, in posteri-
ori verò non necesse est actu inesse foetui à
prima formatione morbum ejusdem speciei
cum morbo parentum ; sed sufficit ejusmodi
dispositio à parente altero vel utroque im-
pressa, quæ tractu vitæ ex concursu aliorum
incidentium causarum in eundem actuari
possit. Adhæc morbus quoque improprie
dictus hæreditarius similiter duplex esse po-
test, nempe vel in *conformatione*, vel in *consti-*
tutione similari. In *formatione*, ut quando
neuter parens cæcus, luscus, balbus, clau-
dus, &c, prolem tamen cæcam, luscam, bal-
bam, aut claudam ex ipso vitio formationis
in utero in lucem producit. Etenim in casi-
bus propositis, id ipsum vitium quod in prole
cernitur, ab aliquo vitio parentum, licet fortè
diversi generis, profuxit, adeoque morbus
hæreditarius, etsi improprie, nuncupari po-
test. Similiter in *constitutione similari* prolis
morbus improprie hæreditarius residere po-
test,

test, ut quando melancholicus, & sedentarius vel etiam intemperans parens prolem generat cachexiæ aut podagræ obnoxium, licet fortè parens neque cachexiâ neque podagrâ unquam laboraverit.

Quæstio-
nis prædi-
ctæ solutio

His præmissis ad quæstionis solutionem propius accedimus. Et dicimus I^o hunc morbum non contineri sub priori specie morbi hæreditarii propriè dicti. Illa enim in formatione consistit, hic verò morbus secundum essentiam suam primariam est morbus similis, ut suprà demonstravimus, & rarissimè à primo ortu, nedum ab ipsa prima conceptione & formatione se prodit. Atque ab eadem rationes asserimus etiam hunc affectum non pertinere ad priorem speciem morborum hæreditariorum improprie dictorum, qui similiter in formatione partium consistunt, & mox à prima formatione inchoantur.

II° Dicimus fieri posse morbum hunc cadere sub secunda specie propositâ morbi hæreditarii propriè dicti, nempe illâ quæ in constitutione similari consistit. Hoc tamen ut certum & exploratum statuere nequimus, cum pueri quas hætenus hoc morbo afflictos novimus nondum ad eam ætatis maturitatem pervenerint quâ liberos generent, ideoque non aliter quàm per probabilem conjecturam opinari nobis licet, an eorumi

pro-

progenies hæreditario jure quondam hoc morbo contaminata sit futura, necne.

III° Dicimus in multis pueris morbum hunc cadere directè sub secunda specie morbi hæreditarii improprie dicti superius propo-
 ti. Etenim secundùm ejus primariam essenti-
 am est morbus similis, & licet nondum fa-
 tis diu nobis innoverit, ut quid in secunda
 progenie efficiat definire valeamus, frequen-
 ter tamen in præsentì progenie rudimenta
 quædam hujus morbi in multis ab altero vel
 utroque parente derivata fuisse deprehendi-
 mus. Adeò ut licet neuter parens hoc morbo
 in infantia vel pueritia laboraverit, apparatus
 tamen aliquis & pronitas in hunc affectum
 statim in eorum infantulis apparuerit, præ-
 fertim in iis quorum parentes ob vitium ali-
 quod corporis, vel errores vitæ dispositi ante
 coitum fuerunt ad hanc labem foetui inuren-
 dam. Quæ autem assertiones parentum eos
 ad liberos huic morbo facilè obnoxios ge-
 nerandos disponant, mox ordine enumera-
 buntur; ex quibus etiam ulterior confirma-
 tio assertionis hujus liquebit.

IV° Dicimus, licet affectiones Parentum
 frequenter in foetibus dispositionem quan-
 dam ad hunc morbum incurrendum impri-
 mant, adeoque in secunda acceptione morbi
 hæreditarii improprie dicti affectus hic cen-
 sendus sit; ut modò dictum, rarissimè tamen
 accidere

*Obser-
vatio.*

*Cor In-
fantes ra-
rissime
hunc affe-
ctum ante
partum in-
currant.*

accidere ut hic morbus in actum erumpat ante foetus partum. Testatur aliquis nostrum se semel, & semel tantum, vidisse puerum recens natum hoc morbo afflictum. Atque in eo spina dorsi & collum adeo erant debilia, ut nulla ratione valerent grandiusculum caput sustinere. Obiit hic intra tres menses post partum. Quibus patet eum gravissime fuisse affectum. Videtur ex modo dictis conspicuum, infantes, utut frequenter dispositionem ad hunc morbum à parentibus mutant, rarissime tamen eam ante partum incurrere, ubi verò eum tam prematurè incurrunt gravissime affligi. Cujus utriusque eventus ratio quæri possit. Quod ad priorem attinet, dicimus hunc affectum ex parte consistere in intemperie frigida partium primò affectarum, & quidem inæquali, frigiditate scilicet in dictis partibus habito respectu ad temperiem capitis & viscerum; hancque inæqualem frigiditatem istarum partium magni esse momenti in hoc morbo, idque etiam ratione ipsius inæqualitatis: hæc enim multum contribuit inæquali illi & imminutz distributioni vitalis sanguinis ad partes primò affectas. Cum ergo eo tempore, quo foetus in utero gestatur, inæqualitas hæc, temperamenti partium primò affectarum plurimum corrigatur, & avertatur ab æquali calore, quo uterus corpus Embryonis undique

se amplexatur & fovet, sequitur gestationem non parum hunc morbum arcere, atque eius invasionem ad minimum retardare. Cor-
pus enim uteri æquali calore undique perfu-
sum omnesque partes Embryonis ex æquo
complectens ac fovens haud facile permittit
unam partem præ alia algere, adeoque immi-
nis sanguinis vitalis affluxu irrigari. Qua-
propter cum illa ipsa inæqualitas caloris ac
actionis sint partes essentie hujus morbi,
in quibus morbus hic consistere non po-
test, minime mirandum est uterum hæc
morbi partes strenuè impugnantem ejus in-
vasionem, durante saltem imprægnatione, ple-
nè protrahere.

Quod ad posteriorem partem questionis
propositæ attinet, cur nempe Infantes, qui
ante partum hoc morbo correpti fuerunt,
gravius ac periculosius laborent, dicimus se-
cundum illud *Hippocr. sect. 2. aph. 34.* morbum,
qui cum ægrotantis conditione minus cog-
natus fuerit, periculosiorem esse eo qui secus,
ut febris seni quàm juveni majus minatur pe-
riculum, hyemè quàm æstate. Morbus
enim qui ægrotantis conditioni conformis
est, leviolem postulat causam pro sui intro-
ductione, is verò qui illi contrarius est mag-
nitudinem causæ arguit, quæ non obstante
fræno effectum suum proferat. In præsentibus
ergo affectu si æqualis uteri calor non possit

Cur ii, qui
ante par-
tum hoc
morbo
correpti
fuerunt,
gravius ac
periculo-
sius labo-
rent.

coërcere propensitatem Embryonis ad hunc morbum, quin cum incurrat, necesse est causam à Parentibus impressam esse vehementem, ipsaque principia seminalia esse insigniter labefactata. Spes itaque in angusto est ubi foetus hoc morbo laborans nascitur, neque prudens medicus curationem absque ingentis periculi prognostico aggredietur. Porro corollarii vice aliam regulam priori affinem, licet fortè nondum certam & comprobata, subtexamus. Pueros nempe, quò citius à partu hoc morbo corripiuntur, eò difficilius (ceteris paribus) ab eo liberari. Sed hæc sufficiant de proposita quæstione.

Enumeratio causarum quæ ex parte Parentum hunc morbum producant. 1. Ante conceptum em. Vicia Parentum à toto corpore dependentia. Jam nos accingamus ad divisionem & enumerationem causarum quæ ex parte Parentum hunc morbum producant. Vicia hæc parentum alia respiciunt generationem ipsius spermatis, è quo foetus constat; alia respiciunt *Embryonem jam conceptum* & in utero adhuc gestatum. Vicia generationis seminis sive in mare, sive in foemina, vel à *toto corpore*, vel à *partibus generationi dicatis* procedunt. Vicia parentum à toto corpore dependentia eò maximè in foetum influunt, quòd materiam generationi seminis minùs aptam ad partes huius muneris dicatas transmittat. Non animus est singula materiae seminis vitia hic recensere, alit ea solummodo quæ ad hoc malum proli inferendum conspirant. Hæc ad 4. Classes reducimus.

I. Classis

I^a Classis continet *intemperiem frigidam & humidam materia*, ex qua semen generatur. Hæc præcipuè provenit ab *intemperie frigida & humida parentum*, ad quam etiam referimus *cacochymiam*, præsertim *pituitosam & serosam*, item *cachexiam*, *hydropem* & fortè *morbum virginum*, quem febrim albam vocant, non satis ante conceptionem eradicatum; qui omnes affectus manifestè faciunt ad materiam aquosam, frigidam humidam partibus genitalibus suppeditandam; qualis non modò in genere minùs apta est ad spermatis generationem, sed & specialiter inclinatur ad conditionem hujus morbi, cujus pars essentia primariæ in ipsa intemperie frigida & humida consistit, ut supra monstravimus. Porro ad hunc titulum revocare fortè licet *scorbutum*, *strumofam affectionem*, *Luem veneream*, *Ictericumque*, in quibus sanguis quoque fœdibus & excrementitiis humoribus, ichoribusque malis inquinatur, ut non faciliè in semen probum ac laudabile cõmutari possit.

1. Intemperies frigida & humida materia ex qua semen generatur, ejusque causa.

II^a Classis continet *Inopiam spirituum insitum in materia* è qua semen generatur. Ex hujusmodi enim materia semen spirituosum confici non potest. Causæ quæ talem materiam partibus genitalibus suppeditant sunt corpora generantium ex succa, extenuata, emaciata sive à longa inedia, sive ab evacuatione aliqua nimia, ut à diu continuatis vomitu;

2. Inopia spirituum insitorum in materia dicta, ejusque causa.

diarrhæa, dysenteria, lienteria, fluxu hepatico, ab hæmorrhagia profusione ex quacunque parte, à sudoribus nimis, à diuturno aliquo morbo viribus necdū ante coitum reparatis; à febre, aut alio gravi aliquo morbo præsentè; præcipuè Tabè, febre hæctica, atrophia ex quacunque causa, denique ab imminuta alimenti ultimi, ob cuiusvis partis vitium, concoctione. Etenim in istiusmodi casibus, materia, quæ ad partes generationi inservientes amandatur, competente copiâ insitorum spirituum destituta est, unde partes semen præparantes ac coquentes defectum hunc nequeunt integrè corrigere, semenque satis spirituosum ejaculari. Cùm ergò non minima pars primæ essentia hujus morbi in penuria spirituum insitorum consistat, fieri non potest, quin foetus ex tali semine parū scilicet spirituofo genitus, innatam quandam dispositionem ad hunc effectum in primis suis rudimentis impressam contineat, quæ postea, concurrentibus aliis causis, facile in actum deducatur.

3. Torpor
materiae
diar.

III^a Classis continet *Torporem seu stuporem materia transmissa ad partes genitales*, è qua semen producitur. Etenim non modò partes solidæ, sed & tota massa sanguinis humorisque in ea contenti torpori ejusmodi sunt obnoxii. Atque hinc est quòd Medici sæpius dicant in morborum causis reddendis, humores, tūm etiam sanguinem esse nimis fluxiles

les & mobiles, debitóque concitatiores, interdum è contrà esse ineptos ad motum, minus fluxiles esse, minusque æquo activos; atque hujus quoque rei respectu mediocritas quædam est saluberrima. Verùm plura huc spectantia videantur suprà. Prosequemur hic tantummodo *vitia parentum* à quibus hic defectus vigoris & activitatis in feminis materia oritur. Sunt hæc ergò 1° ipsa *constitutio parentis alterutrius vel utriusque mollis, laxa, & effæminata*, ad actiones robustiores ac viriles indisposita. 2° *Dieta humidior, & plenior, Epicuræa, frequentibus cruditatibus obnoxia*. 3° *Vitæ genus delicatum, mollitiei ac voluptatibus deditum, ignavum, laboribus periculis & curis rariis assuetum*. Huc referas quoque *exercitii fortioris omnimodum defectum, somnum immoderatum, præsertim mox post cibum, & somnolentiam qualemcunque, vitam sedentariam, speculativam, scientiis, & mollioribus artibus, putà Politicæ, Musicæ, Cosmeticæ & similibus solum intentam*. Huc etiam reducimus *Comædiarum & spectaculorum scenicorum quotidianam frequentationem, Fabularum & Historiarum Comædiarum assiduam Lætionem, locoque masculis exercitii lusus pictarum chartarum aut aliarum frequentiores*. Huc pertinent etiam *Pacis diuturnioris ac opulentia solennes fructus, securitas, incuria, negligentia & similes*. Omnia

Ejus
Causa.

jam hæc enumerata vitia ad molliem & torporem partibus inferendum manifestè faciunt. Cum ergò sanguis, unà cum humoribus in eo contentis, in circuitu suo perlint omnes partes sic torpidas redditas, fieri non potest, quin in transitu suo aliquam alterationem eòdem spectantem subeat, & cum portio sanguinis transeuntis torpore nonnullo, ut dictum, affecti, transmissa ad partes genitales evadat ipsa materia ex qua generatur semen, facile inferri potest foetum ex talibus principiis oriundum intra se contrahere proclivitatem saltem aliquam ad torporem & ignaviam nativæ suæ materiæ conformem, illamque proclivitatem post partum summotâ præservatione ab æquali uteri fotu, à variis causis non difficulter in actum deduci : Quapropter cum torpor ejusmodi sit pars primæ essentiæ hujus morbi, sequitur in talibus seminalibus principiis dispositionem quandam ad hunc affectum ab altero aut utroque parente derivatum delitescere.

4. Vitiosæ dispositiones parentum qui ipsi fortè in sua pueritia hoc morbo laboraverint.

IV^a Classis continet *vitiosas dispositiones* (si quæ tales occurrunt) *Parentum qui ipsi in pueritia sua hoc morbo laboraverint.* Hæ liquidem morbi hæreditarii propriè dicti notam liberis inurerent. Verùm, quia, ut supra dictum, nondum liquet an Parentes hoc morbo in Pueritia afflicti prolem eo affectam

etiam genituri sint; præterea, quia Parentum vitia vel ad aliquam unam trium prædictarum classium, vel ad plures, vel simul omnes commodè referri possint, non erit operæ pretium iis hinc pluribus insistere. Quare enumeratis jam vitiis à toto corpore parentum dependentibus, proximo loco accedimus ad *eorum vitia quæ in ipsis partibus genitalibus resident.*

Vitia hæc partium genitalium sunt interdum *intemperies frigida*, interdum *humida*, quando præ nimia humiditate laxantur & enervantur, unde sperma vel planè infœcundum vel in hunc morbum proclivem excernunt. *Vitia in ipsis partibus genitalibus residentia.* Adhæc, interdum istæ partes *Gonorrhœa* sive *virulentâ*, sive *biliosa*, sive *aqueâ* infestantur, seménque minùs elaboratum ejaculantur, idem dicendum est de *fluore albo & rubro in mulieribus*. Tandem nonnulla *extrinsecus* partibus genitalibus admota huc quoque spectant; ut unguenta ex *cicuta aliisve narcoticis* præsertim frequentius iis illicita; similiter unguenta, *plumbum album vel rubrum*, *cerussam*, *calcem plumbi*, *lithargyrum*, *saccharum saturni & similia* recipientia, assiduè diuque istis partibus applicata. Ejusmodi enim activitatem spirituum insitorum in istis partibus retundunt, torporémque quendam iis inferunt, qui semini in illis confecto communicatus prolem ad hunc affectum disponunt.

II° Causæ
ex parte
matris hunc
morbum
post con-
ceptionem
producen-
tes.

Absolvimus demum institutam enumera-
tionem causarum, si non omnium, saltem
præcipuarum, majorisque notæ, quæ *ante con-
ceptionem circa generationem seminis prolifici
occurrunt*, & ad hunc affectum invehendum
faciunt. Sequuntur jam *vitia & errores ma-
tris tempore gestationis facti in utero*, quæ eti-
am inter hujus affectus causas ante partum
reputandæ sunt.

I Intem-
peries fri-
gida &
humida
ipsius uteri

1° Occurrit *intemperies frigida & humida
ipsius uteri*, quæ (ut cuivis, vel nobis tacenti-
bus, facile manifestum est) ex assiduo con-
tactu uteri Embryoni promptissimè commu-
nicari potest.

2 Quæcun-
que faci-
unt impro-
bium ali-
mentum
Embryoni
suppedi-
tandum.

2° Loco se offerunt *ea omnia quæ succus
crudos parùmque defacatos, excrementis hu-
moribus aut ichoribus repletos, vice probi ali-
menti, Embryoni suppeditant*. Huc spectat im-
primis *insalubris gravidarum diæta*, præsertim
ad humiditatem & frigiditatem cruditatès-
que accumulandas inclinans. Porro idem
faciunt *coctiones earundem seu prima seu secon-
da imperfecta & deficientes*, maximè ubi
neque vomitu, neque aliâ evacuatione crudi-
tates indè provenientes excernuntur, sed ex
cum sanguine materno ad foetum tandem pro
alimento derivantur. Præterea si gravidam
post conceptionem invadat *morbus humidus
frigidusque, ut intemperies cum materia frigida
& humida, cachexia, hydrops, &c.* facile indè
evenire

evenire potest, ut impurum quoque alimen-
tum, quòdque hujus morbi seminia tum serat
tum foveat, Embryoni dispensetur.

3° Loco censenda sunt ea omnia quae quo-
cunque modo Embryonem debito alimento de-
fraudent; ut evacuatio quævis justo profusior,
imprimis hamorrhagia longior ex ulla parte,
item vena sectio vel temere, vel justo excedens
adhibita. Huc etiam refertur nimius veneris
usus tempore gestationis. Alterius quoque In-
fantis lactatio divertere potest sufficientis
alimenti affluxum ab utero versus mammas.

3 Quæcun-
que Em-
bryonem
quovis
modo de-
bito ali-
mento de-
fraudent.

Huc spectat diuturna inedia, ut & atrophia
quæcunque matris gravida, aut appetitus cibi
plane dejectus, vel defectus coctionis. Febris
tandem acuta pragnanti accidens, præter alia
incommoda, defraudare quoque potest foe-
tum sufficienti alimento; febris item hætica.
Hæc omnia non modò virium vitalium de-
jectionem & imminutam nutritionem foetui
inferunt, verùm & insuper penuriam spiritu-
um infistorum. Etenim absque debitâ nutri-
tione eliquantur ac dissipantur spiritus insiti,
tum necessariâ etiam reparatione destituun-
tur. Cùm ergò pars essentiae hujus morbi
in defectu spirituum infistorum consistat, ne-
cesse est à prædictis causis dispositionem
aliquam ad hunc affectum foetui imper-
tiri.

4° Et ultimò, *Nimia gravidarum somnolen-
tia,*

4 Nimium
gravida-
rum otium.

ria, ignavia, mollities, aversatio laboris & exercitii post conceptionem huc etiam nonnihil contribuunt. Licet enim violentiores motus actionesque cujusvis generis gravidis interdantur, moderati tamen labores, vigiliae, & exercitia quæ nullam vim utero inferunt aut abortum provocant, non modò ad sanitatem matris faciunt, sed & nonnihil torporem Embryonis excutiant, ejusque calorem, vigorem, & activitatem excitant atque adaugent. Atque ita finem imponimus huic capiti primo *de causis hujus morbi ante partum*. Restant examinandæ *ex qua post partum incidunt*.

C A P. XVI.

Causa hujus morbi Pueris post partum incidentes.

Notavimus præcedenti capite infantes ab ipso ortu rarius hoc morbo affigi, nativâ verò dispositione ad eundem frequenter ob causas illic memoratas affici. Prosequemur jam causas quæ vel nativam illam dispositionem post partum actuare aptæ sunt, vel de novo & integro hunc morbum producere. Sciendum autem est, easdem causas quæ dispositionem nativam ad hunc morbum actuent, eundem posse

posse de novo producere, si gradu satis intensæ sint. Ideoque fatemur pueros à navitate in hunc affectum pronos, facilius, id est, à causis gradu remissioribus affici; alios verò à omni nativâ labe immunes non nisi à causis potentioribus in eundem incidere; interim causæ istæ ejusdem sunt generis & gradu solo distinctæ. Quare non opus fuerit de his distinctè & separatim agere, suffecerit has simul & indiscriminatim proposuisse.

In ipso limine occurrit Quæstio discutienda; utrùm nempe *Contagium* inter causas hujus morbi annumerandum sit; adeoque utrùm morbus hic proprio sensu morbus sit *contagiosus*? Certe qui considerat morbum hunc veteribus incognitum hoc ultimo seculo occidentales Angliæ tractus primùm invadentem, intra paucos annos per totam ferè Angliam dispersum esse; facile primâ fronte opinetur eum esse verè contagiosum, & per contagium tam longè latèque disseminari. Sed pressius attendenti aliter se res habere videbitur. Licet enim morbus hic aliquo forsan modo nitatur sibi similem affectionem aliis corporibus imprimere; vix tamen eò usque procedit, ut morbum ejusdem speciei de integro producat. Fortè equidem nonnullam leviusculam inclinationem alteri corpori possit imprimere, immo in-

An morbus hic sit contagiosus?

Negativa
asseritur.

Quid potissimum
requiratur
ad morbum propriè contagiosam
constituendum

interdum ipsam fortè morbi invasionem in corpore insigniter ad eum prædisposito acceleret aut promoveat, neque tamen propterea nomen morbi propriè contagiosi mereatur. Omnes enim morbi corpora sibi proxima immutare sibi que assimilare satagunt; non tamen id sufficit, ut omnes morbi contagiosi denominentur. Ad morbum enim contagiosum propriè sic dictum constituendum requiritur ulterius, ut propaget à se *fermentum quoddam seminale* suum, quod se clam insinuans in alia corpora, paullatim morbum ejusdem speciei in ea introducat. Verum hic morbus nullum tale fermentum in sua essentia continet, neque clanculum propagatur emissio prius à se seminio quod vicinis corporibus morbum ejusdem speciei imprimat. Diximus enim suprâ, essentiam hujus morbi primam consistere in frigida & humida intemperie, in torpore & inopiâ spirituum inferiorum; quæ affectiones si quæ corpora propinqua assimilare conentur aperto Marte, non verò ex infidiis & clandestinis prius immixtis igniculis ad aggrediuntur. Similiter si respicias ad essentiam ejus secundariam, neque tonus vitiat, neque constitutio seu vitalis seu animalis læsa, neque organorum depravationes aptæ deprehenduntur in hoc affectu fermenti instar clam in alia corpora se insinuare, speciemque suam propagare.

De-

Denique si velimus ipsam experientiam hinc
 consulere, res extra dubium oppidò statue-
 re. Etenim observamus frequenter pueros
 coætaneos, seu propè coætaneos in iis-
 dem ædibus nutritos, quorum unus aut al-
 ter hoc morbo fortè afflictus fuerit, dum alius
 aut plures eorum minimè laborent. Immo
 novimus pueros non tantùm communibus
 ædibus, assiduâque mutuâ societate gauden-
 tes, sed & quotidie communi mensâ & lecto
 mentes, quorum alter hoc malo affectus so-
 lum convictus & concubitus nullo modo
 infecerit: quod sanè vix videtur contingere
 potuisse in morbo propriè contagioso. Qua-
 propter excluso contagio è numero causa-
 rum huius morbi, ad alias veriores investi-
 gandas nosmetipsos accingamus. *Causas* Causas
post partum hunc morbum invementes in hujus mor-
 duas classes distribuimus. Prior continet bi post
errores huc facientes in usu 6 rerum non-natura- partum.
lium: Posterior complectitur morbos diversi
generis precedentes, qui post se aptitudinem ali-
quam ad hunc affectum relinquere sæpius so-
lent.

Quod ad priorem classem attinet de abusu
 6 rerum non-naturalium, quatenus hunc
 affectum respiciunt, cum pueri rariùs vehe-
 mentioribus *animi passionibus* commovean-
 tur, vixque indè hunc morbum incurrant;
 deinde cum etiam *veneris usus* ad eos non
 per-

pertineat; ad 5 capita sequentia causas has revocabimus. Ad *Aërem*, tum ea quaecumque extrinsecus corpori occurrunt aut applicantur, ad *Cibum & Potum* seu quae intus assumuntur, ad *motum & quietem*, *vita genus*, *actiones & exercitia*, ad *semmum & vigilias*; denique ad ea quae retinentur in corpore prae naturam, aut excernuntur. Quae singula ordine proposito, quā possumus brevitate, examinabimus.

De Aëre & extrinsecus occurrentibus.

Aër humi-
dus & fri-
gidus.

Aër humidus & frigidus multum huc contribuere potest. Etenim cum is facilius occurrat partibus externis & in hoc morbo primò affectis, quàm visceribus intus reconditis, directè facit ad inaequalem illam intemperiem, frigidam nempe & humidam (quae pars est primae essentiae hujus morbi) istis partibus imprimendam. Hujusmodi Aëris constitutio circa veris principum maxime viget, quo idcirco tempore cautas decet esse nutrices, nè infantes ad hunc morbum propensos nimium Aëri exponant, ut & ubi Aër nebulosus, crassus, pluviosus, vaporibusque sitatus observatur. Hinc loci maritimi, paludinosi & pluviis imbribusque frequentioribus obnoxii, immo vel numerosis aquarum scaturiginibus irrigui, ceteris paribus, in hunc morbum foecundiores esse solent. Similiter aedes juxta ripas fluminum majorum,

juxta stagna, piscinâsque exstructâs
 et nomine culpantur. Præterea, *Balnea fre-*
quentia, ablutionesque cum aqua dulci, licet actu
 adhibita, cum potentiâ sint frigida
 et humida, huc etiam referantur; nam in
 superficiem suam partibus, quæ adhibentur,
 et parte communicant, & manifestè toni-
 collitiem ac laxitatem, sanguinîsque cir-
 culationem nimis lubricum & ignavum in istis
 partibus plus minus efficiunt.

Balnea
frequentia
ablutio-
nesque
cum aqua
dulci.

Huc etiam annumeremus *linimenta frigida*
 et *humida*, ut & *laxantia* & *lubricantia* in te-
 nella ætate diutius continuata, præsertim cir-
 ca spinam aut origines nervorum. Denique

Linimen-
ta frigida
& humida
aut laxan-
tia & lu-
bricantia.

linimenta molliora, tum non probè siccata hujus
 morbi radices fovent. Ob hanc causam, in-
 ter alias, accidit pauperum infantulos minùs
 huic malo obnoxios esse, quòd nempe ple-
 rumque asperioribus linteis, aut fortè laneis
 involvantur. Quæ utraque tum
 fricando partes, tum eos titillando calorem
 infusum excitant & adaugent, vitalisq; sangui-
 nis affluxum copiosorem ad habitum corpo-
 ris imitant, adeoque magni sunt momenti ad
 hunc morbum arcendum. Lintea verò mol-
 liora neque irritant calorem in externis par-
 tibus, neque eum probè fovent. Etenim si
 fortè per tantillum temporis spatium à par-
 tum contactu amoveantur, calorem suum
 protinus exuunt, proximòque contactu sen-
 suum

Linimenta
molliora,
item non
probè sic-
cata.

suum frigiditatis partibus inferunt. Quare ejusmodi lintea cum sint inter ea quæ extrinsecus applicantur, & cum sola frigiditate ac mollietate hæc noxia sint, ad hanc primam causarum classem, ejusque partem primam quæ humida & frigida extrinsecus occurrentia complectitur, retulimus.

2° Loco *Aër speciali quodam inquinamento infectus*, ut noxiis exhalationibus metallicis, quæ ut plurimum, venenosâ quadam malignitate spiritus insitos partium oppugnant, eosque vel extinguunt, vel fugant ac dissipant, totumque partium simul exsolvunt vimque pulsficam, in partibus præsertim externis, quibus primum occurrunt, saltem minuunt, si non etiam languore afficiant & enervent. Huc imprimis faciunt *exhalationes à plumbo, antimonio, argento vivo, similibusque elevatae*. Porro *unguenta ex iisdem confecta*, si frequentius aut intempestivè partibus primò affectis illinantur, idem præstant; quamvis hæc etiam nonnihil ad quartum hujus classis titulum fortè pertineant. Observavimus autem pueros nonnullos *unguentis mercurialibus* illitos ad necandam scabiem in hunc postea morbum incidisse.

Aër noxiis inquinamentis infectus.

Linimenta ex mercurio similibusque parata.

Observatio.

Aër impensè calidus.

3° Loco *Aër impensè calidus, subtilis, vehementer attenuans ac dissolvens*, quod spiritus insitos dissipet, evocet ac absumat, inter causas

causas hujus morbi annumerari debet. Si-
militer *linimenta calidiora* & præsertim simul
effusiva, olea chymicè distillata & non satis
correcta temperaturarum admixtione; hæc
in tam tenerâ constitutione partium fa-
cile liquant & in tenues auras resolvunt spi-
ritus infitos, adeoque inopiam spirituum in-
ferunt. Huc etiam referenda *balnea*
calida, salina, calida & discussiva, immo & in-
temperata aut ultra modum justamque mensu-
ram adhibita. Nam hæc, similiter ut priora,
facile liquant atque absumunt.

Linimenta calidiora.

Balnea calidiora, & quæ nimium siccant & discutiunt.

Et ultimum, *Aër exhalationibus vaporibus narcoticis refertus, & balnea, fomenta-
iones & linimenta ex saporiferis seu narcoticis,
mentha, hyoscyamo, opio, solano, ut & similibus con-
fecta, atque extrinsecus adhibita, ad hanc
causam etiam commodè accensentur. Nam
corporum partibus primò affectis, in quas
primum vim suam exerunt, facile inferunt;
qui corpori non modo ipse pars est primæ
essentiæ hujus morbi, sed & facile obtundit
ac minuit vitalem influxum in istis partibus,
adeoque etiam causa est istius partis essentiæ
morbi secundariæ, quæ in constitutione vi-
tali consistit, quam rem supra fusiùs explicui-
mus. Atque hæc de extrinsecus occurren-
tibus.*

Aër narcoticis exhalationibus scatens, tum balnea, fomentationes, & linimenta ex narcoticis confecta.

II° De Cibo & Potu, intusque assumptis.

Alimenta
nimis hu-
mida &
frigida.

Ad hunc titulum pertinent primò *Alimenta cujusvis generis nimis humida & frigida*. Quippe quæ foveant manifestè intemperiem, in qua pars essentia hujus morbi consistit. Huc ergò referimus *pisces plurimos, cibosque crudos & coctione non satis præparatos*: item ea omnia quæcunque faciunt ad defectum coctionis in ventriculo. Itaque novorum ciborum ingestio, priusquam alii antè assumpti concocti sint, in pueris ad hunc affectum dispositis, valdè noxia est; & omninò diæta paullo plenior potius quàm parciore hoc respectu improbanda est; obruit enim calorem, crudosque humores accumulat. Et fortè hæc una inter causas speciales reputanda est, cur morbus hic frequentius generosorum quàm rusticorum cunas infestet. Similiter *medicamenta frigida & humida intus-assumpta*, item *laxantia atque internâ lubricitate donata*, huc quoque manifestè spectant. Hæc enim non modò consimilem intemperiem inferunt, sed & tonum partium relaxant, easque lubricitate internâ afficiunt, sanguinisque decursum per partes primò affectas nimis lubricum ac facilem reddunt.

Alimenta
crassa &
viscida.

2° *Alimenta nimis crassa, viscida & obstruentia* huc etiam faciunt, maximè quòd æquali distributioni sanguinis officiant. Huc referimus

mus carnes fumo induratas, multoque sale conditas, similiter pisces salitos, caseum cujusvis generis liberalius comestum, panem è recentè extractum, adhucque calentem. Item dulcia serè omnia saccharo condita, nisi simul vinosa, aut incidentia & attenuantia fuerint. *Medicamenta* etiam cujusvis generis *effluvia* huc pertinent, quibus ulterius addere licet *narcotica*, & quaecunque torporem partibus inducant propinata.

Similia
medica-
menta,
tùm etiam
narcotica.

3^a *Alimenta* admodum calida depravantia, acida, corrosiva, ut vina vetera & fortiora, præsertim jejuno stomacho, hausta, cibi multo copere aliisve aromaribus conditi, inter assumptas huius affectus causas annumeranda. Hæc enim in tam tenerâ partium consistentiâ facile eliquant aut depascuntur spiritus insitos. Idem faciunt & *medicamenta immoderate calida & discussiva*, immo hæc longè potentiùs nocere possunt, quòd & citiùs & validiùs spiritus insitos depopulentur, quàm *alimenta prædicta*.

Alimenta
admodum
calida, &
acria.

Similia
medica-
menta.

III° De Motu, quiete, Actionibus, & Exercitiis.

Motus & exercitia modum si excedant, corpus puelli in profusiolem sudorem solvunt, unaq; spiritus insitos partium nonnihil dissipant ac imminuunt, adeoque hac ratione possunt ad hunc morbum invehendum conspirare; licet

Excessus
motus
possibilis
sed rarior
causa.

Defectus
n o ſus &
exercitio-
rum fre-
quentissi-
ma cauſa.

rariſſimè contingere putemus, pueros, hunc affectum, de quo agimus, incurrere. At defectus motus & exercitiorum frequentiffimè atque efficaciffimè facit ad hunc morbum producendum. Etenim ſpinalis medulla ne- vique inde orti, cæteræque partes primò affectæ, motui atque exercitiis maximè infer- viunt. Torpor ergò & ſegnities iſtarum par- tium facit, ut neque ſatis foveatur earum calor inſitus, neque iſ ſtimuletur, neque in- temperies frigida obrepens arceatur, neque humiditates excrementitiæ & ſuperflua per debitam tranſpirationem exeantur, quin effoeminatâ quâdam mollitiè, laxitate, & in- ternâ lubricitate eas affici permittit, unde arteriæ quoque ad eas diſtributæ parum iri- tantur, ignavos pulſus edunt, neque partes turgidulas reddunt, aſt ſtaecidas & ſubſiden- tes relinquant. Quibus de cauſis circuli ſanguinis tardus, & diminutus redditur, nimique quàm par eſt lubricus, tùm calor vitalis debilis neceſſariò producitur. Que omnia ſatis evincunt hanc eſſe admodum efficacem huius affectus cauſam.

Somnus &
vigilia e-
odem ſe-
modo ha-
bent ad
hunc affe-
ctum pro-
vehendum
quo quies
& motus.

IV° De Somno & Vigiliis.

Concedimus *Somnum* tum *frequentiorum* tum *productiorum* pueris quàm viris deberi. Si tamen iſ vel in pueritiâ modum excedat, eodem res redit ac in defectu exercitiorum & motus.

totus. Somnus enim quies quædam est &
 quies vigiliarum sive exercitii sensuum,
 ipso sensuum exercitio consistunt, teste
 de Somno & Vigil. Quare quæ ex de-
 motus & exercitii oriri mala descrip-
 tus, eadem quoque ex *sonno nimia* contin-
 gere necesse est. E contra *immoderata* *vigi-*
lia in tam tenellâ ætate valde quoque noxiæ
 sunt. Nam non modò alimentorum coctio-
 nem impediunt, ast insuper acrimoniam
 quandam sanguini incurrunt, dissipantque adeò
 principia constitutionis insitæ partium
 primò affectarum, & insitorum spirituum
 sensum facile invehunt.

*V^o De excretis & retentis præter
 naturam.*

Causæ internæ morborum fortè non
 commodè ad hunc titulum omnes reduci
 possent. Etenim quælibet contenta in cor-
 pore præternaturaliter alterata, quatenus sunt
 præternaturalia, suam ablationem indicant,
 & inter præternaturaliter retenta excernen-
 da cætenus reputantur. At verò concedimus
 rectius omnes *causas internas* in duo genera
 distingui posse; quorum alterum continet
ruota & excreta præter naturam, alterum
contenta in corpore præter naturam alterata.
 Nam hæc posteriora non tantum per excre-
 tionem

Errores
primæ cō-
ctionis li-
cēt vix
corrigan-
tur in se-
cunda aut
tertia per
alteratio-
nem, pos-
sunt ramen
per motum
localem
corrigi.

Plures
sunt spe-
cies excre-
torum
quàm vul-
pò statui
solet.

tionem tolli, sed & per alterationem ad con-
venientem naturæ modum reduci possunt.
Ut ut sit, magna est affinitas inter humores
alteratione vitiatos, & excrementitios retentos.
Etenim tot sunt in corpore, tamque varii ex-
cretionis modi, ut vix humor ullus per alte-
rationem productus fingi possit, qui non
facultatem secretricem & exeretricem ali-
cujus visceris, aliûsve partis propriè respiciat,
& ab eâ secernendus & evacuandus destine-
tur. Ideoque, licet errores coctionis primæ
vix corrigantur in secunda aut tertia per alte-
rationem; per motum tamen localem, sive excre-
tionem alicubi in corpore factam, separatis
partibus inutilibus, iisque rejectis, emendari
possunt. Similiter alteratâ aliquo modo
præter naturam massâ sanguinis, aut humore
quovis inquinatâ, materia peccans, quæ aliàs
per alterationem domari non potest, exere-
tione fortè ab aliqua parte aut viscere factâ
(nisi unâ facultas ejus secretrix aut expul-
trix impedita fuerit) brevî exterminatur.
Magni igitur momenti sit oportet me-
dicum scire, qui humores in specie in quo-
vis morbo dominantur, & per quas vias
determinatas ex naturæ instituto propriè
excernendi sint.

Etenim tot sunt fortè excretorum species in-
fima, quot sunt distincta Parenchymata alia-
que partes ad ejusmodi munus in corpore destina-
te.

Credibile namque est, aliud excernere
 aliter, aliud *Benes*, aliud *Pancreas*, aliud *Lien*,
 aliud *Ventriculum*, & *Intestina*, aliud
Renes, aliud *Cerebrum*, aliud *Testiculos*,
Thymum, *Renes succenturiatos*, *Thymum*,
Glandulas Laryngis, *Gutturis*, & *Fauci-*
 aliud *Cuticulam*, & *Cutim*. Siquidem
 admittendum videtur, naturam sibi fa-
 bricasse diversæ speciei organa, diversive uti-
 ad unum idemque munus ob eundem. Quan-
 ergo contingit cujusvis dictarum partium
 excretionem cohiberi, peculiaris quædam
 puritas inde in massam sanguinis redun-
 dabit, adeoque tot erunt præter naturam
 excretorum differentia, quot sunt genera
 partium excretioni speciali inservientium, &
 similiter tot erunt genera vitiosæ excretionis
 sive nimia, sive imminuta, sive depravata,
 quot sunt diversæ viæ per quas excretio

Si quis quærat an singula excretorum ge-
 nera nobis sint satis nota & perspecta; Re-
 spondemus, desiderari adhuc exactam noti-
 tiam specialis humoris per *vas novum Pan-*
creatis excernendi; deinde quid excernant
Renes succenturiati, quid *Thymus*, quid *Glandu-*
la Laryngis, immo fortè vix dum satis con-
 stat quid rejiciat *Lien*. Ob hanc ergo causam,
 inter alias, visum est ab ulteriori aut accura-
 tiori disquisitione de retentis & excretis

Singula
 excretorum
 species
 nondum
 nobis
 sunt satis
 notæ &
 perspectæ.

sive in ordine ad partes viasque, quis spectant,
 sive in ordine ad praesentem affectum, hic
 superfedere, potiusque insistere quadri-
 partita Galeni humorum divisioni in *bilium*,
pituitam, *sanguinem* & *melancholicam*, addita
 solummodo *transpiratione indebita*, tum *sudore*.
 Licet enim dubitemus, an hac diviso deduc-
 cat humores ad species infimas, quod (ut
 supra notavimus) evidenter plures quam
 quatuor partes sine specie distincta humo-
 rum excretioni dicatae, cum tamen haec di-
 visio humorum non modo omnibus medicis
 classicis arrideat, sed & in se omnino utilis
 sit, & saltem reducat humores ad certa ca-
 pita seu genera (utut forte quodlibet genus
 plures sub se species complectatur) et impre-
 sentiarum insistere decrevimus, eoque magis,
 quod optime sub generali notione conjungat
 & complectatur tum alterata prae natu-
 ram intus contenta, tum excernenda nondum
 excreta, eoque respectu laeaverit ex parte
 onus nostrum, opusque contraxerit. Siqui-
 dem dum hoc modo procedimus, non opus
 erit aliud peculiare caput instituire de illis
 hujus morbi causis, videlicet de contentis
 prae naturam alteratis, quandoquidem
 sub hoc titulo, ut diximus, comprehendantur.

Causae *Causae ergo internae* hujus morbi (sive
 internae *sint humores excrementitii retenti, sive alte-*
 hujus mor- *ratione vitiiati*) reducimus vel ad *bilium*, vel
 bi.

melancholiam, vel pituitam & serosum humorem, vel indebitam transpirationem & sudorem. Sanguis enim propriè dictus vix reus in hoc affectuprehenditur.

Obiect. *Obijcias Practicas in hoc affectu ferè obijci.*
semper venæ sectionem in conchâ. Aurium præ-
terea, eamque evacuationem utilem observare,
quod vix admitteretur, nisi aliquo modo sanguis
deplearetur.

Resp. Respondemus valere hoc remedium *Resp.*
 non ratione universalis plenitudinis sanguinis, sed ratione peculiaris plenitudinis ipsius capitis. Suprà enim monstravimus in hoc affectu sanguinem inæqualiter partibus corporis dispensari, & quidem dimittit partibus primò affectis, capiti verò nimis copiosè. Licet ergò non adsit universalis sanguinis redundantia in hoc morbo, respectu tamen particularis plenitudinis ipsius capitis, utilis fortè feceris illis eximis & minoris aurium venis particularis ejusmodi depletio instituitur. Dicās nos hoc responso plethoram universalis quidem declinare, aut particularem capitis (quæ non minus causa morifica censenda) planè concedere. Respondemus nos fuisse suprà explicuisse hoc vitium sanguinis, ubi egimus de inæquali distributione ejusdem, ad quem locum propriè spectat, cum sit causa essentialis secundariæ non primariæ hujus morbi, ideoque hic non expectanda

Standa est inanis ejusdem rei repetitio. Pergendum ergo jam est in proposita disquisitione de prædictis humoribus, tum transpiratione.

1° Bilis (sive intelligas hoc nomine humorem excrementitium in vesicula & poro biliario, sive calidiorem, sicciorē, acriorem, amarāque partem massæ sanguinis, sive nidrosū illum humorem, qui oleum rancidum sapore suo refert, ex corrupto cibo præsertim pinguiori, adusto, vel falso, in ventriculo genitum & fluitantem, sive ichores quosvis acres & corrosivos à sanguine corrupto in corpore productos) potest, si forte in corpore redundet aut ferociat ac dominetur, esse hujus morbi causa.

Quomodo
Bilis
possit esse
hujus mor-
bi causa.

Etenim, licet videatur potius posse impugnare frigidam atque humidam intemperiem, quæ pars essentia primæ hujus morbi est, eo ipso tamen quod apta est nutritionem partium sive irritando nimium excrettricem, sive attenuando alimentum, nonnihil impedire, & ipsam constitutionem insitam partium extenuare aut eliquare, spiritusque adeo infinitos absumere & dissipare, inter causas hujus affectus rectè statuetur. Notum, enim est biliosos, ferè macros, & extenuati habitus esse ob rationes modò assignatas.

II° Melancholicus humor (sive intelligas terrestriorem sanguinis portionem, sive salinam illam & tartaream materiam in & cum urina

urina excretam, & in arenulas, ubi refrixerit
 urina, ut plurimum concrefcentem; five acidum
 humorem in ventriculum a Liene forsitam (licet
 non per vas breve venosum, ut veteres credi-
 derunt) refluxum; five terrestres illas alimenti
 assumpti partes, quæ cum facibus alvi per sedem
 deponuntur) quemvis horum intelligas, si
 redundet hic humor, neque debito modo
 expurgetur, culpam potest ut causa hujus
 affectus. Nam 1° humor ille qui terrestriar
 pars sanguinis est, si excedat justam propor-
 tionem in massa sanguinis, eum minus aptum
 reddit ad nutriendas partes præsertim primò
 affectas. Partes enim primò affectæ nobilio-
 ris sunt texturæ quam parenchymata vilce-
 rum, aut osseum genus, ideoq; supra monui-
 mus parenchymata & ossa faciliem admittere
 nutritionem, & per modum congectioni
 similem; verum illæ partes priores longè
 accuratiorem secretionem & operosiorē
 assimilationem postulant. Atque hinc est
 quod carnes viscerum animalium inter im-
 puriora & crassiora alimenta recte reputentur;
 nimirum quod minus selecto sanguine,
 minusque ante unionem elaborato alantur.
 2° Salina similiter, & tartarea materia nimi-
 um accumulata nutritioni inimica est, &
 potius dissipatiua est ac depalcens quàm
 augmentationi favens. 3° Humor acidus
 ventriculi totus edax est ac famelicus, & fortè
 ubi

Quomodo
 melanchol-
 licus humor
 hujus mor-
 bi causa
 esse possit.

ubi redundat ipsi sanguini consimilem de-
 prandentem qualitatem facile impertiat.
 4° Et ultimò terrestiores alvi feces impor-
 tunè retenti chylum inquinare possunt, cum-
 que minus idoneum ad alendum reddere.
 Denique concedimus singula melancholicæ
 proposita genera superflue coacervata aut
 præternaturaliter retenta, non primò ac per
 se & directè ad huius affectus productionem
 facere, indirectè tamen modòque proposita
 ad ejus generationem nonnihil posse con-
 tribuere.

3° Pituita (sive sumatur pro *humiditate &*
frigiditate parte massa sanguinis, sive pro *crassa*
parte ejusdem, sive pro *lento humore ventriculi*
& intestinorum, sive pro *saliva & spu*, sive
 pro *mucò narium aut faucium*, sive pro *peculio*
humore quem fortè novum Pancreatis vas expun-
gare solet) quomodolibet sumatur, si retine-
 tur ac in corpore redundet, magis directè
 hunc affectum respicit, ejusque causa magis
 propriè & per se dici meretur. Est enim hic
 humor frigidus, humidus, lentus, crassus,
 forpidus, parum spirituosus, mollis, & interna
 lubricitate affectus; quæ omnia ad amissum
 quadrant cum essentia primaria & secunda-
 ria huius morbi propositis. Quocirca humor
 hic superflue accumulatus, cum in huius
 morbi productionem univocè conspiciat,
 causa propria & agens per se meritò esti-
 manda est.

Præter

Quomodo
 Pituita
 huius
 morbi
 causa esse
 possit.

Præter hos humores etiam *indolentia transpiratio*, ut & *sudor* five *nimius*, si ve *deficiens* inter causas hujus affectus nonnunquam recenseri possunt.

Etenim sudor immoderatus, ut & nimia transpiratio, dissipat vires, & una eliquat partes, imprimis externas in hoc morbo primario affectas, atque disensus spiritibus insitis, scilicet post se intemperiem frigidam relinquit. Sed & transpiratio alio modo insuper, nimium ubi nimis lubrica est, hunc affectum promovet. Requiritur enim ad justam caloris partium excitationem tum conservatiorem debita quadam lassa exhalationum inter transpirandum. Quæ si deficiat, calor actualis quoque (qui ex parte in ipsa hac lassa consistit) valde debilis ac languidus evadit, partesque frigida intemperie facile exponuntur. Sed de hac re superius plura. Et contra sudor præter rationem cohibitus, ut et immoderata transpiratio, facile febrilem calorem accendit, adeoque vires insitas frangit, partesque dissolvit, easque frigida intemperie postmodum facile obnoxias reddit.

Denique, ut reliqua verbo complectamur, humor quivis præter modum ac rationem excretus, colligationem partium spirituumque insitorum dissipationem facile infert, adeoque corpus ad hunc affectum disponit. Adeque hac diuise sufficiat de rebus non

Quomodo
sudor ex-
cedens vel
deficiens,
ut & inde-
debita
transpira-
tio hujus
morbi
causa esse
possit.

naturalibus causisque morbi inde oris.

CAP. XVII.

Morbi antecedentes, qui huius morbi causa esse possunt.

Morbi hi, respectu essentiae propriae, solo morborum nomine nuncupandi veniunt: attamen respectu huius morbi, quem ut effectum post se relinquunt, causarum morbi-
ficarum rationem verè subeunt, atque inter causas huius affectus accenseri debent. Esi verò plerimi horum (quod ad parentes, pertineant, adeoque naturam labem proli impi-
mant) superius memorentur, suam nihilo-
minus considerationem diverso tamen res-
pectu & ordine hic iure merentur. Morbos hos
reducimus ad tria genera seu capita.

I^o *Ad morbos huic affines seu ex parte con-
generes.*

II° *Ad morbos corpus extenuantes seu em-
ciantes.*

III° *Ad morbos ignaviam & corporem par-
tibus primò affectis inducentes.*

De I^o genere.

Qui mor-
bi huic
sint affines
& conge-
neres.

Morbos huic affines seu congeneres vocamus
eos qui ex parte saltem consistunt in eadem
cum

cum essentia hujus morbi. Hujus generis
sunt *intemperies quavis frigida, intemperies
quavis humida; item quavis frigida & humida.*
Nam pars primæ essentiæ hujus morbi inclu-
dit intemperiem frigidam, ut & humidam,
adeoque istæ intemperies cum hoc affectu ex
parte conveniunt. Huc etiam spectant *caco-
dynia pituitosa, melancholica & mixta; obstru-
ctio ab istiusmodi humoribus facta; cachexia;
hydrops.* Imò huc etiam referre possumus,
propter affinitatem, *morbos illos in quibus spi-
ritus insiti nonnihil absumuntur;* quippe pars
essentiæ hujus morbi consistit in penuria
eiusdem spirituum; aliàs verò commodius
referuntur ad genus secundum, similiter *mor-
bi, in quibus partes primò affectæ torpore affici-
untur,* ratione affinitatis suæ huc possint perti-
nere, licet tertium genus morborum enume-
ratorum magis propriè spectent. Porro *morbi,
in quibus laxatur, & flaccescit tonus partium,* huc
respiciunt; quippe qui partem hujus morbi
includunt, eam videlicet, quæ consistit in
laxitate, flacciditate, internâ lubricitate &
mollitie toni suprâ descriptis. Afferunt Phi-
losophi *Elementa,* quæ in symbolis, ut vo-
cant, qualitatibus conveniunt, facile inter se
transmutari; pari profectò ratione morbi, qui
ex parte in eadem essentia conveniunt, facile
reciprocum transitum ab uno ad alterum
admittunt. Sic videmus *Ephemeram,* quæ
in

in præternaturali calore cum putrida conveniunt, levi de causa in eandem degenerant. Notandum hic tamen, graviores morbos non ita promptè in leviores, atq; leviores in graviores commutari. Præterea neque omnes morbi qui fortè pariter de eadem effluunt participant, æquè facile inter se permutantur. Alii enim morbi promptius in alios, quam quibus ex parte conveniunt, quam alii transeunt, idque propter alias rationes prædictam convenientiam. Ut ut sit, si intemperies frigida & sicca puello accideret, facillè in frigidam & humidam laberetur, tum ob congruentiam utriusq; morbi in frigiditate, tum ob peculiarem tenellæ ætatis visam humiditatem inclinationem. Etenim ob frigiditatem coctiones imperfectæ fierent, hincque cruditates seu crassæ humiditates accumularentur, quas facillè & proximè in tam tenera ætate sequeretur intemperies humida. Porro intemperies frigida & humida, ratione frigiditatis tardiorè pulsum, ratione humiditatis magis lubricum minusq; obducantem efficere, unde imminuto vitali calore, paulatim spiritibus mistis torpor obreperet, denique, ob labilem illam retentionem ortam ab interna partium lubricitate, & ob debilem coctionem, spiritus insiti partium primò affectuum sensim quoque minuerentur, adeoque gradatim hoc modo introductur integra huius

morbi essentia. Sed de hoc genere hæc

De II Genere.

Morbi plurimum emaciantes & quævis modo
extenuantes, licet forte ipsi nullo modo
essentia hujus morbi (quemadmodum
morbi primi generis) participant, corpus ta-
men ad hujus morbi invasionem disponere,
undeque posse relinquere queunt. Preterea
maiores morbi graviores & diuturniores, tra-
hant tempora, afferunt & extenuant habitum
corporeum, spiritus infusos absumunt, tonumque
partium solvunt; atque hæc attritio, & exte-
nuatio partium potissimum respicit partes in
hoc morbo primo affectas. Nam, ut supra
diximus, parenchymata viscerum non
facile subjiciuntur colliquationi aut diffi-
nitioni. Quin in cadaveribus eorum, qui à
maiori morbo extincti sunt, dissectis, viscera
minuta forme minora, immo forte majora fre-
quenter reperiuntur, quando externæ partes
(quæ in hoc morbo solent esse primo affectæ)
et morbi plurimum emaciantes sunt. Ideoque
et morbi extenuantes vim suam maxime
in partes primo affectas exerant, facile con-
tingit, ut si in pueris ad morbum hunc inve-
niamus, faciant. Absumptis quippe magni
in parte spiritibus infusis partium primo
affectarum, via fieri potest, quin conseq-
tur

Tria ge-
nera mor-
borum
corpore ex-
tenuan-
tium.

tur intemperies frigida, quam ob cruditatem excipit (ut supra monuimus) humida, simulq; torpor, cum calor, activitas, & vigor partium maximè dependant à spirituum inferiorum copiâ. Atque ita exhibuimus modum quo hic morbus insitit vestigiis aliorum præcedentium huius generis, quod jam ulterius in tres classes subaltinguimus.

Prima comprehendit morbos per insensibilem viam habitum partium extenuantes, & absumentes. Huc spectant febres serè omnes, præsertim Hectica, Tabes, Ulcus Pulmonum cum febre putrida: Item febris qualibet continua violenta, febris ardens, maligna, pestilentialis, Pleuritis, Peripneumonia, Item variola & morbilli, qui gravius affligunt. Similiter febres, intermittentes diuturniores: Denique morbi omnes chronici graviterque affligentes idem præstant. Secunda Classis continet morbos per viam manifestam colligantes & solidam substantiam partium evacuates. Huc referas inmoderatam vomitionem, lienteriam, dysenteriam, diarrhæam, fluxum hepaticum, diaetam, hæmorrhagiam quamlibet profusorem, sudorem nimium, ulcus in quavis parte magnum, profundum, multamque materiam indies excernens. Hi enim affectus omnes evidenter habitum partium extenuant, & ad hunc morbum introducendum faciunt.

Tertia tandem complectitur morbos, qui quidem non dirigitur, est ex consequentia quodam

stantiam partium dicuntur extenuare; ut
 morbi impediētes alimentorum vel co-
 cionem vel distributionem. Siquidem hi par-
 tes a vitali calore continue depastarum re-
 sistentiam prohibent. Hinc morbi vari-
 i, ut Stomaci, Intestinorum, Mesenterii, Pan-
 creatis, Lienis, Hepatis, immo morbi in ore, in
 gularibus, vel gula impediētes tantum alimen-
 tionem aut deglutationem cibi inter-
 rumpunt. Huius morbi hoc respectu annu-
 untur. Ut intemperies, tumor, nausea, appeti-
 tus defectus ventriculi; item intemperies, tu-
 mor, obstructio & febris mesenterii, pancreatis,
 hepatis, lienis, similesve affectus alienius dicta-
 rum partium, quibus debita alimentorum co-
 cione vel distributio quovis modo frustratur,
 necesseque inde defectu alimenti extenuan-
 tur.

De III° Genere.

Morbi torporem partibus primò affectis indu-
 cunt, peculiari quoque jure ad huius affec-
 tus productionem conspirant. Etenim calor
 istarum partium nonnihil ab illis sopi-
 tus, minusque efficax redditur; unde intem-
 peries frigida sensim obrepit, quam & hu-
 mida (ut modò dictum) facile consequitur,
 mollesque etiam, tum interna lubricitas.
 Adhuc pulsus artiarum ad istas partes dela-
 tum paullatim enervatur, distributio sangui-

Pueri rarissime à
torporosi,
affectibus
in hunc
morbum
incidunt,
& cur.

nis calorisque vitalis minuitur, partes ipsæ
parcius aluntur, tandemque penuria spirituum
infortiorum supervenit; ut ab hac etiam
radice, aliquandiu permanente, essentia huius
morbi demum pullulare queat. *Apoplexia, Pa-
ralysis, Lethargus, Torus, similesque affectus* huius
maximè spectare videntur. Rarissime ta-
men pueri his de causis in affectum hunc in-
cidunt, atque adeò raro, ut nondum nobis
observare contigerit hunc morbum ab istius-
modi affectibus originem duxisse. Siquis
huius raritatis rationem exigat, dicimus pu-
erorum corpora, ob raritatem ac permeabili-
tatem, rarius istis affectibus subijci; ubi vero
fortè iis corripuntur, morbus ipse non con-
stitutionem naturalem aut vitalem, aut ani-
malem primò impetit, adeoque animæ
facultatis deprivationem aliquandiu invehit,
priusquam naturalem vel vitalem intertur-
bet. Torpor verò, de quo hæc loquimur, ad
constitutionem naturalem pertinet, in quam
non statim transferri potest. Porro ob tran-
spirationis facilitatem in corporibus puero-
rum, si fortè isti affectus mitius ea invadant,
facile ac citò excutiantur, si sævius invadant,
æquè ferme citò, ob constitutionis debilita-
tem, interimunt, quippe qui naturâ suâ gra-
vissimi sint affectus. Atroxis autem morbi
accidant, vix tandem protrahuntur, ut satis
efficaciter soporem hunc insitæ partium

constitutioni imprimant. Concedimus tamen hos affectus, si fortè diutius cum vita consistant, posse tractu temporis, constitutionem infirmam eo torpore afficere, ut morbus inde subsequatur, licet nondum id nostrâ observatione sit compertum.

Ceterum morbi, qui frequentius hunc torporem constitutioni infirmæ partium primò declarum invehunt, sunt illi ipsi, qui pueris modò ab actionibus & exercitiis debita, præsertim ab usu pedum impediunt; ut luxatio, fractura, vulnusve aliquod pedis, cruris, femoris, spina dorsi; item tumores aut dolores, huiusve affectus, siue ii affligant partes jam debiles, siue alias, modò id efficiant, ut pueri male ambulare, aut pedibus insistentes ludere, saltareve exercitiis ni recusent. Hinc enim impet paullatim vigor calorque externarum partium, quæ in hoc morbo primò sunt ætate, atque inde cæternatim succedunt contra partes essentialæ huius affectus, quemmodum superius declaravimus.

Abolvimus jam enumerationem causarum huius affectus, & ad differentias ejusdem præcipuè foret procedendum, nisi hic se interponerent difficultates duæ, quæ propriè obstant ex causarum propositarum ulteriori consideratione. Etenim causæ, modò alibi videntur omnem ætatem pueris, tum adultis communè; unde jure quæri possit, qui fiat quod

Qui morbi
sunt, qui
frequentius
solent
torporem
huius morbo
propriam
invehere.

quod ætate grandiores non æquè ac pueri
hoc modo intendantur? Deinde cum causa
proposita fere omnes communes sint cum
Anglæ, tum multis aliis regionibus,
earum nonnullæ omnibus terrarum plagis
hinc insuper quæri possit, cur in Anglia
morbus hic frequentior quàm in aliis regio-
nibus occurrat? Has quæstiones ordine
examinabimus, nostrumque de his iudicium
in medium proferemus.

CAP. XVIII.

Quæstio prior.

Cur ætate grandiores non æquè ac pueri huius
morbo sint obnoxii? Quæstionis termini
videntur insinuate affectum hunc posse quidem,
licet admodum rarè, adultis etiam acci-
dere: sed huius dubii solutionem in causam
præsentis determinationis reservamus. In-
terea primò opponendæ, & ex adver-
sus pensandæ sunt constitutiones seu dispo-
sitiones tum puerorum huic morbo maxime
obnoxiorum, tum grandiorum rariùs et ob-
noxiorum, necnon juvenum, virorum, &
senum, Idque in ordine & relatione ad hunc
affectum. Quæstio enim ipsa non absoluta
sed comparativa est, primaque ideo ratio
deter-

terminationis ejusdem petenda est ex
collatione diversarum dispositionum
superiorum subjectorum, quatenus ex aut facili-
tate aut difficilius impressiones propositarum
sensuum admittunt. Deinde etiam expen-
ditur veniunt accidentales quaedam pecu-
liaresque conditiones juniorum puerorum
certâ aliquâ ætate, ob quas sub una ætate
sensuum, sub aliâ minus huic affectui redduntur
sensuum.

Quò priorem collationem feliciter expedi-
mus, ex aduerso sistemus, hinc quidem
pueros semestres, hornotinos, bimulos, tri-
mulos, quadrimulos; illinc verò quinquen-
narios, & ultra ætate provectos, juvenes, viros,
senes, illòsq; generali termino juniorum,
seniorum seu ætate grandiorum com-
plectemur, nisi fortè res ulteriorem grandi-
tatem distinctionem postulaverit. Hisce
ergo præmissis collationem institutam aggre-
ssum.

Juniores pueri frigidiori temperamento
præditi sunt senioribus. Calor enim tempe-
ramenti à primo ortu ad virilem usque æta-
tem intenditur, quo tempore in statu quo-
dam consistit longè intensior illo puerorum,
verum hinc sensum declinat ad extremam
etque senectutem; paulloque ante hunc
extremum terminum ad gradum istum, quo
in pueritia coecepit, relabitur; ante verò hunc

Distinctio
hominum
respectu
ætatis in
juniores &
seniores.

Juniores
pueri fri-
gidiori
tempera-
mento
præditi
sunt, quàm
seniores,
& cur.

terminum supremæ senectutis, temperamen-
tum ipsorum senum calidius est illo puero-
rum. Licet enim revera juniores pueri
uberiore calore infuso, spirituque infuso abun-
dent, non tamen propterea necesse est cali-
diore temperamento fruantur. Siquidem ad
constitutionem temperamenti calidi, præter
spiritus infusos & calorem infusum, plura
requiruntur concurrentia; verbi gratia, am-
plior portio humoris biliosi, unaqueque
maximè vitalis facultatis validior auxi-
um, nempe tum in pulsibus, tum in spiritibus vi-
talibus in circuitu suo. Cum ergo juniores
pueri frigidiore sint, haud mirum, si morbis
frigidis, qualis hic est, magis fuerint obnoxii.

Quod ad senes attinet, præsertim in prope-
tione senectute, concedimus illos quoque &
frigidiore esse, & frigidis morbis levi de
causa subiaci. Quapropter, hanc, videlicet
a frigidity temperamenti, nullam differen-
tiam inter pueros juniores & hosce senes
respectu aptitudinis ad hunc morbum incur-
rendum, deducimus.

2° Juniores pueri humidiores sunt ætate
grandioribus. Senescere enim, si sano sensu
sumatur, est siccescere. Quamvis enim senes
suo modo etiam humidis affectibus, ut ca-
tarrhis, obstructionibus, cachexiæ, hydropsi,
paralyti, lethargo, laxitati nervorum, tu-
moribus & similibus malis obnoxii sint, et

Plura re-
quiruntur
ad consti-
tutionem
tempera-
menti ca-
lidi, quam
spiritum in-
fusi & ca-
lor infusus

ta tamen nonnulla est differentia inter in- Differt
 temperiem humidam, quæ pueris, & illam revera in-
 senibus contingit. Nam in pueris ad- temperies
 ista humiditas intemperiem constituens humida
 non tantum intinam solidarum partium quæ pueris,
 substantiam perfundit, sed & eadem penitus ab illa
 incorporatur: at in senibus solida partium quæ seni-
 substantia, vel tum quando intemperie hu- bus con-
 mida imbutur, non videtur exuere suam tingit, &
 terrefactitatem, sed quodammodo componi quomodo.
 ex natura sua terrestri & succo quodam ad-
 crementitio humido crudoque, aut etiam excre-
 mentitio, vel in poros, vel in substantiam
 partium imbibito, non tamen satis incorpo-
 rato sive unito. Quemadmodum enim arena,
 multâ aquâ perfusa, totam terrestrem suam
 substantiam utrunq; nonnihil madidam sibi
 retinet; ita & senum corpora, utur crudis vel
 excrementitiis humoribus madescant, non
 deponunt tamen terrenam illam substantiam,
 sive partem illam, quæ capitis mortui nomine
 à chymicis designatur, quam sibi indices à
 primo ortu accumulârunt. Est ergo hæc senum
 temperies spuria, non genuina, cruda, non in
 substantiam partium plenè digesta. Ideoque
 licet concedamus senes etiam posse suo mo-
 do, quo dictum est, laborare intemperie hu-
 mida, liquet tamen unâ ex iis quæ diximus,
 quantum discriminis intersit inter hanc
 senum & illam juniorum puerorum. Porro
 quod

quod hæc humida senum intemperies minus sit presenti morbo conformis, quam illa puerorum, ex eo manifestum esse potest, quod in senibus non eam molliem ac tencritudinem partium, quam in pueris deprehendimus, producat: neque eos æque disponat ad dissipationem aut colliquationem spirituum insitorum, aut lubricam permeationem sive sanguinis sive exhalationum, quæ in hoc affectu supponuntur, quin potius obstructionibus cæterisque malis supra recitatis, eos obnoxios reddit. Facta ergo collatione inter intemperiem humidam, quæ pueris junioribus, & illam quæ senes afficere solet, non levis resultat ratio, cur senes in hunc affectum saltem ægrius quàm pueri incidant.

3° Pueri juniores, licet spiritibus infirmis naturaliter abundant, ob corporis tamen perspirabilitatem, ob laxitatem & tencritudinem (ut dictum) minusque firmam partium coherentiam, facilius quàm seniores dissipationem & colliquationem spirituum insitorum subjiuntur, & per consequens leviori de causa in eorundem inopiam incidunt.

4^a Pueri juniores ob eandem infirmam partium consistentiam, corpori etiam redduntur magis obnoxii quàm grandiores. Etenim ad vigorem & activitatem partium, præter justam spirituum copiam requiritur im-

Imprimis firmitas earum cohaerentiae & consentientiae.

5^a De Tono partium non opus est ut quidquam addamus, cum ejus debilitatem in junioribus pueris praeter grandioribus toties jam insinuaverimus, & cuius licet observare, ut tonus crescente aetate magis magisque firmetur.

6^a Quod ad diminutam distributionem sanguinis ad partes primo affectus attinet, (quam notabilem esse partem essentiae hujus morbi secundariae supra probavimus) dicimus, grandiores aetate pueros tum validioribus tum frequentioribus exercitiis uti, quam juniores; & propterea in illis fortius propriari pulsus externarum partium, nempe primo affectarum, caloremque majorem in iis excitari & foveri, ideoque frigidam intemperiem potentius ab iis arceri.

7ª Quod ad vitia organica, auctam nempe magnitudinem Capitis, Hepatis, vasorumque eorundem, similiisque affectus attinet, notum est proportionem partium in grandioribus magis esse confirmatam & stabilem, in junioribus è contra facilius moveri atque alterari, cessante verò accretione, non nisi gravissimis de causis eam amplius immutari. Ut vel hinc etiam juniores pueri in hunc morbum maxime praevaluerint.

Concludamus ergo hanc partem quaestio-
nis

Juniores
pueri quo
respectu
sint magis
huic mor-
bo obnoxii
quàm æ-
tate gran-
diores.

Object.

nis, juniores pueros, respectu peculiarium suarum constitutionum & dispositionum naturalium, esse magis huic male obnoxios quàm grandiores, eoque magis, quò juniores.

Verum non prætereunda, quæ hîc occurrit, objectio, quæ opportunè quoque occasionem subministrat transcendendi ad alteram collationem, videlicet juniorum puerorum inter se. Si enim juniores pueri (ut ex dictis liquet) magis sint ex naturali suâ constitutione & dispositione proclives ad hunc morbum, & quò juniores, eò magis, quî fiat, quòd pueri rariùs ante semestrem ætatem & paulò ultra in hunc affectum incidant. Etenim, secundum sententiam dictam, pueri mox à partu viderentur huic morbo maxime obnoxii, quod tamen experientia non comprobat, quin potius contrà testatur, pueros nempe ante novum ætatis mensem vix aut quàm rarissimè hunc affectum incurere. Hic ergò aggredi nobis opus est alteram collationem puerorum juniorum inter se. Siquidem fieri non potest, ut ità constanter morbus hic pueris ad eundè maxime dispositis parceret, minùsq; dispositos frequentissimè invaderet, nisi aliquid interveniret discriminis, quod illas ætates diversimodè respiciat, quòdque morbi invasionè ante complerum fere primùm ætatis annum remoratur, non obstante propensitate nature, & tamè postea, vel non omnino,

vel

et non adeo potenter pueros ab hoc morbo
 sentur. Hic ergo investiganda est ipsa ratio
 discriminis inter has aetates. Quam ut promp-
 te assequamur, non erit forte abs re obiter
 annotare specialius, quae aetatis frequentius,
 quam rarius, dyce experientia, hoc morbo affici
 observentur.

Asserimus ergo morbum hunc rarissimè in-
 fantes mox à partu, aut ante semestrem aetate
 (immo forte ante novum mensem) corripere.
 Ab illo tempore verò paulatim incipere fre-
 quentius indices grassari usque nempe ad pri-
 mum aetatis annum completum cum dimi-
 dio. Inde frequentiam, quasi *apex* suam at-
 tingere, & in eadem quasi consistere ad finem
 usque secundi aetatis anni cum dimidio; ita
 ut tempus frequentissimae invasionis sit an-
 nus ille integer, qui mox primum sesquian-
 num à partu sequitur. Exacto secundo anno
 cum dimidio morbus indices minis frequen-
 ter invadere incipit, ob rationes scilicet su-
 pra allatas. Verum rationes, ob quas infan-
 tes recens nati rarissimè, & ob quas à primo
 mense ad sesquiannum frequentius, ceteraque
 postea per integrum annum frequentissimè
 afficiantur, hic ordine exigenda sunt.

I. Rationes, ob quas pueri recens nati ra-
 rissimè afficiuntur, haec possunt assignari.

Prima est, quod factus in utero ab aequali co-
 lore & amplexu uteri. sive hunc nominatim adven-

Quae aetas
 juniorum
 rarior,
 quae fre-
 quentius
 huic affe-
 citur obno-
 xia.

Cur in-
 fantes re-
 cens nati
 rarissimè
 affician-
 tur.

his hunc morbum, ut supra declaravimus, & per consequens, idem in lucem recens edimus aliquid munimenti contracti ab æquali illi utri fori aliquandiu retineat, ut statim à partu non ita facile in eum incidat.

Secunda est, quod obstetrices & matricaria arte recens natos tractent, ut eorum conditio quam proximè accedat illi quam nuper in matre habuerant. Uno enim continuo involucre totum corpus, excepto capite, undique involvunt: unde partes corporis exteriores à primò affecta in hoc morbo ab injuriis externi frigoris munitionur, calidæque exhalationes à quacunque parte corporis erumpentes isto involucre fortè duplicato aut triplicato, fasciisque circumducto ex æquo minuentur, omnibusque partibus corporis æqualiter communicantur, ut quasi in communis hypocausto æquali calore foveantur. Cum ergò prima pars essentiae hujus morbi in inæquali frigida intemperie consistat, non mirum si munimenta hæc corporis eam ad tempus saltem avertant.

Lac muliebre saluberrimum infantibus alimentum.

Tertia ratio fortè esse potest salubritas. Dieta. Lac enim muliebre tam tenellæ ætati saluberrimum alimentum est, præsertim è mammis exsuctum. Est quippe cibus simplex & uniformis, multum alens, coctum facilis, & constitutioni infantum amicus & familiaris. Quamdiu ergò hoc alimento commodè aluntur

antur, pauciores diætæ errores incurrunt, minisque huic morbo redduntur obnoxii. Locandum tamen, si lac nutricis non sit in se robur, vel alias non aptè respondeat nutritioni infantis, rationem hanc locum non habere. Quando igitur nutrix gravis est, et immoderatus veheri dedita, quando ea psychica, valetudinaria, aut alias agra, quando ea temulentia aut erapulae aut inlubri diætæ dedita est, tutius est, nisi commodior nutrix in promptu sit, ablactare infanulum.

Exceptis
certis
casibus.

Quarta & ultima ratio est, *tarditas morbi* in sua prima invasione. Adeo enim lentè sensimque obrepit, ut ad plures menses vix sui manifesta vestigia prædat, nisi fortè à vehementissimis causis ejus progressus promoveatur, ut à morbo violentiore aut colligato, seu antecedente, seu superveniente. Cum ergo tam lentè morbus hic naturæ suæ primas radices agat, cumque pueri, ut prius monstravimus, nascantur ferè ab eodem immunet: vix contingit eum ante sextum mensem, immodò raro ante annum, evidenter insidiam prorumpere. Atque adeo rationes reddidimus, ob quas infantes modò nati non obstante constitutionis debilitate, ad plures menses ab hoc affectu defendantur. Causæ, cur pueri à nono mense ad sexennium ætatis indies hoc morbo frequentius infestentur, sunt hæ.

Cor Infantes à 9° mense ad sesqui annum ætatis indies hoc morbo frequentius infestentur.

Quod et causa prima, modo proposita, in
 cunctis matris hunc affectum accipit, indices vero
 & ante nomen manifestum plene evanescit. Et
 mulier causa proposita secunda supra data
 hanc aetatem indies efficacior redditur. Ex
 infantium manus, post menses aliquot, si
 prius, à communi involuero liberari solent
 & foris ante semestrem aetatem pedes quoque
 interdum, licet non iterum fascienturo
 diu ergo saltem membra externa communi
 hoc fomento destituuntur. Sæpe etiam etiam
 nutrices, dum infantes debiliores præmature
 vestibus induunt. Perperam quippe natura
 mensuri tempus vestiendi definit, et
 potius ex activitate ac robore ipsius pedum
 & manuum id æstimare deberent. Liberi enim
 motus & exercitium istarum partium plus
 conferat ad excitandum & fovendum eorum
 calorem pulsusque protitandos, quam fons
 fasciarum, proculdubio maturum tum tem-
 pus est pueros à fasciis liberandi. Porro
 Post natus natus seu pueri ferè o quia febiles
 pueri hanc matrem adinveniant, & ex vitiis
 dicta facilius in vitiis errores labuntur. Et
 Tandem morbis huiusmodi non impeditur
 postquam mensis in ætate præterierit. Etenim
 motus, præ raritate imperceptibilis, trahit
 aliquot mensium manifesta sua vestigia pro-
 fert. Ultimo detritiois mala hanc etiam non
 parum contribuunt. Incipit enim dentitio
 etiam in hunc autem fore

Error nu-
 tricium,
 qui debi-
 liores in-
 fantes
 præmature
 vestibus
 induunt,
 notatur.
 Quando
 fasciæ in-
 fantibus
 sint exu-
 uendæ.

et al. 702
 et al. 703
 et al. 704
 et al. 705
 et al. 706
 et al. 707
 et al. 708
 et al. 709
 et al. 710
 et al. 711
 et al. 712
 et al. 713
 et al. 714
 et al. 715
 et al. 716
 et al. 717
 et al. 718
 et al. 719
 et al. 720

circa septimum mensem, variæque
 aptata secum adfert, quæ facile tenella
 aetate ad hunc affectum disponant.

II^a Causæ cur morbus hic post sesqui-
 annu ætatis inter cunas frequentissimè
 occurrat, sunt;

1ª Quidam recitata prius causa propellentes
 hunc affectum in junioribus, sub hac ætate plane
 nulla sint, vel saltem ineffaciter admodum
 agunt.

2ª Dentitionis mala, licet, quoad sympto-
 mata immediata quæ proferunt fortè ante
 hoc tempus evanuerint, ut plurimum tamen
 in partibus primò affectis dispositionem
 quandam post se relinquunt, quæ clàm se in
 illis occultans, post aliquot menses hunc
 morbum proferat. Eruptio verò dentium
 maxinorum sive ocularium dictorum huc
 maxime spectat; cum hi paullo ante sesqui-
 annum ætatis erumpant, eorumque eruptio
 laboriosissima esse solet.

3ª Accidentia quæ eveniunt causâ ablacta-
 tionis huc etiam faciunt. Etenim tempus so-
 lenne ablactationis non longè antecedit ses-
 quimum ætatis: atque isto tempore magna
 mutatio circa dietam, pueris contingit, quam
 ætè ferre solent. Quippe hinc irascuntur,
 morant, cibum præ animi motu averfantur,
 non facile placantur, neque satis placidè
 dormiunt. Quæ omnia præviam saltem dis-
 positionem

Cur mor-
 bus hic
 frequentissi-
 mè pueros
 post ses-
 quimum
 ætatis us-
 que ad se-
 cundum
 cum dimi-
 dio affli-
 gat.

positionem ad hunc morbum (licet forte multum postea actuandam) partibus primò affectis facîle imprimunt.

Atque ità tandem percurrimus hanc secundam etiam collationem, juniorum nempe puerorum inter se, causasque breviter explicuimus, cur isti pueri sub alia ætate magis, sub alia minùs huic malo exponuntur.

Restat adhuc tertia pars quæstionis, quam nos reservasse diximus in calcem hujus disputationis examinandam. viz. *An forte ætate grandiores aliquando (etsi rarissimè) in hunc affectum incidant ?*

An ætate grandiores unquam in hunc affectum incidant? Affirmativa asseritur sub certis limitationibus.

Dicimus primò, Quod ad illam partem essentia hujus morbi attinet, quæ consistit in intemperie humidâ, aliqualem differentiam expectandam esse inter illam intemperiem in junioribus pueris, & grandioribus, juvenibus, viris, maximè senibus. Etenim eadem differentia, quam suprà posuimus inter intemperiem humidam juniorum puerorum & senum, secundùm magis & minùs observari potest inter ætates intermedias, magisq; ideo cocta ac genuina erit humiditas juniorum, minùs seniorum, ut ex eodem ratioeiniò, mutatis mutandis, obvium est colligere.

Dicimus 2° Quod ad vitia organica attinet, necessariò vasta occurrit differentia inter hujusmodi morbos pueris & grandioribus ætate fortè incidentes. Ossium enim tumores

in

in carpis & talis, ut & illa pectoris acuminatio, nec non capitis ac pectoris impropor-
tionatè aucta moles, aut multò minùs emi-
nenter deprehendentur, vel planè absuerint,
præsertim in adultis. Etenim crescente
ætate partium figura & proportio indies con-
firmator, stabilior & immobilior redditur;
neque faciliè contingit unam partem præ altera
tam insigniter per veram augmentationem
exerescere.

Dicimus 3° Exceptis duabus conditioni-
bus præmissis, idque eo modo, quo propo-
nuntur, posse hunc affectum secundum cæ-
teras ejus essentiæ partes (licèt admodum ra-
rò, & non nisi gravissimis de causis) grandi-
oribus pueris, juvenibus, viris, & senibus
accidere. Nam 1° Intemperies frigida pro-
cul omni dubiò iis contingere potest, licèt
non æque faciliè ac puerulis. 2^a. Intemperies
humida similiter, sed sub limitatione modò
propositâ. 3° Penuria spirituum insitorum,
licèt non nisi potentissimis de causis, iis
etiàm incidere potest. Etenim morbi longi
simulque colliquantes habitum partium, aut
cum in auras dissipantes, aut longiori inedia
& atrophîa conficientes, spirituum insitorum
inopiam necessariò post se relinquunt. Vide-
mus partes externas etiàm in adultis ab
ejusmodi causis extenuatas & absumptas
enervari, languescere, flaccescere, & omnino

sufficienti spirituositate destitui. Concedimus tamen in adultis evictio morbo emaciante, ob vigorem pulsum citò reparari spiritus absumptos, hujusque morbi posita rudimenta intra unam vel alteram septimanam eradicari, & per consequens rarissimè ea in adultis reperiri. Interim si fortè contingat, ut absumptis spiritibus insitis impedimētum aliquod interveniat, quod retardet eorundem reparationem, fieri potest, hunc morbum, modo quo dictum est, succrescere. Torpor verò spirituum inopiam necessariò consequitur. 4° Partes essentiae secundariae cum multum à vitiis primariis dependeant, ubi hæc diutius perseverant (exceptis tantum vitiis organicis) suo ordine supervenire queunt, Adeò ut non dubitemus quin morbus hic datis restrictionibus modò propositis & gravissimis urgentibus causis iisque diu persistentibus, cuivis ætati ultra pueritiam contingere possit.

Historia
morbi a-
dultis a-
pud nos
interdum
contin-
gentis
huic pue-
rili morbo
multum
adsimilis.

Apud Anglos morbus quidam senibus aliisq; extremè debilitatis nonnunquam accidit, qui huic morbo admodum similis est, si non ejusdem planè speciei, salvis tantummodo exceptionibus prædictis, vernaculâ linguâ eos affectos *bedridden*, quasi dicas *lecto affixos* vocamus. Hi neque de dolore, neque alio alicujus momenti malo queruntur, nisi quod eorum partes motui inservientes, illæ ipsæ

ipsæ nempe, quas primò affectas in hoc morbo vocamus, extremè sint debiles, molles, laxæ, flaccidæ, enervatæ, ità, ut vix sufficiant corporis oneri sustinendo, cùm interim eæ neque sint paralyticæ, neque sensu aut motu penitus destituantur. Dum hi in lecto recumbunt, alacriter quasi sani loquuntur, surgere autem vel incedere neque possunt neque volunt. Non minùs enim averfantur motum, quàm ad eum obeundum inepti sunt. Edunt, bibunt, dormiunt, fermè instar sanorum. Videtur morbus hic multum saltem affinitatis habere (si non sit ejusdem familiæ) cum hoc affectu puerorum.

Porro testatur aliquis nostrum se sub manibus habuisse curandum virum generosum 30 circiter annos natum, qui ex immoderato vini & Tabaci usu quotidie ferè per aliquot annos continuato, neglectâ debitâ cibi assumptione, in eam ventriculi debilitatem incidit, ut quotidie manè vomuerit, omnemque planè cibum averfatus sit, atque ubi eum invitatus admitteret, vomitu rejecerit. Coactus tandem est pro sedandâ ventriculi irritatione, ad quotidianum aquæ vitæ vulgaris usum confugere; postea autem ex hac tum cerevisiâ lupulatâ veteri, adjecto saccharo, confecit sibi potum, quo solo per tres fermè menses vitam sustinuit. Interim omnes partes quas in hoc morbo primò af-

Observatio Trigenarii morbo huic perquam simili laborantis.

festas vocamus, extremâ macie conficie-
 bantur, simulque molles, laxæ, flaccidæ &
 languidæ reddebantur, adeò ut neque se in
 lecto vertere, neque surgere, neque incedere,
 aut erectus stare potuerit, nullus tamen com-
 mitatus est dolor, neque ulla aut sensus aut
 motus privatio, non tussis, non respiratio
 difficilis. Facies partésque circa caput
 floridæ, benè habitæ, benèque coloratæ
 conspicebantur, ut ex solo vultûs intuitu
 vix suspicareris hominem ægrotâsse. In
 lecto decumbens sedatè cum sociis fabulaba-
 tur, per vices peti fumum exsugens, potum-
 que prædictum ebibens. Eventus morbi non
 quidem ad hunc locum pertinet, breviter
 tamen in eorum gratiam, qui eum scire expe-
 tunt, anneximus. Medicus advocatus, in-
 terdictâ intemperantiâ, & præter alia reme-
 dia, exhibito præcipuè gr. iß. *Laudani*
Londinensis, compescuit nauseam, tum ven-
 triculi tumultum, quam partem etiam in-
 ternis tum externis roboravit, cibum pro-
 bum facilisque coctionis præscripsit. Loco
 exercitiî frictionibus matutinis calorem ad
 externas partes sollicitavit, porrectâ prius exi-
 guâ quantitate *elect. roborantis & aperientis*
cum tantillâ portione chalybis confecti, & pro-
 pinatis *℥ij vini absinthio & menthâ con-*
dati, & cum croco in nodulo suspensio parum
tincti, immixtis *℥iij cerevisia tenuioris adjecto*
sacch.

sacch. ad gratiam. Porro purgatus est per intervalla benignis medicamentis, & vesperi cordialibus refectus. Intra 20 dies in tantum convaluit, ut foras prodire, per horæ spatium abambulare, scalas cum ascendere, tum descendere sine sustentaculo valuerit. Postea verò à simili intemperentiâ recidivam passus, absente medico defunctus est. Sed à diverticulo redeamus in viam, & ad scopum propositum sermonem nostrum dirigamus. Affectus ipse jam confirmatus, qualis erat, cum medicus advocaretur, præter ventriculi mala, visus est includere maximam partem essentia hujus morbi, de quo agimus. Etenim in partibus motui inservientibus, iis nempe quæ in hoc morbo primò affectæ sunt, intemperies frigida, sive ob defectum motus, sive ob imminutum vitalis sanguinis affluxum, tactu manifestè deprehendebatur. Deinde in iisdem partibus intemperiem humidam ostendebat earum mollities, lubricitas, laxitas, flacciditas. Inopiam spirituum infusorum satis evincebat extrema istarum partium macies, torporem ineptitudo ad motum, & affectatio quietis. Inæqualem sanguinis distributionem arguebat habitus plenior & floridior partium circa caput, dum ceteræ partes essent extenuatæ. Peculiaris autem causa hujus inæqualitatis in hocegro potuerit fuisse frequens vomitio

tio, quâ uberior sanguinis affluxus ad partes circa caput concitatus fuit, cæteris eo prope-
modum destitutis.

Ex jam dictis facile est cuivis perspicere maximam saltem partem essentia hujus morbi in memorato affectu conclusam fuisse. Unde tandem probabiliter inferre licet, possibile esse hunc affectum adultis etiam sub propositis limitationibus accidere; licet is rarissime in illis occurrat, quod gravissimas causas per longum tempus supersistere vitâ continuatas ad suâ introductionem postulet. Atque itâ demum disquisitioni super hac priori quæstione terminum imponimus.

C A P. XIX.

Quæstio posterior.

Cur in Anglia frequentius hic morbus occurrat, quam in aliis regionibus? & An sit Anglis vernaculus?

Dari morbos *Endemicos* sive *vernaculos* & *patrios*, qui nempe certæ alicujus regionis incolæ, ob communem causam, frequentius, quam aliorum locorum incolæ infestent, communi medicorum consensu receptum est. At cum relatio regionis ad morbos in ea frequentius grassantes diversi-
moda

moda observari possit; & cum viri etiam cordati morbis nonnullis denominationem à certis regionibus improprie adscripserint; denique cum illi, qui hactenus de morbis vernaculis tractarunt, omnes morbos in quavis regione frequentiores indiscriminatum (ac si de morbi vernaculi naturâ ex æquo participarent) vernaculos nuncuparint; operæ pretium duximus nonnulla de horum morborum inter se differentiis præsentis disquisitione præmittere.

I^o Ergò, morbi à regione denominantur vel proprie, vel minus proprie & abusive, vernaculi.

Morbi proprie vernaculi dicti 4 conditiones, ut sic dicantur, postulant.

I^a Condicio est, ut sit morbus frequentior in illa regione, cui attribuitur ut vernaculus, quam in alla alia regione, cui non attribuitur ut talis. Etenim morbus vernaculus perpetuò supponitur diversas regiones inæqualiter respicere; unamque magis (illam nempe cui adscribitur) aliam verò minus infestare.

II^a Est, ut dependeat morbus ab aliquali loci inclementiâ. Morbus enim proprie vernaculus quoddam crimen & vitium ipsi loco imputat. Quando ergò locus ipse peculiaris cuiusdam vitii non reus est, improprie certè, immò falsò, atque injustè stigma tale ei inuritur.

Quatuor
conditio-
nes, ut
morbi di-
cantur
proprie
vernaculi.

III^a Conditio, *ut regionis inclementia tanta sit, ut etiam cautioreſ eoſque qui debitum ſanitatſ regimen locoque appropriatum diligenter obſervant, afficiat.* Certis quippe regionibus peculiare quid in ſanitatſ regimine debetur. Ubi ergo populus, poſthabitâ ejuſmodi peculiari loci obſervatione, ex errore in 6 rerum non-naturalium uſu, in morbum aliquem epidemicum inciderit, non iſ pro Endemio ſeu vernaculo habendus eſt, ſed errori, imprudentiâ, aut incogitantâ & negligentâ incolarum adſcribendus eſt. Morbus enim hic, quem ſupponimus, præcaveri poterat, modo regimen ſanitatſ loco appropriatum fuiſſet ritè obſervatum.

IV^a Eſt, *ut vitioſa iſta regionis conſtitutio aliquandiu permanens & durabilis ſit, aut ad minimum frequenter recurrens.* Vitium enim loci quod fugax eſt, neque diu durat, nec ſæpius recurrit, ut extraneum quid & merè adventitium reſpectu regionis habendum eſt, ut morbum patrium propriè non denominet. Exempli cauſſâ, ſi pernicioſa quædam & inſolita aura ex aliis regionibus huc fortè afflaretur, morbumque communem produceret, eâque non ultra meſes aliquot vigeret, certè morbus ille non propriè vernaculus, at fortuitus caſuque eveniens dicendus eſſet. Quapropter Febris Ungarica, tum ſudor Anglicus, licet ab iſtis regionibus reſpectivè
nomen

nomen sortiti sint, minùs propriè jam saltem vernaculi nuncupantur, cùm careant durabili fomite in istis locis persistente, & cùm vel planè cessârint, vel saltem non magis hic aut illic, quàm alibi impræsentiarum dominentur.

Morbi impropriè vernaculi includunt quidem primam conditionem propositam propriè sic dictorum, scil. quòd frequentius in regione, cui adscribuntur, quàm in aliis occurrunt: (aliàs enim nè impropriè quidem vernaculorum appellationem mererentur.)

Carent tamen 2^a, 3^a, vel 4^a. Vel enim carent fomite in regione radicâtâ, vel fomes, quem habent, admodum debilis est & inconsiderabilis, quique ex regimine diætæ loco appropriato superari potest; vel denique fomes non permanens & durabilis est, neque frequenter recurrit. Per fomitem autem hîc intelligimus aliquid respectu sanitatis culpabile in ipsius regionis conditione fundatum. Quando ergò morbus aliquis communis & frequens oritur ex abusu alicujus commoditatis regionis, ut si gens aliqua propter uberiores frugum vel fructuum proventus, similèmvè fertilitatem regionis, vel propter diuturnam ac securam pacem, intemperantiæ, socordiæ, aliisve vitiis se addiceret, indèque morbum aliquem communem incurreret, morbus is non propriè vernaculus

Qui morbi impropriè dicantur vernaculi.

lus

lus censendus est. Occasio enim istius morbi, quam suppeditavit patria, in se laudabile quid est, ideoque quodcunque ejus abusu accidit non patriæ, ast soli incolarum errori jure imputandum est. Similiter, si fomes morbi sit culpabilis, neque tamen is in ipsa constitutione regionis fundetur, verum in aliqua hominum actione, ut quando ex clade belli inhumata cadavera putredine suâ aërem inquinant, indeque morbum Epidemicum producant, non est hic morbus vernaculus dicendus, cum ab arbitrio hominum, non proprio loci vitio dependeat.

Morbus etiam nonnunquam per calumniam & abusivè genti vel loco adscribitur, ex pravo & malevolo animo alicujus gentis vicinam defamare cupientis. In hunc modum Neapolitani Luem Veneream morbum Gallicum vocant, quasi is Gallis esset vernaculus; è contrà Galli calumniam illam in Neapolitanos retorquent, & eum morbum Neapolitanum nuncupant. Verum de his fati.

Mo bus
proprie
dictus ver-
neculus
duplex est

Morbus proprie dictus vernaculus, vel originalis est & antiquus, vel adventitius & novus. Originalis is est, qui, primâ loci inhabitatione, incolas infestavit: hujus generis fortè est *Bronchocele* apud Alpinos; Febris illa ardens, quam *Calenturan* vocant, sub Zonâ torridâ; *morrificatio* sive *sphacelus*

par-

partium à frigore sub Zonis frigidis versùs Polos.

Morbus vernaculus adventitiuus seu novus est, qui ob communem aliquam causam de novo regioni supervenit. Hic triplex est.

Vernaculus adventitiuus seu novus rusticus triplex est.

Nam, vel provenit ab originali aliquo vitio regionis, tractu temporis, in incolarum sanitatem prævalente; vel ab alteratione seu innovatione aliquâ ipsi Regioni accidente, vel ab incongruitate loci cum complexione novorum incolarum.

1°. Morbus vernaculus novus regioni supervenit ab originali aliquo vitio, tractu temporis, prævalente. Fieri enim potest, ut firmiora corpora primorum incolarum aliqujus loci validè insalubri influxui regionis resistent, & morbi vernaculi invasionem per multa secula repellant, licèt postea progenies illorum, tractu temporis, paullatim immutata in ista peculiari ratione cõplexionis, quâ ante resistebant, in morbum aliquem vernaculum demum labantur. Etenim plica Polonica Sarmatis & Polonis, scorbutus incolis littoris maris Baltici morbi sunt vernaculi, iidémq; morbi novi sunt, & (ut omnes faterentur) veteribus planè incogniti. Jam verò nondum constat ullam notabilem aut insignem immutationem vel innovationem, istis regionibus accidisse ante illorum morborum eruptionem, cui possis novi morbi originem probabiliter adscribere. Quare dicendum potius videtur novos istos morbos ab antiquo

quo & originali locorum vitio profluxisse, non tamen eos prius exortos ob peculiarem vim primorum incolarum iis resistendi. Nam & in hunc usque diem nonnullas familias in prædictis locis ab istis morbis immunes, regionumque injuriæ nec dum cedentes, perseverare credibile est.

2^a. Morbus vernaculus novus provenire potest ab immutata vel innovata regionis constitutione. Hujusmodi innovationes locorum accidunt, aut ab inundationibus aquarum, aut terræ motibus, aut eruptionibus vel novarum scaturiginum perniciosarum, vel novarum exhalationum fortè mineralium è cavernis terræ, à maligno aliquo siderum aspectu similibusque causis.

3^a. Morbus novus vernaculus provenire potest ab incongruitate loci cum incolarum complexione. Hujusmodi morbi maximè accidunt gentibus, quando ab una regione in aliam migrant, præsertim ubi constitutiones regionum, in quas se conferunt, admodum diversæ sunt ab iis, à quibus recedunt. Sic Angli qui primum Virginiam inhabitârunt, tumore Abdominis & Hypochondriorum frequenter affligebantur, qui, ubi in Angliam redierunt, haud difficulter curabantur: ast illic permanentes, non æquè facile.

Alia morbi vernaculi differentia.

Porro morbi vernaculi inter se differunt, quòd alii *ex toto* dependeant ab inclementia regionis,

regionis, alii *ex parte tantum*. Prioris generis videtur sphacelus membrorum à frigore in septentrionalibus tractibus Polo viciniorebus: integra quippe morbi essentia inclementiæ loci adscribi potest. Posterioris generis videtur Lues Venerca apud Indos occidentales. Putatur enim illic contrahi partim ex impuro concubitu, partim ex peculiari insalubritate loci. Similiter in Hybernia dominatur dysenteria, quæ partim dependet à constitutione loci, partim ab erroribus diætæ. Atque hæc in genere de morborum vernaculorum differentiis dicta sint. Proximè jam inquirendum, *Cur in Anglia frequentius quàm in aliis regionibus morbus hic occurrat?* & obiter notandum *an, & quatenus idem sit Anglia vernaculus?*

1° Sciendum est Angliam esse insulam, & *nonnihil humiditatis* à viciniâ maris, tùm *frigiditatem* à distantia ab æquatore mutuare, deinde eam innumeris propè fontibus ubi-vis ferè locorum scaturientibus abundare; denique multis pluviis usque frequentioribus quàm pleræque aliæ regiones irrigari: Quæ omnia frigiditatem atque humiditatem loci satis attestantur. Cùm ergò intemperies frigida & humida sit pars essentia hujus morbi, facile inferre licet corpora incolarum magis hic ad istas intemperies inclinari quàm in aliis regionibus calidioribus & siccioribus.

Angliæ
temperies
frigida &
humida.

Si

An, &
quatenus
hic mor-
bus dici
possit An-
glis vernaculus.

Si ergo quæras, an hic morbus, ex hac saltem sui parte rectè dicatur Anglis vernaculus?

Respondemus, eum quodammodo sic dici posse (licet fortè non propriè) eatenus nimirum, quatenus aliis regionibus pariter humidis ac frigidis (etsi in iis fortè nondum observetur) idem, ut vernaculus, attribuitur. siquidem illæ regiones etiam æquè dispositæ sunt ad frigidam & humidam intemperiem suis incolis imprimendam ac ipsa Anglia. Notandum autem est intemperiem frigidam & humidam esse partem essentia huius morbi communem, & per se solam eundem non specificare, neque omnem intemperiem frigidam & humidam hunc morbum inferre. Quapropter licet concedamus excessum frigiditatis, & humiditatis Angliæ vitio verè posse, negamus tamen indè rectè inferri morbum integrum esse Anglis vernaculum.

Porro reperiantur fortè regiones, quæ respectu tum frigiditatis, tum humiditatis Angliam longè excedant, ut *Scotia, Hollandia, Zelandia, Hybernia, Dania*, similisque, in quibus tamen nondum hic morbus frequenter grassari notatus est; si ergo hic morbus non rectè imputetur his regionibus, in quibus viget communis illa causa, excessus nempe frigiditatis & humiditatis, certè neque Angliæ propter istam communem causam, quæ
hic

hic levior est, jure impoterat. Adhuc, frigida & humiditas Angliæ non consue a mediocritate recedunt, quin extra ad motis, minus assumptis, exertitius & similibus, recto tempore usu & rerum nonnaturalium satis superque corrigantur, quod minus hæc imputatio ei altius inuratur. Quapropter si hæc ut se habeant, si nimirum intemperies frigida & humida sine tantum communis pars morbi, sicut regiones, in quibus nondum viget morbus, sint ad minimum æque obnoxie frigiditati & humiditati, si denique ista intemperies regimine diætæ loco appropriato præcaveri possint, certè ratio ab humiditate & frigiditate climatis desumpta, quam modo addidimus, cur Angli frequentius hoc morbo tententur præ aliis, valde manca & insufficiens erit, ut nobis in hac sola acquiescere minimè liceat, ideoque nihil aliud illam assig- nando voluimus, quam Angliam hinc magis disponere incolarum corpora ad hunc affectum, quam calidiores ac sicciores regiones suorum incolarum corpora. Atque adeo ad alias hujus frequentie causas investigandas procedimus.

II. Loco annotare possumus Angliam esse *admodum proliferam*, & tunc conceptioni tum gestationi satis favere, neque abortibus ita obnoxiam. Hinc autem evenit, ut non tantum viri robustiores validioresque, & integre sanitate præditi, sed & languidiores,

Anglia
regio a d-
modum
prolifera.

debiliores, ac valetudinarii generent, foeminaeque infirmæ, cachecticæ, cacochymicæ, immo & in Tabem pronæ concipiant, ad novum mensem gestent, legitimèque pariant. Minimè autem mirandum est, si foetus è tali feminio genitus, quique soli ferè clementiæ loci vitalitatem suam debet, minus vegetus & vicens, minusque nervosus, & in hunc affectum planè pronus in lucem edatur. Etenim ipsa benignitas regionis hoc respectu nonnullæ infirmitatis in genere occasio esse potest. Quemadmodum enim barbari olim populi inhumaniter tractando recens natos infantulos, eos nempe nudos prægelidis lymphis sub dño immergendo, infirmiores frigore ipso enecârunt, robustiores verò solos, qui injuriæ ejusmodi tractationis non succumbabant, educârunt, unde universa gens ab ista inhumanitate valida tandem ac robusta evasit, ità quoque è contrâ ipsa clementia loci infirmiores foetus promiscuè unâ cum robustioribus præservando mixtam quandam gentem ex infirmis & validis constatam proferendi occasionem ministrat. Nè quis tamen erret, non volumus omnes in hac regione pueros in hunc affectum pronos ab infirmis parentibus & valetudinariis satos fuisse. Licet enim parens uterque vel alteruter infirmus ut plurimum similem prolem edat, frequenter tamen videmus parentes satis validos

des etiam prolem huic morbo facile obnox-
iam generare. Quare necdum in hac secunda
caussa acquiescimus, sed alia adhuc adinve-
nienda est, à qua sufficiens ratio frequentiae
hujus morbi apud nos derivari possit.

III° Ergò loco dicimus frequentiam hu-
jus morbi in Anglia multum fuisse promotam
à diuturna ac securâ pace regionis primari ejus
eruptionem præcedente. Per hanc enim di-
tiores familiae, quas primas hic morbus infe-
stavit, & adhuc præ aliis infestat, orio se ac
delicatiore molliorque vitæ generi addixe-
rant, indeque in constitutionem humidiorẽ,
laxiorem, molliorem, effœminatam, & ab
excrementitiis humoribus minus perpurga-
tam inciderant, adeoque liberos huic morbo
facile obnoxios procreant. Ducas, Scotiam
ac septentrionales partes Angliæ ipsius, licet
pari pace & securitate potitæ essent, non pari-
ter tamen, immo rarissimè hoc affectu affligi
observatas.

Respondemus, revera Scotiam & septentri-
onales partes Angliæ quàm australes & oc-
cidentales rariùs ac mitiùs hoc morbo affici.
Interim fortè prima ejusdem vestigia &
quasi rudimenta longè frequentiora sunt
etiam in locis dictis, immò & nonnullis
exteris regionibus, quibus vix dum morbus
notus est, quàm vulgò creditur. Etenim licet
hic morbus australibus & occidentalibus

Diuturnas
pax occa-
sio est
effœmi-
nationis
corporum
incola-
rum.

Angliæ tractibus admodum familiaris, sit,
vulgóque satis notus; sæpe tamen videre
licet pueros eo leviter affectos, de quibus
neque parentes, neque alii ejusdem familiae
vel conqueruntur, vel quid mali suspicantur
immo multos novimus solo beneficio aë-
caloris sive incremento ætatis sive exercitio
sanatos absque ope medica, quos nemo
antiquorum affectos putaverat. Quare ergo
facilius prima rudimenta hujus in orbi illos
lareant, quibus minus familiaris est, & apud
quos rarissime ad eum gradum ascendit, ut
opem medicam opus habeat implorare.
Suspiciamus ergo hunc affectum frequen-
torem esse quàm credi solet, tum in Scotia tum
in septentrionalibus Angliæ partibus, immo
& in nonnullis regionibus, in quibus hactenus
ignoratur, verum in iis locis mitius &
remissiori gradu affligere, ut in medicorum
manus non facile deveniat. Is enim mor-
bus vulgi est, medicum non accersere (pre-
sertim ad infantes & puerulos) nisi morbus
satis vehementer urgeat. Utcunque se res
habeat, nondum quidem videtur satisfecisse
propositæ objectioni, cur Angli occidentales
& australes gravius & frequentius septen-
trionalibus & Scotis cum hoc morbo con-
stentur, cum pax & securitas utrique regioni
par sit. Cœditur ergo ultiorum adhuc
rationem hujus differentie innocentiam
effigiam

Morbus
hic longi-
us latiusq;
extenditur
quàm vul-
gò credi
solet.

IV. Itaque & ultimum dicimus huius dif-
 ferentiae causam esse *affluentiam omnium be-*
riorum in australibus hisce & occidentalibus An-
gliae partibus. Est enim haec pars Angliae
 multo florentissima, opulentissima, feracissi-
 ma, voluptatis illecebris omnimoda instru-
 ctissima. Haud mirum ergo si hic primo
 hominum vivendi genus mollescere, vires
 labascere, corpora robur & tunc exsolvi
 coeperit. Versus septentrionem domus vivi-
 um, frequentius exercitium corporis obitur,
 luxui & voluptatibus minus indulgetur. Jam
 vero quod mollior ac delicatior vitae ratio,
 tractu temporis, familias enervit, satis su-
 perque nobis historiae testantur, ut aliis pro-
 batione opus non fuerit. Observare enim
 licet nobilissimas generosissimasque familias
 ob hanc ipsam causam serius aut citius de-
 generasse, aut etiam exinctas fuisse, eoque
 citius quod magis aversatae sunt labores &
 masculula exercitia, utque mollesci, otio,
 lascivisque foemininis addixerint. Neque
 nunquam in majori periculo degenerationis
 familiae versantur, quam ubi bonis omnibus
 affluunt, & ob copiam securitatemque pa-
 rentes ad molliorem, otium, vitamque effe-
 minatam, procul omni labore, curis, & soli-
 citudine, quam maxime imitantur. Quis
 opulentior, securior, aut effeminatior Solor-
 mon? filium hunc post se reliquit Rehoboam

Australes
 & occiden-
 tales An-
 gliae partes
 multo sunt
 fertiliores
 ac opulen-
 tiores
 quam sep-
 tentriona-
 les.

Mollior
 vitae ratio
 tractu
 temporis
 familias
 enervare
 solet.

mollior
 non vid
 siquid
 siquid
 siquid
 siquid
 siquid

degenerem. Henrici octavi linea extincta
 fortè est ob similem causam. Innumera
 propè exempla in hanc rem accumulare, si
 opus esset, liceret. Utut sit, videmus hunc
 morbum ditiores familias frequentius tum
 gravius affligere quàm pauperes, quare ne
 que mirandum cum ditiores atque amoeni-
 ores quoque partes Angliæ, australes
 nempe & occidentales prius invasisse quàm
 septentrionales. Sed de hac re hæc dicta
 sufficiunt. Restat tantum inquiramus an &
 quousque tres ultimò assignatæ causæ respi-
 ciant denominationem morbi vernaculi, &
 an propter illas morbus hic Angliæ attribui
 possit ut vernaculus. Sciendum igitur est tres hasce causas in
 quantum à regione dependent, non esse
 causas per se, neque ex natura sua morbum
 hunc producere, verum esse tantum occasi-
 ones ob quas per accidens morbus hic ori-
 possit. Per se enim laudabiles regionis con-
 ditiones denotant, nedum quid culpandum
 in eâ inferunt. Quis enim patriam suam
 criminari possit, quod ea procreationi libe-
 rorum faveret, multo minus id improbare,
 quod longâ securâque pace frueretur, de-
 nique minimè omnium accusare amenita-
 tem regionis, fertilitatem, bonorumque om-
 nium affluentiam. Hæ enim omnes ex se
 benedictiones sunt, conditionesque patriæ

ex-

Morbus
 hic non
 propriè
 dici potest
 Anglis
 vernacu-
 lus.

exoptandæ. Cum ergò suprà monuerimus morbum propriè vernaculum notam aliquam constitutionis vitiosæ loco, cui adscribitur, inurere; fieri non potest, ut propter regionis commoditatem, ei morbus aliquis, ut propriè vernaculus, attribuat. Quapropter (ut verbo, quæ dicta sunt fusius, complectamur) licet hic morbus ex parte frigiditatis & humiditatis totem in ipsa regionis constitutione habeat, licet etiam tres alias occasiones invadendi à regione mutet, cum tamen, per debitam observationem regiminis sanitatis, loco appropriati, intemperies istæ præcaveri possint, & cum tres reliquæ occasionales causæ per se minime culpabiles, aut exoptabiles sint, morbum hunc non esse propriè Angliæ vernaculum dicendum est. Atque ita finem imposuimus disquisitioni nostræ de causis, huius morbi.

CAP. XX.

Differentia morbi Rachitidis.

Plures sunt huius morbi *differentie* ob variorum malorum concurlum, quam quis facillè putaret, quarum aliæ maioris, aliæ sunt minoris notæ. Præcipuas hic breviter

proponere decrevimus. Earum enim cognitio
non modò ad signa prognostica definenda
utilis est, quòd variè morbi eventus distincti
secundum illas differentias, prædicantur, sed
& insuper multum ea conducit tam ad præ-
cautionem, quàm ad curationem morbi, vi-
ut ex earum consideratione apposita & pro-
portionata præsidia eligantur.

Divisio
differenti-
arum.

Desumuntur autem hæc differentia: vel ab
ipsa essentia morbi, vel ab ipsius variis, vel deni-
que à morbi tam eo complicatio. Morbi essen-
tia diversimodè variare potest. Vix enim
esse partium essentia: secundaria præsentium vel
absentium. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000. 1001. 1002. 1003. 1004. 1005. 1006. 1007. 1008. 1009. 1010. 1011. 1012. 1013. 1014. 1015. 1016. 1017. 1018. 1019. 1020. 1021. 1022. 1023. 1024. 1025. 1026. 1027. 1028. 1029. 1030. 1031. 1032. 1033. 1034. 1035. 1036. 1037. 1038. 1039. 1040. 1041. 1042. 1043. 1044. 1045. 1046. 1047. 1048. 1049. 1050. 1051. 1052. 1053. 1054. 1055. 1056. 1057. 1058. 1059. 1060. 1061. 1062. 1063. 1064. 1065. 1066. 1067. 1068. 1069. 1070. 1071. 1072. 1073. 1074. 1075. 1076. 1077. 1078. 1079. 1080. 1081. 1082. 1083. 1084. 1085. 1086. 1087. 1088. 1089. 1090. 1091. 1092. 1093. 1094. 1095. 1096. 1097. 1098. 1099. 1100. 1101. 1102. 1103. 1104. 1105. 1106. 1107. 1108. 1109. 1110. 1111. 1112. 1113. 1114. 1115. 1116. 1117. 1118. 1119. 1120. 1121. 1122. 1123. 1124. 1125. 1126. 1127. 1128. 1129. 1130. 1131. 1132. 1133. 1134. 1135. 1136. 1137. 1138. 1139. 1140. 1141. 1142. 1143. 1144. 1145. 1146. 1147. 1148. 1149. 1150. 1151. 1152. 1153. 1154. 1155. 1156. 1157. 1158. 1159. 1160. 1161. 1162. 1163. 1164. 1165. 1166. 1167. 1168. 1169. 1170. 1171. 1172. 1173. 1174. 1175. 1176. 1177. 1178. 1179. 1180. 1181. 1182. 1183. 1184. 1185. 1186. 1187. 1188. 1189. 1190. 1191. 1192. 1193. 1194. 1195. 1196. 1197. 1198. 1199. 1200. 1201. 1202. 1203. 1204. 1205. 1206. 1207. 1208. 1209. 1210. 1211. 1212. 1213. 1214. 1215. 1216. 1217. 1218. 1219. 1220. 1221. 1222. 1223. 1224. 1225. 1226. 1227. 1228. 1229. 1230. 1231. 1232. 1233. 1234. 1235. 1236. 1237. 1238. 1239. 1240. 1241. 1242. 1243. 1244. 1245. 1246. 1247. 1248. 1249. 1250. 1251. 1252. 1253. 1254. 1255. 1256. 1257. 1258. 1259. 1260. 1261. 1262. 1263. 1264. 1265. 1266. 1267. 1268. 1269. 1270. 1271. 1272. 1273. 1274. 1275. 1276. 1277. 1278. 1279. 1280. 1281. 1282. 1283. 1284. 1285. 1286. 1287. 1288. 1289. 1290. 1291. 1292. 1293. 1294. 1295. 1296. 1297. 1298. 1299. 1300. 1301. 1302. 1303. 1304. 1305. 1306. 1307. 1308. 1309. 1310. 1311. 1312. 1313. 1314. 1315. 1316. 1317. 1318. 1319. 1320. 1321. 1322. 1323. 1324. 1325. 1326. 1327. 1328. 1329. 1330. 1331. 1332. 1333. 1334. 1335. 1336. 1337. 1338. 1339. 1340. 1341. 1342. 1343. 1344. 1345. 1346. 1347. 1348. 1349. 1350. 1351. 1352. 1353. 1354. 1355. 1356. 1357. 1358. 1359. 1360. 1361. 1362. 1363. 1364. 1365. 1366. 1367. 1368. 1369. 1370. 1371. 1372. 1373. 1374. 1375. 1376. 1377. 1378. 1379. 1380. 1381. 1382. 1383. 1384. 1385. 1386. 1387. 1388. 1389. 1390. 1391. 1392. 1393. 1394. 1395. 1396. 1397. 1398. 1399. 1400. 1401. 1402. 1403. 1404. 1405. 1406. 1407. 1408. 1409. 1410. 1411. 1412. 1413. 1414. 1415. 1416. 1417. 1418. 1419. 1420. 1421. 1422. 1423. 1424. 1425. 1426. 1427. 1428. 1429. 1430. 1431. 1432. 1433. 1434. 1435. 1436. 1437. 1438. 1439. 1440. 1441. 1442. 1443. 1444. 1445. 1446. 1447. 1448. 1449. 1450. 1451. 1452. 1453. 1454. 1455. 1456. 1457. 1458. 1459. 1460. 1461. 1462. 1463. 1464. 1465. 1466. 1467. 1468. 1469. 1470. 1471. 1472. 1473. 1474. 1475. 1476. 1477. 1478. 1479. 1480. 1481. 1482. 1483. 1484. 1485. 1486. 1487. 1488. 1489. 1490. 1491. 1492. 1493. 1494. 1495. 1496. 1497. 1498. 1499. 1500. 1501. 1502. 1503. 1504. 1505. 1506. 1507. 1508. 1509. 1510. 1511. 1512. 1513. 1514. 1515. 1516. 1517. 1518. 1519. 1520. 1521. 1522. 1523. 1524. 1525. 1526. 1527. 1528. 1529. 1530. 1531. 1532. 1533. 1534. 1535. 1536. 1537. 1538. 1539. 1540. 1541. 1542. 1543. 1544. 1545. 1546. 1547. 1548. 1549. 1550. 1551. 1552. 1553. 1554. 1555. 1556. 1557. 1558. 1559. 1560. 1561. 1562. 1563. 1564. 1565. 1566. 1567. 1568. 1569. 1570. 1571. 1572. 1573. 1574. 1575. 1576. 1577. 1578. 1579. 1580. 1581. 1582. 1583. 1584. 1585. 1586. 1587. 1588. 1589. 1590. 1591. 1592. 1593. 1594. 1595. 1596. 1597. 1598. 1599. 1600. 1601. 1602. 1603. 1604. 1605. 1606. 1607. 1608. 1609. 1610. 1611. 1612. 1613. 1614. 1615. 1616. 1617. 1618. 1619. 1620. 1621. 1622. 1623. 1624. 1625. 1626. 1627. 1628. 1629. 1630. 1631. 1632. 1633. 1634. 1635. 1636. 1637. 1638. 1639. 1640. 1641. 1642. 1643. 1644. 1645. 1646. 1647. 1648. 1649. 1650. 1651. 1652. 1653. 1654. 1655. 1656. 1657. 1658. 1659. 1660. 1661. 1662. 1663. 1664. 1665. 1666. 1667. 1668. 1669. 1670. 1671. 1672. 1673. 1674. 1675. 1676. 1677. 1678. 1679. 1680. 1681. 1682. 1683. 1684. 1685. 1686. 1687. 1688. 1689. 1690. 1691. 1692. 1693. 1694. 1695. 1696. 1697. 1698. 1699. 1700. 1701. 1702. 1703. 1704. 1705. 1706. 1707. 1708. 1709. 1710. 1711. 1712. 1713. 1714. 1715. 1716. 1717. 1718. 1719. 1720. 1721. 1722. 1723. 1724. 1725. 1726. 1727. 1728. 1729. 1730. 1731. 1732. 1733. 1734. 1735. 1736. 1737. 1738. 1739. 1740. 1741. 1742. 1743. 1744. 1745. 1746. 1747. 1748. 1749. 1750. 1751. 1752. 1753. 1754. 1755. 1756. 1757. 1758. 1759. 1760. 1761. 1762. 1763. 1764. 1765. 1766. 1767. 1768. 1769. 1770. 1771. 1772. 1773. 1774. 1775. 1776. 1777. 1778. 1779. 1780. 1781. 1782. 1783. 1784. 1785. 1786. 1787. 1788. 1789. 1790. 1791. 1792. 1793. 1794. 1795. 1796. 1797. 1798. 1799. 1800. 1801. 1802. 1803. 1804. 1805. 1806. 1807. 1808. 1809. 1810. 1811. 1812. 1813. 1814. 1815. 1816. 1817. 1818. 1819. 1820. 1821. 1822. 1823. 1824. 1825. 1826. 1827. 1828. 1829. 1830. 1831. 1832. 1833. 1834. 1835. 1836. 1837. 1838. 1839. 1840. 1841. 1842. 1843. 1844. 1845. 1846. 1847. 1848. 1849. 1850. 1851. 1852. 1853. 1854. 1855. 1856. 1857. 1858. 1859. 1860. 1861. 1862. 1863. 1864. 1865. 1866. 1867. 1868. 1869. 1870. 1871. 1872. 1873. 1874. 1875. 1876. 1877. 1878. 1879. 1880. 1881. 1882. 1883. 1884. 1885. 1886. 1887. 1888. 1889. 1890. 1891. 1892. 1893. 1894. 1895. 1896. 1897. 1898. 1899. 1900. 1901. 1902. 1903. 1904. 1905. 1906. 1907. 1908. 1909. 1910. 1911. 1912. 1913. 1914. 1915. 1916. 1917. 1918. 1919. 1920. 1921. 1922. 1923. 1924. 1925. 1926. 1927. 1928. 1929. 1930. 1931. 1932. 1933. 1934. 1935. 1936. 1937. 1938. 1939. 1940. 1941. 1942. 1943. 1944. 1945. 1946. 1947. 1948. 1949. 1950. 1951. 1952. 1953. 1954. 1955. 1956. 1957. 1958. 1959. 1960. 1961. 1962. 1963. 1964. 1965. 1966. 1967. 1968. 1969. 1970. 1971. 1972. 1973. 1974. 1975. 1976. 1977. 1978. 1979. 1980. 1981. 1982. 1983. 1984. 1985. 1986. 1987. 1988. 1989. 1990. 1991. 1992. 1993. 1994. 1995. 1996. 1997. 1998. 1999. 2000. 2001. 2002. 2003. 2004. 2005. 2006. 2007. 2008. 2009. 2010. 2011. 2012. 2013. 2014. 2015. 2016. 2017. 2018. 2019. 2020. 2021. 2022. 2023. 2024. 2025. 2026. 2027. 2028. 2029. 2030. 2031. 2032. 2033. 2034. 2035. 2036. 2037. 2038. 2039. 2040. 2041. 2042. 2043. 2044. 2045. 2046. 2047. 2048. 2049. 2050. 2051. 2052. 2053. 2054. 2055. 2056. 2057. 2058. 2059. 2060. 2061. 2062. 2063. 2064. 2065. 2066. 2067. 2068. 2069. 2070. 2071. 2072. 2073. 2074. 2075. 2076. 2077. 2078. 2079. 2080. 2081. 2082. 2083. 2084. 2085. 2086. 2087. 2088. 2089. 2090. 2091. 2092. 2093. 2094. 2095. 2096. 2097. 2098. 2099. 2100. 2101. 2102. 2103. 2104. 2105. 2106. 2107. 2108. 2109. 2110. 2111. 2112. 2113. 2114. 2115. 2116. 2117. 2118. 2119. 2120. 2121. 2122. 2123. 2124. 2125. 2126. 2127. 2128. 2129. 2130. 2131. 2132. 2133. 2134. 2135. 2136. 2137. 2138. 2139. 2140. 2141. 2142. 2143. 2144. 2145. 2146. 2147. 2148. 2149. 2150. 2151. 2152. 2153. 2154. 2155. 2156. 2157. 2158. 2159. 2160. 2161. 2162. 2163. 2164. 2165. 2166. 2167. 2168. 2169. 2170. 2171. 2172. 2173. 2174. 2175. 2176. 2177. 2178. 2179. 2180. 2181. 2182. 2183. 2184. 2185. 2186. 2187. 2188. 2189.

nam idem forsitan in concreto significant, at
verò in abstracto & formaliter diversum
quid & separatè considerationis designant.
Sed pergamus.

1ª Differentia hujus morbi illa est, quæ Diff.
oritur à præsentia plurium vel pauciorum
partium essentiaæ secundariæ ejusdem. Etenim licet omnes partes essentiaæ primariae
perpetuò adsint præsentè ipso morbo, non
tamen necesse est omnes partes secundariæ
essentiaæ semper adesse. Siquidem hæ accos-
sionæ sunt essentiaæ primæ, et quæ paulatim
superveniunt: immo nonnullæ earum inter-
venientibus causis impediuntibus ita planè
intercipi possunt, ut omnino non appareant.
Huc referas illam differentiam, quam in
calce præcedentis disputationis proposui-
mus, quàmque aduñtis possibile esse accidere,
etsi rarissimè, demonstravimus. Verum
cum nostrum institutum sit de morbo, quæ
paulatim hæc tantum tractare, suffecerit hanc
differentiam sub obiter notatam præterire.
Sed & in ipsis quæque pueris contingit ali-
quando nonnullas essentiaæ secundariæ partes,
quæ sunt essentiaæ primariæ etiam conjuncti-
sime sunt, saltem ordine nature succedere.
Primariæ etiam essentiaæ causæ vicem susti-
nere, quæ semper naturâ prior est causator.
Verumtamen ordine temporis nonnullæ
partes essentiaæ secundariæ sunt, quæ
essentia

essentia primaria invadunt; aliaæ autem tractu temporis superveniunt. Quæ hoc loco veniunt distinguendæ. Illæ enim planè inseparabiles sunt, hæ verò separabiles ab hoc morbo.

Partes essentia secundaria inseparabiles reduci possunt ad hæc capita. 1° Ad Totum partium primæ affectuum vitiatum. 2° Ad inæqualem & imperfectam distributionem vitæ sanguinis. 3° Ad imminutam participationem vitæ in partibus primæ affectis. 4° Ad vitia secundaria constitutionis animalis. Vitiæ hæc superius, in discursu nostro de essentia secundaria huius morbi, satis explicantur, ubi quoque, propter arctam eorum connexionem cum essentia primaria, quivis facile percipere potest ea simul tempore (licet non sine causali dependentiâ ab essentia primaria) incipere.

Verùm Organica vitia omnia supra quoque memorata, separabilia & nonnunquam actu separata ab hoc morbo deprehenduntur. Etenim magnitudo Capitis, macies artuum, incurvationes sive Tibiæ sive ulnæ, inflexiones articulorum, pectoris angustia, non statim ab initio hunc affectum necessario concomitantur, sed tractu temporis paulatim morbo succrescunt. Et licet *partium*, quæ quodammodo in jam dicta vitia influit, levissimo gradu dici possit adesse ab initio morbi,

illa

illa tamen ipsa ex se tantum symptoma est,
 & non morbos, neque mox à principio istos
 morbus magnitudinis, figuræ, & sitûs pro-
 ducere valet. Porro non necesse est, ut simul,
 & ex æquo vitia hæc organica Rachitide
 laborantem invadant. Concedimus quidem
 extenuationem partium 1° affectarum, ubi
 morbus aliquandiu durat, semper & neces-
 sariò ei succedere, neque postmodum perse-
 verante morbo amoveri posse, esse præterea
 partem principem inter partes essentia: secun-
 daria: separabiles, immo extenuationem
 sentiem immediatè consequi imminutam
 nutritionem partium primò affectarum, haud
 aliter ac imminuta nutritio sequitur imme-
 diatè primam essentiam morbi in dictis par-
 tibus. Interim dicimus extenuationem
 factam, quæ secundaria morbi pars ipsa est,
 de qua loquimur, necessariò præsupponere
 morbi motum ac tempus, atque in primo
 momento existentia: morbi existere non
 posse. Dicimus insuper medicos non agno-
 scere ullam mutationem factam in partibus
 sensui expositis, quæ sensui nondum compa-
 reat, & per consequens neque extenuatio-
 nem factam in partibus primò affectis,
 donec ea sensibus obvia fiat, quod certè du-
 rationem aliqualem morbi necessariò prære-
 quirit. Improporcionata verò Capitis magni-
 tudo, simul ferè incipit cum ista extenuatione
 partium

partium primò affectarum; verùm fieri potest, si Phthisis colliquativa cum hoc morbo fortè compliceatur, ut ejusmodi magnitudo capitis ante obitum evanescat, quemadmodum suprà in observationibus Anatomicis exemplo uno probavimus. Magnitudo capitis magis separabilis est ab hoc affectu quàm extenuatio partium primò affectarum: hæc quippe amoveri non potest absq. ipso morbi curatione. Ossium protruberantia nec citius nunc serius apparent, modoque magis, modò minus intra æquale tempus exstiterunt: diu verò perseverante morbo rariunt (si unquam) abesse cernuntur. Angustia pectoris non nisi post longum tempus, confirmato jam morbo, supervenit, & Phthisis semè prodromus est. Tandem curvatura Tibiæ & Ulnæ, ut & inflexio Articulorum, cum abesse potest per totum morbi decursum, cum secundam magis & rarioris ætatis, atque inter ea, quæ hunc morbum sequuntur, maxime est fortitium. Concludimus ergo partes hæc organicas essentie secundarie separabiles esse isto modo, quo jam diximus, & prout plures vel pauciores adfunt, morbi differentiam constituit, quâdrius magis, alius minus est compositus. Diferentia denique morbi defumitur à magnitudine ejusdem. Magnitudo æstimatur ex majore vel minori ejus recessu à naturali statu.

2. Diff.
à magni-
tudine.

Pat. Vasta quidem occurrit differentia morbi, huius respectu magnitudinis. Alii enim adeo leviter eo afficiuntur, ut vix diceres eos omnino egrotare: de nulla re queruntur; edunt, bibunt, dormiunt sanorum similes; tantum ludunt lenius, & nonnulla alia leviora morbi stigmata gerunt. Et solo vere naturæ beneficio absque arte convalescunt, neque parentes, nutrices, aut adstantes facile sibi persuaderi patiuntur eos hoc morbo detentos fuisse. E contra, alii tam atrociter affliguntur, ut etiam optimis praesidiis ab imminenti mortis periculo vindicari non possint.

3^a Differentia est à morbi vehementia. 3 Differentia à
Hæc autem æstimatur ex violentiâ motus morbi, & naturæ remittentiâ, tam ex magnitudine pugne harum inter se. Morbus hic, licet alias fortis magnus sit, tardi tamen motus est, vixque, nisi febris aliûsve morbus urgens conjungatur, naturam ad violentiorem pugnam proritat. Utcunque tamen motus eius aliquando concitior, aliquando sogrior est; unde morbus qualemcunque differentiam mutuatur.

4^a Differentia est à viribus Infantis vel Pueri ægrotantis. Hæc æstimantur ex maiore vel minore præsentia earum quæ sunt secundum naturam. Huc spectat conditio temperamenti, spirituum inferiorum copia, & activitas, firmitas

firmitas tōni, vigor constitutionis vitalis et animalis, organorum structura. Nam prout hæc magis vel minus secundum naturam se habent, ita robustiores vel minus robuste æstimandæ sunt vires, et sec. eas morbus vel periculosior vel minus periculosus iudicandus. Juniores pueri ob hanc causam cæteris paribus periculosius laborant, quàm seniores.

Differen-
tia à Tem-
poribus.

5^a Differentia est à morbi temporibus. Atque hæc differentia quodammodo in concreto includit omnes præcedentes. Quicquid enim differentia cuius morbo accidit, necesse est id in aliquo morbi tempore accidere. Quatuor morbi *Tempora* à Medicis numerari solent; *Principium, augmentum, status, & declinatio*. Sciendum verò est Medicos paullo crassius in temporibus rerum distinguendis procedere, quàm Philosophos. Non enim restringunt principium morbi ad id punctum temporis, quo morbus incipit, sed extendunt id eò, quousque tanta alteratio morbi accidit, quanta certis ac sensui manifestis indicis dignoscatur. Etenim principium indivisibile non est tempus, quo actio medica perficiatur. Et quorsum utilis esset ea morbi temporum distinctio quæ in nulla ejus alteratione nobis notâ fundaretur.

Approba-
tio divisi-
onis Tem-
porum
morb.
Galen.

Recte ergo Galenus tempora febrium & inflammationum ex cognoscibili earum alteratione

ratione deduxit: principium nempe à cruditate materiae morbificæ; augmentum à manifesta ejusdem coctione; statum ab excretionem; declinationem à reductione reliquarum ad naturalem statum computavit. Atque hæc quidem tempora à cruditate & coctione &c. discriminata febribus & inflammationibus apprimè quadrant. Verum distinctio hæc temporum in multis aliis morbis non æquè feliciter succedit.

Ejusdem defectus notatus.

Natura enim in his non ità regulariter à cruditate ad coctionem, indè ad expulsiōnem, & demum ad reductionem progreditur, neque ex his morbi progressum certò & tutò dignoscere possumus. Aliæ igitur morborum horum alterationes clariores ac cognitū faciliores attendendæ sunt. Concedimus tamen hosce etiā morbos, ubi ad salutem terminantur, quatuor ista tempora, principium, augmentum, statum & declinationem percurrere. Verū ubi ad interitum aegrotantium tendunt, vix ad statum perveniunt, sed indices ad extremum usque vitæ diem augentur. Quare in his augmentum maximam latitudinem admittit, atque ulteriorem discriminationem seu subdivisionem meretur. Cum verò mediocri status morbi ejusdem generis sit quasi medius terminus inter principium & finem hujusmodi augmenti; commodè indè distinguere possumus *augmentum* in

Nova divisio augmenti.

in augmentum citra seu infra, vel ultra seu supra statum. Augmentum citra statum appellare possumus augmentum ceterum, seu inferius, vel augmentum simpliciter, cum non differat ab ipsa re isto nomine communiter recepto. Augmentum ultra seu supra statum, vocamus augmentum excrecens, excedens, vel transgrediens, item deploratum.

Duplex
declina-
tio.

Porro duos modos declinationis morbi observare licet. Prior legitimus, quando morbus simpliciter versus sanitatem declinat. Posterior verus, quando morbus remittens migrat in alium diversi generis. Atque ita quamvis in convalescentibus 4 tempora sint morbi tempora, in aliis tamen due esse differentie discerni possunt. Notandum tamen est hæc 6 tempora in eodem morbo & in eodem aegrotο nunquam inveniri, aut ubi idem specie morbus est, in diversis subjectis. Hæc jam ad præsentem affectum applicemus. Distinguis ergo 6 occurrere differentias hujus morbi respectu ejus temporum. Est enim in principio, & dicatur incipiens, in augmento, & dicatur confirmatus, in statu, & dicatur consistens, in augmento super statum, & dicatur deploratus, in declinatione verag, & dicatur declinans simpliciter vel remittens, in declinatione notha, & dicatur migrans in alium morbum. De quibus ordine proposito dicemus.

Differen-
tiz hujus
morbi sec.
tempora
proposita.

1°. Morbus Rachites vocatur *incipiens*, quando prima morbi rudimenta & quasi vè-
glia, licèt ea obscura, & quasi adhuc
latentia observantur, nondum tamen mani-
festa partium primò affectarum extenuatio
facta est.

2°. Morbus hic *confirmatus* dicitur, quan-
do jam evidens & manifesta extenuatio par-
tium primò affectarum facta sensibus occur-
rit. Atque hic videt lector nos non distin-
guere hæc duo tempora ex cruditate & co-
ctione, ast ex alia alteratione corporis, *viz.*
extenuatione in partibus primò affectis factâ.
Etenim ex cruditate & coctione nullo modo
discerni potest hujus morbi principium ab
augmento. Aliàs autem, quantum natura rei
patitur, libenter exemplum Galeni sequimur,
in quemadmodum ille ex manifesta coctione
augmentum à principio distinguit, ità quoq;
& nos ex manifesta alteratione, nimirum ex-
tenuatione in partibus dictis factâ, tempora
hæc in hoc affectu discriminamus.

3°. Morbus hic *in statu consistens*, seu *sta-
tum attingens*, is est, qui, ad summum suum
vigorem proventus, sistitur, & ad tempus
neque sensibilibiter augetur, neque imminui-
tur, sed sibi equalis permanet.

4°. Morbus hic *excedens statum mediocrem*,
sive *deploratus*, is dicitur, qui magnitudine et
vehementiâ superat ipsum ejusdem morbi
statum

statum in alio agroto mediocriter affecto, simulque continuè augetur, neque spes est quin indices auctus sit futurus ad extremum usque vitæ terminū. Ob quam causam eandem hæc morbi deplorata etiam cognominantur.

5°. Morbus hic dicitur *verè & legitime remittens seu declinans*, quando essentia eius sensim imminuitur, et signa ejus ac symptomata indies mitiora sunt.

6°. Morbus hic *illegitimè declinans, migrans in aliam morbum diversi generis* dicitur, quando ita essentia ejus, signaque, et symptomata minuuntur, ut in eorum locum nova et fortè graviora diversi generis subinde surrogantur. Hoc modo morbus hic migrare solet in Tabem, in febrem Hecticam, et fortè in lentam putridam; ut plurimum tamen idem morbus hos supervenientes ad interitum ægri usque concomitatur. Atque hæc dicta sint de differentiis hujus morbi ab essentia deductis.

Diff. 2
causis.

Morbus hic similiter *respectu causarum* in partes quasi dirimitur, scilicet in *morbum nativum, et adventitium*, seu *de novo contractum*. Porro morbus hic dici potest *nativus* duplici sensu: priori propriè, quando æger hoc morbo actu affectus nascitur; posteriori impropriè, quando æger non actu eo affectus in lucem prodit, sed dispositus solummodo à nativis principiis ad eum faciliè incurrendum.

lum. Si libeat lectori in memoriam revocare ea quæ suprà de causis hujus morbi ex parte parentum dicta sunt, differentia hujus fundamenta ac rationem faciliè percipiet, ut ulteriori ejus explicatione opus non sit: solum addimus hanc differentiam maximi esse usûs in prophylaxi, non tanti autem in therapeia. Morbus hic similiter merè adventitius est, qui, nullâ nativâ dispositione promotus, de integro, seu de novo post partum contrahitur: arque hic quoque duplex est, vel enim *aliu morbum antecedentem consequitur*, vel *ex errore in 6 rationem non naturalium usu immediatè producitur*. De utroque satis differuimus, ubi de causis hujus morbi post partum egimus, quò lectorem remittimus.

Denique morbus hic nonnullas differentias admittit *ex parte aliorum morborum, cum quibus in eodem subjecto complicatur*. Non expectandum, ut omnes morbos, cum quibus possibile est hunc morbum complicari, impresentiarum enumeremus: eos solos commemorabimus, qui frequentes huius morbi comites solent deprehendi. Ex his *alii dependentem quandam ab hoc morbo ejusve causis habent; alii nullam vel perquam exiguam, vixq; separatâ consideratione dignam*.

Prioris generis sunt *Hydrocephalus, dentitio, anæmia, asthma, phthisis, febris hæctica, febris lenta, typhica, ascites.*

Diff. 2
morbi
complicatis.

Hydrocephalus magnam obtinet affinitatem cum hoc affectu, cum hic etiam affectus molem capitis præternaturaliter auctum, affluxumque sanguinis debito uberiolem ad cerebrum ob artieriarum eò tendentium amplitudinem ut plurimum supponat. Atque hoc facile evenit, ut cerebrum sanguinis copiam oppressum nonnunquam necesse habeat permittere serosioiem ejus partem (quippe maximè permeabilem) in ventriculos suos & cavitatem intra meninges exsudare, adeoque cerebri hydropem producere. Verùm hoc hoc perpetuò contingit, ut suprà monuimus.

Dentitionis etiam mala nonnunquam huic morbo antecedenti meritò adscribuntur. Notum enim est hoc morbo affectis laboriosam dentitionem plerunque contingere, ipsosque dentes frustulatim excidere. Hoc autem vitium suprà ad inæqualem partium nutritionem retulimus, ubi plura de eo videantur. Notandum interim est laboriosam dentitionem posse etiam hunc affectum præcedere, & ejusdem subsequens esse causam, ut suprà quoque ostendimus.

Asthma similiter huic morbo familiariter supervenit, quòd sanguis in transitu suo per partes 1ª affectas nonnihil refrigeratus, crassior, viscidior, torpidiorque redditus, non semper perfectè corrigatur ante ejus reditum ad dextrum ventriculum cordis. Unde à dextro

extro ventriculo per venam arteriosam in substantiam Pulmonum ineptior ad transitum refunditur, facileque eo nomine obstructions illic frequentes, durosque tumores, asthma, nonnunquam inflammationes, abscessus, ulcera & phthisin, hydropem Pulmonum, febrim Hecticam, aut etiam lentam craticam infert.

Ascites etiam huic morbo interdum comes est. An ex copioso affluxu sanguinis ad viscera abdominis, nondum audemus certo statuere. Certum tamen est affluxum sanguinis ad hunc ventrem satis copiosum & contrarium esse in hoc morbo. Hepar enim magnum est, reliquaque viscera potius pleniora quam macilentiora debito deprehenduntur. Unde fieri potest, ut serosa exsudatio e visceribus plenitudine oppressis in cavitationem abdominis excitetur; sed hoc minus confidenter asserimus, quippe qui nondum in hac re nobis ipsis satisfecerimus.

Possunt tamen hi memorari morbi puerili aetati accidere absque Rachitide praecedente, & causae esse ejusdem supervenientis. Quin & insuper possunt huic morbo supervenire ab aliis causis, puta erroribus regiminis sanitatis: quamvis etiam in hoc casu effectus hic forte ex parte reus esse possit, si praecesserit. Atque haec de morbis complicatis prioris generis.

Posterioris autem, qui nempe nihil ad parum saltem dependentiæ ab hoc affectu habent, sunt *febris maligna*, *lues venerea*, *scorbutus*, *struma*.

1° Certum est *febrim malignam* huic morbo supervenire posse, quod ea à contagio plerumque producat, à quo affectus hic præsens infantes immunes non præstat. Tantum addimus *febrim* hanc raro, aut nunquam originem suam huic morbo debere.

2° *Lues Venerea* si forte cum hoc affectu complicetur, vel à nutricibus per contagium, vel à parentibus hæreditario jure derivatur. Est enim morbus ab hoc plane distinctus, nihilq; propè commercii cum eodem habet.

3° *Scorbutus* cum hoc affectu interdum conjungitur. Estque vel *hæreditarius*, vel forte etiam in tam tencillâ constitutione per *contagium contractus*, vel denique *de novo ex malo regimine infantis*, & imprimis ex *inclementia aeris & loci, ubi educatur, productus*. Vix enim majorem habet cum hoc affectu cognationem quam cum cæteris aliis morbis longioris durationis, in quibus similiter tractu temporis, sanguis hoc peculiare inquinamentum ut plurimum contrahit. Id tamen concedendum est, propter averfationem motus & exercitii, affectum hunc plusculum ad *scorbutum* disponere.

4° Et ultimò *strumosa affectio* aliquando huic

huic associatur. Sed credibile est eam plus debere aliis causis sibi propriis, quam huic morbo præcedenti. Quamvis non diffiteatur huic aliquam invadendi occasionem posse ei subministrare, quatenus hic crassiores & viscidiores humores reddit.

Nonnulli fortè alii morbi cum hoc interdum complicantur; verum cum ii rarissimi sint, & vixdum in certam nostram observationem venerint, eos impresentiarum præterimus, & ad signa morbi, tum differentiarum proximo loco progredimur.

C A P. XXI.

Signa morbi Rachitidis & 1° Diagnostica.

Signa huius morbi distinguimus in tria capita. 1° Continet ea signa, quæ ipsius effectus præsentiam demonstrant, & appellantur *Auxymetria*. Secundum continet ea quæ distinguunt inter se morbi differentias, & vocantur *Diagnostica*, sive *discrepantia*. Tertium complectitur signa, quæ præsagiunt morbi eventum, dicunturque *Prognostica*. Hoc capite de diagnosticis agendum.

Signa *Auxymetria* dividimus in *naturæ* & *artificialia*. Atque hic videntur Autores medici paullo strictius, quàm necessitas natura

Signum
Pathogno-
monicum
latius ex-
plicatur.

re rei requirit, signum *pathognomicum* definire. Volunt enim esse *inseparabile* & *proprium* quarto modo; *convenire*, scilicet, *omni*, *soli*, & *semper*. Equidem omnino concedendum est, signum ita inseparabile, sive proprium quarto modo, esse secundum maximè proprium sensum, signum *pathognomicum*. Nam sive præsens id, sive absens sit, semper demonstrativè significat: præsens quidem præsens morbi speciem certò testatur, absens eam morbi speciem abesse demonstrat.

Venim, cum perpendimus quàm raro hujusmodi signa occurrant, & quàm angustii propterea usus sit futura earum notio sic restricta; de vocis usitatâ significatione ampliandâ cogitare inducimur. Licet enim veteres, ut huic defectui subvenirent, *pathognomicum* in locum veri unius pathognomnici strictè dicti substituerint, atque nosmet ipsi eandem *pathognomicum* lubentissimè recipiamus & comprobemus, cum tamen ea ipsa *pathognomicum* rarò ab ipso initio morbi appareat, & per consequens rarò sit signum *inseparabile*, necessario sequitur eam ipsam quoque rarò officio signi, *quarto modo proprii*, defungi posse, adeoque hanc etiam notionem ad angustio-rem usum esse redactam. Cogimur ergo ut huic incommodo plenè subveniamus, non-nihil extendere significationem signi pathognomnici, ita tamen, ut de valore & cer-

certitudine significandi nihil remittamus.

Definimus itaq; signum Pathognomonicum
 esse quid apparens vel circa agrotum, quod certò
 & infallibiliter morbi speciem demonstrat. Atq;
 in hoc extenso sensu dividi potest in insepara-
 bile sive proprium quarto modo, & separabile sive
 proprium tantum secundo modo, nimirum quod soli
 uni morborum speciei competit, licet non semper. Si-
 militer & syndrome pathognomonica in 2 species
 predictis respectivè analogas dirimatur. Ali-
 quando enim hæc cum ipso morbo incipit, &
 cum inseparabiliter ad extremum ejus terminum
 concomitatur. Ità dolor lateris punctorius,
 febris acuta, respiratio difficilis & tussis, si
 collectivè sumantur, syndrome quidem sunt,
 at quæ uni simplici pathognomónico primi
 generis, proprio scil. quarto modo, æquivaler,
 & pleuritidem à principio ad finem usque in-
 separabiliter comitatur. Aliquando verò
 non statim ab initio morbi completa est syndrome,
 postea tamen aliis signis supervenientibus perse-
 cuta fit, morbiq; speciem infallibiliter denunciat.
 Ex. gr. In variolis, incipiente jam morbo,
 syndrome ipsa adeò incompleta est, ut non-
 dum morbi speciem certò determinet: po-
 stea verò erumpentibus sparsim in cute ex-
 anthematis ad maturationem tendentibus,
 consummatur syndrome, speciesque morbi
 extra dubium posita est.

Quod autem signum uni soli morbo (licet
 non

non quarto modo) proprium, five id solita-
 rium & simplex sit, five ex syndrome con-
 statum, sufficiat, quando adest, conficere
 signum verè pathognomonicum, ex eo li-
 quer, quòd, quando adest, æquè certò ac
 infallibiliter morbi speciem designet, ac ip-
 sum signum quarto modo proprium. Quod
 enim uni tantum speciei convenit, quando
 adest, præsentiam istius quoque speciei ne-
 cessariò infert. Licet ergò signum 2° mo-
 do proprium inseparabile non sit, & ubi
 abest, non concludat de absentia morbi,
 quemadmodum signum 4° modo proprium,
 quando tamen adest, ejusdem est cum eo
 valoris ac certitudinis, ut diximus. Medici
 enim ex certitudine significandi æstimant
 dignitatem signi. In eum quippe finem
 morbi signa querunt, ut in certam ejus no-
 titiam deveniant. Cùm ergò signa 3° modo
 propria æquivalent quoad certitudinem,
 quando adfunt, signis 4° modo propriis, et
 sub extensa signorum pathognomonicorum
 significatione hinc complectemur.

Dicas hoc modo multa signa *incomparabilia*
ad quodvis signum reduci, & cum iis confundi.
 Esto: modò infallibiliter morbi speciem
 designent. Digna enim sunt, quæ hoc modo
 ab aliis epiphænomenis segregentur, neque
 ulla hinc confusio in artis semelioticæ metho-
 do sequetur, sed potius valor & dignitas
 signo-

signorum facilius & apertius indè notabi-

De signis *crassitudinis*, sive *assidentibus*, nihil scire alicujus momenti habemus, quod præmoncamus, quin rectè ad signa ipsa in ordinem redigenda procedamus. Verum non hic expectanda est exacta aliqua methodus, cum signa plerumque è tam variis fontibus promanent, ut vix in accuratum ordinem sese cogi patiantur. Quare, ut ea quæ cognata sunt naturæ juxta se invicem constituantur, ad sequentem qualemcunque methodum signa hujus morbi reduximus. Proponemus ergo

1° Signa, quæ ad actiones animales spectant.

2° Quæ spectant ad irregularem nutritionem.

3° Quæ respirationem respiciunt.

4° Quæ ad vitalem influxum pertinent.

5° Quæ quadam & extraceras classes.

Valorem signorum singulis titulis subjun-
gimus.

1° Signa diagnostica ad actiones animales spectantia. Hæc sunt 1° *laxitas & mollities* partium. 2° *Debilitas & languor*. 3° *Ignavia* & *torpor*.

1° *Laxitas* quædam & *mollities*, si non *accidit*, omnium partium primo affectarum in hoc affectu observari solet. Cutis tactu mollior, & ut plurimum levior deprehenditur, caro musculosa minus rigida & firma;
arti-

articuli faciliè flexiles sunt, sæpèque corpori sustinendo impares; unde erecto corpore antrosum id, vel retrorsum, dextrorsum vel sinistrorsum nonnihil inflectitur.

2° *Debilitas* quædam & *languor* sive *enervatio* omnibus partibus motui inservientibus accidit. Debilitas hæc multum dependet à laxitate, mollitie, & flacciditate partium jam jam dictis, quo nomine ea signa huic præmisimus, ut & hoc ignavia ac torpori proximè enumerandis, quæ multum debent tum laxitati & mollitici. Porro debilitas hæc incipit ab ipsis primis morbi rudimentis. Si enim intra primum ætatis annum, aut circiter, pueri hoc morbo infestentur, tardius solito pedibus insistant præ ista debilitate, & plerumque prius loquuntur quàm incedunt, quod vulgò apud Anglos mali ominis haberi solet. Sin, postquam ambulare cœperunt pueri, hoc affectu corripiantur paullatim infirmius pedibus insistant, atque inter incedendum sæpius vacillant, levique de causa titubant, aut etiam cadunt; neque æquè diu se pedibus sine interpositâ sessione sustinent, aut æquè alacriter se motitant. Demum multum aucto morbo destituuntur planè usu pedum, immo vix sedere possunt erecti, collumque debile ægrè, aut non omnino onus capitis sustinet.

3° *Ignavia* quædam & torpor statim ab initio

initio morbi artus invadit, sensimque auge-
 tur, ut magis magisque indies omnem mo-
 tum averſentur. Juniores pueri qui adhuc
 ulnis nutricum gestantur, si quando latentur,
 non æquè profusè rident, neque tanto
 cum vigore excitant se, artusque vibrant ac si
 è tractantium manibus exsilire gestirent: irati
 etiam non ità ferociter calcitrant, neque tan-
 tà cum animositate plorant ac solent sani co-
 etanei. Grandiores facti, jamque pedibus
 commissi minùs alacriter hinc indè cursitant,
 citius defatigantur, potiùsque sedentes quàm
 pedibus insistentes ludere amant, neque se-
 dentes quidem cum vigore corpus suum
 erigunt, sed id inclinantes modò antrorsum,
 modò retrorsum, modò ad alterutrum latus,
 querunt sustentacula, quibus recumbentes
 ignaviæ suæ auxilium præbeant. Jactatio-
 ne corporis ab aliis præstità motùque vio-
 lentiore non perinde ac alii pueri oblectan-
 tur, immo prævalente morbo omnem jacta-
 tionem averſantur; tum plorantes non vehe-
 mentiore aliquò lusu, aut molli placidàque
 tractatione & quiete placantur. Interim nisi
 alius aliquis morbus, symptòma, vel causa
 morbifica interveniat, moderatè tum dormi-
 unt, tum vigilant, ingeniosi sunt, non stupidi,
 immo præcociſ solent esse ingenii, nisi aliud
 quid obſtet. Vultum videre est magis com-
 positum & severum, quàm ætas postularet,
 ac

ac si in rem aliquam seriam meditabundi
essent.

Signa hæc simul sumpta, nisi ab evidenti
lassitudine progressa, aut à primario aliquo
cerebri affectu proveniant (quod certè ra-
rissimè in hac ætate contingit) sufficientem
huius morbi, ~~quod eorum~~ primi
generis constituunt, & ubi simul adsunt, mor-
bi præsentiam; ubi simul absunt, morbi essen-
tiâ certò attestantur Si quando verò lassitudo
sive febrilis, sive alia similia signa proferat,
facile ab his distingui possunt, tum quòd
causæ lassitudinis præcesserint, tum quòd
signa inde orta subito effulgeant, citòque e-
vanescant; in hoc affectu verò signa sensim
ingruunt, permanentque, aut ulterius indies
intendantur. Primarii autem cerebri morbi
suis signis innotescunt.

*Aque hac de signis, quæ ad actiones anima-
les spectant.*

*Signa quæ spectant ad irrationalem
partium nutritionem.*

Suprà monstravimus quanti momenti sit
discretio, sive inæqualis nutritio partium in
hoc affectu, hic ergò signa ab eadem magnè
ex parte pendentia prosequemur, eaque
uno quasi intuitu conspicienda præbebi-
mus.

1°. Occurrit æquus iusta major, facies quon-
plenus

plenior & floridior, si conferatur cum cæteris corporis partibus. Licet autem signum hoc præsupponat aliqualem motum morbi antequam elucescat, adeò tamen obscurus est morbus ante ejus apparitionem, ut vix perceptibilis habeatur: à primo ergò ferè principio signum hoc plus minus. se ostendit, & ad exitum usque morbi continuatur, nisi forte aliunde istarum partium colliquatio superveniat, ut suprà monuimus.

2^a. *Partes carnosæ*, imprimis *musculosæ infra caput*, quas inter primò affectas suprà numeravimus, in progressu morbi magis magisque *indies atteruntur, extenuantur, macièque conficiuntur*. Hoc signum non statim à morbi initio elucescit, quòd notabilem morbi motum priusquam evidenter appareat, prærequirat, certissimè tamen, tractu temporis, in conspectum venit, morbumque ad extremum terminum, seu ad vitam, sive ad mortem comitatur; optimèque motum ac gradum morbi ex incremento suo demonstrat. Porro hoc signum cum priori junctum constituit signum saltem pathognomonicum secundi generis, sive huic morbo soli proprium; & ubi simul adsunt, infallibiliter denotant morbi præsentiam, licet non æquè significant eundem abesse, quando absunt.

3°. *Protuberantia* quædam & *modi circa nonnullas articulos*, maximèque *in carpis conspicuæ*

spicue, paullo minus in *salis* observantur. Si-
miles quoque tumores in extremitatibus costarum,
quibus cum sterni cartilaginibus commit-
tuntur, cernuntur. Notavimus supra in ob-
servationibus anatomicis tumores hosce non
in partibus, aut in ipsis ossibus sitos esse; licet
hæc consideratio, cum ex se vix satis inno-
tescant, eos ut signa vix tangat. Hoc signum
quoque aliqualem motum morbi supponit,
neque à principio principiante emergit, prius
tamen se conspiciendum præbet quam nota-
bilis partium extenuatio. Ubi verò adest,
pathognomonicon secundum generis conficit,
certoque morbi speciem significat.

4°. *Ossa nonnulla incurvantur*, præcipue
ossa Tibiæ & Fibulæ, hinc *ossa Ulnæ & Radii*,
sed paullo minus & infrequentius; aliquando
etiam *ossa femoris & humeri*. Porro nonnun-
quam decurtatio quadam ossium deficientisque
eorum accretio secundum longitudinem observatur.
Suprà, ubi vitiorum organicorum rationem
reddidimus, hoc, casu, planè omissum fuit.
Videtur autem hic affectus ab eadem irregu-
lari nutritione dependere, quatenus nempe
alimentum intus assumptum ossa sec. latitu-
dinem sive crassitiem, magis quam sec. lon-
gitudinem adauget. Hinc nonnulli pueri
affectu hoc diutius afflicti Pumilioes fiunt.
Huc fortè referri potest *plica illa in carpo*,
quod cutis forsan sec. longitudinem magis
nutri-

nutriatur & excreseat, quàm ossa Ulnæ & Radialis, unde necesse est eam sese in plicam quandam & rugam in carpis contrahere. Demum irregularis quedam ossium capitis protuberantia, maxime ossis frontis antrosum, huc quoque referri potest. Spectat enim ad commune genus vitiatae figuræ ossium eorumque *deformationes*. Videtur autem hæc in osse frontis evidenter pendere à liberaliori nutritione istius ossis in ambitu suo, quo cum ossibus sincipitis committitur, futuramque coronalem constituit, quàm in partibus ejusdem anterioribus. Hinc enim necesse habet antrosum protrudi. Et facilius quidem istic liberalius nutritur, quòd hoc os versùs futuram in pueris cartilagineum sit. Atque hoc etiam, quòd nuperrime tantum observavimus, superius, ubi de vitiis organicis egimus, prætermisum fuit.

3°. Dentes tum tardius, tum molestius erumpunt, levi occasione vacillant, aliquando nigrescunt, aut etiam frustulatim excidunt. In horum locum plerumque novi tardè ac laboriosè succrescunt. Hoc genus signi, ut & illud in priori articulo notatum, ad *ovis præsentia* referri potest, quòd neutrum horum vel perpetuò adsit, vel, ubi adest, certò morbi præsentiam confirmet.

Conjectarunt aliqui ossa in hoc affectu interdum esse flexibilia instar cææ, sed nos

nusquam id vidimus, neque ab oculato teste fide digno relatum audivimus. Quare ut fabulosum hoc signum planè rejicimus.

6°. *Pectus in ulteriori morbi progressu, à lateribus angustius redditur, antèriùs acuminatur,* ità, ut non incommodè comparetur figura carinæ navis inversæ, aut pectoris caponis. In medio enim utrinque in cacumen quasi compressis lateribus assurgit. Si quis quærat an signum hoc huic morbo soli proprium? Respondemus, fieri quidem posse in atrophâ aut phthisi ut pectus parùm augeatur, minùsque quàm aliæ corporis partes, adeoque reddatur angustum: verùm quoad figuræ mutationem, absque *ἀνογότερίᾳ*, ea ipsâ viz. quæ huic affectui propria est, vix contingere posse. Quare hoc quoque signum quando adest, licet seriùs invadat, pathognomonicum secundi generis reputamus, quòd scil. ubi adest, certò morbi speciem ostendit, quamvis non è contrâ. Atque hæc de signis quæ spectant ad inæqualem nutritionem.

Signa quæ respiciunt Respirationem.

1°. Huc referri potest *angustia pectoris* modo memorata, de qua tunc fusiùs egimus.

2°. *Subtumida quedam Abdominis repletio, & hypochondriorum tensio;* quæ liberum motum diaphragmatis deorsum, atque adeò respirationem nonnihil impedit. Notandum tamen

tamen est Abdomen & hypochondria quoad partes externas satis macra & extenuata apperere, ab intus verò, ab iis nimirum quæ in Abdominis cavitate continentur, intumescere, unde plenitudo hæc atque tensio exurgit. Tumor hic partium à flatulentia ventriculi & intestinorum, partim à magnitudine Hepatis aliorumque viscerum provenit. Aliquando etiam huc conspirat serosa exsudatio in cavitatem Abdominis, Ascitem invadens. Hoc signum perpetuò ferè adest, neq; tamen pro pathognomonico habendum, cum multis aliis morbis sit commune.

3°. *Tussis* frequenter in hoc affectu adest, tum *respiratio difficilis*, multaque alia *pulmonum vitia*, ut & *eorum infarctus*, *tumores duri*, *abscessus*, *inflammationes*, *eorum coalescentia cum pleura*; & similia: Hæc tamen vix inter signa recenseri debent, quod per se non satis evidenter in sensus (dum vivunt ægri) incurrant.

4°. Pueri hoc morbo afflicti sæpe *lateralem decubitus modo dextrum modo sinistram aver-*santur, aut saltem ægrius ferunt, nimirum vel ab coalescentiam pulmonum cum pleura, vel tumorem in adverso latere, supino verò decubitu ut plurimum delectantur. Atque hæc signa etiam simul sumpta pathognomonicum nequius generis efficiunt, sed *tumiditas oratantum* sunt morbisque aliis communia.

Signa quæ spectant ad vitalem influxum.

1° *Vena & arteria in partibus primò affectis graciliores sunt debito, minúsque conspicua quàm in emaciato corpore expectares. In facie verò (habito respectu prædictæ gracilitatis in aliis partibus) excedunt proportionem debitam. Hoc signum fortasse pathognomonicum est, quamvis observatu difficile, necdum nobis satis exploratum.*

2° *Pulsus in carpis, tum aliis partibus primò affectis exilis est & debilis, alioquin fortè moderatus, nisi unà febris adfuerit.*

3° *Ligatura moderata supra cubitum aut genu injecta, non æque citò partem infra seu extra ligaturam sanguine turgidulam & coloratam reddit, ac solet in aliis pueris sanis coataneis.*

Signa quadam vaga.

1° *Appetitus cibi & potus vel moderatus, vel iusto debilior est, nisi febris fortè adfuerit.*

2° *Excrementa tum alvi, tum vesicæ, sanorum ferè similia sunt, nisi alius morbus prohibuerit.*

3° *Observatum est hoc morbo laborantes dulcia, ut syrupos, tum belluria, multo sacch. aut melle condita (quæ aliis pueris in delitiis esse solent) averfari: fortè hæc iis quoque noxia sunt, quemadmodum & scorbuticis, quod humores incrascunt.*

4° Observârunt aliqui se pueros nonnul-
los hoc morbo affectos *ponderosiores* depre-
hendisse, quàm alios ætate & staturâ pares.
Si hoc itâ se habeat, tribuendum id est partim
facilitati, partim inæqualitati nutritionis
osseï generis in hoc affectu. Exenim cûm
auctum hoc pondus carnibus adscribi vix
possit, quippe quæ hîc extenuatæ sunt, videtur
id osseo generi attribuendum, cûmque ossa in
hoc morbo nondum observata sint sec. longi-
tudinem præter modum excreescere, restat,
ut id eorum crassitie superflue auctæ impu-
tetur. Hæc etiam signa communia sunt, ne-
que digniorem æstimationem merentur. At
hæc de diagnosticis, sequantur diacritica.

CAP. XXII.

*Signa differentiarum Rachitidis, sive signa
eius diacritica.*

EIdem methodo hîc insistendum videtur,
quam suprà proposuimus, ubi de diffe-
rentiis egimus, quarum signa hîc quærimus.
Suprà 5 differentias ab ipsa morbi essentiâ
diduximus. 1^a Erat à partibus essentiæ se-
cundariæ separabilis præsentibus vel absen-
tibus. Verùm hujus differentiæ signa nulla
alia exspectanda sunt præter ipsas partes præ-

sentes vel absentes, quae ipsae per se in sensus iocurrunt, & propterea inter signa diagnostica capite praecedenti classe secundâ adnumerantur.

2^a Differentia erat à magnitudine morbi. Hujus indicia sunt *plura & graviora, vel pauciora & mitiora symptomata & signa praesentia*, nempe ex diagnosticis suprà descriptis petita.

3ª Differentia à vehementia desumpta erat, hæc distinguitur ex *tardiore vel concitatioris incremento signorum diagnosticorum*.

4ª Erat à viribus aegrotantis. Virium aestimandarum rationem suprà exhibuimus: morbi verò differentia hinc orta respicit *periculum*, ideòque ejus signa ad prognostica referimus.

5ª Differentia ducebatur à morbi temporibus; quo respectu sex hujus morbi diversas phases suprà enumeravimus: scil. *principium, augmentum, statum, augmentum supra statum, declinationem veram, declinationem notham sive migrantem in alium morbum*.

Sciendum est principium hujus morbi præter signa hoc tempus ab augmento determinantia, requirere etiam quædam peculiaris signa praesentiae ipsius morbi: Est enim tempus maximae obscuritatis, quo morbus quasi delitescit, neque ex signis diagnosticis suprà relatis ab inexperto vel parùm attento medico

dico faciliè deprehendi potest. Per hoc quippe tempus plurima diagnostica prædicta nondum in apertum erumpunt; & quæ se produnt, obscuriora tantum adhuc suâ vestigia observanda offerunt. Postulat ergo hujus temporis indicium peculiarem collectionem signorum primò apparentium, eorūque accuratam considerationem; reliqua verò tempora, præter signa diagnostica suprà data, solâ indigent discriminatione inter se, quæ levi negotio perficitur. Quare primo loco signa præsentiae hujus morbi adhuc incipientis hic exhibenda, indeque discriminationis ejus ab augmento.

Signa præsentis morbi rachitis in principio adhuc existentis.

1^a Diligenter attendendum est ad 3^a signorum genera superius actionibus animalibus adscripta: laxitatem nempe & mollietatem partium, debilitatem & languorem, ignaviam & torporem. Hæc quippe subobscurè & remissioni gradu statim à principio principiante (ut loquuntur) advertenti observanda se præbent.

2^a Aspiciendus est color, cum habitus capitis & faciei in relatione ad artus. Si enim color cum habitu illis floridior sit quàm his, validam suspicionem hujus morbi radices jam agentis exhibet. Licet enim moles capitis

evidenter aucta partiumque affectarum manifesta extenuatio antequam appareant considerabilem morbi motum tempusque praequirant; à principio tamen differentia quaedam ratione caloris & habitus harum partium inter se collatarum ab accurato inspectore notari potest.

3° *Observandi sunt carpi & extremitates costarum.* In carpiis quippe ante finem principii quaedam nodorum rudimenta ut & plicae se ostendere incipiunt, similiterque nodi in extremitatibus costarum.

4° *Subtremida quaedam plenitudo & tensio ventris* maximè circa hypochondria statim à principio occurrit. Magnitudo enim ventris cum magnitudine pectoris collata iustam excedere comperitur.

Atque haec quidem signa simul sumpta praesentiam morbi etiam in ipso principio, certo demonstrant. Si verò eodem tempore nulla notabilis seu manifesta partium 1° affectarum extenuatio appareat, eo ipso ab ejusdem augmento clare discriminatur. Haec de principio.

Reliquorum temporum signa ex ipsorum temporum descriptionibus supra datis inter se nullo negotio distinguuntur, cum tamen ea huc spectent, verboque expediri possint, non gravabimur ea obiter annotare.

In augmento omnia signa quae in principio apar-

apparuerant intensiora & evidentiora se præ-
sent, pluraque alia tum graviora indices ac-
cumulantur. Distinguitur hoc tempus, ut
dictum, à principio ex manifesta extenuati-
one partium primò affectarum jam factâ, à
statu verò ex continuâ aggravatione sympto-
matum & signorum dictorum.

In statu signa ac symptomata gravissima
& maxime obvia adfunt, durante verò hoc
tempore ab ulteriori manifesto seu incre-
mento seu decremento cessat.

In augmento supra statum signa & symp-
tomata tum ratione magnitudinis ac vehemen-
tia, tum ratione dejectionis virium superant
suam conditionem, quam in statu mediocri habent,
neque interim indices in deterius vergunt, qui-
bus respectibus hoc tempus distinguitur tam
ab augmento ordinario, quam à statu me-
diocri.

In declinatione verà simplex quadam re-
missione symptomatum ac signorum ad integram
sanitatem tendens affulget, nullis interim sig-
nis apparentibus alterius cujusdam morbi
ingruentibus.

In declinatione nothâ e contrâ, cum re-
missione symptomatum & signorum huius morbi
involvuntur alia novi morbi successuri, quæ
variantur pro variâ ejus conditione, & ex suis
fontibus petenda sunt, neque hic expectan-
da. Porro si quæ specialia signa cujusvis
horum

horum temporum occurrant, quæ ad morbi eventum spectant, ad prognostica reservanda sunt. Atque hæc de signis differentiarum hujus morbi ab essentiâ deductis.

Differentiæ causarum, morbum in *nativum* & *adventitium* distinguunt, & *nativum* quidem in *proprie* & *minus proprie* sic dictum. Morbus *proprie* natus dictus, cum ab ipso partu supponatur actu præsens, non alia requirit signa quàm *diagnostica superiori capite recitata*. Siquidem illa statim à partu apparentia morbum *proprie* nativum adesse demonstrant.

Sic verò illa signa non statim à partu appareant, dispositio tamen nativa ad morbum facile incurrendum ab ortu adfit, quæ postea in actum erumpit, morbus inde productus *nativus* quoque (licet *minus proprie*) nuncupari potest, propter illam à nativo vitio dependentiam. Morbus hoc sensu *nativus* alia signa, quàm quæ suprà referuntur, postulat, quibus distinguatur ab eodem morbo plane *adventitio*, quæ jam damus.

Signa morbi nativi improprie sic dicti.

1° *Valitudinaria debilisque constitutio; & morbi parentis variisq; vel alienutrimque intermperies frigida & humida; cacochymia præsertim pituosa, cachexia, hydrops, vel atrophia & phthisis, vel gonorrhæa, fluxus albus,*

lucis

lues venerea, scorbutus, similisque affectus.

2° *Segnitie & sedentaria parentum vita molliorisque.*

3° *Erroris matris tempore imprægnationis; quæ omnia fusiùs suprà de causis hujus morbi ad parentes spectantibus prosecutimur.*

4° *Debilitas ipsius infantis recens nati quando ea à labore parturitionis non provenit.*

5° *Invasio morbi ante exactum primum ætatis annum. Hæc enim arguit naturam aliquam ad eundem dispositionem.*

6° *Si fratres vel sorores seniores eodem morbo priùs correpti fuerint. Tum quippe suspicari licet labem à parentibus contractam esse.*

7° *Si nullus alicujus nota error in tractatione infantis post partum, atque ante præsentis morbi invasionem commissus fuerit. De quo suprà capite de causis post partum.*

8° *Si morbus hic non supervenerit alteri prægresso qui aptus est hunc post se relinqueret. De ejus generis morbis suprà quoque disseruimus.*

Signa morbi noviter & ex integro post partum contracti contraria propemodum sunt & levi idcirco pede percutienda.

1^a *Si morbus nulli infirmo seu morbosa constituitur parentum, aut eorum viâ generi,*
aut

aut erroribus, imputari possit.

2° Si nulla debilitas statim à partu apparuerit.

3° Si morbus post sesquiannum ætatis coeperit.

4° Si fratres aut sorores à morbo immunes fuerint.

5° Si notabiles errores post partum in tractatione infantis commissi fuerint.

6° Si morbus aliquis præcesserit, cui suspicio est hunc insequentem adscribi posse. Hæc signa si vel omnia vel plura confluant, satis testantur morbum hunc non labi alicui nativæ, aut erroribus postea commissis attribuendum esse. Atque hæc de differentiis hujus morbi ex parte causarum.

Denique differentiæ quædam huic morbo accidunt propter alios morbos, cum quibus fortè complicetur: in quo casu præter signa diagnostica suprà enumerata, alia insuper desiderentur quæ morbo complicato in specie sunt propria. Non tamen accurata horum descriptio hic expectanda est, cum eadem ferè sint quæ à scriptoribus practicis passim istis morbis tribuuntur. Sed cum aliqui morbi frequentius quàm alii hunc comitari soleant, eorum signa breviter innuimus.

1° Ergò *Hydrocephalus* cum hoc affectu complicatus aliquando nullis signis, ut innotescat, opus habet; sed ex se satis superque mani-

manifestus est, nempe vel ex ipsa enormi capitis magnitudine, vel ex aqua exterius sub Pericranio contenta (quod tamen rarissime contingere putamus) vel insigni suturarum hanc aqua in capite conclusa duram matrem inter suturas attollem, ita, ut tumor mollis & aquosus in ossium interstitiis exterius tactu percipiat. Aliquando hydrocephalus obscurior est, signaque, quibus indicetur, postulat. 1° Ergo omnes sensus cum exteriores tum interiores hebetiores sunt, quam alias in hoc affectu esse solent. 2° Moles capitis aliquando major quoque est quam alias. 3° Sutura in locis consuetis vel magis dehiscunt, vel tardius solito clauduntur. 4° Os frontis antrosum magis prominet, reliquaque ossa capitis quasdam inequalitates & protuberantias solito majores pra se ferunt.

2° Dentitionis mala conjuncta dignoscuntur, 1° Si solenne dentitionis tempus instet aut jam advenit; Hinc quippe suspicio aliqua ingruit laboris alicujus inde provenientis. Tempus hoc septimo à partu mense incipere solet, & ad sesquiannum ætatis protendi, & ultra, ubi tardius dentitio procedit; quod in hoc affectu frequentissime accidit; terminatur autem ubi numerus dentium completus apparet. 2° Pueri ad dolorem mulcendum digitos frequenter in os indunt, secundum illud quod communi verbo dici solet, ubi dolor

ibi

ibi digitus. 3° Albicant gingivæ eâ parte quâ dens erupturus est, & ad tactum plusculum calent. 4° Dentes prodeuntes aliquando nigrescunt, aut vacillant, aut etiam frustulatim excidunt. 5° His adde vigilias, alvi profluvia, febres, convulsiones, quæ tamen fortuita sunt symptomata.

3° Asthma ex ipsâ spirandi difficultate, quando ea non provenit à tensione & repletionem infimi ventris, percipitur. Si verò una adsit tumor, abscessus, vel Empyema, idque in altero latere pulmonum, agrè ferunt decubitus in adversum latus; fin in utroque, supinum aut erectum decubitus expetunt. Idem plerunque accidit in inflammatione cum coalescentia Pulmonum cum pleura, ut & in pleuritide, sed additis tunc febre acutâ, tussi & sputo sanguine in Pleuritide insuper dolore lateris pungente. Phthisis innotescit ex diuturna tussi, sputo globoso & aliquando purulento (etsi Pueri rarius expuant, quòd materiam tussi in os elevatam per Oesophagum deglutiant) item ex febre putridâ conjunctâ & ex festina partium eliquatione. Ascites deprehenditur ex mole Abdominis præter morem autâ.

4° Febris Hæctica se prodit ex calore continuo, æquiori paullo illo qui in Ephemera solet esse præsertim circa arterias, & auctiori post assumptum cibum, item ex rapidiori partium consumptione; putrida cognoscitur ex urina in principio

capio crudâ, deinde magis coctâ, tum etiam ex calore ejus justo intensiore. Adhæc, si intermit-
tus fuerit, ex inæqualitate caloris, frigentibus
nampe extremis in principio, postea plus satis in-
calescentibus; item ex Paroxysmis sive statis sive
intersticiis; tandem ex Pulsu contractiori incipi-
ente Paroxysmo, postmodum auctiori debita.
Continua Febris ex intenso continuoque calore,
tum siti, oris scabritie, linguaque colore mutato,
& similibus.

5° Lues venerea conjuncta indicatur, si Pa-
rentum alteruter aut nutrix prius infecti fuerint,
si ulcera in Capite, Ore, ac Naribus, aut pustu-
la eminentes vel crustosa exorta fuerint, præser-
tim quæ ordinariis remediis non cedunt: si tumo-
res duri, aut nodi ossa carie fœdantes in digitis,
tibiis, aut aliis partibus apparuerint; si dolores
& inquietudo nocturno tempore acerbiores agrum
insestaverint; si bubones obliqui in inguine ex-
orti fuerint.

6° Scorbutus cum hoc affectu complicatus
hæc signa habet. 1° Utrouque affectu laborantes
agrius purgationes ferunt; solo verò Rachite
afflicti easdem facile tolerant. 2° Exercitiis
violentioribus multum læduntur, neque omnino
ea ferre possunt. Et si autem in hoc affectu
solo, ignavia quædam & averratio exerci-
tii adsit; non tamen ab exercitio manifestè
aut saltem non æquè manifestè læduntur, nisi
scorbutica affectio simul conjuncta sit. 3° Ad
motum

motum quemlibet concitatiorem magnâ difficul-
tate spirandi laborant, doloribus variis per ar-
discurrentibus vexantur, quos ploratu exprimunt,
pulsus frequentior & inaequalior fit, aliquando
palpitatio cordis, aut etiam Lipothymia supervi-
nit, & hac ferè solâ quiete, placido nempe decu-
bitu, citò mitigantur, vel etiam planè sedantur.

4° Frequenter Gingivarum tumores adsum.
5° Urina absente febre solito intensiores plerum-
que redduntur.

7° *Strumosa affectio* cum hac complicata si externa fit, tumoribus in sensus incurrentibus satius manifesta fit, immo ubi exterius frequentiores strumæ occurrunt, non levis suspicio est similes tumores in visceribus delitescere: alias verò si strumæ intus tantum generentur, vix certo indicio discerni possunt. Regula enim illa quam notârunt aliqui, viz. eos qui curto sunt collo, fronte brevi & angustâ, temporibus compressis, & maxillis amplis præditi, esse strumis obnoxios, nimis incerta est ac fallax; addunt alii purgantia medicamenta justâ alioquin dosi propinata strumosos parum movere, sed & hoc quoque aliquando tantum, non semper autem verum esse experti sumus. Hæc de signis differentiarum.

peritumultus fac de regis ...
... omnia & ...
... non tamen ab exercitu ...
... non modo ...
... non ...

CAP. XXIII.

Signa prognostica in morbo Rabioso.

MORBUS hic specie sua verbalis non est, immo nonnunquam adeo levis mihi videtur, ut pueri eo affecti solo ætatis beneficio, calore vitali aucto, eoque, vi frequentium exercitorum, ad partes externas exierint, absque medicamentis convaluerint. Aliquando tamen adeo graviter affligit, ut optimis etiam adhibitis præsidis vix, immo ne vix quidem, imminens vitæ periculum recaveatur. Quare ut medicus varios eventus morbi prævideat aut prædicat, signa prognostica diligentius prius contem- plari necessum habet.

In genere verò ea quæ à partibus morbi militant, ea nempe omnia, quæ contra naturam faciunt, ex adverso pensanda sunt, & quod hæc potentiora, illa infirmiora, eo gravior & perniciosior morbus habendus est. Verum cum non cuivis obvium sit ex generali hoc monito singula satis accurate contra æstimare, non erit abs re speciales nonnullas regulas & observationes huc spectantes insuper subnectere.

MORBUS hic proprie natus, sive qui ante partum

partum invadit, periculosissimus est, & rarissime, si unquam, ad salutem terminatur. Indicat enim ipsa principia seminalia læsa, indeque vires valde esse debiles: causarum præterea vehementiam significat.

2° Quod citius à partu (hoc est) quò juniores hic morbus invadit, id ceteris paribus periculosior est, tantò quippe debiliores sunt vires. Similiter ætate grandiores junioribus, pedibus incedentes non incedentibus facilius curantur.

3° Morbus natus impropiè sic dictus, qui nempe ex parte dependet ab inclinatione nativâ, periculosior est eo, qui ex puro errore tractantium contrahitur.

4° Morbus hic ab aliis magnis morbis præcedentibus proveniens, periculosior est eo qui solo regimini errore contractus est. Arguit enim antecedentem quandam virium dejectionem.

5° Observârunt aliqui infantes, qui erine rubras muresces sugunt, in hunc affectum magis esse proclives. Nos tamen regulam hanc fallacem esse suspicamur.

6° Alii dicunt puellas frequentius quàm masculos hoc morbo laborare, faciliusque curari. Nondum equidem hoc nobis usque adò compertum est. Concedimus tamen puellas plerumque frigidioris ac humidioris esse temperamenti, cui magis congenere est hic morbus, idcoque non est à ratione alienum cum

cum sexum leviori de causâ hoc morbo
affici posse, & ab eodem quoque facilius
liberari.

7° Morbus hic potissimum infestat generoso-
rum viros, præsertim eorum qui mollior vivunt;
unde eorum qui sedentariam & securam vitam
agunt; hinc infima plebs, propter varios
errores, quos necessitas tam in parentum dis-
ciplinâ quam infantium regimine infert, tandem
minime omnium cunctis eorum qui medio-
cris sunt fortune, & qui laboribus ferendis
affecti sunt, neque comperenti victu & ne-
cessariis ad vitam sustentandam mediis desti-
nuntur.

8° Quò parvos primò affectu magis extenu-
antur, eò morbus cæteris paribus difficilioris est
curatio.

9° Quò enormior est moles capitis, eò longior
& difficilior curatio. Itaque os frontis mul-
tum antèrèus procuberans longitudinem
saltem morbi portendit; similiter etiam aliæ
irregulares cæterorum ossium capitis pro-
minentie.

10° Quò debilior est spina dorsæ, eò gravior
& periculosior est morbus. Quare qui vix li-
berè crederè sedent, multo magis qui nè
crederè sedere valent, & maxime quibus
debile collum non sustinet capitis onus, de
vix periclitantur. Quinctiam à diuturniori
debilitate, & inflexione spinæ, pueri modò
gibbosi,

giibosi, modò aliter incurvi redduntur, truncusq; corporis postea haud faciliè denuo erigitur.

11° Majores ossium in carpis & costarum extremis tumores morbi longitudinem praesagunt. Porro incurvationes ossium Tibia & Fibula vel Ulna & Radii, item inflexiones articularum quo majores, eò longiorem ac difficiliorem curationem praenuntiant. Hæ enim non subito amoveri possunt, & masculis exercitiis obeundis impedimento sunt.

12° Quibus ossa Crurum & Tibia multum & diu secundum latitudinem seu crassitiem patitur augentur, quàm secundum longitudinem, hi demum pumilioes plerumque evadunt.

13° Qui crura sursum trahunt, neque ea lubenter extendi patiuntur, difficulter curantur.

14° Dentes nigrescere aut frustulatim excidere, periculo non vacat, atque ideo pejus est quò tardius alii in eorum locum succrescunt.

15° Qui statum morbi attingunt, quo nempe is non amplius augetur, omnes si rectè tractantur, evadunt, nisi forte alius morbus sit conjunctus, aut casu aliquo superveniat, egrumque in augmentum ulterius deturbet. Declinatio symptomatum similiter, sed certius sanitatis restitutionem pollicetur.

16° Hydrocephalus cum hoc morbo conjunctus semper periculosus non leve importat. Quòd si id usque

usque praevaleat, ut suturae crassius multum dehiscant, atque in earum interstitiis aqua in capite conclusa duram matrem in mollem & aquosum tumorem attollant, letalis est.

17° Dentitio laboriosa, nonnunquam gravissima symptomata secum adfert, mortemque ipsam minatur. Plerumque tamen minus ferocit, atque intra paucos dies terminatur. Uicunque, dum conjungitur, multum morbi motum accelerat. Dentes verò Canini, qui oculares vulgò nuncupantur, cæteris molestius erumpunt, plûsque periculi portendunt.

18° Asthma (praesertim Orthopnoea, atque ea spirandi difficultas in quâ decubitus in neutrum latus admittitur) valde periculosum. Suspicio enim est tumoris alicujus, abscessus, Empyematis, Pleuritidis, Peripneumoniae aut adnascenciae pulmonum cum pleura, qui omnes affectus periculosi sunt.

19° Phtisis cum hoc affectu complicata letalis ferme est, praesertim si unum idemque ulcus pulmonum ultra 40 dies perseveraverit.

20° Morbus hic diuturnior facile in Phtisin vel Tabem migrat, vel saltem ante obitum Tabem sibi comitem perpetuò serè adsciscit, nisi forte alius morbus aut symptoma grave interveniens acceleratâ morte Tabem adventantem praevertat, ut convulsio, tussis clamorosa dicta, intumescencia Pulmonum (quam Angli the

riding of the Lights, vocant) febris continua, pleuritis, &c.

21° Hydrops Pulmonum ut & Ascites si foris huic morbo associantur, eundem reddunt deploratam.

22° Febris Hectica, Lenta, Putrida, maximeque continua, partes primò affectas depascent, huius morbi motum vehementer accelerant, etiamque periculosum efficiunt.

23° Lues Venerea cum hoc morbo conjuncta sive hereditaria sive ex contagio contracta, difficilem admodum, si ullam, curationem admittit.

24° Scorbutus complicatus multum quoque difficultatis in curatione secum adfert, licet minus quam Lues venerea.

25° Struma sive externa, sive minores interna non ex se tantopere obstant curationi, licet aliàs ipsa aliquando in hac etate difficillimè percurentur. Externæ enim exulceratæ, aut inflammatæ simulque dolorificæ, vehementer naturam lacerant, viræque dissipant, multò autem magis internæ, præsertim si partes nobiles occupaverint, aut ipsa mole vicinis partibus molestæ fuerint.

26° Quicumque ante annum quintum ætatis completum non perfecte sanantur, postea miseri ac valerudinari formæ videntur, & vel Asthmatici, vel Cachectici, vel Phthisici facti ante consistentem ætatem moriuntur, vel saltem gibbi,

lasi, nani, curvi, aut aliter deformes postmodum
super sunt.

27° Scabies & pustula in cute, pruritúsve huic
morbo supervenientes, ad curam ejusdem multum
conferunt.

28° Qui facilius tolerant omnimodam jacta-
tionem corporis, ceteris paribus, facilius cu-
rantur.

Atque ita tandem absolvimus trium
generum signorum, quæ hæcenus in nostram
observationem occurrerunt, historiam. Pro-
ximum est, ut ad methodum præceos, quæ
precautionem & curationem hujus morbi
complectitur deveniamus.

CAP. XXIV.

Methodus ad Praxin, tum Indicationes in genere.

Methodus ad praxin in ^{φωλακτικὴν} *in partem Curatricem & Preservatricem* dividitur. De priore nobis hoc capere agendum, quamvis fortè hic quoque nonnulla in genere proposita sint futura, quæ cum Prophylactica, tum ^{ὡφελτικὴν} *conservativa* sint communia. Prophylactice autem in specie ad calcem hujus tractatûs reservamus.

Pars Curatrix appellari solet *Methodus medendi*, cujus, ut cujuslibet aliûs Artis, duo sunt generalia instrumenta, *Ratio* scil. atque *Experientia*, quarum conjugium omnem artificis peritiam exhaurit. Per experientiam autem intelligimus *non tantum historiam morbi unius aut plurium, successusq; medicamentorum, sed & observationem*, hoc est, *applicationem historiarum ad ea, quæ in eodem affectu dicta ratio, idque per viam comprobationis vel impro- bationis*. Similiter per *Rationem omnem mentis operationem* volumus, ita, ut non tantum *tertiam nempe ratiocinationem seu demonstrativam, seu probabilem & analogismum*, verum insuper *& primam & secundam*, hoc est, *simplicem apprehensionem tum compositionem ac divisionem*

visissem hoc instrumento complectamur. Etenim, pars hæc medicinæ præsupponit Physiologiam, Pathologiam, & Semioticam, quæ certe uniuscujusque operationis intellectus exercitium multifariam exigunt. Deinde, nemo aliquam propositionem intelligat, qui non prius simplices ejusdem terminos apprehenderit; neque syllogismum, qui ignarus fuerit propositionum è quibus constat: ut manifestum jam sit omnem mentis operationem hic exerceri.

Indicatio, videtur, nobile illud methodi medendi instrumentum, (cujus usu Dogmatici sectam suam ab Empiricis maxime discriminari volunt) ad partes Rationis etiam venit accensenda. Quandoquidem autem nonnulla cum difficultatibus obscura occurrant circa hoc instrumentum ab ipsis neotericis vix dum enodata & illustrata, operæ pretium duximus hic paucis examinare.

I^o Quid sit *Indicatio*?

II° Ad quam Intellectus operationem pertineat?

III° In quo genera & differentias distribuantur?

Quod ad primum attinet, licet fortè plures hujus nominis significationes apud Autores occurrant, illa tamen prima & maxime propria est quam tradit Galenus è *Met. Med. 7*. *Indicatio est signatio*. Quid Indicatio.

sinuatio seu declaratio consequentia, id est, rei agenda. In hoc sensu definiri & describi potest Indicatio, Actio objectiva Indicantis vel, siue considerati, quo representat intellectui Indicatum, hoc est, quid conferat, quid nocet, & per consequens, quid prosequendum, quid fugiendum sit. Ut definitio hæc seu descriptio clarior reddatur, expendamus ulterius quid sit Indicant, quid Indicatum, qualis sit actio Indicantis, quo spectet distinctio Indicantis iuvantis & nocentis, siue prosequendi & fugiendi.

1° Quamvis termini illi *Indicatio, Indicant, & Indicatum*, extendi fortè ad alias artes & scientias possit, cum tamen hæcenus industria medicorum (præsertim Galeni) soli methodo Præceos appropriantur, eorum definitiones, quæ hic exhibendæ, hanc solam methodum, omisso omni alieno eorum usu, respiciunt.

Quid Indicans;

Generalis igitur Indicantis definitio à natura generalissima quæ in nostra arte indicat, petenda est. Definiri ergo potest *Indicans* in genere, *status corporis quæ fluxilis, vel mobilis, seu potius, quæ æstus est in fluxu vel motu, relative consideratus, prout insinuat quid sit agendum sui causa.*

Dicimus primò *Indicans* semper aliquem *statum vel conditionem corporis* indicare, quare quod extrinsecus est, ac nondum afficit, cum non sit conditio seu status corporis, haud rectè

rectè dicitur indicare. Causa ergò externa,
 & nondum corpus afficiens, non est Indicans,
 licet fortè ejus averfio possit esse Indicatum.
 Secundò status corporis quò fragilis, vel quò
 mobilis, seu potiùs quò actu est in motu, ad
 essentiam Indicantis requiritur. Etenim ut
 inculcentissimè probat Gal. l. ad Thrasylb. si
 corpus nostrum esset immutabile & perpe-
 tuum, nullus locus Arti medicae relinqueretur,
 est verò cum calor continuè humidum
 depascit, cumque sanitas ipsa vel in statu
 perfectissimo fragilis sit ac fluxilis, immo
 actu fluens, & ex aliqua parte jam defluxit,
 patet subsidium Artis medicae officiumque
 medici practicum postulari. Tertiò ad Indi-
 cantis etiam naturam pertinet *relativa ejus
 consideratio*. Nam si status corporis ejusve
 mutatio absolutè tantum consideretur, suda
 tantum speculatio indè resultat; sin verò in
 ordine ad id quod agendum est quò medicus
 officio suo circa illum statum rectè fungatur
 consideretur, statim instrumentum practicum
 eradicat, atque Indicantis naturam induit. In-
 dicat quippe ejusmodi status quò fragilis &
 in motu est, omni modo sanitatis habendam
 esse rationem, cumque esse assequendam.
 Adeoque quod generalis modum scopus qua-
 rebat, hoc ipsum generale Indicans com-
 monstrat. Non autem expectandum est, ut
 consideratio generalissimi Indicantis quid-
 quam

quam aliud repræsentet quàm actionem generalissimam scopo generali respondentem. Si verò medicus particularem scopum ulterius prosequi voluerit, oportet ad Indicatum particulariora descendat.

Quid Indicatum.

II° Indicatum est *Actio medica ex parte Indicantis requisita*. Nam primò & formaliter Indicans denotat actionem, secundariò verò & per consequentiam instrumentum, quo actio perficitur. Itaque appendicis loco addamus propositæ definitioni, quòd secundariò, ex consequenti, atque in concreto, includat instrumentum, quo ista actio exercetur.

III° Dicimus Indicatum esse actionem. Eo enim fine Medicus utitur Indicatione, ut inde quid agendum sit, eliciat. Dicat, instante crisi aut ea legitimè procedente, ipsum Indicatum esse abstinentiam ab actione, nedum actionem.

Respondemus, Abstinentiam hanc eo ipso quòd consultò & secundum artem imperatur, sub aliquali notione actionis medicæ evidenter contineri: atque idem dicendum est de quavis actionis in arte nostræ prohibitione.

IV° Dicimus Indicatum esse actionem medicam, hoc est, actionem ad sanitatem facientem. Etenim finis Medicinæ sanitas est, ideoque actio illa quæ ad sanitatem collimat, rectè actio medica nuncupatur.

3° Dicimus

3° Dicimus Indicatum esse actionem saltem
positam Indicantis requisitam. Omnis enim
 actio Indicata non statim exequenda est, neq;
 potest simpliciter, sed tantum ex parte
 Indicantis requisita; quocirca ea ulteriori
 ordini subijcienda est priusquam decernatur
 exercenda: & si neque vires prohibeant,
 neque aliud contra indicans potentiùs repug-
 net, tum demum simpliciter requisita est,
 sique tempore, siqua fieri potest, exequen-
 da. Atque hinc rectè distinguitur Indicatum
 in inutile, & utile. Redditur autem Indica-
 tum inutile vel ex defectu materiae medicae,
 quò id exequendum est, vel ex praesentia
 validioris Prohibentis, aut contra Indicantis.
 Indicatum utile adhuc rectè subdividitur in
circumstantiatum & non circumstantiatum. Indi-
 catum circumstantiatum sive actio ritè circum-
 stantiata quamprimum absque mora exe-
 quenda est. Indicatum non circumstantia-
 tum tam diu differendum est donec debitas
 circumstantias perfecte nactum fuerit. Dici-
 mus quare Indicatum *concretum & secundario*
includere quoque Instrumentum, quo actio In-
dicata perficitur. Verbi gratia status sanita-
 tis indicat primò & formaliter actionem
 conservandam, secundario verò & per con-
 sequens indicat simul instrumentum, quo eam
 conservamus, viz. similia. Hæc transitio In-
 dicationis ab actione ad instrumentum non

videatur pendere à sola virtute Indicantis, aut ex parte etiam à generalibus quibuldam eptis que & vulgò receptis principiis, *similibus conservari, contraria contrariis curari*, idobque consultò diximus instrumentum ejusmodi esse secundarium Indictum, & per consequentiam illatum, & quòd simul actionem cum instrumento includat Indictum esse concretum.

Cognatio
officii
medici
cum acti-
one Indi-
cata.

Porro, quum officium medici practicum magnam habeat cognationem cum *actione Indicta*, quousque hæc conveniant & quæ ratione inter se differant, hic consideremus. Officium medici generale est, ut sequi, quantum fieri potest, finem artis suæ, nimirum *sanitatem*. Atque eadem affectio sanitatis propemodum est generalissima actio Indicta. Hæc tamen eo distinguitur à generali medici officio, quòd affectio sanitatis non perpetuò sit possibilis. Quamvis ergò affectio sanitatis semper indilectur, quando tamen ea impossibilis est, non obligat medicum, cum nemo teneatur prestare impossibilia, nec nulla pars effectus officii. Similiter actio Indicta aliquando inutilis est ob rationes modo allatas, in quo casu non pertinet ea ad officium medici. At hæc, actio Indicta, utilis licet suo loco sit exequenda, quando tamen in circumstantiis minuitur, non exhaust officium medici. Bene enim medici est non tantum

utilia

alia in specie, sed & habitâ ratione temporis, modis, cæterarumque conditionum administrationis talia opem ejus implorantibus præscribere. Denique actio Indicationis utilis, omnibus suis circumstantiis debet stipata verè exhaustivè officium medici hujusmodi quippe, & solas hujusmodi actiones (saltem ubi eas innotescunt) tenetur medicus exequi,

Præterea scopi sive intentiones medicæ, cum Collatio utriusque cum scopis medicis.
 actiones Indicatas tum officia medici diversimodè respiciunt, & cum utrisque aliquid habent commercii, quo respectu hic quoque veniunt leviter consideranda. Verùm in ipso hujus discursus limine videntur scopi distingui posse in *rationales* sive *formulas inquisitionis circa quodvis officium medici*, & *res ipsas querendas*. Formulæ inquisitionis nihil aliud sunt quàm *apæ quæstionacula* vel *inquisitiones*, quæ quodvis medici officium in tot partes resolvunt, quot distinctè inquirendas & examinandas continet. Novem hujus generis formulas enumerat Argenterius, 1° *An?* 2° *Quid?* 3° *Quâ materia?* 4° *Quantum?* 5° *Quale?* 6° *Quomodo?* 7° *Quando?* 8° *Ubi?* 9° *Quo ordine agendum?* Alii hæc ad pauciora capita contrahunt, & quæ reconsultantur Autores. Scopii rationales sive res ipsæ querendæ sunt partes ipsæ quæ quodvis officium medici apæ distinguuntur.

qui potest, suntque idcirco totidem numero, quot in isto officio reperiuntur partes distinctae inveniendae aut examinandae. Hi scopi iam inventi, non re, sed solâ ratione ab inquerendis discriminantur, respectu nempe diversae relationis ad intellectum querentem & adu intelligentem. Ex his patet, quam cognitionem habeant scopi cum officio medicum actionibus Indicatis. Etenim scopi notionales sive formulae scoporum, & res ipsae sub illis formulis quarendae in eandem metam collimant, viz. distinctam omnium partium cuiusvis officii medici inventionem. Verum res quarendae sunt partes ipsae officii à se invicem facilioris inventionis aut examinationis gratia apte distinctae.

Porro illae partes huius officii, quatenus sunt vi indicationis inventae, ipsae sunt actiones Indicatae, ita ut scopi ex Indicatione inventi, & actiones Indicatae realiter idem significant. Dicimus realiter, quod scopi etiam inventi quâ scopi ab illis ratione differant, quandoquidem praeter actiones Indicatas videntur connotare intentionem eandem actiones prosequendi, sicuti scopi nondum inventi insunt intentionem in illas inquirendi. Atque haec de Indicatis.

III^a Actio Indicantis obiectiva est, & sic dicens, ut obiectum praeter se ipsum, Indicantis intellectui quodammodo insinuat. Miretur forte

aliquis, qui eveniat, ut objectum aliud quid,
præter se ipsum, repræsentet.

Resp. Eam esse naturam relativorum, ut
(quæ talia) concipi non possint absque im-
plicatione suorum correlativorum. Etenim
unum relativum in propria sua consideratione
oblique saltem involvit naturam alterius,
ideoque facile intellectum deducit ad alterius
cognitionem. Dicat aliquis, si Indicationis
us in merâ relatione Indicantis ad Indica-
tum fundetur, qui fiat quod ejus usus ad so-
lam artem medicam restringatur?

Resp. Nos non negare, quin usus hujus
instrumenti extendi possit ad alias artes &
scientias, ut supra quoque monuimus. Etenim
in morali philosophiâ licet dicere virtutem
indicare, sui protectionem, vitium sui sup-
pressionem. Neque verò tantum consistit
hujusmodi relatio inter status rerum, actio-
nesque eisdem spectantes, sed & inter ter-
minos merò speculativos: ut his duo sunt
quæ non homo non est equus. At verò hic
consideramus Indicationem & efficaciam
Indicantis tantummodo in ordine ad metho-
dum medicinæ, ut hic non opus sit hujus
instrumenti usum ulterius extendere, quod
neque fecit Galenus, cum id ad ejus scopum
parum contribueret. Afferimus tamen non
quolibet relationem sufficiens esse funda-
mentum Indicationis, sed oportet sit talis,
quæ

quæ evidentem præ se ferat seu conformitatem & congruentiam inter Indicans & Indicatum, unde in propositionem indubitatæ veritatis aptè componantur, seu disparitatem & repugnantiam eorundem inter se, unde à se invicem aptè dividantur, hoc est, in propositionem negativam æquè certam disponantur. Quòd autem propositiones hæc Indicatione elicitæ, sint certæ & evidentes, neque ulteriori probatione opus habeant, ex eo elucescit, quòd quivis intellectus sui compos, nullòque præiudicio occæcatus, neque scepticis nugis ac fallaciis de industria irretitus, necessum habeat iis mox assentiri ubi earum terminos intellexerit. Quinetiam ipsi sceptici, licet inter disputandum quamlibet veritatem, ut ut manifestam, susque deque habeant, & certissima quæque principia rebus quàm maximè dubiis æquiparare satagant, in vitæ tamen muniis obeundis dum inedia succurrunt assumpto cibo, dum pecunias sibi annumerant, dum plagas fugiunt, atque hæc & similia constanter absque ullâ mentis fluctuatione agunt, satis testantur se ex prava quadam animi dispositione vel gloriolæ studio, vel victoriæ in contentione spe duci potius quàm re ipsâ de istiusmodi propositionum veritate dubitare. Interim hîc notandum est, Indicationem ipsam necessario fallacem

lacem esse ac infidam, ubi absoluta natura
 vel Indicantis, vel Indicati prius non exacte
 cognita fuerit. Etenim in hac Indicationum
 arte, non præsupponimus semper medicum
 antea didicisse probèque nosse quid sint res
 illæ omnes, quas secundum naturam nuncu-
 pamus, ut & in quo consistent morbi essentia,
 omnesque ejus partes, necnon causas omnes
 morbi perspectas habere: immo necesse est e-
 tiam sciat cunctas medicas actiones, puta quid
 sit alteratio, quid calefactio, quid frigefactio
 &c., quid evacuatio, purgatio, venæ sectio &c.,
 quid conservatio, & similia. Non enim In-
 dicatio manifestam reddit absolutam natu-
 ram vel Indicantis, vel Indicati, sed hæc
 prius nota præsupponens, mutuam tantum
 relationem repræsentat, viz. aut *arctam con-*
nexionem & conformitatem, quam inter se ha-
bent, vel disparitatem & oppositionem, unde
 in propositionem certam formari possint.
 Verum certitudo propositionis indicatæ non
 potest superare certitudinem cognitionis In-
 dicantis. Siquando igitur hæsitamus de certa
 naturæ Indicantis notitia, vix tutum est soli
 Indicationi fidere, donec alio ratiocinio ut a-
 nalogismo, vel experientia ulterius ea confir-
 metur. Sed hæc dubitatio, nõ naturæ Indicati-
 onis, aut ignorantia rei Indicantis tribuenda est.
 Adhuc, sciendum est relationem indican-
 tis in methodo Præcos, præter evidentiam,

connotare etiam *quid debiti aut requisiti officii* respectu actionis Indicatae, propositionis que ex Indicatione formatas istud debitum insinuare vel explicitè, vel saltem implicitè. Ut in hac propositione: *morbus indicat sui ablationem*; decernitur ablatio, ut actio requisita ex parte Indicantis scil. morbi, ac si diceretur, morbus requirit seu postulat sui ablationem; exprimitur autem frequentius & fortè elegantius hoc debitum actionis officium per participium in *du*s, ut, *morbus est tollendus*, quæ propositio manifestè significatione coïncidit cum prioribus.

Object. *Obiectio quadam circa actionem Indicantis restat adhuc solvenda. Nimirum, si Indicatio sit ipsa Indicantis actio, quomodo vocari possit operatio Intellectus? omnes enim Indicationem ad aliquam intellectus operationem referunt.*

Resp. Indicationem esse quidem actionem Indicantis, sed objectivam, eamque univocè facultati Intellectivæ, atque in eadem esse quasi in subjecto: porro intellectum esse potentiam, & ab objecto suo actuari, & quasi informari. Quare actio Indicationis, licet *objectivè* tribuatur Indicanti, *subjectivè* tamen tribuitur Animæ ejusque præsertim intellectivæ parti, cujus actus & quasi forma est. Arque hinc facillimum est Galenum sibi ipse conciliare ubi aliquando Indicationem *quædam*, aliquando *relativè* definit.

IV° Examinandum est quò respiciat illa actionis Indicatae distinctio in *actionem conferentem, & nocentem, sive prosequendam & fugiendam*. Urgeat enim aliquis Galenum perpetuò affirmare ab uno Indicante unum tantum insinuari Indicatum; & in *l. Meth. 11.* asserere eos frustra Methodum curandi tentare, qui unum ab uno Indicari ignorant: atque omnes qui de hac materia scripserunt, videntur idem attestari.

Resp. Galenum intelligendum esse de tribus distinctis Indicantium generibus, quæ nullo modo sunt confundenda, ut neque eorum Indicata. Quod enim propriè indicat morbus, nontribuendum causis aut viribus; similiter quod indicant causæ, non applicandum id vel viribus, vel morbo ipsi; denique quod vires indicant, nec morbo neque causis adscribendum. Hoc enim respectu uni Indicanti unum Indicatum respondet, & qui hoc non observat, necessariò omnia confundit, frustra que secundum Galeni mentem hoc instrumento in artis operibus utitur, veruntamen sciendum est, in quovis genere prædicto, Indicatum in duas partes dividi posse, quarum altera *actio conferens & prosequenda est*, altera *noxia & fugienda est*; utraq; verò ad idem genus è tribus dictis pertinet, & quasi media pars est totius Indicati. Nam vires jubent eligere ea, quæ illas tueri queant;

ea verò vitare quæ illas ampliùs lædere apta sunt, & utraque actio concurret ad completam conservationem præstandam. Similiter cum in curatione, tum in præservatione reperitur actio tam prosequenda, quàm fugienda: neutra tamen excedit sui generis terminos, ut nulla indè confusio mettuenda sit. Dum enim curamus, ea eligimus quæ morbum demoliantur; ea fugimus, quæ illum foveant. Similiter dum præservamus, causas tollimus, & ea simul cavemus quæ quovis modo ad earum continuationem aut repullulationem contribuant. Atque ob hanc rationem in definitione Indicationis suprâ datâ, distinguimus actionem Indicantem in *prosequendam & fugiendam*, quod idè quoq; in enumerandis particulari-
bus hujus morbi indicationib; facturi sumus.

Ad quam
intellectus
operationem Indi-
catio per-
tineat.

Tempestivum jam est ut ad secundum quæsitum ab initio propositum, *viç.* ad quam intellectus operationem Indicatio spectet, transeamus. Dicimus 1° Indicationem *quodammodo includere simplicem apprehensionem utriusque termini, Indicantis & Indicati.* Nemo enim propositionem intelligat ignotis terminis ejus simplicibus. Verùm hæc cognitio tantum præparatoria est, & præsupposita in arte Indicationum, ut suprâ quoque notavimus. Dicimus secundò *compositionem & divisionem esse explicitam operationem intellectus in perceptione Indicationis.* Etenim Indicans

dicans vi relationis suæ repræsentat Indicatum secum in propositionem relativam aptè connectendum. Quod verò propositio sic conflata naturâ suâ adedò sit manifesta & evidens, ut de ejus veritate dubitari non possit, neque ulteriori egeat probatione, expressè dicit Gal. — καταλήψαι, ἂντι τηρήσας ἢ λογισμῷ. Itē l. de opt. Sect. ad Thras. c. 11. — ἂντι ἀποδείξεως. & παρατηρήσας. Hic aliqui Galenum calumniantur, quasi artem extruxisset ab omni ratione & experientia alienam, cū tamen nīl aliud voluerit Galenus quàm propositiones Indicatione elicitas per se certas esse, neque comprobatione seu experientiâ seu rationis indigere. Objicit quidem Sennertus Indicationem pertinere non posse ad secundam mentis operationem, quod Indicatum neque affirmetur neque negetur de Indicante. Sed videtur vir doctissimus in hoc lapsus. Licet enim directè, & per nudum verbum substantivum sive copulam (est) fortè neque affirmetur neque negetur Indicatum de Indicante, indirectè tamen & in casu obliquo manifestè de eodem prædicatur eo modo, quo fieri solet in propositionibus relationis, v. gr. *Indicans est Indicati Indicans*; vel *status sanus est suæ conservationis Indicans*; *status morbosus est remedii Indicans*; &c. Et si quis velit exprimere Indicatum cum relatione sua ad Indicans per participium in *duo*, ejus prædica-

tio erit directa: Ut, *status sanus est conservan-*
das; status morbosus est curandus; morbus est sub-
lendus, &c. Si negare possit doctissimus Sen-
 nertus has esse propositiones, pari facilitate
 negaverit Indicationem spectare ad hanc
 operationem intellectus; sin necesse habeat
 illud confiteri, etiam hoc una agnoscere re-
 netur. Afferimus verò Indicationem explici-
 te spectare ad secundam mentis operatio-
 nem, quod intellectus, quoad ordinem tem-
 poris, simul comprehendat mutuam relatio-
 nem Indicantis & Indicati, indeq; proposi-
 tionem conficiat, quæ propositionis formatio
 ipsa est Indicatio, atque explicitè secunda
 intellectus operatio. Quod autem intellectus
 simul tempore Indicantis & Indicatum in In-
 dicatione complectatur, eleganter exprimit
 Galeus hæc voce decomposita, quæ in ejus
 definitione utitur, — *supra ponit illud curandum;*
 Item in alia definitione, — *supra ponit illud sub-*
cipere.

Dicimus 9° Indicationem implicitè quoque
 referri posse ad certam intellectus operationem;
 quoniam ordine Naturæ videtur Intellectus
 prius evidentem relationem Indicantis ad
 Indicatum percipere, quàm de certitudine
 propositionis inde resultantis concludat, licet
 ordine temporis hæc simul Intellectus com-
 plectatur, ut modò dictum, neque necesse sit
 explicitum syllogismum conficiat. Nam re-

vera

vera potest Intellectus simul tempore comprehendere ea, quæ ordine naturæ successiva dicuntur, ut solem & lucem, ignem & calorem &c, Eo ipso verò quòd hæc simulanea comprehensio Indicationis includit dependentiam quandam notitiæ Indicati à relatione Indicantis perceptæ, supponit quoque relationem dictam saltem ordine naturæ prius percipi, Indictum verò posterius & per illationem implicitam innotescere. Nam transitio quædam, respectu ordinis naturæ, hic implicari videtur à relatione Indicantis, tanquam medio termino, ad propositionem ex Indicante & Indicato constitutam tanquam ad conclusionem, quæ implicita quædam argumentatio dici potest.

Dicimus 4° posse per ambages Indicationem reduci ad explicitam argumentationem sive syllogismum, seu potius, idem quod Indicatione assequimur posse etiam per viam syllogismi inveniri & comprobari. Nam ratio evidentie propositionis Indicate explicitè applicari potest, ut medius terminus ad istam propositionem inferendam. Interim syllogismus sic confectus vel merè nugatorius, vel ad summum tantum explicatorius erit. Ut si quis vellet probare morbum esse tollendum, sic procederet. Quod est contra naturam, est tollendum, morbus est contra naturam, ergo morbus est tollendus. medius terminus (quod est
contra

contra naturam) est ratio relationis morbi ad sui ablationem, sed tantum est expositivus generalis naturæ morbi. Quisquis enim intelligit quid sit morbus, necessario simul concipit esse quid præter naturam. Ideoque talis syllogismus tantum expositivus est. Non tamen cum semper inutilem putamus, cum ad convictionem pertinacis, vel informationem ignorantis aliquando inserviat. Huc quoque referre possumus translationem Indicationis ab actione ad instrumenta virtute generalium regularum, *similia similibus conservantur, contraria contrariis curantur*, quæ suprà quoque memorantur.

Dicimus 5° *Collationem Indicationum inter se, quò ex consensu & dissensu Indicantium quid simpliciter & absolute agendum sit eliciamus, necessario involvere tertiam Intellectus operationem*. Etenim limitatio cujusvis Indicationis supponit medium terminum isti Indicationi extraneum, quo prius intellecto limitatio ut conclusio infertur. Qui enim necesse habet (quò de veritate propositionis alicujus statuatur) terminum extraneum ut medium confulere, hic certè manifestè argumentatur. Cum ergò ad limitationem Indicationis præter Indicantem & Indicatum tertius terminus ejusque consensus vel dissensus requiratur, patet ad ejus inventionem tertiam operationem Intellectus postulari. Licet ergò
simplices

simplices Indicationes prima rudimenta Methodi ad Praxin subministrent, ad complementum tamen artis ratiocinatio socia est adsciscenda.

Dicimus 6° *Electiōem materia medica in specie, ejusque aptam administrationem non tantum omnem operationem intellectus, sed & insuper postulare experientiam.* Etenim quis absque hac dosin scammonii alteriusve cujusvis medicamenti purgantis, quosve humores in specie educat, satis intelliget? In alterantibus etiam lateat fortè qualitas aliqua non explorata, ægrotanti noxia, quæ solâ experientiâ percipi possit. Statuimus ergo (Indicationum propriâ vi usque servatis) ad completam medicinæ methodum requiri quidquid ratio, quidquid experientia contri-
buere possint.

Procedendum tandem est ad tertium titulum ab initio propositum, in quæ scil. genera & differentias Indicatio distribuatur. Differentiæ quædam è suprâ-dictis facile elici possunt, quas hîc propterea omittimus. Hîc autem distinguimus. Indicationem in *genericam, subalternam, & specificam.* Generica à generali Indicante petitur, subalterna à generibus Indicantium intermediis, specifica ab infima eorum specie. Suprà notavimus generale Indicans esse ipsum statum corporis in genere consideratum, quæ fragilem & in

Differentiæ Indicationum.

motu:

Duo Indica-
ta abstra-
cta gene-
ralissima.

motu : status hic indicat sanitatem esse asse-
quendam, quæ generalissima est actio me-
dica, & generalissimum Indicatum. Verum
tamen hæc actio quodammodo concreta est,
& duas æquæ generales actiones in abstractio
includit, scil. *Conservationem*, & *Correctionem*.
Quippe status generalis prædictus etiam
concretus est, duasque similes consideratio-
nes in abstractio complectitur, alteram nimi-
rum partium secundum naturam adhuc se
habentium, quæ puram putam conservatio-
nem postulant, alteram partium de integri-
tate suâ nonnihil jam lapsarum, quæ simili-
ter puram putam correctionem exigunt. Hæ
duæ actiones in omni artis operâ perpetuò
conjunguntur. Qui enim conservat, simul
corrigit; hoc est, vitia quædam emendat, &
qui corrigit seu vitia emendat, simul Con-
servationi prospicit. Complicatio harum
actionum adeo est subtilis, ut videatur impos-
suisse ipsi acutissimo Argentério qui l. 1. de
Off. med. 1. 2. affirmat Conservationem esse
ipsam illam Correctionem, quæ in arte tu-
endæ sanitatis exercetur. Verum dupliciter
errat. 1° Quod Correctionem & Conser-
vationem in *symp* unam & eandem actionem
esse putet, cum re ipsâ duæ sint distinctæ, ut
ut conjungantur in artis exercicio. Etenim à
diversis considerationibus generalis Indi-
cantis, ut modò dictum, indicantur, & Con-
servatio

ervatio respicit ea quæ sec. naturam sunt;
 Correctio vitia Naturæ. Quinetiam per in-
 strumenta formaliter distincta, immo oppo-
 sita perficiuntur. Nam Correctio in ipsa
 eam arte tuenda sanitatis per contraria,
 Conservatio per similia peragitur: Ut, inani-
 mitioni in hac arte succurrimus assumpto cibo,
 nutritioni quidem contraria, ast partibus
 nutriendis simili; Quamvis ergo conjungan-
 tur hæ actiones in executione, re ipsa tamen
 formaliter distinctæ sunt, & distincte ab in-
 tellectu concipiendæ. Secundus error Argen-
 terii est, quod solum Correctionem viuo-
 rum generalem actionem totius Medicinæ
 esse concedat, cum Conservatio æquè sit
 universalis pariterque in omni Medicinæ
 parte exerceatur.

Nemo dubitat quin in *usu* conserve-
 mus: quod verò simul corrigamus, demon-
 strat Galenus l. ad Thrasylb. & lib. An res
 tuenda sanitatis ad medicum pertineant. Dicit
 Gal. ibi probare omnem actionem medicam
 esse Correctionem, ipsamque Conservatio-
 nem sub latitudine Correctionis comprehen-
 di. Non tamen ita accipiendus est Galenus,
 quasi veller Correctionem esse genus Con-
 servationis, cum ut modò monstravimus,
 Conservatio & Correctio vel in hac arte tu-
 endæ sanitatis sint formaliter diverse & con-
 tra distinctæ actiones: id verò tantum voluit

Galenus

Galenus omnem actionem Medicam, quando actu administratur, in se Correctionem includere, eoque respectu Correctionem appellari posse, adeoque Correctionem esse generalem actionem totius Medicinæ : tamen negat Gal. quin conservatio sit æque generalis. Quid enim prohibeat duas esse generales actiones abstractas in Medicina? Non id destruit, si quis fortè putet, unitatem Artis, quin potius eam confirmat. Unitas enim Artis in communitate aliqua, quæ omnibus ejusdem partibus tribui potest, consistit, atque eò firmior unitas hæc censenda est, quò pluribus communitatibus omnes Artis partes inter se connectuntur. Si ergo duæ sint actiones generales, eæque omnibus partibus Medicinæ communes, eò firmitus partes istæ in unam Artem coalescunt. Quare non repugnat ratiocinio Galeni, si quis dicat conservationem quoque esse generalem actionem totius Medicinæ ; cum scopus Galeni, tantum fuerit ostendere Medicæ Artis unitatem ex communitate istius generalis actionis, *viz.* Correctionis : potuisset autem id æque ostendisse, si natura rei postulasset, ex communitate Conservationis. Etenim in *Tympano* nobilissima pars totius concretæ actionis est Conservatio, indeque tota actio à potiori parte conservatio, & Ars ipsa Conservatio denominatur, licet alias, ut dictum est, Correctionem

actionem quoque includat. In Prophylactica
 vero præcipua pars actionis Medica præser-
 vatio est, scilicet Correctio causæ morbi
 imminentis: ita tamen hæc perficitur, & per
 media, quæ vires præsentis permittant,
 modo autem modo per ea quæ easdem destru-
 unt. Ideoque in Prophylaxi quoque ratio
 habetur virium, earumque conservatio indi-
 catur. Verum à potiori similiter parte tota
 ratio concreta (etsi ut dictum, Conservati-
 onem quoque includat) Præservatio & Præ-
 cautio appellatur. Denique in Therapeutica,
 hæc similiter tota actio concreta Curatio, &
 ipsa Ars Curatrix à principe actionis parte
 denominetur; re ipsa tamen tota hæc actio
 Curandi in tres partes abstractas benèque
 distinctas dirimi potest: in Curationem causæ
 scilicet, in Curationem morbi, & Conservatio-
 nem virium. Vitalis quippe sive Conserva-
 tione Indicatio ad hanc quoque Medicinæ
 partem evidenter & omnium consensu spe-
 ciat, & in omni Curativa actione primum
 ea exequenda est, consuli debet. Unde patet
 hanc etiam partem Medicinæ perpetuò con-
 servare, hoc est, in omni Curatione prospici-
 cere, nè vires à remedio præscribendo plus
 detrimenti capiant, quàm emolumentum id
 est, quod per morbi ejusve causæ à remedio
 impugnationem iisdem accedit. His omnibus
 igitur perpensis, concludimus generale In-
 dicatum

dicatum Concretum quid esse, apteque distingui in duas generales actiones abstractas, quæ in omni parte Medicinæ exercentur, id, quæ in Artis opera unam actionem completam sive complexam perpetuò conficere.

Porro generale Indicans, viz. status corporis, quæ fragilis & in motu, præter partes sive considerationes abstractas jam propositas dividi potest in tres species, seu porius tria genera subalterna pariter concreta: scil. in *statum sanum*; in *statum morbosum*, & *neutrum*. Hæ tres species ipsæ sunt subjecta trium specierum Methodi ad praxin: nimirum *status sanus*, *status morbosus*, & *status neuter*, *responsum*. Tres hi status etiam concreta Indicantia sunt, & concretè quid sit agendum, vel quodnam sit officium Medicæ in singulis istis. Anibus respectivè indicant: viz. *status sanus*, sanitatem esse conservandum; *status morbosus*, morbum esse tollendum; *status neuter*, morbi imminentiæ causam esse corrigendam, nè in morbum erumpat. Atque hæc tria Indicata similiter concreta sunt, earumque quodlibet ut supra probavimus, in abstracto tum Conservatio- nem tum Correctionem includit.

hi Denique in statu morbofo actio Corrigendi in duas species resolvitur, in Correctionem causæ, & Correctionem morbi atque addè tria actionum abstractorum genere hic reperire

reperire est. Status enim morbosus in tres species abstractas finditur, in morbi essentiam, morbi causas, & vires sive ea quæ subsunt in hoc statu secundum naturam. Ea enim quæ præter naturam sunt & correctionem in genere indicant, in duas species, ut dictum, hic abeunt, viz. in morbi essentiam, & morbi causas : ideoque tres sunt partes huius status, quæ singulæ formaliter diversimodè indicant. Tria ergo (ut negotio huic nem imponamus) genera Indicationum in hoc statu veniunt considerata : nempe ab essentia morbi, *Curativa* : à causis, *Præservativa* : à viribus, *vitalis*, seu *Conservativa*. Ad causas referimus quælibet impedimenta curationis, ut & symptomata urgentia, quæ curationem ad se trahunt, hoc enim rebus naturam induunt causarum. Hæc in genere de Indicationibus dicta sufficiant.

CAP.

CAP. XXV.

Curativa Indicationes.

AB *Essentia morbi* deduci has Indicationes modo assertimus. Hic ergo omnes essentia hujus morbi partes leviter percutienda sunt, ut, quid quolibet agendum insinuet, percipi possit.

Indicatio
prima.

1° Ergo, morbi hujus essentia ex parte consistit in intemperie frigida & humida: indicat ergo morbus hic respectu hujus partis essentia sue, non tantum ea omnia vitanda esse, quae quovis modo istam intemperiem vel fovere aut intendere apta nata sunt; sed & in subsidium advocanda esse ea, quae eandem infringant, *viz.* calefacientia & siccantia.

Secunda.

2° Consistit hic morbus etiam ex parte in inopia spirituum insitorum: non modo ergo ea omnia fugienda sunt, quae quovis modo spiritus ulterius dissipare, eliquare, vel in auras dissolvere queant, sed & ea insuper eligenda sunt quae eosdē instaurare, fovere, ac multiplicare possint. Respuen. igitur hic validiora discussiva, quod spiritus unā discutiant; item impensè calida, quod eosdem in auras resolvant: multò magis, quae vim eliquandi partes habent, ut violentiora purgantia. Eligenda verò alimenta optima, & coctū facilia medicamenta,

imenta, quantum fieri potest, spiritibus in-
his amica & benigna.

3ª Morbi hujus essentia ex parte in torpore Tercia
spirituum consistit: Insinuat hic corpor vi-
tanda esse ea omnia quæ nimium figuntur
aut spiritus, aut aliter eos stupefaciunt,
qualia sunt narcotica, multaque mineralia,
quæ de plumbi natura participant, qualia
sunt *Minium, Cerussa, Lycaburgum, &c.* Vi-
tanda autem in usum esse *exeritia, matus,*
phospha, eaque omnia quæ spiritus infitos
excitare, eorumque torporem excutere, at-
que eos agiles reddere valeant.

4^a Tonus, quæ justo mollior, laxior, flac- Quarta
cior, indicat vitanda esse ea, quæ emolli-
re, aut enervare partes solent, eaque ap-
plicanda aut intus exhibenda, quæ easdem
firmiores, solidiores, magisque tensas præsent.
Item Tonus quæ nimis interne lubricus
suspecta reddit ea omnia quæ internæ lubri-
citæ multum abundant, videturque nonnihil
asperitatis aut etiam adstrictionis in iis quæ
vel assumuntur, vel applicantur deside-

5ª Vitalis constitutio læsa ex parte gene- Quinta
rationis vitalium spirituum non uideò mul-
tum referre: verum ex parte distributionis
vitalium spirituum, inæqualitas ejusdem
magis momenti est, atque indicat ea esse
vitanda, quæ sanguinis affluxum versis

caput promoveant, ut & ea quæ ejusdem affluxum ad partes primò affectas remorentur. Eligenda verò esse ea quæ arteterum pulsus in partibus primò affectis proritare, in capite verò potius sedare valeant. Idem propemodum indicat diminutio & tardior decursus sanguinis per partes primò affectas, nimirum pulsus ad istas partes evocationem. Transitus verò sanguinis per habitum partium nimis lubricus & facilis, indicatione suâ coïncidit cum lubricitate Toni modò notatâ. Defectus constitutionis vitalis ex parte unionis satis vigorosæ & jucundæ inter spiritus vitales & insitos, indicat ea quæ utrumque spiritum tum nutrire ac fovere; tum excitare ad majorem activitatem possunt, contraria autem esse fugienda. Calor vitalis, quâ deficiens idem ferè indicat quod intemperies frigida, modò simul habeatur respectus roboris tum cordis & arteriarum, tum vigoris vitalium spirituum.

Sexta.

6ª Inæqualis nutritio ea indicat quæ æqualem distributionem alimenti & caloris, aut certè eam liberaliorem ad partes minus debito nutritas promoveant. Partium extenuatio plenior nutritionem postulat: Irregularis capitis magnitudo, extenuatiâ potius, quæque fluxum ab illa parte avertunt, exiguit. Idem indicant tumores ossium. Ossa incurvata indicant ea quæ alimentum attrahunt

ad

ad latus cavum, ut frictiones moderatas; verò reprimentia potius secundum latus convexum, ut ligaturas comprimentes. Articulorum inflexio, artificiosam eorundem actionem, quoad fieri potest, insinuat. Pectoris angustia, pectoralia, & quæ pectus collata apta nata sunt, innuit, ejusdem acuminatio verò, ea quæ ad æqualem nutritionem faciant.

7ª Imperfecta animalium spirituum distributione, & nonnihil in partibus primò affectis imminuta indicat cephalica, eaque quæ istam distributionem faciliunt, ut exercitia, frictiones, & similia. Defectus debilitatis nervorum partiumque nervosarum sive fibrosarum, indicat ea, quæ nervos roborant partesque firmant. Hoc de Indicationibus Curativis. Sequuntur Preservativa.

CAP. XXV.

Indicationes Preservativæ.

Earum di-
visio.

Indicationes hæc à causis morbi vel antecedentibus vel presentibus deducuntur. Quæ à priori causarum genere fluunt ad Prophylacticam spectant: hic autem eas tantum proponimus, quæ à causis presentibus & in corpore contentis, nempe vel communibus, vel huic morbo propriis proveniunt.

Quamvis autem causæ communes non videantur productionem essentia morbi immediate attingere, vel eo ipso tamen quod impedimenti vicem subeant, curatio quoque morientur, suam ablationem indicant.

Sunt verò hæc causæ, vel impuritates, aut excrementitii humores imprimis viis congesti & retenti, qui, nisi tollantur, non modò alimenta assumpta contaminarent, sed & appropriata medicamenta nonnihil retunderent, aliterve impedirent. Indicant ergo sui evacuationem sive per blandiorem vomitum, sive per lenitivam purgationem, prout occasio hanc vel illam viam magis suadeat: vel sunt causæ communes aliis à partibus corporis inhibita: & hæc quoque suam evacuationem postulant. Verùm quandoquidem secundum hoc

hæ causarum communium genus iisdem
propemodum [medicamentis simulque exi-
atur, quibus causæ huic morbo propria
arumque hoc genus in præsentî considera-
tione conjungemus.

Causæ igitur huic morbo propriæ, ut &
communes istæ quæ altius in corpus pene-
drant, dividi possunt in *sanguinem* & *hu-
mores cacoehymicos*. Sanguis quidem, etsi in
partibus primò affectis deficiat potius quàm
redundet, in capite tamen plerumque parti-
cularem sui evacuationem, quæ *scarificatione*
venarum in Aurium concha peragi solet. Huic
quoque ex parte *fomiculos* inter primam &
vertebram colli excitatos referre possumus,
licet hi fortè respiciant insuper ex parte hu-
mores cacoehymicos.

Humores Cacoehymici dividuntur in
qui adhuc in venoso genere fluitant, & in *eos*,
qui certis corporis partibus impacti sunt. Causæ
scu humores in venoso genere fluitantes indi-
cant (primò & quoad intentionem) sui eva-
cuationem, verùm si ad motum inepti sint
(quoad executionem) præviam præparatio-
nem. Quoniam autem plerumque evenit, ut
non omnes humores æquè sint inepti, sed
alii satis, alii minus, quàm par est, fluxiles,
& medicamento obsequentes, in hoc casu
primò indicant evacuationem minorativam,
& deinde præparationem.

Ponò hi humores in venoso genere subdividi possunt in *febriles* (nimirum si adsit febris putrida) & *non febriles*. Humores febriles vel sunt *turgentes*, vel *non turgentes*. Turgentes, hoc est, inquieti seu impetuosè commoti, indicant quamprimum evacuationem, saltem minorativam, nisi fortè natura suà ferantur ad partes externas & ignobiles, puta cutaneas, quemadmodum accidit in variolis & morbillis, similisúsque morbis. Sin verò adsit febris, eaque acuta, neque humores turgant, indicant primò illam peculiarem preparationem, quam *coctionem* vocant, ut reddantur pharmaco propinando obediētes, dein *evacuationem*. At si febris non acuta sed lenta sit, etiamsi materia non turgat, ejusdem tamen pars aliqua satis sit fluxilis, in hoc casu, quovis tempore morbi indicatur evacuatio minorativa primò, & postea reliquiarum coctio, ut illæ quoque suo tempore evacuentur.

Humores in venoso genere contenti non febriles, si fluxiles sint, indicant primò evacuationem: cum autem in hoc affectu perpetuò ferè adsint humores lenti & crassi parumque sequaces, preparatio (saltem ubi jam præmissa est evacuatio minorativa) primò indicatur: & quidem visceri humores incidentia, crassi attenuantia indicant. Ad hæc cum morbus sit admodum chronicus

ad plures menses, immo fortè ad annum
ultrà extendatur, non existimandum est
eam materiam morbificam posse simul
preparari aut evacuari; quare hoc respectu
indicat, ut, per vices, modò præparantibus
modò evacuantibus insistamus. Præterea
sciendum est aliam præparationem & evacu-
ationem exigere humores biliosos, aliam
melancholicos, aliam pituitosos & serosos:
& pro diversitate humorum sanguini com-
mixtorum variam indicari tum præparatio-
nem, tum purgationem.

Humores certis corporis partibus impacti
multo magis requirunt præparationem ante-
quam evacuentur; juxta illud Hippocr.
*Corpora quum quis purgare volet, ea fluxilia fa-
ciat oportet.* Neque verò humoribus his ge-
neralis quædam præparatio sufficit, sed talis
requiritur præparatio, quæ peculiari jure
ipsam partem, in qua hærent, respiciat; adeo-
que aliam præparationem humores in Pul-
mone, aliam in Hepate, aut Liene &c. po-
stulant.

Denique quum omnium humorum gene-
ra proposita, postquam evacuata sunt, denuo
possint succrescere, indicant ea esse vitanda,
quæ ad similes humores facile generandos
faciant. Atque hæc de Indicationibus Præ-
servativis, restat nunc vitalis sive conserva-
tiva consideranda.

CAP. XXVII.

Indicatio conservativa, sive vitalis.

Oritur hæc Indicatio ab iis rebus quæ sunt secundum naturam. Ipsa enim vita in his consistit, in triplici nimirum corporis constitutione, Naturali, Vitali, & Animali, supra memoratis.

Naturalis sub se continet

- 1^a Temperamentum
- 2^a Spiritus infusos, & omnesque ceptum & ab eo vigalem.
- 3^a Tonum partium.
- 4^a Organorum structuram.
- 5^a Continuitatem.

Vitalis continet

- 1^a Generationem & *Vitalium spirituum*
- 2^a Distributionem
- 3^a Participationem eandem ab iis partibus, quibus distribuuntur, scil. ex utroque

omnium cum dictis partibus & calorem communicato.

Animalis similiter continet

- 1ª Generationem & *Animalium spirituum*
- 2ª Distributionem
- 3ª Debitam Transfusionem partium & cerebri influxu pendentiam.

Hæc omnia, quod in his vita consistat, vo-
cantur *indicantia vitalis* : apud Autores
verò ut plurimum communi nomine *virium*
veniunt, sed paullo crassior est hæc nun-
ciatio, cum, si propriè loquamur, vires in
certis constitutionibus radiceantur, easque
seculares sint. Non autem in animo habe-
ant, usum loquendi innovare, modò res
ipsa, ut est, intelligatur.

Indicantia hæc quamdiu sana atque integra
manent, generalem tantum ac ordinariam
conservationem per seculum & rerum natura-
lium usum postulant. Ubi verò ea omnia
ex æquo vel læsa vel imminenti læsioni ob-
noxia sunt, non tantum generalem conserva-
tionem, sed & curationi aut præservationi
admiram requirunt. Porro ubi una aliqua
constitutio, vel quædam ejus pars præ ca-
teris læsa fuerit, vel læsioni obnoxia, præter
generalem conservationem, specialem quo-
que postulat similiter, peculiari curationi aut
præservationi asservendam. Denique ubi
constitutio læsa, vel læsioni obnoxia certæ
parti est affixa, ulterius eam conservationem
specificat, ut nimirum habeatur simul res-
pectu partis sic præ cæteris laborantis.

Quod autem aliqui dicunt Indicationem
vitalem esse unicam & Conservationem esse
simplicem sine, neque ulterius subdividi
posse, eum omnia quæ sec. naturam sunt uno
supra

Vitalem
Indicatio-
nem esse
in plures
species
divisibilem

virium

virium nomine comprehendantur, unamque actionem *viz.* sui tutelam indicent. Nos quidem concedimus vires, si (ut supra monuimus) improprie pro causis suis, nempe constitutionibus tribus praedictis sumantur, uno nomine complecti posse omnia quae secundum naturam sunt; sed nomen hoc tunc genericum erit, atque in tres species, tres nempe constitutiones, divisibile, in *vires naturales, vitales, & animales*. Concedimus porro finem sive actionem indicatam *viz.* Conservationem, esse unam, sed unitate generis, non ultimae speciei. Nam ea ipsa, quae sunt secundum naturam, ut ut genere conveniunt, specie tamen inter se differre possunt, & diversimodam conservationem exigere: immo fieri potest, ut quae vires ex una parte conservent, ex alia eas impugnent: Ex. gr. Vinum exhibitum vires vitales seu potius constitutionem vitalem erigit & roborat; interim vero vires animales, seu constitutionem animalemp imperit & debilitat. Similiter aliam conservationem requirit temperamentum, aliam organorum structura, aliam continuas. Quin & partium diversa constitutio variam conservationem indicat, neque eodem modo aut iisdem actionibus conservationi speciali Hepatis, Pulmonum, Cerebri &c., prospicimus. Quare una aliqua constitutio praeter ceteris debilis, seu una pars alius infirmior, specialem sibi que

libique propriam conservationem indicat, & debetque dividi possunt tum conservatio tum conservantia in species suas. Etenim Conservatio & Conservantia, animali constitutioni appropriata, differunt ab iis, quæ vitali aut naturali destinantur, atque hinc primæ tres species conservationis petendæ sunt. viz. Conservatio constitutionis animalis, conservatio constitutionis vitalis, & conservatio constitutionis naturalis; similiter Conservatio Hepatis, Hepaticorum, Lienis, splenicorum, Pulmonum, pectoralium usu perficitur: immo omnes partes insigniter diversæ conservationem ulterius in species dirimunt. Hæc de divisione conservationis in suas species.

Porro eadem Conservatio videtur ulterius dividi posse in suas partes. Etenim Conservatio hæc quodammodo complexa est, & non tantum *similia* respicit, sed & suo modo *contraria*, nimirum indicata tum curativa tum præservativa, eaque cum viribus æstima- ta, vel permittit, vel prohibet: Videtur ergo in tres partes absumi; in *Electiorem similitudinis*, in *Permissionem contrariorum sub certa condi- tione*; in *Prohibitionem eorundem sub diversa conditione*.

Electio similitudinis maximè propria conservati- onis actio est, videturque adhuc duo genera similitudinis respicere, viz. Similia quæ facile assimilari possunt, & propriè alimenta sunt,

Esse quo-
que divisi-
bilem in
partes.

&c

& similia, quæ licet quoad substantiam fortè
haud assimilari queant, continent tamen in se
qualitates quasdam debite constitutioni cer-
tarum partium similes, quarum respectu na-
tura familiaria & amica reputantur, ceterasque
partes fovent ac roborant.

Obiect.

*Dicitur tamen revera esse alterantia & ad genus
contrarium spectare.*

Resp.

Respondemus, ad utrumque genus diverso
respectu referri posse, quatenus autem obvi-
nent qualitates debite naturæ partium simi-
les, licet aliàs tantillum alterent, ad genus
similium referenda esse. Nam & ipsa alimenta
tantumdem quoque alterant, & inanis
directè sunt contraria, ipsaque conservatio
implicitè includit quandam correctionem, ut
suprà probavimus. Vocantur autem hæc,
ob mediā naturam inter similia & alteran-
tia, medicamenta quidem, sed *Conservantia*,
Corroborantia, & *Cordialia*: indicantur vero
hæc à peculiari virium debilitate ut conser-
vantia, & ut eligenda, non vero tantum ut
Permittenda, & in libris Practicorum com-
muniter sic recensentur.

Permissio remediū naturæ omnibilib contrariū
etiam ad hanc Indicationem spectat. Ea enim
est hujus Indicationis dignitas & valor, ut
indicata tum curativa tum præservativa ad
etiamen prorsusquæ exequenda sint, revocent,
& non tantum remediū qualitatem quāvis
témque

que, sed & tempus repetendi, immò quicquid ad ejusdem usum aut utendi modum continet, eò usque moderetur ac limitet, nèatenus vires patientis excedat, illve injuriam inferat: neque verò hic se sistit, ast amplius exigit, ut plus emolumenti ex morbi impugnatione, quam detrimenti ex vitæ naturæ illata, rebus secundum naturam accrescat. Et sub hac lege & conditione vitæ Indicatio multa permittit fieri, quæ viri- bus per se sunt adversa, semper tamen in favorem sanitatis, nunquam in vitæ præju- dicialium.

Prohibitio contraria imperialis planè hujus indicationis actus est, & imperio quodam debet hoc vel illud (licet alioquin indicatum fuerit) non esse exequendum, quòd ipsi vitæ tantè periculum minetur, aut quòd non plus emolumenti partibus sanitatis conferat, quam omni detrimenti. Atque hæc tertia & ultima hujus Indicationis vis & usus est. Hæc jam verbo uno ad morbum præsentem applicanda sunt.

Constitutiones omnes in hoc affectu esse tammodum debiles & infirmas vel ex ipsa tene ætatis consideratione facile elucescit. Naturalis verò insuper vi primæ essentiæ morbi ulterius impetitur; hunc etiam vitalis nonnulla patitur; sed neque animalis planè impunè evadit, ut supra monstravimus. Qua-

re tum generalis harum constitutionum, tum specialis habenda ratio est, tam in electione similium, quam in permissione vel prohibitionem contrariorum.

1^a Igitur Eligenda sunt in hoc affectu alimenta optima, cocti facilia, consuetudini, ætati, anni que tempori, quantum fieri potest, congrua. Respuenda contraria, quæ nempe parum nutriunt, quæ difficulter coquuntur, insueta, ætati tempori que incongrua.

2ª Eligenda sunt ea, quæ constitutiones debiliores partesq; præ cæteris affectas fovent & corroborant, eaq; vel separatim exhibenda, vel alimentis aut medicamentis admiscenda: ea verò quæ neque ad hunc scopum faciunt, neq; aliàs indicantur, in totum sunt fugienda.

3ª Permittenda sunt evacuantia benigna & mitiora aut aliàs satis correctæ, quantitate moderatâ, & interpositis justis intervallis. Contraria verò nempe evacuantia violentiora & fera, præsertim quæ partes eliquare aptæ sunt, item in nimia quantitate, vel frequentius justo adhibita prohibentur.

4ª Permittenda quoque sunt alterantia, sive humores præparantia, sive morbum ipsum corrigentia, talia quidem quæ simul in naturæ familiaria & amica, vel talium admixtione satis correctæ. Prohibenda sunt alterantia violentiora, valdè discutientia, impense calida, aut quovis modo partes eliquantia vel dissipantia.

CAP. XXIV.

Usus rectaque administratio Indicationum prædictarum.

Propositis jam tribus simplicium Indicationum generibus, usque in infimas species deductis, earum *usus rectaque administratio* proximo loco venit considerata: cuius exacta cognitio videtur absque ratiocinio et experientia obtineri non posse. Descendit enim ad individua, & non modò *selectionem* inter tot Indicata rei simpliciter agenda in specie, sed & *inventionem quantitatis, loci, ætatis, temporis, ordinis, materiaeque remedii adhibendi* complectitur.

Consensus & Dissensus Indicationum multum ad hanc inventionem contribuunt. Consensus autem duplex esse potest: *Coindicatio*, & *Permissio*. Permissio vel *lucro* esse potest permittenti, vel *damno*, vel horum utriusque. Permissio damnosa semper *cum circumspeditione* admittenda est, eoque tantò major, quanto majus damnum permittenti inde eveniat. Permittens enim etiam in bonum publicum de suo privato jure nonnihil cedit, semper tamen respectu totius lucrari supponitur.

Quæ comprehenduntur sub usu Indicationum.

Consensus Indicationum species.

Z

Dissensus

Diffensus
earundem
species.

Quid a-
gendum
ubi con-
sentiunt
Indican-
tia.

Non mul-
tùm inter
se dissen-
tiunt Par-
tes essen-
tiæ hujus
morbi.

Diffensus Indicantium duplex est; nimirum vel *Contradictorius*, vel *Contrarius*. *Contradictorius* apud Autores *Prohibitio* vocatur & *Interdictio*, & viribus ut plurimum appropriari solet, cui hoc respectu semper obsequendum. *Diffensus Contrarius contra-indicatio* dicitur, isque non simpliciter prohibet, nisi quatenus subit rationem impedimenti, aut urgentioris Indicantis.

I^o Ubi consentiunt Indicantia, sive Coindicando sive Permittendo, omnibus Indicatis simul (si fieri possit) satisfaciendum: Sin hoc fortè perfici nequeat, medicamenta ejusmodi cæteris præferenda, quæ pluribus, aut saltem urgentioribus scopis simul respondeant. Quod si autem hujusmodi simplicia non reperiantur, apta diversorum simplicium inter se compositio instituenda est.

Partes essentiaæ hujus morbi, licet admodum variæ sint, haud multum tamen inter se dissentiunt, nihilque obstat quin magna ex parte simul possint respici. Medicamenta enim temperatè calida & sicca, possunt unà spiritus infitos fovere, et fortè ad excutendum eorum torporem conducere, simulque tonum partium nonnihil firmare, tum ad æqualem sanguinis distributionem, adeoque ad nutritionis æqualitatem facere: Item spiritibus vitalibus atque animalibus vigorem conciliare, arterias in partibus primò affectis proritare,

roborare, nervos roborare: ad quæ capita
non ineptè omnia Indicata essentiæ morbi fe-
re reduci possunt. Porro vires quoque, licet
impenitè calida, aliæque omnia violenta pro-
beant, hæc tamen ut moderata, satisque
naturæ familiaria permittunt. Causæ simili-
ter his Indicatis in specie parum repugnant;
et quoad tempus & exequendi ordinem
nonnullus notetur dissensus, quemadmodum
infra suo loco videbimus.

Quare quatenus & quousque hæc inter se
consentiunt, dum curationi operam damus,
unà operâ respicimus simul non tantum vi-
res, sed & nonnihil ejusdem causas, eligen-
do ea remedia curatoria, vel iis illa ad-
miscendo, quæ unâ possint crassa attenua-
re, viscida incidere, obstructa aperire, &
similia. Similiter, dum in præservatione aut
eradicatione causarum maxime occupati
sumus, talia eligimus evacuantia, aut talia
pharmacis admiscemus, quæ simul ex parte
morbo sint contraria. Atque hæc omnia eo
consilio agimus, ut quamplurimis intentioni-
bus (ut dictum) simul subserviamus.

Inventis autem actionibus in specie sim-
pliciter requisitis, proximo loco earum *debita*
Circumstantia exquirendæ sunt.

1° Ergò, cum morbus hic magnus sit,
magnam remedium *Quantitatem* ex parte sui exi-
git. Nam remedium morbo impar cum ex-

Circum-
stantia-
rum actio-
num
Indicata-
rum in-
ventio.

1.
Quantitatis.

stirpare nequit. Oportet igitur ut medicinali dosi, morbi magnitudini adæquata sit. Atqui vires in hoc affectu tantam remediorum molem simul adhiberi non permittunt. Quare quantitatem istam partiri & per vices administrare oportet. Morbus enim hic chronicus est, tardique motus, neque præcipientem curationem necessario exigit, & quamvis vires neque fortiora remedia, neque majori quantitate exhibita facile ferant, per ~~injectionem~~ tamen evacuantium remediorum usum permittunt. Quare, per vices, modò præparantibus, modò evacuantibus, modò alterantibus, aut corroborantibus insistentum est.

2. Loci.

3° Quod ad *locum administrandi* attinet, generalis regula est, Remedium ad morbi ejusve causæ sedem pertingere debere. Si ergò in vasa penetrare debeat, per os assumendum; sin sufficiat crassa tantum intestina attingisse, per anum injiciendum. Si naturæ propensione humores facilius ad superiora ferantur, vomitu exigantur, sin contra, per secesum. Similiter pro Naturæ inclinatione, per salivationem, per mictum, per sudationem exterminentur. Particulares evacuationes in ipsis partibus affectis vel vicinis instituendæ. Ità enim vis remedii ad morbi causæque sedem certius pervenit: atque ob eandem rationem externa & topica loco proximo

proximo convenienti applicanda. Sciendum tamen est, inter nonnullas partes sympathiam quandam observari, in quo casu frequenter parti, cum qua consensus intercedit, non tantum affectæ parti, vel vicinæ admoventur remedia.

4° *Forma medicamenti* ex parte quoque à regula modò propositâ dependet. Si enim scopus sit lenire fauces, aut asperam arteriam, liquidus formam eligimus, ut remedium sensim partes affectas perlabatur, easque diutius tangat. Similiter, laborante ventriculo, sæpè Pilulas, Pulveres, aut electuaria præscribimus, quò diutius in eo commorentur, Renibus liquida potius designamus, quò facilius ad eos cum sero deferantur. Formæ insuper nonnihil etiam ab ipsa morbi naturâ pendent: ut in febribus ardentibus liquida ferè tantum conveniunt, sicca vix admittuntur, contra in morbis humidis, alvòque nimium fluente, formæ solidiores præferuntur. Denique formæ medicamentorum nonnihil quoque à materia medica dependent; sic Cassia, formâ Boli, Cornu cervi, Corallum, & similia, formâ pulveris; alia infusa solicius operantur. Similiter amara, nauseam moventia, foetida Pilularum formâ ce-
duntur, interdum quoque deaurantur, aut etiam boli formâ nebulis involuta exhibentur.

3
Formæ
medica-
menti.

Notandum hîc est non tanti momenti ut plurimum esse remedii formam, quin ea cedat faciliori aut commodiori administrationi respectu admissionis vel receptionis ægrotantis. Multi enim Pilulas nequeunt deglutire, alii potiones vomitu statim rejiciunt, alii alias fortè formas averfantur. In hoc affectu, cum pueri ferme omnes medicamenta respuant, ea præ cæteris præferenda est forma, quæ iis minus molesta minúsque nauseam creâre deprehendetur.

4
Temporis
agendi.

5° Quod ad *tempus agendi* attinet, danda opera est, ut ita administrentur medicamenta, ut quàm minimum tempora cibandi, exercendi, dormiendi inturbentur. Per hanc enim ætatem vires vix integræ conservantur, absque his per justa intervalla interpositis.

Evacuantia, aperientia, attenuantia, incidentia, primo manè & jejuno ventriculo propinanda; & si repetenda eodem die, horâ quartâ pomeridianâ, similiter jejuno ventriculo. Roborantia, adstringentia, partes firmantia, quietem procurantia, vesperi potius sumenda vel admovenda; nonnulla autem ex his post cibum etiam fortè convenient.

Quæ cibo admisceantur medicamenta, palato grata esse debent, nè ventriculo nauseam moveant, & coctionem impendant, aut cibi fastidium pariant, virésque dejiciant.

5° Quod

Quod ad *Ordinem procedendi* attinet, ⁵ Ordinis
occurrunt generales regulæ. Prior est, proceden-
dum agendum esse prius, quod præmissum di.
nam sternit ad sequentia remedia, ideoque
prius esse removendum quod rationem
impedimenti habet respectu deinceps agen-
dorum. Posterior est, Urgentiori Indicamini
semper prius esse subveniendum, nisi aliquod
obstet impedimentum.

Si ergo quæstio sit, utrum morbus, an ^{An mor-}
morb^{us} causa prius operam medicam exigat, ^{bus vel}
facilis erit secundum priorem regulam res- ^{eius causa}
ponso: Causas nempe habere rationem ^{prius à}
impedimenti respectu curationis morbi: Eam ^{medico}
quippe fovent, vîmque medicamentorum ^{invadi}
infringunt. Quare priusquam morbum ip- ^{debeat?}
sum pressius impugnamus, causæ, quantum
fieri potest, averruncandæ, aut saltem ita
minuendæ, cicurandæque, ut quàm mini-
mum morbi expugnationi obstant. Interim
tamen, dum in amovendis causis satagimus,
non planè negligenda est morbi essentia, ut
suprà monuimus. Immo ita domitâ nonni-
hil morbi causâ, ut ad tempus curationem
non insigniter impediat, licet (nondum pe-
nitus evictis effectisque causis) essentiæ
morbⁱ impugnationem paullo pressius ag-
gredi, eâ tamen lege, ut, insurgentibus ite-
rum & de novo rationem impedimenti
inducentibus causis, ad earum subtractionem,

evacuationemque protinus revertendum sit, adeoque in Chronico hoc affectu, per vires, modo causæ, modo morbus ipso impugnandus venit: atque hanc actionum vicissitudinem vires facilius tolerant, quam si solis causis expugnandis, donec penitus exterminarentur, continuè insisteremus.

Porro quum causæ morbificæ in hoc affectu ob visciditatem, crassitiem, & fortè impactionem, ineptæ sint ad morum, liberandæ sunt, priusquam evacuentur, ab hoc impedimento & præparandæ: Siquidem *quæ movendæ sunt, fluida prius facere oportet*, ut dicat senex. Similiter crassities istæ, visciditas, & impactio materia, si adsit, indicant attenuantia, incidentia, & deobstruentia; sed hæc non tuto propinantur impuritatibus adhuc circa primas vias restagnantibus, quæ cum medicamentis in venas forè rapiantur, sanguinemque ulterius inquinant, vel saltem efficaciam medicamentorum rotundant. Habent hæc ergo rationem impediendi, & omnino primò sunt amovendæ.

Denique universalia evacuantia particularibus & topicis sunt præmittenda, præsertim ubi utrique intentioni simul incumbere non licet. Nam causæ universales in corpore fluitantes facile in locum particularem evacuatorum surrogantur, affluxumque ad partem

partem prius affectam renovant : causarum
verò particularium tenuior & ad motum
aprior pars evacuatur, crassior verò fortè
magis impingitur. Quare universales causas
adhuc in corpore scatentes rationem impedi-
menti habent respectu evacuationis parti-
cularis, & per consequens prius sunt exi-
genda.

Posterior regula erat, Indicanti urgenti-
ori, si nullum interveniat impedimentum,
primò succurrendum esse. Urgentius Indi-
cans dicitur, *quod majus periculum minatur.*
Omne autem Indicans urgens supponitur
graviter corpus affligere, viresque cum peri-
culo atterere. Hoc itaque respectu, aliquan-
do morbo est opitulandum primò, neglectâ
causâ; aliquando etiâ graviori sympto-
mati, neglectis tum morbo tum ejus causâ;
ut in concitatori alvi fluore, diuturnis vigi-
liis, profusiori sudore, & similibus. Sed vel in
hiscæ casibus habenda simul ratio est, quom-
que fas est, tum morbi tum causæ, & ubi
tantummodo correctam est urgentius symp-
toma, impetitive morbi repressas, ad regula-
ram procedendi methodum redeundum est.
Hæc enim regula non ad ordinariæ legiti-
mumque curandi ordinem, sed methodum
necessitatis pertinet.

Adhuc, ad rectam indicationum admi-
nistrationem ablopyentiam, *quæ artem materia*

medica

medica cognitio requiritur, de qua in sequen-
tibus agendum.

C A P. XXIX.

Materia medica propositis Indicationibus respon-
dens, & primò *Χειρουργία.*

Tria sum-
 ma genera
 praesidio-
 rum medi-
 corum.

Chirurgi-
 ca:
 Scarifica-
 tio Aurium

Materia medica experientia potissimum
 & analogismo adinvenienda est, quam-
 vis neque aliud quaecunque ratio-
 cinium planè excludendum putemus. In tria genera
 vulgò, neque ineptè, distribuitur. In praesidia
Χειρουργία, φαρμακευτική, & διαίτητική, quae hic suo
 ordine prosequemur.

Chirurgica in hoc affectu communiter
 recepta ac probata, & praeter ceteris famosa,
 duo praesertim sese offerunt: *scarificatio Au-*
rium, & Funiculus. De pluribus verò aliis
 (ut infra videbimus) inquisitio instituetur;
 viz. de *Oncurbitulis*, de *sanguisugis*, de *vesi-*
cantibus, de *Ligaturis*, & *Rasuris*. *Venesectio-*
nem verò ipsam vires non tolerant, ut cuius
 facile innotescit, qui ad aetatis fragilitatem,
 habitus partium extenuationem, venarumque
 gracilitatem attendere velit.

Agmen ducet scarificatio Aurium. Em-
 pirici nostrates, qui hunc affectum tractant,
 eam pluris faciunt quàm quis facile putaret.

Solemniter quippe in sua praxi eam celebrant, absque ea vix felicem curationem sperant. Nos verò, licet hoc remedii genus non improbemus, vidimus tamen absque ejus usu nonnullos pueros feliciter sanatos. Et illi ipsi qui ei plurimum tribuunt, maximam ex parte vix notabilem quantitatem sanguinis eliciunt. Aliqui tamen testantur se vidisse satis largam sanguinis copiam cum euphoria hac operatione eductum. Ut ut sit, credibile est eos pueros facilius hoc remedium ferre, plusque emolumenti ex ejus usu obtinere, qui sanguinei sunt & habitiores, quique *alogotrophia* potius quam *atrophia*, aut *tube*, *aliave magna partium extenuatione* detinentur. Practici nostri plerumque bis vel ter, interpositis septem circiter dierum intervallis, hanc operationem repetunt. Rarius lanceolam aut acutiori scalpello, frequentius ordinario obtusiori que cuspello id perficiunt, nihil dolorem ejulatūque Infantis morantes. Porro, in concha Auris ut plurimum hanc scarificationem instituunt, aliqui verò eam ad internam & externam Alæ five Pinnae Aurium circumferantiam, immo ad Helicem usque extendunt. Nemo hactenus, quod scimus, posterioris lateris Auricula scarificationem tentavit, quamvis revera haud obviū sit rationem reddere, cur illic administrata minus conducere, quam in ipsa Auris Concha.

Adferre

Conjectura cur concha Auris. *per ceteris ejus partibus in hoc affectu scarificatur?* Adferre tamen libet conjecturam saltem nostram cur concha Auris præ ceteris ejus partibus ad hanc operationem eligatur, quam tamen nondum confidenter adstruimus; etsi probabiliter ad minimum sustinere posse putemus, modo verum sit id, quod diligentissimus Fabricius Hildanus obser. 4^a Centur. 1^a de nervo quinti paris retulit: huic enim observationi conjectura hæc funditus innititur, eaque fortè vacillante unà corrui. Conjectura ipsa hæc est. Suppositis distributione & usu nervi 5ⁱ paris loco citato memoratis, scarificatio in Concha Auris commodè cum liberare istum nervum à qualicunque oppressione, tum torporem ejusdem excutere, eique vigorem præstare potest. Est enim Concha Auris locus ei proximus quem ferro licet attingere. Quare evacuatio hic facta materiam præmentem ferè originem illius nervi immediatè derivare, simulque dolorem inferendo caloremque augendo, qualemcunque torporem ejusdem excutere, vigoremque ei addere poterit. Si ergo nervus hic (ut ibidem asserit celeberrimus ille Chirurgus, aut pars ejus ad spinalem medullam distribuatur, neque spinalem medullam unquam deserat, sed continuè ramulos cum nervis spinalis medullæ ad crurum & pedum extrema emittat, facile conecpi potest, nervum hunc ab ob-

structione

structione sic liberatum, excitatum ac vigorem nactum, ipsam spinalem quoque medullam, omnesque inde ortos nervos, quos ex ista sententia ad extrema concomitatur, nonnihil excitare usque vigorem aliquem imprimere. Quare necesse est scarificationem hoc loco factam in concha nempe Auris longè majoris esse efficaciam, quàm si in ulla parte ejusdem Auris à nervo quinti paris remotiore administraretur. Idem ferè dici potest de vulnuscule hic facto per obtusus cultellum. Etenim affirmant nonnulli Practici præstantiam hujus operationis non tam quantitatem sanguinis extrahendi, quàm doloris in ista parte excitationem respicere: quod ad excitationem vigorisque conciliationem nervi quinti paris facile quis seducat.

Sed missa hæc conjectura, alias proponamus considerationes, quarum respectu scarificatio hæc ex usu esse possit in hoc affectu. 1°. Hinc obtinemus particularem quandam capitis evacuationem, quæ pars, si quæ alia, in hoc morbo particulari plenitudine gravatur. 2° Ipsam sanguinis evacuatione ejusdem crassitiem & visciditatem nonnihil corrigimus, adeoque æqualiorem ejus distributionem, æqualioremque partium nutritionem promovemus. 3° Hinc nonnihil excitamus partium torporem.

Utilitas
scarifica-
tionis Au-
rium in
hoc affe-
ctu.

Notandum hanc operationem quum evacuationem

cuationem particularem & topicam præstet, non simpliciter primum locum in methodo curandi mereri, sed præmissis universalibus suo loco subsequi debere.

Denique ridiculum quid & superstitiosum sapit, quod aliqui in hujus scarificationis administratione faciunt; dum dextræ Auris sanguinem lanâ exceptum sinistro hypochondrio, sinistra dextro alligunt. Hæc de Aurium scarificatione.

Fonticuli
utilitas.

Fonticulus in hoc affectu multum probatur, atque hoc solo ferè præsidio nonnullos pueros liberatos fuisse novimus. Etenim non tantum ea omnia præstat, quæ scarificationi Aurium modò adscripsimus, sed & specialiter Hydrocephali potens cum curativum, tum præservativum remedium est, & ad enormem capitis magnitudinem paulatim imminuendam, ejusque superfluum serositatem evacuandam, tum inordinatum ossium augmentum reprimendum multum conducit. Manifestè quoque nimiam spinalis medullæ humiditatem exsiccat, calorem suscitatur, nervos roborat, eorumque torporem excutit.

Ad hoc r.
medium
non ad-
scenden-
dum nisi
necessitas
urgeat.

Quum verò hoc remedii genus per se ulcus quoddam sit, & nonnihil doloris puero gestanti inferat, nutriticque insuper aliquid molestiæ indies erexit, non id præscribendum nisi ea morbi magnitudo sit, ut eam aliis remediis absque hoc satis domari posse vix speremus.

Ex-

Excitandus est Fonticulus inter 2^{am} & 3^{am} Colli vertebram. Aliqui cum *cauterio actua* li inurunt, sed hunc modum ob doloris vehementiam minùs probamus: alii cauterio potentiali; sed neque hic arridet, quòd caustica infantuli naturæ nimis sint adversa, & nescio quid venenosi insintuent; spiritusque saltem nimio opere dissipent, partesque debilitent. Probamus ergò potiùs Fonticuli excitationem per *simplicem incisionem* acuto scalpello factam.

Aliqui utuntur *forcipe ferreo* in hunc usum concinnato, quo cutem, loco incisionis priùs atramento notato, comprehendunt, moderatàque compressione sensuum partis obtundunt, dein per forcipis medium quod oblongo foramine pertusum est, scalpellum adigunt, incisionemque perficiunt. Facto vulnere pisum seu artificiale, seu naturale intrudunt, superimposito Empl. digestivo; huic chartam vel linteum multoties implicatum imponunt; eique scutum parvulum ex materia aliqua solida factum adhibent, cui fasciæ 4 assuntur, quarum duæ superiores fronti circumductæ aciculis capitis integumentis annectuntur; duæ inferiores involucris pectoris similiter aciculis affiguntur, atque hoc modo deligato vulnere pisum non excidit, sed fonticulum format. Aliqui loco Fonticuli *seraceum* surrogant, quod non planè improbamus,

Modus
commo-
dus Fon-
ticulum
ad nu-
cham ex-
citandi.

probatum, nisi quod nimis molestum ac dolorificum videatur, solusque Fonticulus ut plurimum sufficiat. Hæc de Fonticulis. Sequuntur jam aliæ nonnullæ Chirurgicæ operationes examinanda.

Hirudinum usus plus nocere quam prodesse videtur.

Primò loco *Hirudines* se offerunt. Harum certè applicatio quid in hoc morbo curando præstet vix dum satis experti sumus. Si rationem solam consulamus, suspicamur plus damni quàm emolumenti ab hoc remedio expectandum esse. Etenim si alicui capitis parti admoverentur, ob continuam suctionem faciliè affluxum sanguinis eò versùs concitatiorem efficerent. Sin aliis partibus applicarentur, sanguinem à partibus ejus inopià priùs laborantibus detraherent.

Cucurbitulæ cum scarificatione improbantur ut noxiæ; sine scarificatione, ut inutiles.

II° *Cucurbitulas* non tam noxias quàm inutiles existimamus. Equidem eas quæ cum scarificatione adhibentur planè rejicimus, non tantum argumentis modò allatis de sanguisugis ducti, sed & metu dejectionis virium ob dolorem, & administrationis molestiam moti. *Cucurbitulas sine scarificatione*, ut dicere coeperamus, neque vires, neque morbus, ejusve causæ videntur respuere. Verumtamen parùm hæc efficaces sunt, & perpendendum relinquimus, an utilitas qualis qualis ex earum usu emergens, applicationis molestiam satis compenset.

Nihilominus fieri potest, ut respectu alterius

rius morbi conjuncti earum usus alicujus sit momenti, ut in Pleuritide, Phrenitide, atq; ubi imminet periculosus aliquis fluxus in partem quandam principem. In quo casu, forsitan istæ, quæ cum scarificatione adhibentur, in grandioribus & robustioribus puellis admitti possint. Applicentur autem vertebris Colli, humeris, Natis, interioribus femoris partibus, plantis Pedum, aliisque locis prout peculiaris affectus complicatus postula-
verit.

Nisi alteras efflagitet aliquis complicatus affectus.

Notandum interim in tam tenera ætate multò minores eligendas esse Cucurbitulas, easque minori cum flamma admovendas, quàm aliàs in adultis solent, scarificationemque, si omninò admittatur, leviori manu insigendam esse.

III° Quod ad *vesicatoria* attinet, licet eorum etiam usum nondum satis experti simus, & licet tum *σπλην* quòd partes eliquent tum *ναυσος*, quòd altiùs penetrent crustamq; inducant, ab hoc affectu arceamus, illa tamen *τυφλός*, quæ vesicas tantum in cute excitant, utiliter interdum admitti posse conjectamur.

Vesicatoria interdum utiliter hic adhibentur.

Dicas, *Cantharides* (è quibus ferè conficiuntur) impensè esse calidas, & præterea venenose cujusdam qualitatis suspectas.

Respondemus, Nè quid de Cantharidum qualitatibus hic interseramus, concedimus

Eorum
utilitas
notatur.

Obser-
vatio.

id quod asseritur. Verum cum externæ tantum cuticulæ, & particulæ ejus non adeo extensæ adhibeantur, & cum statim excitata vesica amoveantur, earum caloris excessus, virûsque, vix ultra cuticulam alijs in corpus penetrat, adeoque sine notabili detrimento remedium hoc adhiberi potest. Sed quæras, quid hinc commodi expectare liceat? Dicimus, efficaciter intemperiem frigidam & humidam corrigere, torporémque spinalis medulla, cerebri, nervorum, partiumque nervosarum excutere, simulque omnes partes firmiores ac rigidiores præstare, pulsûmque fortiorem in externis partibus proritare: quæ omnia in hujus affectus curatione non parvi sunt momenti.

Aliquis nostrum testatur se bienni puello, qui hoc morbo affectus in febrem quoque continuam & malignam inciderat, quique jam prope phreneticus factus fuerat, præscripsisse inter alia vesicatorium vertebri colli adhibendum. Manifestum hinc levamen puellus mox sentire visus est, & post aliquot dies à febre liberatus est. Postea bis vel ter infusione *Rhab.* &c. purgatus, præter omnium expectationem, ferè absque alijs remediis, hunc affectum quoque excussit. Verum enimvero ut vix reperiatur commodum quod nulla secum incômoda trahit, ita neq; hoc remedium ab omni parte culpâ suâ vacat.

rat. Molestum quippe & dolorificum atque
 ingratum pueris est; eorum porro lusus &
 exercitia ad tempus inturbat, cuius rei re-
 spectu, nisi fortè alius morbus complicatus
 exercitia unà interdixerit, vix plus utilitatis,
 quam damni præstare poterit. Adhæc, vis
 subitò exoritur, & mox paulatim exhau-
 sta est, quod non usquequaque chronico
 morbo quadrat. Denique Fonticulus, qui
 chronicis morbis proprius est, in hoc affectu
 ejus vicem supplere posse videtur. Quocirca,
 vix medicamenti vesicatorii applicationem
 in hoc curando morbo admittimus, nisi acu-
 tus unà complicitur morbus, qui sui causâ
 hoc remedii genus exigit, ut in casu modo
 proposito evenit.

Ubi autem res postulat, ut applicetur ve-
 sicatorium, commodissimè id fieri posse vi-
 detur super vertebrae Colli, nisi fortè fon-
 ticulus illic excitatus locum præoccupaverit;
 in quo casu vel ponè Aures, vel 4 digitos
 infra Fonticulum admoveatur. Non nega-
 mus quin respectu aliorum morborum com-
 plicatorum aliis atque aliis locis coaptetur:
 hic verò designamus locum qui maximè re-
 spectat præsentem morbum.

IV° *Ligaturæ* quoque ad hunc titulum re-
 ferri posse videntur, & quidem concedimus,
 eas aliquando in hoc affectu non planè esse
 inutiles, nimirum, si eæ valdè moderatæ, si

Tum eti-
 am in
 commodi-
 tas.

Locus
 commo-
 dissimus
 applica-
 tionis ve-
 sicatorii
 in hoc
 affectu.

Ligaturæ
 hic ex usu
 esse pos-
 sunt.

Sed cum
cautione
usurpan-
da.

per iusta intervalla, si locis convenientibus adhibeantur; verum cavendum, nè in incremento partis, cui applicantur, obstant; quod fit, si satis laxæ sint, si ex lanâ molliori confectæ, si interdiu aut aliqua diei parte, leviterque constrictæ, noctu verò solutæ; si ceteribus supra genu, brachiis supra cubitum adaptentur.

Ad quid
eæ confe-
rant.

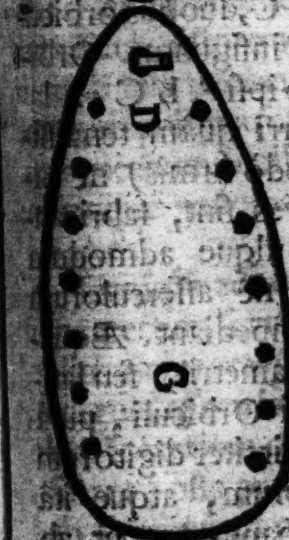
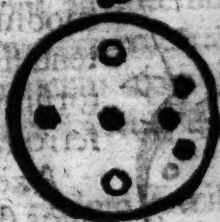
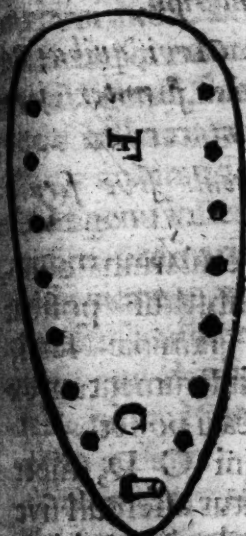
Videntur autem Ligaturæ hîc conducere ad sanguinis affluxum à capite revellendum, eundemque versûs partes extenuatas externasque & extremas promovendum; præterea ad nimis lubricum sanguinis reversum in illis partibus quibus adhibentur, retardandum.

Fasciarum
usus &
modus eas
concin-
nandi.

V^o Huc quoque spectat certarum partium *Fasciatio*, quippe quæ cum Ligaturis affinitatem habet. Solent enim aliqui ad firmandas partes earumque calorem fovendum fasciis laneis eas involvere; pedes nimirum, tibias, genu, & vicinas femoris partes. Cavendum verò, nè eæ nimis strictæ liberum partium accretionem impedian.

Alii loco Fasciarum *Ocreas fibularas* panis laneo succinctas conficiunt; has verò non solâ firmitatis aut caloris gratiâ effingunt, sed etiam ad curvitatem ossium reducendam, vel ad inflexos Articulos erigendos. Aliqui *Ferulas* addunt, aut *particulas fissi ossis Cera*. Verum tria potissimum in harum structurâ sunt

sunt notanda. 1° Ut premant aliquantulum
 extantem & convexam ossis partem. 2° Ut
 cavam vix tangant, quin potius à compres-
 sione defendant. 3° Ut
 parti sint benè adaptatæ,
 & articulorum motum
 quàm minimùm impedi-
 ant. In hunc finem istæ
 ocreæ anteriori parti, quæ
 genu spectant, transver-

sim secari
 possunt :
 similiter,
 si opus sit,
 ut Ferulæ
 supra ge-
 nu exten-
 dantur ad
 sustinen-
 dam & e-
 rigendam
 ejusdem
 deflexio-
 nem, re-

quiritur, ut cum duplici
 articulo formentur in
 loco flexionis, in hunc
 modum.

Forma articulationis Ferularum.

AB Rotulae binae ferreae.

CD Axes articulationum ferularum.

Clavi, quibus Rotulae firmiter junguntur.

FG Afferculi sive ferulae binae.

Loco Ferularum commodius substitui possent tenuissimae laminae ferri, totumque instrumentum ex ferro fabricari posset.

Axes bini C D, super quos flectuntur afferculi sive ferulae F G, duobus orbiculis dictis insignuntur. Orbiculi vero ipsi A B C ex laminae ferri quam tenuissimis (modo firmis) ne nimis graves sint, fabricantur, simulque admodum politis, ne afferculorum motum impendant. Aequalis sunt diametri, seu latitudinis hi Orbiculi, puta duorum circiter digitorum transversorum, atque ita inter se coaptantur, ut ab omni

omni parte paralleli sint; interstitium verò inter illos tantum sit, ut asserculorum capita appositè excipiat. Porro orbiculi hi non modò duplici axe C & D, sed & quinque clavis ferreis in schemate punctulis minoribus notatis transfigendi, firmiterq; copulâdi sunt. Deniq; rota instrumenti compositio ità comparanda est, ut commodè alligari possit ad prominens latus genu inflexi, simulque tam extensioni quàm ordinariæ ejusdem flexioni inserviat, deflexionem verò ejus ad alterutrum latus præsertim ad prominens coërceat: quæ causa est, cur duplici orbiculo axes insiguntur, scil. nè quâ juncturæ vacillent, & deflexioni genu cedant.

Similiter torsio pedum fasciis quoque frequenter emendatur. Si digiti pedum extrorsum distorquentur, nocte fasciis colligandi sunt, interposito inter calcaneos, talosque pulvinari. Sin introrsum digiti pedum torqueantur, colligandi sunt tali, immittendumque pulvinar inter majores pedum digitos.

Denique ad truncum corporis erigendum, aut erectum servandum, solent *thoraces ex duplici panno confectos* conficere, interpositis exiguis *asserculis ossis ceti*, quos ità corporibus Infantium coaptant, ut spinam erectam fiant, ossa prominentia reprimant, incurva ab ulteriori compressione defendant; curan-

dum quoque nè sint, aut saltem quàm minimùm puellis gestantibus molestæ, atque ut super spinam dorsi funiculo in hunc usum accommodato fibulentur.

C A P. XXX.

Materia quæquaxulund & 1° Eluentia primas vias.

MAteria hæc multiplicis ac nobilissimi usûs est, plurimisque Indicationibus satisfacit. Omnia quippè medicamenta, quæ vel morbi causas, vel morbum ipsum, vel symptomata primò respiciunt, exceptis solis chirurgicis, complectitur.

Dividitur in remedia *Interna & externa*, & utraque in *Simplicia & Composita*: Interna demum subdividi possunt in *Eluentia primas vias*, in *Preparantia*, in *electivè Evacuantiâ*, in *Alterantiâ specifica & Roborantiâ*, denique in *Corrigentiâ symptomata*.

Remedio-
rum phar-
maceutico-
rum divisio.

Primum locum inter hæc merentur *Interna*, atque ex illis *Eluentia* impuritates primarum viarum, cum hæ, ut supra monuimus, habeant rationem impedimenti respectu remediorum sequentium, & simpliciter primò sint amovendæ. In singulis autem titulis, quantum rei natura fert, simplicia compositis præmittemus.

Eluentia

Fluentia hæc tria genera adhuc comprehēdunt, viz. *Enemata*, *Emetica*, & *Cathartica lenitiva*.

Enematum usus, earumque Formula quedam.

Enematum injectio, priusquam pressus curacionem aggredimur, tunc potissimum prærequiritur, cum alvus adstricta est, facēscue indurata, aut cum flatus intestina torquent, aut quævis intestinorum tormina ægrum affligunt. In quibus casibus non modò ante quamvis præparationem, sed & ante vomitionem, immo ipsam lenitivam purgationem nonnunquam utiliter præmitti possunt. Nunquam hæc è violentioribus purgantibus, frequenter verò è lenitivis & benignis, aliquando etiam è solis lubricantibus & flatus discutientibus constant. Longius à pastu injicienda sunt tepidè. Formulas aliquot subnectemus.

Quando
Enemata
proficiunt.

Cautio in
eorum
præscripti-
one obser-
vanda.

R. *Lactis vacc. rec. ralsact. ℥iij. iiij. vel v. semin. anis. pulv. gr. x. sacch. commun. ℥j. ℥jss* vel ℥ij. vitellum unius ovi M. F. Enema. Addi insuper potest butyr. recens. ℥ss.

R. *Decocti emoll. q. f. elixir lenit ℥ss syr. ros. solut. viol. an. ℥ij. ol. chamæm ℥j. M. F. Enema injic. tepidè.*

R. *Rad. alib. centuf. ℥ss. vel ejus loco sol. malv. vel. flor. considem M. ss. fl. chamæm p. j. semin.*

semit. carminant. ʒij. Coq. inf. q. seri lactis cerevisiati. Colatura ʒiiij. vel v. adde diacassia vel Elect. passulati ʒʒ. syr. rosat. solus. simpl. sacch. culinaris an. ʒj. butyr recent. 3vj. Addi potest, si visum fuerit, vitellum unius ovi.

R. Fimi equi non castrati recentis ʒʒʒ. semin. anis. fenic. malva contus. an. ʒʒʒ. fl. chamem. p. j. Coq. inf. q. seri lactis cerevisiati. In colatura ʒiiij vel v. solve syr. viol. ʒx. sacch. communis ob. rosat. an. ʒʒ. M. F. Enema.

*Emeticorum usus, & quadam eorum
Exempla.*

**Emetico-
rum utili-
tas.**

Emetica, seu vomitoria, tria potissimum præstant. 1° Humores siue crudos, siue corruptos, & quascunque impuritates in ventriculo contentas evacuant, idque per viam breviorē & expeditiorē, quam si per ambages & anfractus Intestinorum circumdubentur. 2° Agitando omnes partes, imprimis viscera, humores crassos viscidolque iis adherentes, aut in eadem impactos magis fluxiles reddunt, & frequenter excutiunt, præsertim in ventriculo & Intestinis collectos: quo nomine Colicis doloribus subveniunt, & ad obstructions referandas multum conferunt. 3° Omnium partium corporis & maxime viscerum excreticem facultatem efficaciter stimulant, hincque latentes morborum, imprimis febrium intermittentium

mittentium fomites & causas sæpè unicâ
 vice exhiberi eliciunt. Enimvero inter vo-
 mendum Intestina quoque ad excretionem
 per sedem stimulantur; Hepar per Forum
 Biliarium bilem; Pancreas peculiare suum
 excrementum per novum ejusdem vas pro-
 fusius in intestina effundit; Lien quoque
 fortè suum excrementum in ventriculum per
 vasa nondum satis nota uberius exonerat;
 Renes serum per ureteres; Pulmones effica-
 ciori tussi concitatâ pus mucumve per tra-
 chæam arteriam; Cerebrum, piritam, &
 salsum serum per palatum, per nares,
 oculosque copiosius solito excernit. Deni-
 que totum corpus ad diaphoresin sive mani-
 festam per sudorem, sive occultam per in-
 sensibilem transpirationem pronius plerum-
 que redditur. Notandum interim est non
 leviora quæque vomitoria, neque etiam ipsa
 fortiora, si imminutâ dosi exhibeantur, statim
 hæc omnia plene perficere, atamen suâ ope-
 ratione plus minusve pro viribus & quanti-
 tate medicamenti eò collimare, & fortiora
 quidem plenâ dosi datâ tres metas propositas
 efficaciter attingere.

Ex prædictis facillè cuius innotescit for-
 tiora Emetica pleniori quantitate præscripta
 puellis hoc morbo correptis competere non
 posse, neque teneras eorum vires tantos in
 corpore tumultus, & tam universalem eva-
 cuationem

Circum-
 spectio
 adhiben-
 da eorum
 usu.

cuationem subitoque factam perferre posse, Quapropter circumspicere admodum hoc remedii genus puellis præscribendum est, tum etiam atque etiam vires & medicamenti efficacia ac quantitas contrà sunt pensitandæ. In hunc ergò finem aliquot cautiones juniorum gratiâ hic subnectere non erit inutile.

1° Vomitus in hoc affectu concitandus non est, nisi humores sponte suâ nonnihil sursum vergant, iisque per superiora non difficulter exigi possint.

2° Nisi puelli per se ad vomendum sint proclives, vomitumque faciliè ferant.

3° In sputo sanguinis, Phthisi seu Tabe, Hamorrhagiâ Narium in quavis internâ venarum apertione, similibusque casibus ab hoc remedio abstinendum.

4° Potentiora Emetica liberaliori dosi exhibita hic interdiciuntur. Etenim metus est nè infitos spiritus nimium depopulentur, ipsasque partes solidas plus æquo prius extenuatas ulterius eliquent.

Qualia
vomitoria
hic conve-
niunt.

Oportet ergò, ut vomitoria hic in ulum vocanda, vel naturâ suâ leniora sint, vel saltem fortiora latius correctâ & parca dosi administrata.

Object. Dicat si leniora sint, aut diminuta quantitate exhibita, vix efficaciter posse humores evacuandos educere.

Resp.

Resp. Revera ubi naturam aut non, aut parum adminiculantem habemus, ita rem se habere; in quo casu negamus vomitoria omnino esse exhibenda: supposita verò aptitudine tum humorum tum corporis ad hanc evacuationem (ut in primâ & secundâ cautione requiritur) etiam leniora vomitoria humores imprimis viis stabulantes evacuare queunt: quod idem dicendum quoque est de fortioribus probè correctis parcaque manu exhibitis. Etenim ob correctionem & diminutam quantitatem haud multum corpus exagitant, aut naturam laceffunt, atque interim ob ventriculi humorumque proclivitatem huic scopo satisfacere valent. Paradigmata jam aliquot subjungamus.

R. Summitat. Erigeri Mß. *passul. Corinth.* ʒj. *Coq. in lbj. cerevisia non-lupulata* ad medietatis casum. *Colatura* ʒiij. adde *syr. acetos. simpl.* ʒß. *M. & exhib. tepidè.*

Vel

R. Infusionis croci metallor. in vino Hispan. loco frigido facta & per subsid. optimè depurat. ʒj ʒß. ʒij. (pro ratione ætatis ac roboris) *syr. acetos simpl.* ʒß. *seri lactis cerevisiati* ʒj.ß. *aq. cinam. gutt. x.* vel ejus loco, si convulsionēs metuuntur, *aq. antepilept. Lang.* ʒj. *M. & ebibat tepidè manè cum regimine.*

R. Succ. sol. Asuri ʒß. ʒij. vel ʒj. *syr. acetosi simpl.* ʒij. *seri lactis cerevisiati* q. s. *M.*

R. Salis

R. *Salis vitrioli* præp. a. gr. v. ad gr. x exhibe similiter in fero lactis cerevisiato.

Cathartica Lenitiva.

Cautiones
circa usum
Lenientium
observan-
da.

Hæc evacuantia cum effectus suos placide sine tumultu exequantur, non illam medici circumspectionem, quam Emetica aut electivè Purgantia postulant. Triatamen circa illorum usum cavenda sunt, 1° Nè ingrato sapore eam ventriculo nauseam inferamus, ut postmodum omnia medicamenta aversetur & abhorreat. 2° Nè nimia pharmaci quantitate ventriculum gravemus. 3° Nè assumptum pharmacum vomitu statim rejiciatur. In hunc ultimum scopum solent aliqui os puelli grato aliquo liquore statim colluere, alii tantum in os ejusdem ingerunt vel *cerasa condita*, vel *pruna Brigniolensia*, vel *conservam Berberorum*, vel *succum Aurantiorum saccharo admixtum*, aut similia.

Lenientium
divisio.

Dividi hæc Lenitiva possunt in *Simplicia*, & *Composita*, & hæc iterum in ea quæ in *Pharmacopoliis* exsare solent, & ea quæ pro re nata de novo parantur.

Simplicia, quæ huic scopo per se satisfaciunt, admodum pauca reperiuntur, ut *Manna*, *Cassia fistularis*, *Alia socotrina*, *Tamarindi*, *Polypodium quercinum*. At verò minus efficacia, quæ quæ non nisi purgantibus aliis mitioribus acuantur, lenitivam indolem induunt, plura

plura occurrunt. Ut *uva passa maiores*, tum *Corinthiaca*, *Fujuba*, *sebestena*, *Pruna dulcia* & *damaſcena*, *Ficus*, *Dactyli*, *Pulpa Pomorum aſſa-*
torum, *Flores Malva*, *Violarum*, *Herba Pari-*
etaria, *Mercurialis*, *Rad. Althæa*, *Glycyrrh.* ſe-
 mina 4. frig. maj. ſemina *Malva*, *Amygdale*
dulces, *Ova ſorbilia*, *Pinguedines*, *Butyrum*,
Oleum Olivæ. ol. amygd. dulc. ſerum *Lactis*, &
ſimilia. Hæc licet per ſe parum efficacia ſint,
 aliorum tamen purgantium admixtione
 non contemnendam vim lenitivam acqui-
 runt.

Compoſita lenitiva hæc in Officinis pro-
 ſtant. *Cassia extracta cum vel ſine ſenna*,
Diacassia, *Elect. Lenitivum*, *Diaprunum leni-*
tivum, *Elect. paſſulatum*, *Decoctum commune*
pro Medicina, *Decoctum fl. & fruct. ſyr. & mel*
violarum, *ſyr. roſar. ſol. mel Mercuriale*, *mel*
Paſſulatum, *Conſerva Roſarum pallidarum*,
Florum Malva, *violarum*. Formulas non-
 nullas extemporaneas his ſubjungere poſſu-
 mus. Ut

℞ *Manna Calabrina opt.* ʒvj. *cremor. tartari*
gr. vij. ſeri *lactis cereviſiati* (Doſſet. Alle dicti)
 in quo parum ſem. *anif.* ſerbuerit ʒiſſ. *Milce* &
 exhib. mané. Loco ſeri ejuſmodi ſubſtitui po-
 teſt iuſculum aliquod, vel *Decoct. commun. pro*
medicina, vel *Decoct. fl. & fruct.*

℞ *Elect. Lenitiv.* ʒiſſ. vel ʒij. *ſyr. roſ. ſolat.*
ʒiſſ. *viol.* ʒj. *cremor. tart.* gr. x. ſeri *lactis cere-*
viſiati

visati M. & capiat in aurora. Aliqui parant
syr. lenitivum in hanc modum.

Rx Polypod. quer. ʒij. tart. alb. præpar. ʒij. Pomor.
 dulc. M. xij. Uvar. passar. exacinat. ʒj. Coq. an
 l. q. aq. font. ad lbj. In Colaturâ infunde per noct.
 fol. senn. elect. ʒj. rhab. ʒij. pulpa Cassia recent
 extract. ʒj. tamarind. ʒj. glyc. semin. anis. cort. an.
 aa. ʒj. manè per pannum lincum densum ex
 primantur. Rx Expressionis ʒviij. sacch. alb. ʒij
 Coq. parùm, tum adde manna opt. syr. ros. solut. an.
 ʒij. viol. ʒj. F. syr. *Lenitivus*. Capiat Puellus
 ʒj. aq. cichor. vel parietar. ʒj. & succi limon. ʒj
dilutam.

Rx Aloës lota, vel Pil. Aloëphang. gr. vij. F.
 Pilulæ 2. cum syr. ros. solut. Immittantur in
 2. cerasa condita exemptis assiculis, quæ integra
 deglutiantur, nè sapor offendant horâ somni
 vesperi. Manè superbibat syr. ros. solut. ʒj. in
 sero lactis cerevisiato. Vel

Rx Syr. ros. solut. ʒvj. violar. ʒj. succi limon.
 ʒj. elect. passulat. ʒj. aq. cichor. vel parietar. M.
 F. Haustus quem capiat manè jejunos. At
 que hæc de eluentibus primas vias. seq.
Præparantia,

CAP. XXXI.

Preparantia, eorūque Usus.

Remedia hæc partim humores preparandos, partim vias, per quas ii educendi, partim ipsas partes in quibus stabulantur, respiciunt. Sciendum autem evacuationem illam, quæ Emeticis perficitur, minime omnium præparationem præquirere; illam verò quæ Catharticis aut Expectorantibus, maxime.

Præparatium genera. Quæ evacuationis, quæ minus præparationem exigat. Quæ præparatio quibus humoribus debetur.

1° Humores præparandi in genere sunt, vel Pituitosi, nimirum frigidi, qui calidis attemperandi, crassi attenuandi, visceri incidenti, vel Biliosi, viz. acres, amari, urentes, corrosivi, qui lenientibus & compescentibus cicurandi; vel Melancholici, scil. terrestres, faculent, tartarei, qui benigniori materiæ commiscendi & fluxiles reddendi, vel denique serosi, qui disponendi & quasi manu dirigendi sunt, vel ad vias urinarias, ut per mictum, vel ad alvum, ut per secesum, vel ad partes cutaneas, ut per sudationem facilius exigantur.

II° Via, per quas Evacuatio decernitur, muliendæ quoque sunt ac coaptandæ, & non tantum

Viarum præparatio.

tantum communes, sed & ipsæ speciales, per quas materia peccans in specie ad communes vias deducatur. Alia enim præparatio est vasorum Renum, (quæ scil. lubricantibus & laxantibus maximè perficitur) alia vasorum Hepatis, quæ sit aperientibus, abstergentibus, & nonnihil simul adstringentibus; alia vasorum Pulmonum, quæ potius lenientibus & maturantibus peragitur, admixtis fortè pro ratione materiæ vel incidentibus & attenuantibus, vel contrà incrassantibus & fluxionem avertentibus.

Præparatio respectu partium.

III° *Partes ipsæ in quibus præ ceteris humores vitiosi impinguntur vel fluitant, medicamenta sibi appropriata admiscenda postulant; & prout hoc vel illud viscus plus minusve afficitur, modò cephalica, modò hepatica, modò pulmones respicientia &c. dominium in præparantibus obtinent, & liberalius sunt admiscenda.*

Conditiones præparantium in hoc affectu.

Porro (ut simul omnes propè qualitates præparantium in hoc affectu requisitas complectamur) dicimus hæc remedia ex Arte præscripta ut plurimum esse *moderantia calida* (nisi scil. febris adfuerit) esse *attenuantia, incidentia, & deobstruentia, simulque peculiari jure nonnihil Hepar, Pulmones & Caput respicere*, quæ partes plerumque humorum copiâ in hoc morbo gravari solent; Esse adhuc *huic affectui in specie nonnihil appropriata*: si verò non

non occurrant talia quæ simul sub censum præparantium cadunt, morboque appropinquentur, saltem alia tunc specifica præparantibus admiscenda.

Tandem in memoriam revocandum est, morbum hunc esse Chronicum, materiamque ejusdem esse tardi mortis, totumque simul vix præparari, aut præparatam evacuari posse: ideoque non continuè insistendum esse præparantibus, donec tota materia fuerit præparata; ita quippe pars præparata & jam fluxilis reddita, vel alios affectus, vel etiam gravia fortè symptomata faciliè concitet. Quare per vices modo præparandum, modò materia jam præparata pharmaco exigenda. Quà sanè alternâ remedium administratione, tum viribus prospiciemus, tum causæ morbificæ turò (ut ut sensim) occurremus. *Notandum* quoque hic, quod & supra monuimus, ubi causæ morbificæ eoque diminutæ ac edomitæ fuerint, ut ad tempus non impediant specificam curationem; huic quamprimum propriis alterantibus esse incumbendum, & in eadem persistendum esse, donec causæ denuo processum inturbaverint.

Per epistram huiusmodi in hoc affectu exigendi.

Hisce jam præmissis, *præparantia simplicia* ut & *composita* illa quæ in Pharmacopoliis aservari solent, nec non exempla quædam

decompositorum ordine subungere ulterius visum est: Monemus tamen ne expectetur omnia simplicia, aut fortè quodvis unum, omnes qualitates, quas modò exquisitis illis & appropriatis præparantibus attribuumus, complecti (ità enim nullà compositione foret opus) sed tot & talia è simplicibus à nobis enumeratis à prudenti medico seligenda ac inter se contemperanda, quæ simul juncta remedium omnibus istis qualitatibus donatum concinnent.

Simplicia, & Composita in Officinis asseruata sunt sequentia. *Herba omnes capillares, Imprimis, Trichomanes, Ruta muraria; Spica radiciis Osmunda regalis; Gemma vix dum erumpentes Filicis maris; Polypodium murale; Phyllitis, seu Lingua Cervina; Ceterach; Hepatica; Agrimonia; Cuscuta scabiosa, Betonica; Veronica mas; Folia & cortex Tamarisci; cortex radicum Capparum; Rad. Cichor. Endiv. Gramin. Asparag. Myrrhidus; Glycyrr. Tartarum* (quanquam fortè ejus lubricitas minùs congruat) *Passula Imprimis Corinthiaca; Pruna Damascena; semin. Anis. fœnic. dulc. Coriandr. Carui; Anethi Syr. Capill. vener. de Beton. simpl. & compos. Byzantin. Cichor. de Eupator. de & radice scolopend. de stach.*

Ex his ulterius *Decomposita* pro re natà formari possunt. Ut & *spicas* vel *Gommas Rad. Filicis Maris. N. v. Coq. in t̃b̃ lactis ad 3iij. Cola*

Colaturam bibat manè jejuno stomacho.
 Convenit maximè junioribus & lacti assuetis.
 Vel R Gemmarum Filicis maris tenellarum è
 terra modo erumpentium M. j. veron. maris, Ling.
 Cervin. Hepat. an. Mß. fl. Tamarisci p j. Passul.
 minor. 3jß. maris 3ß. Pullum unum exentera-
 tum &c. & cum farina avenacea q. f. F. Iusculum
 ut artis est. Capiat Puellus 3iij. vel liij. manè
 & horâ 4^a pomeridianâ, addendo, si lubet,
 crem. tart. gr. x. Vel

R Capill. vener. Hepat. agrimon. cuscute
 an. Mß. radic. filic. maris. gramin. asparag. an 3ß
 fl. tamarisc. p. j. passul. corinth. 3j tartar alb. prap.
 3j. glycyrr. 3ß macis 5j Coq. in lbij aq. font.
 Colatura lbj adde vini alb. vel rhenan. 3iij. syr.
 de scolopendr. 3jß M. F. Apozema, de quo
 bibat Puellus haustum manè & horâ quartâ
 pomerid. Valet potissimùm ubi pertinaces ob-
 struções in Adesenterio, Hepate &c. adsunt.
 Vel

R Tussilag. capill. vener. ling. cervin. hepat.
 an. Mß. radic. myrrhid. asparag. an. 3ß glyc.
 hispan. 3ij macis 5j passul. exacinar. 3j jusub N
 vi sebesten N viij Fic. incis. N ij Coq. in l. q.
 aq. bord. Colatura clara lbj adde syr. capill. vener.
 3jß M. Hujus Apozematis usus præcipuus est
 in scarctis simul aut obstructis Pulmonibus.

R Musti cerevis. lbij. Hepatica, capill. vener.
 phyllit. scabios. tussilag. mariscar. artem. f. an.
 M j. fic. incis. passul. excinar. an. lbß glyc. sem. an.

℥ij. Coq. lento igne per horas 9. Colatura servatur
in usum. In eodem propè casu conveniens est. Vel

℞ Salsaparill. incis. & opt. contus. ℥ij. radic.
chin. ras. cornu cervi, ebor. an. ℥i. sol. veron.
maris. phyllit. hepar. scabios. an. Milij. spec. rad. of-
mund. regal. filic. an. ℥ij. Coq. in 4 Congiis musti
cerevisia non lupulace (Alia dicta) lento igne
per horas 4 vel 5 Dein post aliquot horas coletur
liquor per seraceum; tum adde succi coctilear.
berabung an. ℥ss. fermenti cerevis. q. s. Fer-
mentetur more solito, & in doctolum reponatur, e
quo ad usum pro Potu ordinaria depromatur.
Conducit præcipuè, ubi adest suspicio Lues ve-
neræ, vel scorbuti complicati.

CAP. XXXII.

Evacuantiæ electivæ.

Evacuan-
tium divi-
sio.

PReparatâ materiâ morbi, apertisque vis
per quas evacuatio instituitur, proximum
est, ut consideremus quæ pharmaca humo-
res in specie peccantes electivè educant. Hæc
autem medicamenta partim humores, par-
tium partes in quibus stabulantur, respiciunt: in
singulis verò iusta virium habenda est ratio.

Quæ sint
rejiçienda.

Violentiora vel planè abdicanda, vel opti-
mè correctâ & parçâ dosi circumspicietque
adhibenda sunt: & junioribus quidem pueris

ac infirmioribus vel mitiora, vel minori dosi, magisque correcta; majoribus & robustioribus fortiora pleniorque dosi (modò non transcendant vires) permittenda. In utroque casu tutius est paullo infra vires subsistere, quam easdem vel tantillum excedere, & omnino in hoc affectu satius est per epistrasim procedere, quam simul & semel plenariam humorum peccantium evacuationem tentare.

Humores porro in corpore dominantes, sibi appropriata pharmaca desiderant, ut bilis *cholagoga*, Pituita *Phlegmagoga*, melancholia *Melanogoga*, serum Humorque aquosus *Hydragoga*.

Adhæc, si Hepar præ aliis partibus humoribus gravetur, talia sunt eligenda purgantia, quæ peculiari jure Hepar respiciunt. Similiter, obsessis multum Pulmonibus, aut Cerebro, aliisve visceribus, ejusmodi sunt eligenda purgantia, (quantum quidem fieri potest) quæ hisce partibus respectivè sunt appropriata. Sin verò non occurrant simplicia purganda nonnullis partibus satis speciatim dicata, apta aliorum ingredientium istis partibus familiarium admixtione eorum defectus supplendus est.

Denique (quod fieri poterit) purgantibus directè morbi essentia oppositis insistere conandum est. Hoc nomine *Rhabarbarum* præ aliis

Rhabarbari in hoc affectu usus.

aliis simplicibus commendantur. Est enim
 medicamentum moderate calidum & siccum,
 spiritibus insitis omnium partium suis familiare,
 & amicum, torporem spirituum benigne excutit,
 molliorem laxitatemque partium firmat, internam
 lubricitatem nonnihil corrigit, pulsum ad artem
 evocat, calorem externarum partium auget, in-
 ternarum & imprimis earum, quæ nutritioni sa-
 ferunt, vigorem & activitatem fovet. Adde
 quod rarissimè (modò iustâ dosi exhibea-
 tur) superpurgationem invehit, medicamentum
 profectò omni ætati & complexionis satis in-
 tum.

Hiscæ jam præmissis, nonnulla simplicia
 purgantia, quæ huc spectant, nec non paradig-
 mata quædam compositorum proponenda
 sunt. Neque etiam quidquam prohibet,
 quin multa ex lenitivis suprâ citatis, huc
 quoque, diverso tamen respectu, referantur:
 Illic enim respiciuntur ut acunt lenitiva aliis
 ignavia, hic verò potius ut temperant pur-
 gantia fortiora.

*Purgantia simplicia, tum composita
 officinalia.*

*Manna, Cassia fistularis, Tamarindi, Myra-
 bolanorum genera, Rhabarbarum, Aloë, syr. ros.
 solut. de cichor. cum rhab. dupl. Augustan. scam-
 monium, Agaricus, sem. Carthami, mechoaca-
 na, Jalappa, Turpethum, Mercur. dulcis, syr.
 ros.*

ros. solut. cum Agar. Epithymum, Polypod. querc.
cin. senna, syr. magistralis ad melanchol. de pomis
Reg. sapor. Diabalaemer, Elect. lenis. de prunis.
solut. Elect. passulatum, diacathol. confect. Ha-
mech. Bened. laxativa, &c.

Extemporaneorum compositorum exempla
quadam.

R. Syr. Augustan. ʒj. ros. solut. ʒij aq. cichor.
ʒʒ pro dilutione F. Potio exhibenda mane jejuno
Homacho.

R. Rhab. opt. pulverat. gr. xvij. syr. de
cichor. cum dupl. Rheo ʒvj rosat. solut. ʒij aq.
sol. silicis ʒvj M F Haustus. Biliosus ut & Hepa-
ticis maximè convenit.

R. Folior. senna, polypod. querc. Epithym. an.
ʒi. rhab. opt. ʒj crysall. tartar. semin. fenic. dul.
an. ʒj F Infusio in ʒ. q. aq. fumar. s. a. pro ʒʒ Cola-
tura expressa addde syr. magistral. ad melanchol.
ʒvj aq. cinam. gut. viij. vel antepilept. Laug. ʒʒ
M F Haustus. Melancholicis maximè designa-
tur.

R. Fol. senna ʒij pulp. Tamarind. ʒvi semin.
anis. glyc. an. ʒʒ cremor. tart. ʒʒ F Infusio in ʒ.
q. aq. fontan. per noct. Cum express. ʒij F sec. art.
Emulsio ex amygd. dulc. decortic. ʒʒ semin. q.
frig. maj. an. ʒij. pro 2 dosibus, addendo singulis
syr. decichor. cum quadrupl. Rheo. manna op. an.
ʒij. Humores acres & aduvsos euacuat & con-
temperat:

R. Elect.

R. Elect. lenit. ziii rhab. ij crem. tart. semin.
anif. an. ss fl. borrag. anib. an. pss aq. fumar. q. s.
F. Infusio per aliquot horas, Colatur & per pannum
lancum densam facta zss adde syr. de pomis
Regis saporis zss M. F. H.

R. Folior. senna zss vel zij agar. trochisc. zss
sem. fenic. dulc. zss fl. chamam. N. x Coq. in s. q.
aq. font. s. a. express. zss vel zss adde syr. ros. solut.
cum agar. zss man. & opt. ziii M. F. Haustus. Hu-
moribus crassis & pituitosis potissimum dila-
tur.

R. Fl. sambuci p . rhab. ij jalapp mechoacan
an. ss crem. tart. ss nucis moschat. gr. xv. F. In-
fusio & levis ebullitio in aq. fl. sambuci & vini
Rhen. an. q. s. Colatur & zss adde syr. ros. solut. zss
vel zss . F. Potio. Pituitosis, Cachecticis, & hy-
dropicis convenit.

R. Fol. senna zss rhab. ij agar. troch. ij pal-
pa tamarind. zss semin. anif. crem. tart. an. ss
fl. anth. p . F. Infusio in s. q. aq. font. & levis e-
bullitio. Expressio zss adde syr. ros. solut. cum
agar. magistral ad melanchol. an. ziii M. F.
Haustus. Mixture humores evacuat.

R. Mercurii dulc. gr. xv. confect. viol. zss pulv.
tragac. gr. ij M. F. Bolus cum syr. viol. quousque capiat
mane superbibendo. mon. zss syr. ros. solut. in bu-
stula feri lactis cerevisiati solutum. Commendari
potest Pueris qui moribus simul cum hoc affectu
laborant, uti & in venera. unâ infectis. Item
strumosis.

℞ Mercur. dulc. gr. xij. jalapp. gr. xj. nucis
 arst. gr. β pulpa passul. 3) M. F. Bolus cum
 syr. viol. sumendus in Aurora. Loco jalappe
 substitui possunt scammon prap. vel resin ja-
 lapp. gr. iij. vel iijj. Convenit Paeris simul stru-
 musis, ut & iis qui Lue venered suspecti sunt la-
 borare, usque qui difficulter purgantur, & in-
 grata plane respiciunt.

℞ Mercur. dulc. 3j. resin. jalapp. ℥β sacch.
 puriss. in aq. beton vel simili dissolut. 3iij vel 3℥
 ℞ sec. art. Tabela pond. ℥iij vel 3j. Capiat
 matutina pro dosi.

℞ Aloës socotrin. opt. gr. viij rhab. pulv. gr.
 xi syr. ros solut. q. s. F. Pilule quas capiat Puella
 in cerasis conditis abditas exemplis officulis.
 Possumt & deaurari Pilule commodioris exhibi-
 tionis ergo.

℞ Rhab. opt. 3℥ uvær. passer. exacinat. Mj
 cerevis. commun. ℞ Infund. per 12 horas, de
 colatur & huiusmodi bibant Puelli qui noctu ovide
 patum expectant.

CAP. XXXIII.

Alterantia Specifica.

Preparatis jam atque ex parte evacuatis morbi causis, vel saltem ita edomitis, ut ad tempus ulteriorem curationem non impediant, statim ad hæc *alterantia specifica* procedendum est, quæ quidem jugulum quasi ipsius morbi petunt, & quorum gratia ista cum præparantia tum evacuantia præmissa fuerunt.

Eorum
definitio

Definiri autem possunt hæc specifica, *Remedia quæ ipsi essentia morbi è diametro contraria sunt, adeoque eam directe impugnant.*

& Divisio.

Sunt autem ea vel Simplicia vel Composita; & simplicia quidem quæ nobis hæcenus innotuerunt sunt sequentia. *Radix osimunda regalis, seu potius spica radices ejusdem abjecta mediâ parte; Radix Filicis maris, item Turiones vel potius Gemma ejusdem vix dum è terra prorumpentes; Radices Graminis, Cichor, Asparag. Rub. tinet. Eryng. Herba capillares, Cetrach, Lingua cervina, Hepatica, Veronica mar, flores & folia Lamii, Borrag. salvia, Korismar. Tamarisci; Abrotonum, Absinth. pontic. Chelidon maj. Crocus, Radic. curcuma, Radic. Sarsaparill, Sassafr. China, Tria santala, Lignum Gua-*

Guajasi ejusque cortex; flor. Sulph. Chalybs praepar. Crocus Martis, Sal Chalyb. vinum chalybeum, syr. Chalyb. vinum album Gallicum & Rhenanum, spermaceti, Moschus, Ambra Grysea, Castoream, vermes terrestres, Fecora Ranarum & Pullorum Corvi, Millepedes vino albo lota & in elibano siccata ac pulverata, & similia.

Si quis autem quærat quo modo quæve actione medicamenta hæc affectus hujus essentiam specialiter impetant:

Oppositio
inter mor-
bum &
hæc speci-
fica.

Respondemus fortè non necesse esse, ut ad Asylum istud ignorantie, occultas qualitates, statim confugiamus; sed in memoriam revocandas esse partes essentiae hujus morbi cum primariae, tum secundariae supra descriptas: Siquidem facta collatione inter illas partes & hæc medicamenta, haud obscuram contrarietatem ac repugnantiam erga illa invicem deprehendemus, Morbus enim hic consistit in intemperie frigida & humida, in spirituum infitorum inopia ac torpore, in toni partium enervatione: E contra remedia hæc calefaciunt & siccant, spiritus infitos foveant, torporem eorum excutiant, tonumque firman.

Porrò quandoquidem cum caliditate ac siccitate remedia hæc insignem obtinent friabilitatem ac tenuitatem partium, fit, ut non tantum viscida incidunt, crassa attenuent, sed & æquationem quandam omnium succorum in massa sanguinea fluitantium concilient,

æqua-

æqualemque (habita ratione distantie à fonte caloris) distributionem tum caloris tum sanguinis procurent. Hinc partes externæ prius extenuatæ liberaliori alimento caloréque fruuntur, parenchymata viscerum mole nimis aucta, à crassioribus & viscidioribus succis alimentariis liberantur, & nonnihil inde imminuuntur; hinc irrationalis illa partium nutritio, seu *αλογιστία*, à quâ tanta vitiorum organicorum series dependet, emendatur. Denique remedia hæc partes nervosas quoque ipsamque spinam dorsi nimis debilem roborant, ac fovent.

Dicas, omnia simplicia à nobis suprà citata non hæc omnia plenè perficere. Concedimus. Nam *santalorum genera*, licet suâ siccitate, friabilitate ac tenuitate partium fortiter hunc affectum impugnent, suâ tamen frigidityte videntur potius ad morbi partes accedere. Dicimus ergò huiusmodi simplicia per se sola non esse administranda, sed aliis duntaxat admixta, quæ qualitatem noxiam satis corrigunt. Similiter nonnulla simplicia impensè calida, ut *Crocus*, *Castoreum*, *flores sulphuris*, &c. Huic morbo multum repugnant, sed in usum non sunt vocanda, nisi prius contemperata. Porro *Sarsaparilla*, *sassafras*, *Osmondaregalis*, *Filicis genera*, *Herba capillares*, *Ceterach*, *Lingua-cervina* & similia, caliditate ac siccitate simul iunctis cum insigni

fria-

friabilitate ac tenuitate partium plurimum ad æquationem sanguinis, tum ad multas alias morbi partes subigendas contribunt. Venerunt partes nervosas ac fibrosas vix satis roborant firmanque; quare Cephalicorum admixtionem desiderare videntur. Adhæc, *Resina Pina*, suo calore, siccitate, friabilitate, resinosa ac balsamica substantiâ, tonum partium multum firmat, nonnullisque aliis morbi partibus contrariatur: cum tamen parum conferat ad æquationem fœcorum in massa sanguinea contentorum, quin potius eam fortè impediat, non sine summa cautione, correctumque & exigua quantitate est præscribendum. Denique ex simplicibus hic recitatis nonnulla magis ad vires omnes corroborandas quàm ad morbi essentiam debellandam recipiuntur; ut *Salvia*, *Moschus*, *Ambra grysea*, & similia, quæ non nisi aliis efficacioribus magisque appropriatis admixtis in usum veniunt.

Quod si quis ulterius quaesiverit quænam simplicia è propositis efficaciora ac nobiliora sint æstimanda; huic regulis sequentibus respondemus.

Quæ ex
specificis
sunt nobiliora.

1^a Illa sunt nobiliora medicamenta, quæ simul pluribus essentiis morbi partibus opponuntur.

2^a Illa, cæteris paribus, nobiliora habenda, quæ primariæ essentiæ morbi partes directè impetunt,

petant, præsertim si simul faciant ad æqualem distributionem sanguinis & caloris, quæ tot vires organica corriguntur.

3° Quæ cæteris morbis essentia partibus eminentiori gradu, ita tamen ut vires ea ferant, contrariantur.

4° Quæ anà & morbo adversantur & natura similis ac familiaria sunt, eique quàm minimam vim inferunt.

5° Quæ magis grata puellæ laboranti sunt, minorque cum molestia atque aversatione admittuntur.

His jam præmissis Paradigmata quædam medicamentorum compositorum subjicienda sunt.

Apozemata & Cerevisia Medicinæ.

℞. Rad. osmunda regal. spicas N^o vi
Herb. veronic. maris. ling. cerv. ceterach.
capill. vener. hepatic. an. Mj salvia anthus
an. Mß. passul. minor. ʒiij. glyc. hispan. ʒß. melle
cis ʒij. coq. in lbvj. aq. fontan. s. a. ℞. Colaturæ libij
adde syr. capill. vener. ʒiij. M. F. Apozema. Ca
piat puellus haustulum hujus quotidie manè, horâ
quartâ pomeridianâ, cum etiam noctu, si potum
tunc petierit. Immo si voluerit, utatur eo pro potu
ordinario. Tussi & obstructione Pulmonum si
mul cum hoc affectu graviter afflictis maxime
convenit.

℞ Fol. Osmunda regal. ling. cervin. hepatic.
Ceterach,

reterach. fl. tamarisc. radic. filic. maris an. Mj passul
 minor. ij. santal. alb. & rubr. ligni sassafras an. zij
 semm. cardu. 3j. macu. 3j. fol. salvia. Mss Coq. 3
 q. aq. font. sec. art. ad Riiij. Colatura edulcoretur
 sacch. vel melle, pro Potu ordinario. Hepaticu hoc
 assidu laborantibus succurrit. R. sassa parill. in-
 cis. & optime contus. 3liij radic. china in calcol.
 tuncis. 3j. Infund. & coq. s. art. in lbvii aq. font.
 ad lbiiij. tum adde radic. sassafras 3j. Osmund.
 regal. ling. cervin. ceterach. capilli vener. lami
 an. Mss glyc. hispan. 3ij. macu. 3j. Coq. ad lbiiij
 Colatura adde mell. vel sacch. 3liij M. pro Potu or-
 dinario. Conducit precipue in qui Lue venerea
 laborare suspecti sunt, at & strumosis.

R. Flor. Tamarisc. recent. Mj veronic. maris
 Mss leuiter contund. & infund. frigide per 6 ho-
 ras in lbij cerevisia commun. in Laguna lapidea
 vel vitrea, subera optime clausa, pro Potu ordi-
 nario.

R. Radic. sassa parill. 3viii radic. china 3ij
 ligni sassafras 3ss. eboris 3j. Osmund. regal. veron.
 maris lingue cervin. ceterach. capill. vener. he-
 bet. sumptuat. lami an. Mij. Concisa & contusa
 sec. art. coq. in Cong. iij cerevisia recentis ad
 unum absumptionem, sublatis ab igne adde Cong.
 i. celerandi cerevisia, agitentur simul bacula, &
 deinde colentur. Ingredientia eadem sacculo ex
 tela rara includantur cum frusto ferri in ejus
 funda reposita, et suspendantur in cerevisia, tum
 addita fermentatio F. fermentatio cerevisia ad per-
 fectam

Et am usque depurationem. Liqueor limpidus post aliquot dies deprimatur pro potu ordinario. Deinde ubi ad medicatam exhaustionem deventum fuerit, excipiatur reliquum lagenis lapideis vel vitreis, quæ subere optimè et assa reponantur in loco frigido ad usum.

R. Vini chalyb. ℥ss syr. de cichor. cum rhab. ℥ij Bibat aeger quotidie mane per v vel vii dies aut plures, nisi finis alui, aut ventriculi debilitas prohibuerint. In quo casu, loco syr. de cichor. cum rhab. addatur syr. de rasio sicca.

Juscula et Panatella.

R. Scolopendr. Ceterach, hepac. capill. vena. jatola an. Mß cori. tamarisci, santal. rubr. an. ℥ij. Indantur ventri Pulli majusculi, aut Gallina, vel Galli veteris, et confuso ventre Coq. cum ℥ij passul. minor. in l. q. aq. fom. additaque suff. quant. farina avenacea purioris. F. Jusculum perfectè coctum.

R. Radic. China in calcol. concis. ℥ij sarfaparill. alb. et medulla se imis. et optimè commas. ℥ij Infunde per noct. in lbx aq. fom. Mane post levem ebullitionem inde Colatura ling. cervina. veron. maris an. Mj macis ℥ss passul. corimb. ℥j et cum carne vervecina, emulina, vel capon. addita farina avenacea F. l. ori. Jusculum.

Quod si tenuiora juscula desiderentur, loco farina crassa panis incoqui, si vero crassiora, mica panis cum vitellis et verum admisceri poterit.

poterit. Porro ob debilem Puelli coctionem nonnunquam cochlearia aliquot vini addantur.

Panatella ex ejusmodi jusculis colatis, iterumque cum mica panis coctis, additis tandem, ubi ab igne sublata fuerint, *butyro et sacch. q.s.* conficiantur. Eadem quoque, & decoctis modò præscriptis, nisi forte quid amarum aut aliter ingratum contineant, concinnentur. Præterea panatellæ, pulcullæque communes, uti & juscula ordinaria, pulveribus modò scribendis alterari, adeoque huic morbo curando appropriari queunt. Sin vero ex lacte Pulcullæ parentur, & farina triticea incrassentur, præter istos pulveres tantillum croci inter coquendum addi convenit. Quod si quid in Pulveribus minus gratum, aut quod nauseam moveat, deprehendatur, id omittatur, aliudque (si res ita exigat) quod gratus est in ejus locum substituendum.

Pulveres & Electuaria.

R. Radic. filicis maris (vel potius) Gemmarum ejusdem vix dum è terra prorumpentium, et in umbra siccatarum) spicar. Osmunda. regal. an. ʒi macis, semin. anis. an. ʒss croci gr. ʒ. F. Pulv. Dosis à ʒss ad ʒi in lacte, sero lactis terrefacto, apozemate aliquo, jusculo, panatellis &c.

R. Medullose pari. radic. sar(sap. ʒi) radic. chinæ ʒi radic. sassaffras ʒi semin. carui et coriandr.
Cc 2

riandr. an. ꝑ radic. filic. mar. ꝑ fœnug. reg. an.
 ꝑ M F Pulvis qui usurpandus, ut prior.

R Milleped. aqua prius, deinde vino alb. lor.
 in clibano post extract. panem siccet. q. v. F Pul.
 vis Dosis similiter ꝑa ad ꝑi in fuscis &c. ut
 suprà. Eodem modo preparata jecinora Ra.
 narum & Pullorum corvi pulveris. Prescri.
 buntur.

R Flor. salph. ij spec. diarrhod. Abbas diar.
 santal. an. ꝑ croci gr. ʒ sacch. crystalli ꝑij
 Pulverata subtilissime cum aq. ros. rubr. q. s. F
 Pasta lento calore siccanda, qua denuo, ubi usus fore
 in pulverem redacta exhibetur ad ʒi.

R Conserv. rosar. rubr. iʒ fl. borrag. lamii,
 salvia, anthus an. ʒʒ chalyb. præp. ʒi cinam.
 glyc. Hispan. an. ʒʒ croci ꝑʒ santal. rubr. ꝑ Pul.
 verat. pulverand. F. l. art. Elect. cum syr. de
 cich. cum rhab. q. s. Capiat ager ʒa ʒij vel ʒi
 quotidie mane, vel per se, vel in cochl. feri lactis
 cervvisiati, vel decocti alicujus appropriati, vel
 etiam vini.

R Conserv. fl. lamii ʒi fl. borrag. salvia, ca.
 ryoph. rubr. anthus cortic. myrobalan. in led.
 condit. cortic. citr. an. ʒʒ santal. rubr. cinam. glyc.
 Hispan. an. ʒʒ salis chalyb. vel ejus lani. croci ꝑʒ
 syr. de absinth. q. s. F Elect. Dosis & modus u.
 sendi ut prioris.

CAP. XXXIV.

Corrigentia symptomata.

Symptomata nonnulla huic affectui super-
venientia, aliquando legitimam curandi
rationem anticipant, peculiaremque tra-
ctandi rationem exposcunt. Huius generis
sunt *Fluxus Alvi*, ut *Diarrhoea*, cui frequenter
aliquid *Lienteria* est admixtum, *sudores pro-*
fusi, *Dentitio laboriosa*, *dolorque Dentium*.

Fluxus alvi hunc affectum frequenter se-
quitur, qui cum ubi diutius perleverat, aut
paullo violentior est, facile vires deiciat, ip-
sasque solidas partes eliquet & absumat, mani-
feste naturam causae induit, & ut causa suam
indicate correctionem. *Dysenteria* rarius huic
morbo accedit, *Diarrhoea* vero cum *intestini-*
cum torminibus, vel cum *Lienteria* complicata
satis frequens. Etenim ob partium coctioni in-
servientium debilitatem, cum *Diarrhoea*, tum
Lienteria facile, non item *Dysenteria*, super-
venire possunt. Concurrent tamen frequen-
ter & aliae causae, ut *ingesti cibi vel quantitate*
nimia, vel *qualitate vitiosa*, *febris aliqua*, *vigilia*,
dentitio laboriosa, *lumborū*, &c. Quae om-
nia quoque *diarrhoeam* vel *Lienteriam* potius
quam *Dysenteriam*, facile patiunt. Ad cu-
ram

ram quod attinet, perficitur ea partim purgantibus, partim sedantibus & adstringentibus, partim aperientibus simulque partes roborantibus.

Ejus cu-
raro

Purgantia hic conveniunt ea quæ evidentem adstrictionem post evacuationem relinquunt.

ut *Rhabarbarum*, *senna*, *Tamarindi*, *myrobala-*
m &c. Ex quibus, pro re nata, ut plurimum
vel *Bolas* vel *Potiones* concinnamus, quod sub
illis formulis facilius deglutiantur. Sic.

R. *Conserva rosar. rubr.* ʒss *Rhab. opt. pulv.* gr.
xii. *ʒr. de corall. q. s.* F. *Bolus deglutendus mane.*
vel

R. *Pulp. Tamarind.* ʒi *rhab. pulv.* gr. vii *sacch.*
ros. ʒss *ʒr. cydon. q. s.* ut F. *Bolus.* Loco huius *ʒr.*
substitui possunt *ʒr. myrtil. granat. de corall.*
mentha. Vel

R. *Fol. senna elect.* ʒss *rhab.* ʒi *pulpa ta-*
marina. ʒi ʒss *semin. anis. contus.* gr. x F. *Infusio*
ʒr. ag. roman. *ʒr. visque ebullitio.* R. *Colatura* ʒi
ʒr. de rosis siccis ʒss *misc.* F. *Haustus.* Vel

R. *Aq. plantag.* vel *aq. cichor.* vel *saxifrag.* ʒi
rhab. pulv. gr. x *ʒr. de rhab.* *Augustin.* ʒi *ʒr. de*
rosis siccis. an. ʒi M. F. *Potio.*

Notandum, aliquando paullo plenorem
evacuationem requiri posse, nimirum ubi
fluxus ipse parvus processerit, vel non diu
perseveraverit, & interim materia peccans
copiosa in corpore collecta fuerit. In quo
calu, loco *ʒr. rosis siccis*, *arctima* aliquot *ʒr.*

ros. solut. syr. August. vel de cichor. cum rhab. vel
manne substituuntur: tutius verò plerumque
est dosim Rhabarb. aut etiam sennæ augere, non
omissio syrupo de Rasis succis.

Vesperis post purgationem gr. x. diascordii
in vino cum carpophyllis & tantillo cinamomi
cocto, & tertia parte aq. papav. rhabd. deluto,
syrupoque aliquo cordiali. ut carpophyllorum edul-
cerato, virium restaurandarum, fluxusque
sedandi gratia concedantur: vel, si fluxus
pertinacior sit, ʒij diacadii pro vice loco syr-
rupi prædicti, admisceantur. Vel

R. Poffes, de lacte & vino albo parati, detracta
coagula, quod aromatis. et candilla croci in ro-
dulo ligati, in id immergi leviterque expressi do-
nos pallida floridique cutem am. equivoceat.
ʒijss confecti. Alchem. ʒi cortis. gr. anar. pulv.
gr. vii diacadi ʒij M. F. Posa. hons. summi. propi-
nanda. Vel

R. Laudani dispensarii Lapidinens. gr. ʒ
magister corall. gr. xij. conferv. carpop. vel rosar.
rhab. ʒi syr. cydon. q. s. ut F. Bolus deglutendus
vass. rhab. ʒi sammi.

Quod si obstructions adfuerint, Crocus
martis vel sal. chalybis manè præscribantur:
De

R. Conferv. ros. ʒi radie. cichor. condit. cortis.
myrsidan. in India condit. an. ʒij salis chalybis
ʒi vel. croci martis ʒi cinam. glycyrrh. corall.
tuber. an. gr. xviii. croci gr. ʒi syr. de cichor. sine
rhab.

rub. q. s. F. sed. art. Effect. de quo capite quondam
 33. In hunc etiam ulum ferrum candens
 extingui potest in potu ordinario.

In Fluxu pertinaciter aliquid conseruet vel
 fr. Pennellorum. sibi sibi edulis admi-
 ceri potest, ita tamen, ne ea reddantur in-
 grata.

Sudor
 immodi-
 cus.

Cautio in
 ejus re-
 frigione.

Sudor profusus inquamque excedens peculiare
 aliquando medico negotium in hoc artu
 facit. Quippe qui vires multas dissipat,
 morbiq. curationem remoratur.

Cavendum tamen est, si forte febris
 fuerit, aut Paroxysmus aliquis febrilis calor-
 ve immodicus præcesserit, ne nimis coe-
 ator. In his enim casibus criticus esse potest,
 vel faciem plus utilitatis corpori ex mitigati-
 one febris calorisve quantumdam ex virum
 jacura adferat. Nec minus enim ab quocumque
 potentius aut etiam suavius febrilem calorem
 solvat quam ipse sudor.

Interim, quando inordinate sunt, & præ-
 ter causam, (quam scilicet amovere queat)
 arguit corpus obstructionibus, crudis inutili-
 busque succis & superfluitatibus gravari,
 quos dum regere ac domare satagit natura,
 ex ipso labore (concurrente una laxitate par-
 tum cutanearum) in sudorem profunditur,
 & quidem inutilem ac laboriosum viresque
 depopulantem, qui idcirco quamprimum
 corrigendus est. Huc respexisse videtur Hip-
 pocrates,

pocrates, ubi dicat, sudorem illum, qui præter
 causam fuit, purgationem postulare. Quid enim
 commodius has superfluitates minuat &
 eliminet? Deinde morus hic sudori contra-
 rius est. Unde inter remedia huius symptomati
 opposita primum locum meretur, & cum
 vim sternat aperientibus cutemque firmant-
 ibus & coctionem promoventibus (quæ
 ultimam partem curæ absolunt) iis jure
 præmittendum est.

Purgantia huc spectantia sunt, illa quæ
 naturæ amica & familiaria observantur, quæ
 que simul obstineta aperiunt, visceraque ro-
 borant ac firmant: quæ omnia an ex sim-
 plicibus quicquam efficacius quam ipsam
Rhabarbarum præstet, dubitamus. Omnia
 tamen, cum simplicia, cum composita supra
 cap. de electivæ evacuationibus proposita, pro
 variâ egrotantis conditione, huc à prudenti
 medico transferantur. Aliqui *Cerevisiam*
Rhabarbaro medicantem hic multum commen-
 dant. Ut.

R. *Rhabar. intusci.* massæ ʒij. *coler. passul.*
exacim. ʒ. *mass.* ʒj. *cerevisia tenuis* ʒij.
Indantur lagenâ lapideâ vel disticâ subre opil-
ata clausâ, quâ in loco frigido reponatur, super
agitata, donec spiritum verum æternum subsident sit
atremum; deinde depromatur liquor pro usu
 ordinario. Exhausto liquore Lagenâ demum
 repleatur *cerevisia* sed absque novo *Rhabar-*
 baro.

Porro

Porro nobiliora aperientia quæ simul
coctionem promouent, inutilem sudorem
reprimunt, ut *vinum Gallicum* & *Ebenum*.
Quod si hominum calor in tam tenerâ ætate
metuatur, temperari possunt potius assati, *aq.
ros. rubr. borrag. additis saccharo & tantillo nucis
moleæ. rase.* propinentur etiam in minori
quantitate, & tantum tempore passus.

Sunt & aperientia efficacissima, quæ non
tantum coctionem iuvant, sed & simul omni-
um partium tonum, præcipue viscerum, fir-
mant ac roborant. Inter quæ, præ cæteris
Chalybeis commendamus, ut *vinum Chalybe-
atum*, *Ele& Chalybeatum* (supra descriptum, &
similis. Verum licet Chalybeis repleta ea effi-
cacia præstet, quæ diximus, cum tamen is
nonnullis aliis scopis magni in hoc affectu
momenti non ulquequaque respondeat, quo
potius nonnunquam ex una parte plus nocet
quam ex altera profit. *Cautiones* sequentes
circa eius usum hic proponere volumus.

1° Quandoquidem Chalybs *Pulmonibus*
inimicus sit, facileque sævum pituitosa ma-
teriam fluxum in capillis corporibus concre-
tibus Catarrhus Tracheæ, Interitus Pulmonum,
multoque magis Inflammatio quævis, Pleu-
ritis, Ictum sanguinis, aut dispositio ad
quemvis horum affectuum adeat, ab eius usu
blandè abstinendum est.

2° Cum Chalybs nimis, aut nihil ad
agras

Cautiones
circa cha-
lybis usum
in hoc af-
fectu.

Toto

equationem sanguinis contribuat, quin potius contra (utut attenuet caleolam & pituitosam sanguinis partem) ad eius tamen separationem à reliqua massa sanguinis ob vitiosam aciditatem simul faciat, omnino circumspicte admitrendus est, præsertim vigente illâ massa sanguine inæqualitate.

3° Cum vis attenuandi, incidendi & aperienti in Chalybe cum insigni siccitate & astringitione coniuncta sit, illi quoque idcirco humores, quos forte non dissolvat & dissipat, magis adhuc impingat, in alogotrophia ossium notabili eius usus est suspectus. Etenim metus est ne curas ossium partes minus, que debito nutritas nimium confringat & consolidet, unde postea minus prompte secundum longitudinem accrescant, partes autem protuberantes (ut & convexa ossium latera) liberalius nutritas cum dissolvere non valeat, amplius confirmet & contumaciores reddat, eas plurimum plurimum condensando & indurando.

4° In omnibus acutis febribus Chalybis usus noxius est, quod nimium partes debilecet & confringat, immo eo ipso quod sudores reprimat, humores quoque aciores ac ferociores præstet.

Hinc cautionibus rite oblatis, Chalybis in hoc affectu admittimus: verum cum medicastæ Empirici nequeant nulum eius

ab abusu distinguere, non suaderemus tam
nobilis medicamenti usum sine consilio ex-
ercitati pruden sique medici, quando nisi
circumspecte præscribatur, tanto cum peri-
culo adhibeatur. Alia minoris notæ aperi-
entia huic scopo etiam inservire possunt: ut
radic. citr. aur. barbag. vel anser. stor. evrandem,
radic. gram. asperg. filic. rubia similor. fol.
cervic. asplen. capill. vener. &c. Inter com-
posita, species diar. samal. diarrhod. abbat. &c.
vel

Rad. citr. aur. barbag. stor. evrandem. in aq. ros. & coq.
paulum ultra sibi consuetudinem: Deinde adde
citr. aur. barbag. stor. evrandem. 3j. species diar. samal.
diarrhod. abbat. 3j. craci pulv. gr. j. M. F.
Suntq. eumum.

Dentitio-
nis labori-
osa, &
dentiū
doloris
curatio.

Dentitio laboriosa, dolorque dentium, familia-
ris rachitidis symptomata, cum febres, in-
quietudinem, vigilas, aliaque mala produ-
cant, occurrunt quoque merentur invec-
tionem. Itaque si dens gingivam perulacea
nugentem molestant puellum creet, itaque so-
luto universali solum evacuatio, nisi ea
paulo ante facta fuerit, instituenda est. Ut
tamen, qui dolens dentium potenter sub-
venire credunt. Prostrati autem is potest,
vel solo enturidis sufflacione, immisso penna vel
alio modo in faciem, puellum vel etiam fric-
tione trahi cum folio Tabaci circa nucha
dignum evacuatio & creosota parum madefacto,
vel

vel denique propinato haustu aliquo *Emerico*
suprà descripto. Non est autem remedium hoc
 frequenter iterandum nè ventriculum nimis
 debilitet. Sequenti die (dolore persi-
 stente vel recurrente) potio aliquae catharticae,
 bolusve ex *suprà* praescriptis aut similibus ex-
 hibenda. Facta hoc modo universali evacu-
 atione, ad *Topica* deveniendum. Solent nu-
 trices dentem erupturum frusto *Coralli* in
 hunc alum polito perfricare. Medici potius
 commendant *radices Altheae*, quae emolliunt
 & laxant gingivas quò facilius perundi pos-
 sint. Aliqui pro secreto habent frictionem
 dentis dolentis cum *radice Lepathi acuti*. Alii
 plurimum commendant frictionem gingivae
 e qua erupturus est dens, cum *cristâ galli re-*
center abscissâ, aut sanguine calido ex *istâ vul-*
nere exstillante. Quae in aures instillari solent,
 in hac aetate non experti sumus, similiter
 neque emplastra *Maluchis Olivani*, vel de
mimo, quae in adultis fluxionem sistere ob-
 servantur. Aliqui parva *Empl. Epispastica*
 pone aures applicant, quae fortè materiam
 dentis dolorem inferentem revellunt. Sed
 neque de his iudicium nostrum interponi-
 mus. Tantum non proficientibus universa-
 libus, solemus ad *lympha* confugere, quae
 quidem extra applicata parum efficiunt,
 intus verò assumpta, ubi rite preparata &
 correctâ sunt, plurimum juvant. Urgente

ergò

ergo inquietudine & vigiliis hæc vel similia præscribimus.

R Diascorid. gr. viij. syr. de meconio ʒiʒ vel ʒi
possit ex lacte & vino albo parati paucòque croco
tincti ʒj vel ʒx Misce, & capiat hora somni nocte
ista quæ purgationem proxime subsequitur.

R Laudani dispensator Londinensis gr. β pulv.
cora. & chelis canceror. gr. x. conserv. caryophyll
ʒi syr. meliss. q. l. F. Bolus deglutienda vespere
hora somni. Atque hæc de corrigentibus
symptomata.

CAP. XXXV.

Remedia externa.

Absoluta tandem disquisitione de materia
& speciebus internorum medicamentorum,
ad externa remedia sermo noster dirigendus est. Quæ quidem ad ultimum locum
reservavimus, non quod ea perpetuo ultimo
sint exequenda, sed quod diversi plane
generis sint ab internis: administranda vero
immediate post evacuanda universalia, aut
saltem post electivæ purgantia, simulque cum
alterantibus specificis, ad quorum genus per-
tinent, licet quatenus externa sunt, ab iis, ut
dictum est, differunt. Monendum hic autem
externæ remedia nomen paulo latius hic
nobis

nobis accipi, adeo ut omne medicamentum generis
quod proprie neque ad Chirurgiam, neque ad inter-
tus assumpta referatur (modo in huius affectus
curatione usum habear) sub se complectatur.

Dividimus ergo id in duo genera, viz. Ex-
ercitii modos, & Exercitii applicanda.

Exercitii modi seu genera.

Exercitii modi seu genera omnia, pueris
consueta, suo loco & tempore in usum venire
possint. Quandoquidem autem Puelli Rachitide
laborantes motum nonnihil avertentur,
atque ob virium languorem & exercendi de-
suetudinem statim a curationis principio vix,
aut ne vix quidem violentiores motus perfer-
rant; a mitioribus exercitiis perpetuo ordi-
endum; & dein paulatim gradatimque ad
fortiora progrediendum: similiter breviori
tempore ab initio, postea autem longiori
absque intermissione sunt continuanda.

Distinguimus ergo Exercitia in *leniora*, &
fortiora, seu *mascula*. Leniora referimus 1°
ad *motum decubitus*. 2° ad *Agitationem in Ca-*
pis. 3° ad *Gestationem vel Traktionem in alia*
vel manibus Nutricum. 4° ad *Lusus sedentis*.

Divisio
Exerciti-
orum.

1° Decubitus supinus inter omnes corporis
positiones maxime ab exercitio recedit, & in
extrema virium debilitate fere solus conve-
nit, ut in febribus acutis, exhaustis jam viri-

Varli de =
tubis,
mora,

bus

bus. Solus etiam in multis Thoracis & Hypochondriorum casibus convenit, ut frequenter in Inflammatione Hepatis, Lienis, Pulmonum in Pleuritide, in Adnascencia Pulmonum cum Pleura, in Empyemate, &c.

Decubitus lateralis versus caput sive dexter sive sinister quamproxime ad hunc decubitum accedit, & tantillum de natura exercitii participat. Quare convenit etiam in magna virium debilitate saltem positionis corporis mutande causa, ut & quando profundior somnus non expectatur. Porro & proficiuus est satis robustis tempore primi vel secundi somni, mutatis post iusta intervalla lateribus. Sed non aequè forsitan iis postea convenit, praesertim corpore somno satis repleto. Tunc enim decubitus qui propius accedit ad exercitii naturam potior est.

Decubitus simpliciter lateralis plusculum exercitii continet, & debilibus ac infuetis tempore profundioris somni vix quadrat, illas autem familiaris iis reddi poterit, si paulatim ei assueverint. Robustis omni tempore modo iusta ratio debita variationis habeatur, competit.

Decubitus lateralis versus praeum laboriosus admodum est, ac molestus, vixque ipsis robustis infuetis diu continuandus. Attamen paulatim per consuetudinem superata molestia, facilius toleratur, & cum doloris capi-

tis sedet, concoctionem ventriculi promove-
 at, colicos dolores mitiget, alvumque ad-
 strictam lubricet, peracto somno naturæ de-
 bito, in usum nonnunquam vocari, & in hoc
 affectu exercitii vicem supplere potest. Acci-
 dit enim interdum in hoc morbo, ut Pueri
 ad tempus aliquod vix citra damnum pedi-
 bus committantur, immo ut plus emolumen-
 ti ex ipso decubitu, quam ex deambulatione
 percipiant. Etenim inflexos articulos deam-
 bulatio confirmat potius quam curat; decu-
 bitus autem, ubi partes debito modo fasciis
 munitæ sunt, non parum ad eorum erectio-
 nem conducit. Deinde ad curtas partes
 proceriores reddendas, multum ipsa decubi-
 tus positio confert, quemadmodum cernere
 licet ex partium sec. longitudinem per mor-
 bos accretione. Tertiò Decubitus, ratione
 communium totius corporis involucrorum,
 facit ad caloris in omnibus partibus æquati-
 onem. Ultimò decubitus, si iusta ratio ster-
 nendi lectum observetur, multum contribu-
 ere potest ad spinæ truncique corporis incur-
 vationem erigendam. Etenim ubi in latus
 gibbosum decumbunt, parvus pulvillus in
 in hunc usum aptè formatus sub exstantibus
 partibus immitti potest, atque ita coaptari
 ut partes gibbæ magna ex parte totius cor-
 poris onus sustineant, adeoque ad rectitudi-
 nem repellantur. Quando autem Puelli in

Decubitus
 præ cati-
 tis exerci-
 tiis incer-
 tis casibus
 præroga-
 tiva.

alterum latus devolvuntur, ita lectum sterni oportet, ut detractio pulvinari pars cava lectum vix tangat nisi se ad rectam lineam conformet, quò pondere suo ad rectitudinem deprimatur. Atque hac de Decubitu.

Cunarum
agitatio.

II° Decubitum proximè æmulatur *exercendi illud genus quod Cunarum agitatione perficitur*. Cuna binis arcibus, seu portionibus rotæ, seu circuli, sustentantur: quò autem majoris circuli portiones sunt hi arcus, eo efficacius exercitium Puello præstant. Morus hic profundioris somni tempore intermittendus, aut saltem remittendus est; tempore vero vigiliarum per vices modò intendendus, modò remittendus est. Convenit maxime debilibus, vix dum pedibus insistentibus, aut aliter ab incessu impeditis.

Gestatio
in ulnis,
&c.

III°. *Gestatio in Nutricum obambulantium ulnis, iisdem propè Puellis, & sub iisdem conditionibus competit. Similiter Gesticulatio Puelli ad rythmum cantus, sive dum Nutricis genibus insidet, sive dum ejus manibus sustentatur, ut & ejusdem horum versum jactatio, frequensque elevatio & demissio, leviter apprehensis manibus, si puellus fortior sit, aut æquus, si debilior, ita quidem, ut crura & tran-*
cus inter movendum dependant. Proterea tra-
ctio & retractio Puelli super lectum vel mo-
stram inter binas nutricas, alteri manus, alteri
pedes apprehendente. Duo ultimi motus al-
quid

quid videntur contribuere ad spinæ curvæ seu inflexæ erectionem, præsertim si manus quæ humero depresso, & pes qui coxendici elevato articuletur paulo fortius quàm altera manus vel pes trahantur. In eundem propè scopum collimare videtur *elevatio puelli, ap. prehensis solis pedibus, ita ut truncus & caput puelli inverso situ aliquandiu propendeant*; licet hæc actio videatur quoque nonnihil respicere Hepatis adnascantiam, siqua adfuerit: ut & *convolutio illa corporis, quæ demisso capite assolluntur pedes, iterumque elevato capite corpus totum invertitur*. Huc quoque referatur *rotatio illa Puelli, à nonnullis usurpata, super lectum vel mensam corpore lateraliter reclinato*: quam magis probamus si non integrè circumvolvatur, sed tantum volvatur ac revolvatur corpus, supposito duriusculo pulvinari, cui pars gibba incumbat, onusq; corporis sustineat. Hoc exercitium rectè administratum multum ad corporis deflexi erectionem confert.

Vo. Lusus sedentarii minimum inter omnia exercitia emolumentum pueris Rachitide detentis adferunt, usque placandi causa potissimum permittuntur. Utiliores vero erunt, quo magis eos ad movendos pedes provocant, ut, verbi gratia, si à nutrice erecto vel projecto coram pedibus corpulento aliquo, nitentur ad id calcitrando evertendum, vel

Lusus sedentarii.

abigendum. Quod si Puelli corpus incurvum sit, ii lusus adinveniendi sunt, quibus Puellus ad corpus in partem contrariam movendum alliciatur. Ubi ergo alter humerus altero est depressior, alliciantur ab isto latere ostensis supernè pupis vel crepundiis manum humerumque simul elevare & extendere, quò oblatum objectum arripiant. Innumera propè ejusmodi particularia exercitia fingi possunt, quæ Nutricum industriae relinquimus.

Exercitia
mascula.

Mascula exercitia majoris notæ ad tres titulos reducimus.

1°. *Ad Incessum.* 2°. *ad Artificialem corporis suspensionem.* 3° *ad Frictionem & hypochondriorum tum abdominis contrectationem.*

Gressus.

1°. *Incessus, Gressus, five Obambulatio* inter nobiliora exercitia numerari potest. Etenim Puelli ætate grandiores, ut & robustiores, quique hinc inde quotidie discurrere solent, hoc ipso, cæteris paribus, faciliùs affectum hunc excutiunt. Verùm hoc exercendi genus iis non temere permittendum quorum articuli genuum, talorum aut vertebrarum dorsi nondum eo usque confirmati sunt, ut oneri corporis sustinendo sint pares. Ubi enim Pueri ex incuria Nutricum (ut suprà monuimus) præmaturrè pedibus committuntur, facile fit, ut

ar-

articulos istos vel introrsum, vel extrorsum, antrorsum vel retrorsum, deflecti sinant, adeoque deformitati illi in debita corporis erectione occasionem præbeant. Porro illi puelli qui vel ex nativa debilitate & laxitate ligamentorum, vel ex incuria Nutricum malove usu, articulorum deflexionem jam contraxerunt, non sunt pedibus exercendi, donec ferulæ aliave munimenta, quæ articulos deflexos erigere erectosque servare valeant, iis coaptentur: atque aliis interim proficuis exercitiis, saltem non nocivis, partim superius, partim inferius descriptis assuefaciendi sunt. *Discursus Puerorum in suis curricula* ita constructis ut eos à titubatione & casu inter incedendum defendant, in eundem scopum collimat, iisdemque legibus subicitur.

II°. *Artificialis corporis suspensio* perficitur ope instrumenti cuiusdam pensilis ex fasciis eâ arte formati, ut pectus sub axillis complectatur, caputque sub mento alia fascia circumdet, manusque binis ansis excipiat, unde corporis onus partim à pueri manibus, partim à capite, partim ab axillis in aëre pendulum sustineatur, ita, ut ab adstantibus non sine voluptate huc illuc impellatur. Hoc exercendi genus multis modis in hoc affectu conducere creditur. Etenim ad ossa curva restituenta, ad articulos deflexos erigendos, ad

Artificialis corporis suspensio.

curtam corporis staturam prolongandam, conducit. Quinetiam, quod & alia præstant exercitia, calorem vitalem excitat, unaque uberiorem alimenti ad partes externas primoque affectas distributionem promouet: atque interim puellis huic exercitio assuetis voluptatem potius quam molestiam creat. Aliqui, ut magis distendantur partes, calceos plumbeos pedibus adaptant, & contrahitori corporis lateri pondus adjiciunt, quò facilius partes ad æqualem longitudinem extendantur. Hoc autem exercitium solis robustioribus competit.

Frictio.

III°. *Frictio* quoque ad masculula exercitia suo modo referri potest: non quidem respectu actiui alicujus motus in Puello ad ejus administrationem requisitam (siquidem Nutricis potius actione quam Pueri perficitur) sed ob consimilem vim & efficaciam, quam habet in morbi hujus curatione. Videtur autem Frictio dubii esse generis, & partim ad exercitii, partim ad *exterius applicandum genus* pertinere, quò respectu ad hunc locum eam reservavimus, ut simul exercitiorum agmen claudat, & extrinsecus applicanda immediate præcedat. Administranda hæc est (hyberno saltem tempore) coram luculento igne, puello undique bene munito, nè afflatu frigidi aëris lædatur. Perficiunt hanc frictionem Nutrices alia *manu calida*, alia

aliae *linteis fectis & calefactis*, aliae *pannis la-*
neis, aliae *verriculo*. Et quidem aliquae pluri-
 mum laudant verriculum, cæterisque modis
 præferunt, verum cum tantillum interesse
 videatur quo ex his modis peragatur, singu-
 los probamus, electionemque penes Nutri-
 ces sagaces permittimus. Cæterum ordian-
 tur hanc frictionem à spina dorsi corpore pu-
 celli prono collocato, & manum modò sur-
 sum, modò deorsum, modò lateraliter pro-
 moveant, deinde illinc ad clunes, femora,
 furas, talos, plantas Pedum descendant;
 postea resupino collocato, pectus, ventrem,
 hypocondria, & latera, nec non anteriora
 crurum, tibiarum pedum, moderatè fricent,
 abstinendo tamen à frictione, quæ parte ossa
 prominent, & liberalius fricando partes
 corum cavas. Non continuanda est hæc actio
 ultra levem ruborem in partibus excitatum,
 nè magis dissipetur quàm suscitetur nativus
 calor. Hoc exercitii genus maximè infirmi-
 oribus puellis convenit; quique aliàs statione
 aut gressu vix satis valeant sese exercere. Sup-
 plet enim vicè hujusmodi exercitii, & calorẽ
 infirmum excitat, vitalem evocat, alimentum ad
 partes affectas attrahit. Concedimus tamen
 frictionem paulò minus ad musculorum car-
 nes, licet fortè magis ad partes cutaneas, nu-
 trimentum ac calorẽ allicere, quàm exerciti-
 um propriè sic dictum, adeoque eam veris

Ce pite-
 & 110
 Abdomi-
 nis.

Frequentis
 Adnascen-
 tiæ Hepa-
 tis in hoc
 affectu
 Causa.

exercitiis dignitate ac valore cedere. Ad Fri-
 ctionem quam proximè accedit illa nonnul-
 lis usitata *Contrectatio ventris, seu Hypochon-*
driorum & Abdominis, qua viscera modo sursum,
modo deorsum, modo dextrorsum, modo sinistro-
rum premunt, intrudendo nonnunquam digitorum
apices sub costis nothis. Et sperant practici, neq;
 præter rationem, se hac actione Hepar à præ-
 ternaturali quavis Adnascencia cum Perito-
 næo liberare, siqua fortè talis adfuerit. Atq;
 hìc obiter notamus, talem *Hepatis Adnascen-*
tiam in hoc affectu facilè ob tensitatem Hy-
 pochondriorum & magnitudinem Hepatis
 accidere posse, unde pressè admodum arctèq;
 Peritonæum & Hepatis membrana conjun-
 gantur, conjunctæque diu in eadem positi-
 one maneant, adeoque tractu temporis
 promptè coalescant. Coalescentia hæc
 quatenus ab Hypochondriorum tensitate &
 mole Hepatis, ut diximus, dependet, non
 incongruè ad essentiam hujus morbi secun-
 dariam referri potest, viz: ad vitia organica,
 inter quæ recenseri meretur, quamvis supra
 suo loco casu à nobis fuerit omissa, ideoque
 hìc visum est. ejus mentionem facere. Hæc
 de Exercitiis, sequuntur Extrinsicus appli-
 canda.

CAP. XXXVI.

Extrinfecus applicanda.

Remedia hæc non tantum, ut diximus, frictionem prærequirunt, sed & plerumque cum ipsâ frictione, at leviori, administrantur. Sunt autem vel *generalia* seu *universalia* omnes partes ex æquo respicientia, vel *particularia* certisq; regionibus corporis dicata. Generalium materia eadem ferè est quam suprà proposuimus *cap. de alterantibus specificis*: particularium verò varia pro varietate regionum corporis quibus applicanda sunt. Formulæ utriusque generis propè omnes communes videntur, & quinque numero

Eorum
divisio
Genera-
lium ma-
teris.

Formulæ

Liquores in hoc affectu longo usu probati, sunt omnia propè vini genera, imprimis verò *vinum moscatellinum*. Aliqui verò potius commendant vinisque præferunt *Cerevisiam Gedroensem*, seu *Prussiacam*, quæ quidem ad consolidandas & firmandas partes plurimum, ad sanguinis autem æquationem ejusdemque æqualem distributionem parum aut nihil

Liquores!

hil potest. Idem quoque iudicium esto de
vino *Alicantico*, ut & de vino rubro. Aliqui
loco vini utuntur aq. vite vulgari quæ nihilo
inferior vino creditur. *Decocta* quoque in eun-
dem usum parari queunt. Ut,

R. Radic. *Osmunda regalis*, fol. *salvia*, fl. *ca-*
lend. fol. *lauri*, *scolopendr. veron. maris an.* M. β.
rorismar. ros. rubr. secat. an. p. j. Coq. in aq. fontan.
& aq. vite vulgari an. ℞j. ad 3° partu casum,
Colatura servetur ad usum. Vel

R. Radic. *Filic. maris* ʒj. fol. *Osmund. regal.*
hermipi, lauri, salvia veronica mar. an. M. β. F.
Infuso in vino aliquo, & liquor colatus servetur
in usum.

Ceterum liquores hi raro aut nunquam soli
adhibentur, sed oleis, linimentis, vel unguentis,
æquis serè partibus admixti, & quidem co-
ram luculento igne tepidi usurpandi, calidâ
nutricis manu dopec exsiccentur affricati.

Olea.

Olea composita & probata in hoc affectu
paucæ admodum eaque vix satis efficacia in
officinis parata servantur: simplicia verò pau-
lò plura: ut oleum vermicum terrestrium, cha-
mam, flor. calend. veron. maris, & pedibus ba-
uoris, quibus etiam addere possumus ol. vul-
pini, stellorum, Hirundinum, modò hæc ulti-
ma simpliciora, & saltem absque impensè ca-
lidis parentur.

Oleum excestrense, licet eo nonnulli Præci-
piantur, videtur calidius, quàm ut per se
solum

solum in tam tenera ætate facile probemus. Idem iudicium esto de *Ol. Castorei Jacobi de Manliis*, ut & de plurimis *Ung. emiparalyticis*, *Ung. nervino, martiato, Aregon, & similibus*. Torpor enim in hoc affectu non Paralyticus est, neque perinde ac in vera Paralyti impenitens calida expetit, neque etiam conjuncta partium flacciditas talia absque spirituum infusorum dissipatione facile admitteret. Quare cum hic morbus novus sit, si velimus olea, unguenta, vel Linimenta ei appropriata admanum habere, oportet rectâ methodo compositionem instituiamus, nimirum specifica alterantia supra usitata, oleis vel pinguedinibus debito modo admiscendo. Ut,

Unguentorum in hoc affectum componendi ratio, & formula.

1^a R. *Fol. salvia rubra, veron. maris, anagallid. fl. calend. an. Mij. radic. osmund. regal. Zvi. butyr. majal. lbij. vini alb. lbss. concisa herbe & contuse radices coq. sec. art. ad vini absorptionem: Dein F. Expressio dum adhuc calent, cui adde ol. nucis myrist. per express. Zss. Misceantur diligenter & post subsidentiam abjectis facibus, F. unguentum quod in olla vitreata reponatur ad usum.*

Vel,
2^a R. *Fol. chamem. hecabung. nasturt. aquat. cochlear. horten. veron. maris. cardiac. capill. venet. ling. cervin. ceterach. lauri. summit. menth. rubr. salvia rubr. rarismar. buccar. hedera an. Mss. radia. osmund. regal. Ziiij. vini moscatellin. lbss. butyr. majal. lbij. Incidenda incisa & contundenda*

da contusa coq. omnia ad vini absumpt. Expri-
matur dum calet, & separata impuro sedimento
F. s. art. ung. Vel,

3^a R Fol. salvia rubra, Veron. maris, lingua
cervin. Xiris, an. Mij. radic. osmund. regal. 3vj
summitat. lavend. rorismar. fol. laur. an. Mß. aq.
vite vulg. lbj. ol. 2 pedib. bovin ol. vulpin. an.
lbß. sci cervin. vel vervecin. vel medulla bovin
ol. lumbricor. an. libj. Coq. ad consumpt. aq. vit.
Exprimatur ung. dum calet, & separatis facibus
reservetur in usum.

4 R Fol. osmund. regalis virent. M vj. anagal-
lid. fl. calend. fol. salvia rubr. bormin. cardiaca, be-
cabunga, nasturt. aq. an. Mj. fol. rorismar. laur. an.
Mß. Conciisa omnia minutim, contundantur opti-
mè in mortario marmoreo vel ligneo, pistillo
ligneo, cum libvj butyr. non saliti, dein macerentur
per dies 14. tum paulatim liquefiant in Balneo
Mariae, & simul ac fervere incipiunt F. Ex-
pressio, iterumque addantur herba ut prius. Tan-
dem ung. Expressum & depuratum recondatur
in vasis idoneis ad usum.

Remedia
externa
particula-
ria.

1 Hypo-
pochondriis ap-
propriata.

Hisce generalibus externis remediis non-
nulla particularia certas corporis regiones
spectantia subungi possunt. Ut,

Si regio Abdominis præcipuè Hypochondri-
orum tensa, dura, tumidaque fuerit, neque du-
rities, tensitas, tumorve purgationi debito
modo administrata cesserit, ad hujusmodi
topica deveniendum est; Ut,

R ol.

R^ol. de cappar. absynth. sambucini an. ʒij ung. generalis primi supra descripti ʒijß M. F. Linim. Vel,

R^o Ung. & succis aperit. Foessii ʒiiij ung. primi generalis ʒij. MF Ung. Commendatur etiam ol. saxifragia ex multiplici infusione & coctione ad herba concisa & contusa facta in ol. vulgar.

Tempore usûs hæc familiâque unguenta vel Linimenta cum aliquo appropriato liquore facillioris penetrationis causâ misceri possunt. Ut,

R^o Flor. sambuci, fol. salvia rubr. contus. baccar. lauri, contus. santali alb. crassiusculæ pulverati an. ʒij vini alb. libij. Macerentur per 3 dies in loco frigido in ampulla vitrea subere ac curatè clausâ bis in die concutienda. Tempore usûs portio liquoris qua pro una vice suffecerit effundatur colata, denûque clausum vas reponatur in usum. Vel, Si fortio rem malis,

R^o Radic. Bryon. alb. siccæ, & incisæ. baccar. lauri, sterc. anseri an. ʒij. semin. cumin. ʒj. folior. sabia rubr. flor. sambuci an. p. j. Coq. in libijß. vini rhenan. ad libj. Colatura servetur in vase clauso, loco frigido.

Liquores hi similésve unguento commixti & ad ignem calefacti, calidâ nutricis manu Abdomini & præcipuè hypochondriis ad ficitatem usque affricentur, simulque nutritrix istas partes molliter contrectet, viscera modo sursum, modò deorsum, dextrorsum, vel sinistrorsum

nistrorsum premendo ut supra dirigatur.

Egregie etiam hic confert Balsamum de Tolu unguentis vel Emplastris admixtum. Potest & ex eo fieri Empl. quod spina debili utiliter applicatur.

Emplastra quaeque huc non nihil contribuere posse videntur. Ut,

R. Cerasi satulini 3ij. Gummi ammon. in vino Rhenano vel vino aliquo medicato modo descripto soluti, depurati, & ad spissitudinem iterum cocti 3j. F. s. a Empl. Hujus portio suffa extendatur super alutam & dextro hypochondrio coaptetur, vel etiam sinistro, si durities (quod raro accidere putamus) illic magis urgeat. Vel,

R. Succor beraburg. nastur. aquar. cochlear. Borrenf. absinth. cortic. sambuct. rad. filio. maris an 3j. succi depurati leni calore ad crassitatem ferme extracti redigantur, tunc adde in pulverem subtilissimum comminuta semina. carmin. 3ij. melle 3jss.

R. Extracta busae 3ss. Gummi ammon. in vino soluti & ad spissitudinem cocti 3ij. mixteantur calide, & continue agitentur donec incipiant fricescere & coalescere, & tunc Empl. applic. ut prius.

Porro Pandonum male affectorum gratia frequenter quoque peculiare empl. perfructuale est. In quod casu,

R. Ol. vitellinum. alb. ung. 3j. p. an. an 3j. multiorum

M.F.

3 Pulmo-
nibus di-
cata.

M. F. Linim. calida manu pectori affricandum
superimposita charta mellique linteis interposita; vel
panno laneo. Addi huic Liniamento potest ex-
igua quantitas Sulfuris Peruviani. Vel,

R. Ung. pectoral. ℥ij. ung. glyc. simpl. ℥ss. viol.
℥j. M. F. Linimentum modo exhibendum.

Caterum ung. Glyc. simplex sic conficitur.

R. Glyc. recent. & succulentæ ℥liij. butyr. recent.
non salini in aq. ros. loti libj. Glyceribacca trass.
contundatur optime cum butyro in mortario lap-
ideo, postea simul friganur in saccis agni, tunc Fi-
Colatura cum expressione, idemque labor iter re-
retur donec pari quantitate novæ glyc.

Denique propter summam spinæ dorsæ de-
bilitatem quæ in hoc affectu frequens esse
solet, Empl. quædam isti parti appropriata pa-
rari possunt. In Pharmacopœis existant Empl.
de benon. Discalceibon. cui tamen temporori-
us addenda est mastich. alibæ. pulv. an ℥ss.
Emplastrum quoque Flos ung. dictum huc
referri potest, modo Capbura omittatur; Si-
militer & Empl. Nervinum. Vel,

3 Spinæ
remedia
externa.

R. Ung. primi generalis ℥ij. herbarum ejusd.
dem compositionem ingredientium, minatur
collesij. v. cera citrina ℥liij. resin. pariss. ℥viij.
Unguentum resid. & cera liquida adde herbæ &
s. R. Empl. Vel,

R. Ung. general. tercii ℥xv. lithargyr. aur. trit.
& cribrati ℥jx. Coq. simul spatula agitando ad
Empl. consistent. Tunc addo. cera, picis burgundi-
aca

